

**T.C.
KADİR HAS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FİNANS VE BANKACILIK ANABİLİM DALI**

**BANKACILIK SEKTÖRÜNDE
TAKİPTEKİ KREDİLER -TEMİNAT İLİŞKİSİ:
TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜ ÜZERİNE BİR UYGULAMA**

DOKTORA TEZİ

HAMDULLAH YUCA

İSTANBUL – 2012

**T.C.
KADİR HAS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FİNANS VE BANKACILIK ANABİLİM DALI**

**BANKACILIK SEKTÖRÜNDE
TAKİPTEKİ KREDİLER -TEMİNAT İLİŞKİSİ:
TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜ ÜZERİNE BİR UYGULAMA**

DOKTORA TEZİ

HAMDULLAH YUCA

**DANIŞMAN
PROF.DR. ERİŞAH ARICAN**

İSTANBUL – 2012

ÖNSÖZ

Günümüzde halen bankaların geleneksel ve en önemli fonksiyonlarının başında kredi verme fonksiyonu gelmektedir. Kredilendirme fonksiyonunun icrası esnasında bankaların maruz kaldıkları en önemli finansal risk ise kredi riskidir. Bankacılık sektöründe kredi riskine karşılık en yaygın ve önemli risk azaltma tekniklerinden biri teminat kullanımınıdır. Bu nedenle çalışmada, bankacılık sektörü tarafından verilen krediler ile bu krediler karşılığında müşterilerden alınan teminatlar arasındaki ilişki incelenmektedir. Tez konusu seçme aşamasında kredi ve kredi riski ile alakalı çok sayıda tez çalışması yapılmış olduğunu görmeme rağmen, uygulamayı da içerecek şekilde spesifik olarak teminat konusu ile alakalı her hangi bir çalışmaya rastlamamış olmam bu konuyu seçmemdeki nedenlerin başında gelmektedir. 2008 yılında başlayan küresel krizde ABD mortgage kredileri ile alakalı teminat bacağında yaşanan sorunların önemli rol alması da bu konuyu araştırmamdaki diğer bir nedendir.

Bu çalışmaya başlamamda ve tamamlamamda çok kişinin katkısı olduğunu söylemem gerekir. Bu kişilerin başında bu çalışmanın her aşamasında bana her türlü desteğini esirgemeyen, değerli büyüğüm tez danışman hocam Sn. Prof. Dr. Erişah ARICAN gelmekte olup, kendisine sonsuz şükranlarımı sunarım. Yine yukarıda değindiğim ancak isimlerini yazamadığım herkese de ayrıca teşekkür ederim.

Son olarak, uzun ve zaman alıcı bu çalışma sürecinde bana gösterdiği sabır ve verdiği destekten dolayı eşim Ebru YUCA ve oyun zamanlarından çaldığım çocuklarım Begüm ve Kerem'e de ayrıca teşekkür ederim.

İstanbul,2012

Hamdullah YUCA

ÖZET

BANKACILIK SEKTÖRÜNDE TAKİPTEKİ KREDİLER -TEMİNAT İLİŞKİSİ: TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜ ÜZERİNE BİR UYGULAMA

Bankacılığın temel fonksiyonlarının başında kredi verme fonksiyonu gelmektedir. Kredilendirme fonksiyonunun icrası esnasında bankaların maruz kaldıkları en önemli finansal risk ise kredi riskidir. Verilen kredilerin geri dönüşlerinde yaşanması olası sıkıntılar kredi riskinin temel kaynaklarıdır. Uzmanlık gerektiren en önemli konularından biri olan kredi riskinden kaynaklı zarar olasılığını minimize etmek için bankalar tarafından muhtelif risk azaltma teknikler kullanılmaktadır. Bankacılık sektöründe kredi riskine karşılık en yaygın ve önemli risk azaltma tekniklerinden biri teminat kullanımınıdır. Bankalar tarafından müşterilerine tahsis edilmiş olunan kredilerin vadelerinde geri ödenmeme riskine karşılık banka alacağının tamamen veya kısmen güvence altına alınmasını sağlayan her türlü değer ve haklar teminat olarak adlandırılmaktadır. Basel II dokümanında da teminatlı işlem, bankaların maruz kaldıkları kredi riskinin borçlu veya borçlu adına üçüncü şahsın sağladığı bir teminatla tamamen veya kısmen güvence altına alındığı işlem olarak tanımlanmış, ancak iç düzenlemelerden farklı olarak alınabilecek teminat türleri oldukça daraltılmıştır.

Kredi kalitesi, bankaların finansal sağlamlığının analizinde dikkat edilmesi gereken en temel unsurdur. Bu çalışmada da, kredi kalitesinin belirleyici etmenlerinden birisi olan teminat alınmasının verilen kredinin sorunsuz şekilde geri dönüşündeki veya sorunlu hale gelerek takibe intikal etmesi üzerindeki etkisi araştırma konusu yapılmaktadır. Çalışma sonucunda, kredi kalitesinin korunması açısından kredilendirmede asli unsurun kredi verilecek firmaların kredibilitesi olduğu, teminat konusunun da bundan sonra geldiği ortaya çıkmaktadır. Bununla birlikte, kredinin vadesinde ödenmemesi durumunda, alacağın tahsil olasılığını arttıran en önemli imkân teminatlar olduğundan kredi ilişkisinin başlangıcında firma profiline uygun teminat alınmasının da kredi kalitesinin korunması açısından oldukça önemli olduğu sonucuna varılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Takipteki krediler, teminat, kredi riski, Türk Bankacılık Sektörü

ABSTRACT

NON PERFORMING LOANS–COLLATERAL RELATION IN BANKING SECTOR: AN APPLICATION IN TURKISH BANKING SECTOR

Extending loans is one of the basic functions of banking. The most significant financial risk associated with this function is the credit risk. The fundamental causes of credit risk arise from the potential problems that may show up in loan repayment. Banks use various risk mitigation methods to minimize the probability of losses that may stem from credit risk. One of the most significant and common risk reduction mechanism applied against credit risk in the banking sector is the usage of collateral. Collateral is defined as all kinds of securities, properties or assets pledged for the timely repayment of loans extended to bank customers. Basel II principles refer to collateralized transactions as the processes in which the credit risks that banks may face are utterly or partially secured by collaterals provided by the borrower or third parties acting in favor of the borrower, but on the other hand constrict the scope of collaterals as distinct from the range organized by internal regulations.

The quality of loans is the most essential factor in the analysis of the financial soundness of banks. This study aims to analyse the impact of collaterals which are among the distinctive factors of loan quality on the healthy repayment of loans or the case of defaults experienced in troubled loans. The result of the study manifests that the fundamental factor in loan extension in terms of sustaining credit quality is the credibility of the borrowers and collaterals come after credibility in significance. Nevertheless, being the primary means to increase the possibility of collection in case of defaults, securing the correct collaterals in alignment with the borrowers profile at the beginning of the credit transaction is deemed to be as important in terms of the protection of credit quality.

Key Words: Non performing loans, collateral, credit risk, Turkish Banking Sector.

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
a.g.e	Adı Geçen Eser
AYB	Avrupa Yatırım Bankası
BDDK	Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
BK	Borçlar Kanunu
HM	Hazine Müsteşarlığı
IMF	Uluslararası Para Fonu
İK	İcra İflas Kanunu
KOBİ	Küçük ve Orta Boy İşletmeler
MK	Medeni Kanun
OECD	Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı
ÖİB	Özelleştirme İdaresi Başkanlığı
RAV	Risk Ağırlıklı Varlıklar
ROA	Aktif Karlılığı
ROE	Özsermaye Karlılığı
s.	Sayfa
SGK	Sosyal Güvenlik Kurumu
SYR	Sermaye Yeterlilik Rasyosu
TBB	Türkiye Bankalar Birliği
TCMB	Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
TGA	Tahsili Gecikmiş Alacaklar
TİRİK	Ticari İşletme Rehini Kanunu
TKHK	Tüketicileri Koruma Hakkındaki Kanun
TOA	Tasfiye Olunacak Alacaklar
TOKİ	Toplu Konut İdaresi
TTK	Türk Ticaret Kanunu

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	I
ÖZET	II
ABSTRACT	III
KISALTMALAR	IV
İÇİNDEKİLER	V
TABLOLAR LİSTESİ	VIII
GRAFİKLER LİSTESİ	X
GİRİŞ	1

I. BÖLÜM

BANKACILIKTA KREDİ VE KREDİLENDİRME SÜRECİNE İLİŞKİN KAVRAMSAL ÇERÇEVE	5
1.1. Kredinin Tanımı, Unsurları, Fonksiyonları ve Türleri	5
1.1.1. Kredi Tanımı	5
1.1.2. Kredinin Unsurları	7
1.1.3. Kredinin Fonksiyonları	8
1.1.4. Kredi Türleri	9
1.1.4.1. Niteliklerine Göre Krediler	9
1.1.4.2. Vade Yapısına Göre Krediler	10
1.1.4.3. Alınan Teminatlara Göre Krediler	10
1.1.4.4. Kaynaklarına Göre Krediler	11
1.1.4.5. Kullanım Amacına Göre Krediler	11
1.1.4.6. Kullanılan Alana Göre Krediler	12
1.1.4.7. Kullanılan Sektöre Göre Krediler	12
1.1.5. Bankacılık Uygulamalarında Kredileendirme	13
1.1.5.1. Nakdi Krediler	13
1.1.5.2. Gayrınakdi Krediler	17
1.1.5.3. Dış Krediler	20
1.2. Kredi Kullandırma İlkeleri	24
1.3. Kredileendirme Süreci	25
1.3.1. Kredi Başvurusu	26
1.3.2. Kredi Talebinin Banka Tarafından İncelenmesi	27
1.3.3. Kredi Değerliliğinin Analizi	29
1.3.4. Kredi Talebinin Sonuçlandırılması	41
1.3.5. Kredinin İzlenmesi ve Tasfiyesi	44
1.4. Kredi Sürecinin Örgütsel Yapısı	47
1.4.1. Kredi Sürecinin Şube Boyutu	48
1.4.2. Kredi Sürecinin Genel Müdürlük Boyutu	49
1.5. Kredi Fiyatlama Süreci	52
1.5.1. Kredi Fiyatlamasını Etkileyen Faktörler	53
1.5.2. Basel Düzenlemeleri ve Kredi Fiyatlamasına Etkisi	58
1.5.2.1. Basel-I ve Basel-II	58
1.5.2.2. Basel-III	61
1.5.2.3. Basel Düzenlemelerinin Kredi Fiyatlamasına Etkisi	62
1.5.3. Kredi Fiyatlama Yöntemleri	63

1.5.3.1. Maliyet Artı Kar (Mark-Up) Fiyatlaması	63
1.5.3.2. Marjinal Maliyet Fiyatlaması	65
1.5.3.3. Maliyet Dışı Yöntemler	66

II. BÖLÜM

BANKACILIK UYGULAMASINDA BAŞLICA KREDİ TEMİNATLARI VE HUKUKİ BOYUTLARI 68

2.1. Teminat Kavramı ve Teminat Alınmasının Nedenleri	68
2.1.1. Teminat Kavramı	68
2.1.2. Bankacılıkta Teminat Alınmasının Nedenleri	69
2.2. Bankacılık Uygulamasında Başlıca Teminat Türleri ve Hukuki Boyutları	70
2.2.1. Maddi Teminatlar	71
2.2.1.1. Gayrimenkul Rehni (İpotek)	71
2.2.1.2. Ticari İşletme Rehni	81
2.2.1.3. Alacağın/İstihkakın Temliki	88
2.2.1.4. Likit Değerlerin Rehni	92
2.2.1.5. Kambiyo Senetleri (GMÇ/S)	92
2.2.1.6. Banka Teminat Mektubu	93
2.2.1.7. Taşınır (Menkul) Rehni	93
2.2.2. Şahsi Teminatlar	94
2.3. Basel Düzenlemeleri ve Kredi Teminatları	103
2.3.1. Basel II Düzenlemelerinde Geçerli Teminat Türleri	104
2.3.2. Türk Bankacılık Sektöründe Kullanılan Teminatların Basel II Açısından Değerlendirilmesi	106

III. BÖLÜM

TÜRK BANKACILIK MEVZUATI AÇISINDAN TEMİNAT VE KREDİLERİN SINIFLANDIRILMASI VE SORUNLU KREDİLER 111

3.1. Teminat Konusuna İlişkin Yasal Düzenlemeler	111
3.1.1. 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu	111
3.1.2. Karşılıklar Yönetmeliği	112
3.2. Kredi Yönetimi Açısından Teminatın Önemi ve Karşılıklar Yönetmeliği	115
3.2.1. Karşılıklar Yönetmeliği Kapsamında Kredilerin Sınıflandırılması	115
3.2.2. Donuk Alacaklar	118
3.2.3. Kredilerin Sınıflandırılmasında Dikkate Alınacak Hususlar	119
3.2.4. Kredi Ve Diğer Alacaklara İlişkin Karşılık Ayrılması	120
3.2.5. Teminat Gruplarının Karşılık Ayırmada Dikkate Alınma Oranları	122
3.3. Bankacılıkta Sorunlu Krediler	126
3.3.1. Sorunlu Kredilerin Tanımı ve Kapsamı	126
3.3.2. Kredinin Sorunlu Hale Gelmesinin Başlıca Sebepleri	127
3.3.2.1. Firma Kaynaklı Sebepler	127
3.3.2.2. Banka Kaynaklı Sebepler	129
3.3.2.3. Çevre Kaynaklı Sebepler	134
3.3.3. Sorunlu Kredilerin Etkileri	135
3.3.3.1. Krediyi Kullandıran Bankaya Etkileri	136
3.3.3.2. Reel Sektöre Etkileri	138

IV. BÖLÜM

TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜNDE SEÇİLMİŞ BİLANÇO KALEMLERİNİN GELİŞİMİ VE KREDİ TEMİNAT İLİŞKİSİ ÜZERİNE BİR UYGULAMA

4.1. Türk Bankacılık Sektörü ve Seçilmiş Bilanço Kalemlerinin Gelişimi	140
4.1.1. Banka Grupları Bazında Türk Bankacılık Sektörünün Yapısı	140
4.1.2. Aktiflerin Gelişimi ve Banka Grupları Bazında Dağılımı	143
4.1.3. Kredilerin Gelişimi	147
4.1.3.1. Banka Grupları Bazında Kredilerin Dağılımı	150
4.1.3.2. Kredilerin Aktiflere Oranı	153
4.1.3.3. Türlerine Göre Kredilerin Gelişimi ve Dağılımı	159
4.1.4. Donuk Alacakların Gelişimi	160
4.1.4.1. Banka Grupları Bazında Donuk Alacakların Dağılımı	163
4.1.4.2. Donuk Alacakların Kredilere Oranı	165
4.1.4.3. Donuk Alacakların Aktif Toplamına Oranı	168
4.1.5. Özel Karşılıkların Gelişimi	169
4.1.6. Özel Karşılıklar ve Donuk Alacakların Gelişimi	172
4.1.7. Aktif Büyüklüğe Göre İlk On Bankaya İlişkin Seçilmiş Rasyolar	175
4.2. Türk ve Seçilmiş Ülke Bankacılık Sektörlerinin Finansal Sağlık Göstergeleri Açısından Karşılaştırmalı Analizi	176
4.2.1. Kredinin Takibe Dönüşüm Oranları Açısından	177
4.2.2. Sermaye Yeterlilik Rasyosu Açısından	180
4.2.3. Karlılık Göstergeleri Açısından	183
4.3. Kredi Teminat İlişkisine Yönelik Literatürde Yer Alan Çalışmalar	184
4.4. Kredi Teminat İlişkisi ve Türk Bankacılık Sektörü Üzerine Bir Uygulama	191
4.4.1. Ekonometrik Analiz	197
4.4.1.1. Analiz Yöntemleri	197
4.4.1.1.1. Panel Granger Nedensellik Testleri	197
4.4.1.1.2. Dinamik Panel Veri Modelleri	198
4.4.1.2. Analizlerde Kullanılacak Modellerin Yapısı	200
4.4.1.3. Veri Seti ve Analiz Aracı	202
4.4.1.4. Modellerin Tahmini ve Bulguların Değerlendirilmesi	202
SONUÇ	210
EKLER	217
KAYNAKÇA	222

TABLULAR LİSTESİ

- Tablo: 1- Kredi Türleri
- Tablo: 2- Uygulamada Bankalarca En Çok Kullanılan Krediler
- Tablo: 3- Teminat Mektubu Türleri
- Tablo: 4- Türk Bankacılık Uygulamasında alınan Teminatların İlgili Kanunlar ve Basel-II Kriterleri Bakımından Değerlendirilmesi
- Tablo: 5- Bankacılık Mevzuatı Açısından Teminat Grupları ve Özel Karşılık Oranları
- Tablo: 6- Bankacılık Mevzuatı Açısından Kredi Grupları ve Özel Karşılık Oranları
- Tablo: 7- 2011 Yılı İtibariyle Türk Bankacılık Sektöründe Faaliyet Gösteren Bankalar
- Tablo: 8- Türk Bankacılık Sektörü Aktif Gelişimi
- Tablo: 9- Türk Bankacılık Sektörü Banka Grupları Bazında Aktif Dağılımı
- Tablo: 10- Türk Bankacılık Sektörü Kredi Gelişimi
- Tablo: 11- Türk Bankacılık Sektörü Banka Grupları Bazında Kredilerden Alınan Pay
- Tablo: 12- Türk Bankacılık Sektörü Kredi/Aktif Oranının Gelişimi
- Tablo: 13- Türk Bankacılık Sektörü Banka Grupları Bazında Kredi/Aktif Oranı
- Tablo: 14- Türk Bankacılık Sektörü Banka Grupları Bazında Kredi/Mevduat Oranı
- Tablo: 15- Türlerine Göre Kredilerin Gelişimi ve Dağılımı
- Tablo: 16- Türk Bankacılık Sektörü Donuk Alacakların Gelişimi
- Tablo: 17- Türk Bankacılık Sektörü Banka Grupları Bazında Donuk Alacakların Dağılımı
- Tablo: 18- Banka Grupları Bazında Takipteki Krediler(Brüt)/ Toplam Krediler Oranı
- Tablo: 19- Türk Bankacılık Sektörü Donuk Alacakların Aktif Toplamına Oranı
- Tablo: 20- Türk Bankacılık Sektörü Özel Karşılık Gelişimi
- Tablo: 21- Banka Grupları Bazında Özel Karşılıkların Takipteki Kredilere Oranı
- Tablo: 22- Aktif Büyüklüğe Göre İlk 10 Bankaya İlişkin 2010-2011 Yılı Verileri
- Tablo: 23- Seçilmiş Bazı Ülkelere İlişkin Kredilerin Takibe Dönüşüm Oranları
- Tablo: 24- Seçilmiş Bazı Ülkelere İlişkin Sermaye Yeterlilik Rasyoları
- Tablo: 25- Seçilmiş Bazı Ülkelere İlişkin Karlılık Oranları
- Tablo: 26- Sorunlu Hale Gelmiş KOBİ Kredilerine Ait Birim Kök Testleri
- Tablo: 27- Canlı KOBİ Kredilerine Ait Birim Kök Testleri
- Tablo: 28- Sorunlu Hale Gelmiş Ticari Kredilere Ait Birim Kök Testleri
- Tablo: 29- Canlı Ticari Kredilere Ait Birim Kök Testleri
- Tablo: 30- Sorunlu Hale Gelmiş Toplam Kredilere Ait Birim Kök Testleri
- Tablo: 31- Canlı Toplam Kredilere Ait Birim Kök Testleri

- Tablo: 32- KOBİ Kredilerine Dair Panel Granger Nedensellik Testleri
- Tablo: 33- Ticari Kredilere Dair Panel Granger Nedensellik Testleri
- Tablo: 34- Toplam Kredilere Dair Panel Granger Nedensellik Testleri
- Tablo: 35- KOBİ Kredilerine Dair Dinamik Panel Veri Modeli
- Tablo: 36- Ticari Kredilere Dair Dinamik Panel Veri Modeli
- Tablo: 37- Toplam Kredilere Dair Dinamik Panel Veri Modeli
- Tablo: 38- Toplam Kredilere Dair Dinamik Panel Veri Modeli
- Tablo: 39- Toplam Kredilere Dair Dinamik Panel Veri Modeli

GRAFİKLER LİSTESİ

- Grafik: 1- Türk Bankacılık Sektörü Aktif Gelişimi
- Grafik: 2- Türk Bankacılık Sektörü Banka Grupları Bazında Aktif Dağılımı
- Grafik: 3- Türk Bankacılık Sektörü Kredi Gelişimi
- Grafik: 4- Türk Bankacılık Sektörü Banka Grupları Bazında Kredilerden Alınan Pay
- Grafik: 5 - Türk Bankacılık Sektörü Kredi/Aktif Oranının Gelişimi
- Grafik: 6- Türk Bankacılık Sektörü Banka Grupları Bazında Kredi/Aktif Oranı
- Grafik: 7- Türk Bankacılık Sektörü Banka Grupları Bazında Kredi/Mevduat Oranı
- Grafik: 8- Türlerine Göre Kredilerin Gelişimi ve Dağılımı
- Grafik: 9- Türk Bankacılık Sektörü Donuk Alacakların Gelişimi
- Grafik: 10- Türk Bankacılık Sektörü Banka Grupları Bazında Donuk Alacakların Dağılımı
- Grafik: 11- Banka Grupları Bazında Takipteki Krediler(Brüt)/ Toplam Krediler Oranı
- Grafik: 12- Türk Bankacılık Sektörü Donuk Alacakların Aktif Toplamına Oranı
- Grafik: 13- Türk Bankacılık Sektörü Özel Karşılık Gelişimi
- Grafik: 14- Banka Grupları Bazında Özel Karşılıkların Takipteki Kredilere Oranı
- Grafik: 15- Teminat Grupları Bazında TOA ve Toplam Kredilerin (Risk) Gelişimi

GİRİŞ

Ekonominin en önemli sektörlerinden biri olan bankacılık sektörü, temel çalışma sistematığı gereği mevduat sahiplerinden topladığı kaynakları başta reel sektör olmak üzere ekonominin diğer alanlarına kredi olarak aktarmak suretiyle geniş kitleleri etkilemekte, bu durum ise bankacılık sektörünün sağlamlığının ülkedeki tüm kesimlerin refah ve mutluluğu üzerinde önemli etkilere sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Bu nedenle bankacılık sisteminde meydana gelebilecek herhangi bir sıkıntı, ülkelerin ekonomik durumu ile ilgili ciddi olumsuzluklara neden olabilmektedir. Nitekim küresel finansal piyasalarda son yıllarda meydana gelen dalgalanmalar çok sayıda ülkenin bankacılık sektörünü ve buna bağlı olarak genel ekonomilerini ciddi şekilde etkilemiş ve etkilemeye devam etmektedir.

Bankaların geleneksel ve en önemli fonksiyonlarının başında kredi verme fonksiyonu gelmektedir. Bankacılık sektöründe son yıllarda yaşanan yeniliklerle birlikte çok sayıda yeni finansal enstrüman ortaya çıkmasına rağmen, kredilendirme işlemi halen bankaların asli fonksiyonu olma özelliğini korumaktadır. Krediler kalemi banka bilançolarında önemli ve ağırlıklı bir yer tuttuğundan, bilançonun aktif kalitesinin bozulmaması açısından verilen kredilerin sorunsuz şekilde geri dönüşünün sağlanması son derece önem arz etmektedir.

Kredilendirme fonksiyonunun icrası esnasında bankaların maruz kaldıkları en önemli finansal risk kredi riskidir. Bankalarda kredi riski, fon arz eden kesimlerle fon talep eden kesimler arasındaki finansal aracılık fonksiyonunun gereği üstlenilen en temel risktir. Kredi riski, kredi müşterisinin yapılan sözleşme gereklerine uymayarak yükümlülüğünü kısmen veya tamamen vadesinde yerine getirememesinden kaynaklı bankanın maruz kalabileceği zarar olasılığı olarak tanımlanabilmektedir. Kredi riski alma ve yönetme bankacılığın uzmanlık gerektiren en önemli konularından birisidir. İşte bu nedenle bankalar verdikleri kredilerin geri dönmemesi sonucunda karşı karşıya kalacakları zarar olasılığını minimize etmek için muhtelif risk azaltma teknikler kullanmaktadırlar.

Bankacılık sektöründe kredi riskine karşılık en yaygın ve önemli risk azaltma tekniklerinden biri teminat kullanımınıdır. Bankalar tarafından müşterilerine tahsis edilmiş olan nakdi ve gayrinakdi kredilerin vadelerinde geri ödenmeme riskine karşılık banka alacağının tamamen veya kısmen güvence altına alınmasını sağlayan her türlü menkul veya gayrimenkul değerler ile garanti, kefalet ve sözleşmeden elde edilmiş olan haklar teminat olarak adlandırılmaktadır. Kredilendirmede asli unsur olarak firmaların kredibilitesine bakılmakla beraber, bankacılık sektöründe teminat alınmasına da sıkça başvurulmaktadır. Çünkü bankalarca verilen kredilerin vadesinde ödenmemesi durumunda, alacağın tahsil olasılığını arttıran en önemli araç teminatlardır.

Bu çalışmada, bankacılık sektörü tarafından verilen krediler ile bu krediler karşılığında müşterilerden alınan teminatlar arasındaki ilişki incelenmekte, bu kapsamda teminat alımının verilen kredinin sorunsuz şekilde geri dönüşündeki veya sorunlu hale gelerek takibe intikal etmesi üzerindeki etkisi araştırma konusu yapılmaktadır. Kredi ve kredi riski ile alakalı çok sayıda tez çalışması yapılmış olmasına rağmen, uygulamayı da içerecek şekilde spesifik olarak teminat konusu ile alakalı her hangi bir çalışmaya rastlanmamış olması bu çalışma konusunu seçmedeki önemli bir nedendir. Bankacılık sektöründe yaşanan kredi krizlerinde yetersiz teminat alımının her zaman bir etken olarak ortaya çıkması ve son yaşanan küresel krizde ABD mortgage kredileri ile alakalı teminat bacağına yaşanan sorunların önemli rol alması bu konunun araştırılmasındaki bir başka nedendir.

Dört bölümden oluşan bu çalışmanın birinci bölümünde, halen bankaların faaliyetlerinin temelini teşkil eden ve çalışmada teminat konusu ile ilişkisi araştırılmakta olunan krediler ile ilgili olarak, teorik ve uygulama bazlı tanımlar verilmekte, kredi türleri, kredilendirme ilkeleri ve süreci, bankalardaki kredi sürecinin örgütsel yapısı ile kredi fiyatlandırma süreci incelenmektedir.

İkinci bölümde, bankacılık sektöründe kredilendirme faaliyetleri karşılığında alınan başlıca teminat türleri ile bunların iç mevzuat bakımından hukuki boyutları inceleme konusu yapılmakta, ayrıca uluslararası kriterleri ihtiva eden Basel düzenlemeleri çerçevesinde konu incelenmekte ve Türk bankacılık sektöründe sıkça

alınan başlıca teminat türlerinin Basel kriterleri açısından değerlendirilmesi yapılmaktadır.

Üçüncü bölümde, Türk bankacılık mevzuatı bakımından kredilerin ve bunlar karşılığında alınan teminatların sınıflandırılması yapılmakta, bu kapsamda 5411 sayılı Bankacılık Kanunu ile buna dayanılarak BDDK tarafından çıkartılan Karşılıklar Yönetmeliği çerçevesinde kredilerin ve teminatların gruplandırılması ve krediler için ayrılan karşılıklar ile teminat gruplarının karşılık ayırmada nasıl dikkate alındığı konusu incelenmektedir. Bu bölümde inceleme konusu yapılan başka bir başlık ise sorunlu kredilerdir.

Çalışmanın dördüncü bölümünde, çalışma konusu ile alakalı yapılacak analizlerde doğrudan veya dolaylı olarak fikir vermesi amacıyla, Türk bankacılık sektörünün 2001–2011 dönemine ait temel bazı bilanço kalemlerinin gelişimi incelenmekte, bu kapsamda belirtilen döneme ilişkin Türk bankacılık sektörünün, sektör ve banka grupları bazında aktiflerinin gelişimi, kredilerinin gelişimi, takipteki kredi ve alacaklarının gelişimi, takipte yer alan krediler için ayrılan özel karşılıkların gelişimi analiz edilmekte, ayrıca Türk bankacılık sektörü ile seçilmiş bazı ülke bankacılık sektörlerinin, kredi takip oranı, sermaye yeterlilik rasyosu ve karlılık göstergeleri gibi finansal sağlamlık göstergeleri açısından karşılaştırmalı analizi yapılmaktadır.

Dördüncü bölümde ayrıca, krediler ile teminat arasındaki ilişkiye yönelik literatür taraması yapıldıktan sonra, konu ile ilgili olarak Türk bankacılık sektörü üzerine bir uygulama çalışması yapılmaktadır. Çalışmanın başlangıcında, Türk bankacılık sektörünün tümünün veya birkaç bankaya ait teminat grupları bazında canlı KOBİ ve ticari kredi rakamları ile bu kredi gruplarına ait takip hesaplarında yer alan kredilerin teminat gruplarının tespit edilerek bunlar arasındaki ilişki ve gelişim seyri analiz konusu yapılmak istenmiş, ancak yapılan araştırma ve çalışmalara rağmen teminat grupları bazında canlı kredi verilerine ulaşmak mümkün olmadığından, çalışmada Türkiye’de faaliyet gösteren büyük ölçekli bir ticari bankaya ait KOBİ kredileri ve ticari krediler ile bu kredilere ait sorunlu hale gelmiş kredilerin teminat yapısı arasındaki ilişki analiz konusu yapılmıştır. Çalışmada kullanılan veri seti, 2009

Mart ayı ile 2011 Aralık ayı arasındaki 33 aylık dönemi kapsamaktadır. Uygulama çalışmasında sorunlu hale gelmiş kredi bakiyesi, karşılıklar kararname kapsamında öngörülen teminat gruplarına göre dört farklı şekilde gruplandırılmakta ve canlı kredilerin sorunlu kredi haline dönüşüm sürecinde teminat konusunun etkinliği ile teminatlı kredilerin takibe intikal seyri araştırma konusu yapılmaktadır.

I. BÖLÜM

BANKACILIKTA KREDİ VE KREDİLENDİRME SÜRECİNE İLİŞKİN KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Kredinin Tanımı, Unsurları, Fonksiyonları ve Türleri

Güncel hayatta bankacılık alanında kullanılmakta olan kredi kavramına ilişkin literatürde muhtelif tanımlar bulunmakla beraber, genel olarak bu tanımların tamamı birbirine benzer anlamlar taşımaktadır.

1.1.1. Kredi Tanımı

Kredi kavramına ilişkin olarak literatürde çok sayıda tanım bulunduğu yukarıda ifade edilmiştir. Lügat anlamıyla kredi, *saygınlık, güven, itibar* anlamlarıyla kullanılmakta olup, Latince inanma anlamına gelen *credere* kökünden gelmektedir.¹ Kredi ticari uygulamalardaki en eski yeniliklerden bir tanesi olup, tarihsel süreç içerisinde paranın ödünç alınması ve verilmesi anlamında tanımlanmıştır.²

Genel olarak bankacılık alanında kredi, bir paranın belirli bir vade sonunda anapara ve faiziyle birlikte geri ödenmek üzere başkalarına verilmesi veya belirli bir komisyon karşılığında banka itibarının başkaları lehine kullandırılması şeklinde tanımlanmaktadır.³

Başka bir yoruma göre kredi; eldeki para ile gelecekte ele geçecek paranın mübadelesi; diğer bir deyişle para ile ödeme vadinin değiştirilmesidir. Kredi veren para verip ödeme vaadi almakta, kredi alan para alıp, ödeme vaadi vermektedir.⁴ Diğer

---

¹ Mahmut Usta, **Temel Kredi Bilgileri**, 3.Basım, İstanbul:Pamukbank T.A.Ş. Eğitim Yayınları, 1995, s.1.

² Jeffrey R.Bohn, Roger M.Stein, **Active Credit Portfolio Management in Practice**, USA: John Wiley & Sons, Inc. 2009, s.2.

³ Halil Seyidoğlu, **Ekonomik Terimler Ansiklopedik Sözlük**, 2. Baskı, Güzem Cem Yayınları: 16, İstanbul 1999, s.350.

⁴ Avni Zarakolu, **Bankacılar İçin Para ve Kredi Bilgisi**, 9.Basım, Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Yayın Nu. 232, 1989, s.47.

bir genel tanıma göre kredi, belli bir süre sonra ödenmek vaadiyle mal, hizmet veya satın alma gücü sağlanması şeklinde tanımlanabilir.⁵

Kredi kavramı günlük hayatta diğer alanlarda da kullanılan bir kavram olmakla birlikte, bankacılık alanında esas itibariyle bankalar ile olan para ve benzeri değerlerin alış verişini kastetmektedir. Bu anlamda kredi kavramı bankacılık sektörü açısından incelendiğinde; 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nda kredinin kavram olarak tanımlanmamış olduğu ancak, kredi sayılabilecek işlemlerin söz konusu kanununun 48. maddesinde açıklandığını görülmektedir. 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 48. maddesine göre;⁶

“Bankalarca verilen nakdî krediler ile teminat mektupları, kontrgarantiler, kefaletler, aval, ciro, kabul gibi gayrinakdî krediler ve bu niteliği haiz taahhütler, satın alınan tahvil ve benzeri sermaye piyasası araçları, tevdiatta bulunmak suretiyle ya da herhangi bir şekil ve surette verilen ödünçler, varlıkların vadeli satışından doğan alacaklar, vadesi geçmiş nakdî krediler, tahakkuk etmekle birlikte tahsil edilmemiş faizler, gayrinakdî kredilerin nakde tahvil olan bedelleri, ters repo işlemlerinden alacaklar, vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri ile benzeri diğer sözleşmeler nedeniyle üstlenilen riskler, ortaklık payları ve Kurulca kredi olarak kabul edilen işlemler izlendikleri hesaba bakılmaksızın bu Kanun uygulamasında kredi sayılır.

Birinci fıkrada belirtilenlere ilâve olarak, kalkınma ve yatırım bankalarının finansal kiralama yöntemiyle sağladığı finansmanlar ile katılım bankalarının taşınır ve taşınmaz mal ve hizmet bedellerinin ödenmesi suretiyle veya kâr ve zarar ortaklığı yatırımları, taşınmaz, ekipman veya emtia temini veya finansal kiralama, mal karşılığı vesaikin finansmanı, ortak yatırımlar veya benzer yöntemlerle sağladıkları finansmanlar da bu Kanun uygulamasında kredi sayılır.”

Başka bir tanıma göre de, bankaların diğer kişilerle yaptığı ve belirlenen vade içerisinde banka için risk yaratan işlemler kredi olarak kabul edilmektedir. Bankacılık uygulamasında risk kavramı çoğunlukla yukarıdaki kredi kavramının yerine kullanılmakla birlikte, mevcut veya potansiyel herhangi bir varlığın kaybedilme

⁵ Mehmet Takan, **Bankacılık Teori Uygulama ve Yönetim**, 2. Baskı, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2002, s.191.

⁶ **5411 Sayılı Bankacılık Kanunu**, Resmi Gazete, 1 Kasım 2005 Tarih ve 25983 Mükerrer Sayı.

olasılığı olarak ifade edilebilecek risk kavramı ile kredi kavramlarının tam olarak örtüşmediğini ifade etmek gerekir.⁷

1.1.2. Kredinin Unsurları

Kredi kavramına ilişkin olarak yukarıda açıklanan muhtelif tanımlara bakıldığında kredi işleminin **süre, güven, risk** ve **gelir** olmak üzere dört ana unsurdan meydana geldiği görülmektedir.⁸

Süre Unsuru: Kredilendirme işlemlerinde süre yani zaman unsuru oldukça önemlidir. Zira bankalar tarafından ödünç verilen paranın ya da sağlanan itibarın belirli bir süre sonra iade edilmesi gereklidir. Kredi işleminde vadenin uzunluğuna bağlı olarak belirsizlik söz konusu olduğundan risk de artmaktadır.⁹

Güven Unsuru: Güven unsuru kredi verilen kişi yada kuruluşların banka nezdindeki itibarı ile ilgili olup, kredinin en önemli unsurunu oluşturmaktadır. Taraflar arasında karşılıklı güvenin olmadığı bir durumda sağlıklı bir kredi ilişkisinin ortaya çıkması da mümkün değildir. Dolayısıyla kredi verilecek gerçek veya tüzel kişilerin banka nezdinde itibarı olmalı ve kendilerine güven duyulmalıdır. Güven unsuru bankalar açısından, kullanılacak krediye karşılık alınacak teminata ilişkin de belirleyici unsurlardan biri olacaktır.

Risk Unsuru: Bankacılıkta risk, ödünç verilen paranın tahsiline ve verilen garantiye konu taahhüdün yerine getirilmesine kadar meydana gelmesi olası tehlikelerin toplamıdır. Risk kavramı bankacılık uygulamasında ayrıca, bir gerçek veya tüzel kişiye tahsis edilmiş kredi limitinden, belirli bir tarihte kullanılan kısmı anlamında da kullanılmaktadır.

Gelir Unsuru: Sağladıkları faiz ve komisyon gelirlerinden dolayı krediler, bankaların en önemli gelir kaynağını oluşturur. Bankalar muhtelif yollardan temin etmiş oldukları kaynaklardan faiz, komisyon ve benzeri gelirleri sağlamak zorundalar.

---

⁷ Mesut Yıldırım, **Banka Muhasebesi**, TBB Yayını, Yayın No. 258, İstanbul, 2008, s.91.

⁸ Usta, **a.g.e.** s.2.

⁹ Güler Aras, **Ticari Bankalarda Kredi Portföyünün Yönetimi**, SPK, İstanbul, 1996, s.4.

Bankalar açısından bunun en bilinen yolu da, toplanan bu kaynakların gerçek ve tüzel kişilere kredi olarak kullandırılmasıdır.

1.1.3. Kredinin Fonksiyonları

Ekonomik hayatta iktisadi ve ticari faaliyetlerin sürekli artması ve gelişmesi, işletmelerin faaliyetlerini sürdürebilmesi ya da hızlı değişimlere uyum sağlayabilmesi için fon ihtiyacı duymalarına sebep olmakta, bu fon ihtiyacı ise büyük ölçüde bankalardan sağlanan krediler ile giderilmektedir. Bankalar bu konuda finansal aracılık görevini yapmaktadırlar.¹⁰ Ülke ekonomilerinin kalkınmasında ve gelişmesinde vazgeçilmez finansal kaynaklar olan kredilerin temel fonksiyonları şu şekilde özetlenebilir.¹¹

- Tedavül yani dolaşım fonksiyonunu yerine getirmek suretiyle, fiziki para naklini azaltır ve ticari işlemlerin hızlanmasını sağlar.

- Sermaye birikimini arttırmak suretiyle girişimcilerin ve yatırımcıların ihtiyaç duydukları fonları temin etmelerini sağlar.

- Atıl durumda bulunan sermaye tasarruflarının ekonomiye aktarımını sağlar, ayrıca tasarruf sahibinin de kazanç elde etmesine neden olur.

- Mal arz ve talebi arasındaki dengenin sağlanmasına katkıda bulunur.

- Fon fazlası olanlardan fon ihtiyacı olanlara fon transferi yapmak suretiyle ekonomik ve ticari faaliyetlerin gelişmesini ve hızlanmasını sağlar.

- Milli gelirin artmasına, ekonominin büyümesine ve dolayısıyla istihdamın artmasına olumlu katkı sağlar.

---

¹⁰ Mathias Dewatripont, Jean Tirole, **The Prudential Regulation of Banks**, The MIT Press, Cambridge, London, 1994, s.13.

¹¹ İlker Parasız, **Modern Bankacılık Teori ve Uygulama**, İstanbul, 2000, s.293.; Sadi Uzunoğlu, **Bankacılık**, Ekonomik Araştırmalar Merkezi Yayınları: 2, Ankara, 1996, s.43.

1.1.4. Kredi Türleri

Krediler muhtelif açılardan sınıflandırmaya tabi tutulmaktadır. Söz konusu sınıflandırmayı aşağıdaki gibi yapmak mümkündür.¹²

Tablo: 1 – Kredi Türleri

Niteliklerine Göre Krediler	<i>Nakdi Krediler</i> <i>Gayrınakdi Krediler</i>
Vade Yapısına Göre Krediler	<i>Kısa Vadeli Krediler</i> <i>Orta Vadeli Krediler</i> <i>Uzun Vadeli Krediler</i>
Alınan Teminatlara Göre Krediler	<i>Teminatlı Krediler</i> <i>Teminatsız Krediler</i>
Kaynaklarına Göre Krediler	<i>Banka Kaynaklı Krediler</i> <i>Reeskont Kredileri</i> <i>Dış Kaynaklı Krediler</i>
Kullanım Amacına Göre Krediler	<i>Yatırım Kredileri</i> <i>İşletme Kredileri</i> <i>Donanım Kredileri</i> <i>Bireysel Krediler</i>
Kullandırılan Alana Göre Krediler	<i>İç Ticaret Kredileri</i> <i>Sanayi Kredileri</i> <i>İhracat Kredileri</i> <i>Tarım Kredileri</i> <i>Ulaştırma Kredileri</i>
Kullanılan Sektöre Göre Krediler	<i>Özel Sektör Kredileri</i> <i>Kamu Sektörü Kredileri</i>

Kaynak: Çalışmada yararlanılan kaynaklar ışığında tarafımızca hazırlanmıştır.

1.1.4.1. Niteliklerine Göre Krediler

Niteliklerine göre krediler nakdi ve gayrınakdi olmak üzere iki ana gruba ayrılmaktadırlar.

Nakdi Krediler: Bankalar tarafından faiz veya faiz artı komisyon karşılığı olarak ödünç para verilmesi işlemidir.

¹² Namık Aydemir, **Dünden Bugüne Türkiye’de Bankacılık**, 2. Basım, Ankara, 2005, s.131-133; Takan, **a.g.e.**, s.194-197; Aras, **a.g.e.**, s.8.; Parasız, **a.g.e.**, s.293.

Gayrinakdi Krediler: Alınan bir borcun geri ödenmesi, taahhüt edilen bir işin zamanında ve noksansız olarak yapılması veya bir yükümlülüğün yerine getirilmesi konusunda, bankanın alacağı bir ücret veya komisyon karşılığında yükümlü adına garanti vermesi veya ona kefil olması biçiminde kullanılan kredilerdir. Diğer bir deyişle gayrinakdi kredi, para yerine ödünç olarak banka itibarının verilmesidir. Bu kredi türünde taahhüt edilen iş yapılmaz veya borç ödenmez ise, banka karşı tarafın uğradığı zararı tazmin etmekle yükümlüdür.

1.1.4.2. Vade Yapısına Göre Krediler

Vadeleri açısından kredileri aşağıdaki gibi üç ana gruba ayırmak mümkündür.

Kısa Vadeli Krediler: Vadeleri 1 yıla kadar olan kredilerdir.

Orta Vadeli Krediler: Vadeleri 1 ile 5 yıl arasında olan kredilerdir.

Uzun Vadeli Krediler: Vadeleri 5 yıldan fazla olan kredilerdir.

1.1.4.3. Alınan Teminatlara Göre Krediler

Teminat durumuna göre krediler teminatlolu ve teminatsız olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır.

Teminatsız Krediler: Başkaca bir teminat alınmadan sadece kredi müşterisinin itibar ve kredibilitesine güvenilerek imzası karşılığında açılan kredilerdir.

Teminatlolu Krediler: Kredi müşterisinin imzasının yanı sıra başka bir şahsi veya maddi teminat alınmak suretiyle açılan kredilerdir. Burada şahsi teminat olarak kredi müşterisinden ayrı olarak başka kişi veya kişilerin kefalet imzası alınabileceği gibi, ipotek, rehin veya temlik gibi maddi teminatlar da alınabilmektedir. Bankalar tarafından kullanılmakta olan krediler için alınan teminatlara ilişkin detaylı açıklamalar çalışmanın üçüncü bölümünde yer almaktadır.

1.1.4.4. Kaynaklarına Göre Krediler

Kaynakları açısından kredileri üç başlık altında toplamak mümkündür.

Banka Kaynaklı Krediler: Bankaların kendi kaynaklarından kullandırdıkları kredilerdir. Banka kaynağına örnek olarak hissedarlar tarafından konulan sermaye ile mudilerden sağlanan mevduatlar gösterilebilir.

Reeskont Kredileri: Bankaların müşterilerinden aldıkları kısa veya orta vadeli senetleri TCMB'na iskonto ettirerek sağladıkları ve bu suretle anılan müşterilere kullandırdıkları kredilerdir. Başka bir tanıma göre reeskont kredisi, bankaların, yeni plasman veya nakit gereksinimlerini karşılayabilmek amacıyla TCMB'dan borçlu cari hesap veya senet iskontosu şeklinde sağladıkları nakdi kredidir.

Dış Kaynaklı Krediler: Bankaların başka kredi kuruluşlarından sağladıkları fonlarla müşterilerine kullandırdıkları kredilerdir. Bu kredilere konu kaynaklar yurt içinden temin edilebildiği gibi yurtdışından da temin edilebilmektedir. Yurt içi kaynağı olarak Türkiye İhracat Kredi Bankası A.Ş. (Eximbank), yurt dışı kaynağı olarak da AYB kredisi örnek olarak gösterilebilir.

1.1.4.5. Kullanım Amacına Göre Krediler

Kullanım amaçlarına göre kredileri aşağıdaki başlıklar altında toplamak mümkündür.

Yatırım Kredileri: İşletmelere, bina ve tesislerin yapımı ile sabit kıymetlerin finansmanı amacıyla açılan orta ve uzun vadeli kredilerdir.

İşletme Kredileri: İşletmelerin üretim ve işletme faaliyetlerini finanse etmek, döner sermaye gereksinimlerini karşılamak üzere açılan kısa veya orta vadeli kredilerdir. Bu krediler daha çok cari harcamalar ve döner sermaye gibi işletmelerin kısa vadeli işletme ihtiyaçlarının finansmanında kullanılırlar.

Donanım Kredileri: İşletmelere ait bina ve tesislerin genişletilmesi, yenilenmesi ve modernizasyonu ile yeni makine ve teçhizatın sağlanması için açılan kredilerdir.

Bireysel Krediler: Gerçek kişilere ticari amaç dışında kullanılmak üzere, mal ve hizmet alımının finansmanına yönelik olarak açılan ve başlangıçta belirlenen faiz oranlarına göre bir ödeme planı doğrultusunda geri ödenmesi gereken kredilerdir.¹³

1.1.4.6. Kullanılan Alana Göre Krediler

Krediler ekonomik hayatta çok farklı alanlarda kullanılmakta olup, kullanılan alana göre kredileri genel olarak şu başlıklar altında toplamak mümkündür.

İç Ticaret Kredileri: Ticaretle uğraşan gerçek ve tüzel kişilere, ticari işleri nedeniyle doğacak finansman gereksinimleri için açılan kredilerdir.

Sanayi Kredileri: Sanayi alanında faaliyet gösteren firmalara açılan kredilerdir.

İhracat Kredileri: Dışsatımı finanse etmek için açılan kredilerdir.

Tarım Kredileri: Tarım sektörünün finansmanı amacıyla açılan kredilerdir.

Ulaştırma Kredileri: Kara, deniz ve hava ulaşımının finansmanı amacıyla açılan kredilerdir.

1.1.4.7. Kullanılan Sektöre Göre Krediler

Kullanılan sektöre göre kredilere iki gruba ayrılmaktadır.

Özel Sektör Kredileri: Özel sektörde faaliyet gösteren gerçek ve tüzel kişilere açılan kredilerdir.

Kamu Sektörü Kredileri: Kamu kurum ve kuruluşlarına açılan kredilerdir.

---

¹³ M.Hayati Eriş, **Bireysel Krediler Kapsamında İpotekli Konut Kredileri ve İşlevsellik Koşulları**, Arıkan Basım, İstanbul, 2008, s.13.; Uzunoğlu, **a.g.e.**, s.66.

1.1.5. Bankacılık Uygulamalarında Kredilendirme

Kredilerin gruplandırılması teorik olarak yukarıdaki şekilde yapılabilmekle birlikte, uygulamada bankalarca krediler genel olarak nakdi krediler, gayrinakdi krediler ve dış krediler olmak üzere üç ana başlık altında takip edilmekte ve değerlendirilmektedir. Bu kredi grupları ile uygulamada bu gruplar altında en çok kullanılan başlıca kredi türleri aşağıda açıklanmaktadır.

Tablo : 2- Uygulamada Bankalarca En Çok Kullanılan Krediler

Nakdi Krediler	<i>Borçlu Cari Hesap Kredisi İskonto ve İştirak Kredisi Senet Karşılığı Avans Kredisi Spot Kredi Taksitli Ticari Kredi Gün İçi Kredi Nakit Yönetimi Kredisi Tevdiat Karşılığı Avans Kredisi Bireysel Krediler</i>
Gayrinakdi Krediler	<i>Teminat Mektubu Referans Mektubu Gayri Nakdi Çek kredisi</i>
Dış Krediler	<i>Döviz Kredisi Prefinansman Kredisi TL İhracat Kredileri Eximbank Kredileri İthalat Kabul ve Aval Kredisi Gayrinakdi İthalat Akreditif Kredisi Vadeli İthalat Akreditif Kredisi Harici Garanti Kredisi</i>

Kaynak: Çalışmada yararlanılan kaynaklar ışığında tarafımızca hazırlanmıştır.

1.1.5.1. Nakdi Krediler

Nakdi krediler, faiz veya faiz artı komisyon karşılığında belli bir vadeye bağlı olarak ödünç para verilmesi şeklinde nakit olarak kullanılan kredilerdir. Bu krediler işletmelerin çalışma sermayesi finansmanını sağlamaya ilişkin kredilerdir. Bankalar tarafından en çok kullanılan başlıca nakdi krediler aşağıda incelenmiştir.

Borçlu Cari Hesap Kredisi (BCH): Türk Ticaret Kanunu'nun ilgili hükümlerine göre, kredi müşterisine, belirlenen bir limit dahilinde istediği zaman para

çekme yetkisi veren, yılda bir kez sıfırlanması zorunluluğu bulunan ve sadece borç kalanı verebilen nakdi bir kredidir.

Borçlu Cari Hesap kredisinde, banka tarafından kredi müşterisine belirli bir limite kadar kredi açılır ve müşteri de açılan limit içerisinde kalmak kaydıyla ihtiyacı ve talebi doğrultusunda para çeker, eline para geçince de tekrar kredi hesabına para yatırır, kredi de bu şekliyle bir cari hesap üzerinde yürütülür. Bu kredi türü işletmeler tarafından özellikle kısa süreli nakit ihtiyaçlarının finansmanında kullanılmaktadır.¹⁴

Uygulamada genellikle 12 ay vadeli olarak açılan bu kredilerde, önceleri faiz tahakkuk ve tahsilatları 3 aylık dönem sonlarında (Mart,Haziran,Eylül,Aralık) yapılmakta iken günümüzde özellikle kurumsal büyük müşterilerin talepleri doğrultusunda aylık hatta günlük olarak da yapılabilmektedir. Borçlu Cari Hesap kredisi bankalar tarafından belirli bir teminat alındıktan sonra açılabilirdiği gibi, firmaların mali durumları ve moralitesi göz önünde bulundurularak herhangi bir teminat alınmaksızın açık kredi şeklinde de açılabilir.

İskonto - İştira Kredisi: İskonto, vadesi henüz gelmemiş bir senedin devir alınması karşılığında, bir takım kesintilerden sonra senet bedelinin peşinen ödenmesi işlemidir. Diğer bir deyişle iskonto, borçlusu banka şubesi ile aynı şehir dahilinde ikamet eden ve henüz vadesi gelmemiş bir senet bedelinden vade tarihine kadar olan süreye tekabül eden faiz, komisyon ve diğer yasal kesintilerden sonra kalan tutarın müşteriye ödenmesi işlemidir. İskonto kredisi de, iskonto edilen senedin ciro ve teslim yolu ile bankaya satılması işleminden ibarettir. İskonto işlemine konu senedin mülkiyeti temlik cirosu ile bankaya devredilmekte, banka ise hamil sıfatıyla alacaklı duruma geçtiğinden, senet bedelini tahsil etme hakkını elde etmektedir.¹⁵

İştira kredisi de bir iskonto kredisi türü olup, farkı, iştira işlemine konu senet borçlusunun, iskonto işlemi gerçekleştirilen banka şubesinin bulunduğu ilin sınırları dışında ikamet etmesidir. Bu durumda senedi iskonto edecek banka şubesi, senedi borçluya ibraz ve ihbar için borçlunun bulunduğu yerdeki banka şubesine göndermek

---

¹⁴ Ali Sait Yüksel, **Bankacılık Hukuku ve İşletmesi**, 7.Bası, Marmara Üniversitesi Nihad Sayar Eğitim Vakfı Yayınları, No. 448-681, İstanbul, 1992, s.325.

¹⁵ Yüksel, **“Bankacılık Hukuku ve İşletmesi”**, s.326.

durumundadır. Bu kredilerde genellikle banka için teminat sadece senet olduğundan, iskonto ve iştirah işlemine konu senetlerin hukuki geçerlilik yönünden titiz bir şekilde incelenmesi gerekmektedir. İskonto işlemine konu senetler, genelde vadelerine üç veya en fazla altı ay kalan ve TCMB nezdinde reeskont edilebilen senetlerdir.¹⁶

Senet Karşılığı Avans Kredisi: Gerçek ticari işlemlerden doğan ancak henüz ödeme vadesi gelmemiş olan kambiyo senetlerinin bankalar tarafından rehin cirosu ile teminata alınması karşılığında BCH şeklinde kullanılan kredilerdir. İskonto kredisinde olduğu gibi bu kredi türünde de senetlerin ödeme sürelerinden önce paraya çevrilmeleri söz konusu olmakla birlikte, aralarındaki en önemli fark iskonto kredisinde, iskonto işlemine konu senetler temlik cirosu ile bankanın mülkiyetine geçmesine karşılık, senet karşılığı avans kredisinde senetler banka tarafından rehin cirosu ile sadece teminata alınmaktadır.

Uygulamada, bankalar tarafından senet karşılığı avans kredisi açılırken, teminata alınan senetlerin tamamının zamanında ödeme garantisinin olmaması ve bir kısmının protesto olması nedeniyle doğabilecek risk ihtimaline karşılık, açılan kredi rakamının belli bir miktar fazlası tutarında teminata senet alınmakta, bu husus ise teminata alınan senetlerde marj uygulaması olarak adlandırılmaktadır. Müşterinin bankalar nezdindeki itibarına ve mali durumuna göre, teminata alınan senetlerdeki marj oranı kredinin %25 fazlasına kadar çıkabilmektedir. Senet karşılığı avans kredisinin teminatına önceki yıllarda büyük ölçüde bono alınmasına karşılık günümüzde vadeli olarak yapılan ticari işlemlerde bono kullanımının azalması ve daha ziyade kredi kartı ve çek kullanımının artması nedeniyle bu kredinin teminatına neredeyse tamamen gerçek ticari işlemlerden doğmuş çekler alınmaya başlanmıştır.

Senet karşılığı avans kredisi işleminde, bankalar tarafından kredi tahsisinin yanı sıra teminata alınan senetlerin tahsiline de aracılık edildiğinden, faiz geliri ile birlikte, verilen senet tahsili hizmeti karşılığında komisyon geliri de elde edilmektedir.

Spot Kredi: Kredi vadesinin ve uygulanacak faiz oranının kredinin kullanıldığı tarihteki piyasa koşullarına göre belirlendiği, faiz oranı ile vadenin de

---

¹⁶ T.C. Ziraat Bankası A.Ş., **Ticari Krediler Uygulama Esas ve Usulleri**, Ankara, 2008, s.14; Takan, **a.g.e.**, s.210.

kredi süresince sabit kaldığı kredi türüne spot kredi denir. Dolayısıyla spot kredi firmalara faiz riskine karşı korunma imkanı da sağlamaktadır. Genel olarak spot kredilerde kredi vadesi de önceden belirlendiğinden normal şartlarda banka tarafından vadeden önce kredinin kapatılması da mümkün değildir. Spot kredi uygulamasında anaparanın vadeden önce erken ödenmesi ancak bankanın muvafakıyla ve belirleyeceği esaslar doğrultusunda söz konusu olabilmektedir. Bu ihtiyacın giderilmesine yönelik olarak son dönemlerde bankalar tarafından “Erken Ödeme Opsiyonlu Spot Kredi” ürünü geliştirilmiş olup, bu tip spot kredide, kredi anaparası vadeden önce ödenerek kredi kapatılabilmektedir.

Taksitli Ticari Kredi: Kullanılan krediye ilişkin geri ödemenin önceden belirlenen ödeme planı doğrultusunda taksitler halinde yapıldığı kredi türüdür. Söz konusu kredi firmanın mevcut kredi limitinden (BCH limiti gibi) taksitli olarak kullanılabilir gibi, firma talebine istinaden daha başlangıçta kredi onayı ve plasmanı taksitli kredi şeklinde olabilmektedir. Taksitli kredi talebi diğer bazı faktörlerin yanı sıra daha ziyade firmaların nakit akışlar ile alakalı olup, genellikle düzenli nakit akışı olan firmalar tarafından tercih edilmektedir.

Gün İçi Kredi: Nakdi kredi limiti tahsis edilmiş kredi müşterilerine daha hızlı hizmet verebilmek, müşteri bağlılığı ve memnuniyetini yükseltmek amacıyla, müşterinin gün içindeki çok kısa süreli nakit ihtiyaçlarının giderilmesine yönelik olarak mevcut kredi limitleri dahilinde kullanılan bir kredi türüdür. Diğer bir deyişle, gün içi kredi sürekli kullanılan bir kredi türü olmayıp, müşterinin ani kredi ihtiyacının karşılanmasına ilişkin bir kredidir. Bu kredi bankalar tarafından genellikle kendileri açısından önemli olan, sektörlerinin önde gelen, rekabet gücü ve mali durumları iyi olan büyük firmalara kullanılmaktadır. Gün İçi kredilerinin vadesi bir gündür ve risk gün sonunda kapatılır. Gün sonunda kapatılmayan gün içi kredi normal ticari kredi gibi işlem görmeye başlar ve gün içi kredilerde faiz söz konusu olmamasına karşın bu durumda banka tarafından firmadan bir günlük faiz tahsil edilir.¹⁷

Nakit Yönetimi Kredisi: Banka nezdinde tesis edilmiş mevcut kredi limiti bulunması kaydıyla, firmaların ödemek zorunda oldukları ve bankalar tarafından

---

¹⁷ T.C. Ziraat Bankası A.Ş., **Ticari Krediler Uygulama Esas ve Usulleri**, s.19.

tahsilatına aracılık edilen sigorta prim ve vergi gibi ödemelerinin banka aracılığıyla ödenmesi sırasında kullanılan ve nakit çıkışı gerektirmeyen bir kredi türüdür. Bu kredide bankaların aracılık ettikleri kurum tahsilatlarında sahip oldukları valör kazancının belirli bir kısmını paylaşma durumları söz konusudur.

Nakit yönetim kredisinin vadesi, banka ile tahsilatına aracılık edilen kurumlar arasında yapılan tahsilat protokollerinde yer alan devir vadesi dahilinde belirlenmekte, vadesinde kapatılması durumunda da herhangi bir faiz ödemesi söz konusu olmamakta, ancak belirlenen vadede kapatılmaması halinde ise firma ile önceden anlaşılan faiz oranı üzerinden faiz tahsilatı yapılmaktadır.

Tevdiat Karşılığı Avans Kredisi: Kredi müşterisine ait bankada bulunan mevduatın güvenceye alınması karşılığında kullanılan ve mevduatın vadesinde faiz tahsilatı yapılarak kapatılan kredidir.

Bireysel Krediler: Gerçek kişilere, ticari amaç dışında kullanılmak üzere konut, taşıt veya başkaca bir mal ya da hizmet alımının finansmanına yönelik olarak verilen ve kredi açılışı esnasında belirlenen faiz oranlarına göre bir ödeme planı doğrultusunda geri ödemesi yapılan kredilerdir. Günümüz bankacılığında yaygın şekilde kullanılan bireysel kredi ürünlerinin başında konut, taşıt ve tüketici kredileri ile kredi kartı ve kredili mevduat hesapları gibi ürünler gelmektedir.

1.1.5.2. Gayrimakdi Krediler

Bir işin yapılması, bir borcun ödenmesi veya bir yükümlülüğün yerine getirilmesi konusunda, belli bir ücret veya komisyon karşılığında bankanın yükümlü adına taahhütte bulunması, ona kefil olması, garanti vermesi biçiminde kullanılan kredilerdir.

Gayrimakdi kredilerde başlangıçta bankadan nakit çıkışını gerektiren herhangi bir durum söz konusu olmadığından faiz de uygulanmamakta, sadece garanti verilmesi şeklinde banka itibarının kullanılması sonucu komisyon tahsil edilmektedir. Ancak, taahhüt edilen işin veya borcun yerine getirilmemesi durumunda ise yükümlü adına yapılması gereken ödeme banka tarafından yapılmakta ve bu aşamada bankadan nakit

çıkışı olduğundan, ödemenin yapıldığı tarih ile asıl borçludan paranın alınacağı tarih arasında geçen süre üzerinden önceden anlaşılan orandan temerrüt faizi tahsil edilmektedir.

Gayrınakdi krediler hem yurtiçi ticaretin finansmanında hem de yurt dışı ticaretin finansmanında kullanılmaktadır. Bankalar tarafından iç ticaretin finansmanında kullanılan gayrınakdi krediler aşağıda açıklanmış, dış ticaretin finansmanında kullanılan başlıca gayrınakdi krediler ise dış krediler başlığı altında açıklanmıştır.

Teminat Mektubu: Bankaların müşterileri lehine, bir malın teslimi, bir işin yapılması ya da bir taahhüdün yerine getirilmesi gibi konularda muhatap kişi veya kuruluşlara hitaben verdikleri ve belirtilen yüklenimin yerine getirilmemesi halinde, mektup tutarının kayıtsız şartsız ödenmesi taahhüdünü içeren garanti sözleşmesi niteliğindeki belgelere teminat mektubu denir. Yargıtay kararlarında banka teminat mektupları, mahiyet itibariyle Borçlar Kanunu'nun 110. maddesinde sözü edilen üçüncü şahsın fiilini taahhüt niteliğinde bir "garanti sözleşmesi" olduğu belirtilmiştir.¹⁸

Teminat mektubunda üç taraf bulunmakta olup, bu taraflar aşağıda gösterilmiştir.¹⁹

- 1- Garanti veren sıfatıyla Banka
- 2- Garanti alan sıfatıyla Muhatap
- 3- Mektup talebinde bulunan Lehdar

Bir garanti sözleşmesi olan teminat mektuplarındaki temel unsur belli bir riskin garanti edilmesidir. Teminat mektuplarının garanti sözleşmesi sayılması sonucu; banka asli ve bağımsız bir yükümlülük altına girmekte, kefaletten farklı olarak ödediği meblağlar için kanuni halefiyet nedeniyle borçluya rücu edememektedir. Bunun için

---

¹⁸ Yüksel, **Bankacılık Hukuku ve İşletmesi**, s.338.

¹⁹ Vahit Doğan, **Banka Teminat Mektupları**”, 3.Bası, Seçkin Kitabevi, Ankara, 2005, s.93.

uygulamada, banka ile lehtar arasında kontrgaranti denilen bir sözleşme imzalanmakta veya kredi sözleşmesinde rücu imkanı veren hükümlere yer verilmektedir.²⁰

Teminat mektuplarını türleri itibariyle aşağıdaki tabloda gösterilen şekilde tasnif etmek mümkündür.

Tablo:3- Teminat Mektubu Türleri

Limit Yönünden Teminat Mektupları	<i>Limiti İçi Teminat Mektupları</i> <i>Limit Dışı Teminat Mektupları</i>
Şekil Yönünden Teminat Mektupları	<i>Geçici Teminat Mektupları</i> <i>Kesin Teminat Mektupları</i> <i>Avans Teminat Mektupları</i> <i>Serbest Konulu Teminat Mektupları</i>
Vadeleri Yönünden Teminat mektupları	<i>Vadeli Teminat Mektubu</i> <i>Vadesiz Teminat Mektubu</i>

Kaynak: Çalışmada yararlanılan kaynaklar ışığında tarafımızca hazırlanmıştır.

Referans Mektubu: Banka nezdinde bir firmanın mevcut onaylı ve kullanılabilir kredi limit ve risk bilgilerini içeren belgelere referans mektubu denir. Referans mektupları bankalar açısından herhangi bir ödeme taahhüdü içermez, sadece ihale makamına verilmek üzere ihalelere katılmak isteyen firmaların bankalar nezdinde bulunan kredilerinin bildirilmesi amacıyla düzenlenir. Referans mektupları banka açısından herhangi bir ödeme yükümlülüğü içermemekle beraber söz konusu mektupların gerçeğe aykırı olarak düzenlenmesi halinde, Maliye Bakanlığı'nın uyarıları doğrultusunda, öncelikle bankanın ilgili şubesince düzenlenecek limit içi teminat mektuplarının teminat olarak kabul edilmemesi, tekrarı halinde ise bankanın limit içi teminat mektubu yetkisinin iptali söz konusu olabilecektir. Bankalar düzenlemiş

²⁰ Seza Reisoğlu, “Banka Teminat Mektupları ve Uygulamada Ortaya Çıkan Sorunlar”, TBB Bankacılar Dergisi, Sayı 43, İstanbul, Aralık 2002, s.96.

oldukları bu mektuplar karşılığında mektubu talep eden müşterilerinden komisyon tahsil etmektedirler.

Gayrinakdi Çek Kredisi: Çek mevzuatında yapılan değişiklik sonucunda bankaların çek karnesi verdikleri müşteriler lehine açmış oldukları bir gayrinakdi kredi türüdür. Eski 3167 sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanun'a göre, müşterilerine vermiş oldukları çeklere ilişkin olarak herhangi bir çekin karşılıksız çıkması halinde bankaları mali anlamda bir sorumluluk altına sokacak bir hüküm bulunmamaktaydı. Bu nedenle bankaların çek karnesi verdikleri müşterileri lehine kredi açmalarına da gerek yoktu. Ancak, 3167 sayılı kanunda değişiklik yapılmasına ilişkin 4814 sayılı çek kanununun 9. maddesinde; muhatap bankanın süresinde ibraz edilen çekin karşılığının bulunmaması halinde her çek yaprağı için bankanın yükümlülüğü kadar ve kısmen karşılığının bulunmaması halinde ise bu miktarı her çek yaprağı için bankanın yükümlülüğünü tamamlayacak şekilde ödeme yapmakla yükümlü olduğu belirtildiğinden, bankalar çek karnesi verdikleri müşteriler lehine her çek yaprağı için karşılıksız çıkma ihtimaline karşılık kanunda öngörülen tutar kadar başlangıçta bir gayrinakdi kredi açmış olacaktırlar. Karşılıksız çıkan her bir çek yaprağı için bankaca ödenmesi gereken rakam her yıl TCMB tarafından ocak ayında belirlenir.

1.1.5.3. Dış Krediler

Dış krediler, bankalar tarafından yurt dışı ticaretin finansmanında kullanılan kredilerdir. Müşteri talebine ve ihtiyacına göre dış krediler de nakdi ve gayrinakdi kredi şeklinde açılabilmektedir. Bankalarca yurt dışı ticaretin finansmanında kullanılan başlıca nakdi ve gayrinakdi dış krediler aşağıda gösterilmiştir.

Döviz Kredisi: Bankaların ihracatçı firmalara döviz olarak kullandığı ve kredi geri ödemesinin de genel olarak yine ihracat bedeli dövizlerle kapatıldığı bir kredi türüdür. Döviz kredisi yurt içi bankalarca kendi kaynaklarından doğrudan açılabileceği gibi, yurt dışından borçlu sıfatıyla sağlanan döviz kredilerine, garanti ve kefalet verilerek ve ya verilmeksizin de aracılık edilebilir.

Döviz kredileri, yurt dışına döviz transferi gerektiren işlemlerde döviz olarak, ihracata yönelik diğer işlemlerde ise TL olarak kullanılmaktadır. Döviz ve TL olarak açılan döviz kredilerinde, kredi döviz taahhüdü ve ihracat döviz taahhüdü olmak üzere, iki türlü döviz taahhüdü bulunmaktadır.

Prefinansman Kredisi: İhracat, ihracat sayılan satış ve teslimler ile döviz kazandırıcı faaliyetler ile ilgili mal ve hizmet alımının finansmanında kullanılmak üzere, firmaların bizzat kendilerince yurt dışındaki alıcıdan veya uluslararası finans kuruluşlarından döviz veya efektif olarak sağlanıp, yurt içindeki bankalar veya özel finans kurumları aracılığı ile garanti verilerek veya verilmeksizin yurda getirilmek suretiyle Türk Lirasına çevrilerek kullanılan kredilerdir. Döviz olarak kullanılmayan ve sadece TL olarak kullanılabilen prefinansman kredilerinin, anapara, faiz ve masraflarının da ihracat, ihracat sayılan satış ve teslimler ile döviz kazandırıcı faaliyetler sonucunda sağlanan dövizlerle ödenmesi gerekmektedir.²¹

TL İhracat Kredileri: Bu krediler, ihracatçı firmalara kullanılmakta ve kredi tutarı kadar dövizin de ihracat bedeli karşılığı olduğu belgelenmek suretiyle yurda getirilmesi zorunluluğu bulunmaktadır. TL ihracat kredileri bankaların kendi kaynaklarından kullanılabilmesi gibi, Eximbank tarafından sağlanan kaynaklardan da kullanılabilir.²² TL ihracat kredileri, döviz kazandırıcı nitelikte olduklarından vergi, resim ve harç istisnasına tabi tutulmaktadırlar.

İhracat, ihracat sayılan satış ve teslimler ile döviz kazandırıcı faaliyetlerin finansmanı amacıyla bankaların kendi kaynaklarından kullanılan TL ihracat kredileri; sevk öncesi ve sevk sonrası olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır. Sevk Öncesi İhracat Kredisi, ihracatçıya ihraç konusu malın üretim ve hazırlanması veya hizmetin sağlanması amacıyla açılmakta, Sevk Sonrası İhracat Kredisi ise, fiili ihracat yapılmasından sonra, ihracat bedellerinin yurda getirilmesine kadar geçecek süre için, ihracatçının finanse edilmesini sağlamaktadır.

---

²¹ Parasız, a.g.e., s.304.

²² Belkıs Seval, **Kredilendirme Süreci ve Kredi Yönetimi**, Muhasebe Enstitüsü Eğitim ve Araştırma Vakfı, Yayın No:11, Avcıol Matbaası, İstanbul, 1990, s.85.

Eximbank Kredileri: İhracatçıların, ihracata yönelik üretim yapan imalatçıların ve yurt dışında faaliyet gösteren girişimcilerin kısa, orta ve uzun vadeli nakdi ve gayrinakdi kredi ihtiyaçlarının giderilmesine yönelik olarak, yurtiçi bankalar aracılığıyla firmalarına ihracat taahhüdü karşılığında Eximbank (Türkiye İhracat Kredi bankası A.Ş.) kaynağından kullandırılan kredilerdir. Eximbank kredisi kullandırılan firmanın krediyi geri ödeyip ödemediğine bakılmaksızın krediyi vadesinde kapatmayı aracı bankalar peşinen kabul ettiklerinden ve kredi, vadesinde ilgili firma tarafından ödenmediğinde banka kaynaklı krediye dönüşeceğinden, aracı bankalar Eximbank kredilerini de daha önce limit açtıkları mali durumu olumlu firmalara kullandırmaktadırlar.²³

Eximbank kaynaklı çok sayıda kredi türü bulunmakla beraber, bankalar tarafından en çok kullandırılan eximbank kaynaklı krediler şunlardır:

- Sevk Öncesi Türk Lirası İhracat Kredisi
- Sevk Öncesi Döviz İhracat Kredisi
- İhracat Hazırlık Türk Lirası Kredisi
- İhracat Hazırlık Döviz Kredisi

İthalat Kabul ve Aval Kredisi: Kabul ve Aval kredisine ilişkin açıklamalara geçmeden önce bu kavramların hukuki olarak ne anlam ifade ettiklerini açıklamak gerekir. Kabul; muhatap veya onun adına hareket edenlerin vadede senet bedelini ödeyeceklerini bildiren senet üzerindeki tek taraflı soyut taahhütlerdir. Aval; ticari senetten dolayı sorumlu olan kimseler lehine verilen bir kefalet türü olup, bono ve poliçe borçluları lehine bu senetler üzerine aval içindir ibaresiyle verilir. Muhatap ve keşideciden başkasına ait senet yüzündeki açıklamasız her imza aval olarak kabul edilir.²⁴

Bu durumda kabul ve aval kredileri, ithal edilecek mal bedelinin ihracatçı ve ithalatçı arasında yapılan anlaşma doğrultusunda malın teslim alınması esnasında

²³ <http://www.eximbank.gov.tr> (Erişim, Ekim 2010)

²⁴ Yüksel, **Bankacılık Hukuku ve İşletmesi**, s.243-250.

ödenmeyip ihracatçı firmanın ibraz edeceği vesaike ekli vadeli bir veya birkaç poliçenin kabulü suretiyle belli bir vadede ödenmesine imkan veren bir ödeme şeklidir. Bu durum aynı zamanda ithalatçı müşterinin yurt dışından vadeli mal alımı yapmasına olanak sağlamaktadır.²⁵

Kabul kredisi; akreditifli, vesaik mukabili ve mal mukabili olmak üzere üç ödeme şekline göre yapılabilmektedir.

Kabul ve aval işleminde, müşteri poliçe bedelini vadesinde bankaya ödemesi bile banka vermiş olduğu kabul ve avalden doğan yükümlülüğü yerine getirerek ödemek zorunda olacağından, bankaca müşteri lehine bir gayrinakdi kredi tesis edilmiş olunacaktır.

Gayrinakdi İthalat Akreditif Kredisi: Yurt dışından ithal edilecek malların bedellerini karşılamak amacıyla açılan bir gayrinakdi kredidir. Gayrinakdi ithalat akreditif kredisinde, başlangıçta mal bedelinin firma hesabına borç yazılması veya peşin tahsil edilmesi söz konusu olmamakta, verilen akreditif talimatı çerçevesinde amir bankanın muhabir banka nezdindeki hesaplarının borçlandırılması beklenmektedir. Amir bankanın muhabir bankaya müşteri lehine akreditif açma talimatı ile birlikte gayrinakdi akreditif kredisi açılmış olmakta, muhabir bankanın amir banka hesaplarını borçlandırarak ödemeyi gerçekleştirmesi ile birlikte kredi nakdi krediye dönüşmektedir. Muhabir banka aracılığıyla dış satıcıya yapılan ödeme tutarı ise gayrinakdi ithalat akreditif kredisini açan yurtiçi banka tarafından ithalat vesaikinin teslimi ile müşterisinden tahsil edilmektedir.

Vadeli İthalat Akreditif Kredisi: İthalatçı ile ihracatçı arasında yapılan anlaşma uyarınca, vesaikin ibrazından sonra ithalatçıya, poliçe olmaksızın belli bir vadede ödeme yapmaya izin veren akreditif türüne vadeli akreditif denir. Mal bedelinin müşteriden peşin tahsil edilmediği durumlarda banka tarafından ithalatçı lehine muhabir bankaya karşı taahhüde girilmesi durumunda da vadeli akreditif kredisi söz konusu olmaktadır. Vadeli akreditif kredisinde, gayrinakdi ithalat akreditif kredisinden farklı

---

²⁵ Parasız, a.g.e., s.304.

olarak kredinin güvencesini oluşturan vesaikler kendisinden mal bedeli tahsil edilmeden de ithalatçı firmaya teslim edilebilmektedir.

Vadeli akreditif işleminde, yükleme vadesi ve akreditif vadesinin yanı sıra bir de ödeme vadesi bulunmaktadır. Burada mal bedeli vesaikin ibrazında değil ödeme vadesinde ödenir. Ödeme vadesi ise konşimento, taşıma senetleri veya fatura tarihinden itibaren herhangi bir süre ile sınırlı olmaksızın serbestçe belirlenebildiği gibi kesin bir tarih olarak da tespit edilebilir.

Harici Garanti Kredisi: Yurt dışında yerleşik muhatap kişi ve kurumlara hitaben yurt içi bankalar tarafından bir malın teslimi, bir borcun ödenmesi, bir işin yapılması gibi konularda yabancı para ve yabancı dilde düzenlenerek verilen geri dönülemez ödeme yükümlülüğüdür.

Harici garanti kredisi de bir tür teminat mektubu kredisidir. Mektubun konusunu oluşturan taahhüdün, süresi içerisinde ve iki taraf arasındaki anlaşmaya uygun olarak yerine getirilmemesi halinde, mektupta belirtilen tutar ilk talebi halinde mektubu düzenleyen banka tarafından muhataba ödenir.

1.2. Kredi Kullanım İlkeleri

Bankacılığın temel ve asli fonksiyonlarından birisi kredi verme işlemidir. Ancak, verilecek kredilerin sorunsuz ve verimli şekilde geri dönüşünün sağlanması açısından bankalarca göz önünde bulundurulması gereken bazı ilkeler mevcut olup, temel kredilendirme ilkeleri aşağıda açıklanmıştır.

Güvenlik (Emniyet) İlkesi: Kredilendirmede güvenlik ilkesi, açılacak kredinin sağlıklı şekilde geri dönüşüne yönelik olarak, kredi veriliş esnasında kredi tesis edilecek firmanın mali yapısının, piyasa itibarı ve moralitesinin iyice araştırılması ve öngörülme riskler için gerekli teminatların başlangıçta alınmış olmasını ifade eder.²⁶ Emniyet ilkesi doğrultusunda kredilendirme işleminde;

---

²⁶ Şahap Kavcıoğlu, **Ticari Bankalarda Sorunlu Kredilerin Yönetimi Çözüm Yolları ve Takibi**, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2003, s.12.

- Firmanın faaliyette bulunduğu sektöre ilişkin mevcut ve gelecek analizinin sağlıklı şekilde yapılması,
- Kredi verilecek firma hakkında piyasa ve bankalar nezdinde sağlıklı bir istihbarat yapılması, firmanın geçmişte herhangi bir sıkıntı yaşayıp yaşamadığının, yaşamış ise sebeplerinin iyice tespit edilmesi,
- Kredi verilecek firmanın mali yapısının detaylı şekilde değerlendirilmesi ve bu kapsamda gerek görülen teminatların kredi açılış aşamasında eksiksiz olarak alınmasının sağlanması,
- Riskin dağıtılması ilkesi doğrultusunda, verilecek kredilerin değişik iş kollarında faaliyet gösteren çok sayıda firmaya paylaştırılması ile riskin azaltılmasının sağlanması,

gerekmektedir.

Akışkanlık (Seyyaliyet) İlkesi: Kredilendirmede seyyaliyet, verilen kredinin dolu ve donuk bırakılmaması, kredi türüne göre yapılan tahsilat ve tediyeler ile sürekli hareket görmesi ve vadesinde geri dönmesidir. Kredilerde akışkanlığın sağlanması için, firmaların kapasite ve ihtiyacı üzerinde kredi tahsis edilmemesi, mevsimlik iş kolları için kredi vadelerinin tahsilatın kolay yapılacağı dönemlere denk getirilmesi, kredinin firma amaçları doğrultusunda kullanılması, senet karşılığı kredilerde güvenceye mümkün oldukça kısa vadeli senet alınması gerekmektedir.

Verimlilik İlkesi: Genel olarak kredilendirme işleminde verimlilik, faizin yanı sıra komisyon ve diğer bankacılık hizmet gelirlerinin de elde edilmesidir. Diğer bir deyişle güvenlik ilkesi zedelenmeden maksimum gelirin sağlanmasıdır. Maksimum gelir, firmanın tüm bankacılık işlemlerinden elde edilen gelirlerin toplamıdır.

1.3. Kredilendirme Süreci

En genel tanımıyla bankalarda kredilendirme süreci, kredilendirilecek olan müşteriyle ilk görüşme ile başlayan ve kullanılan kredinin anaparası ile tüm faiz, komisyon ve diğer ödemelerinin yapılarak teminatların serbest bırakılması ile sona eren

bir zaman dilimini ve bu zaman dilimi içerisinde yapılan tüm işlemleri tanımlamaktadır.²⁷

Kredilendirme süreci kredinin türüne ve büyüklüğüne göre değişebilmekte, büyük montanlı ticari ve kurumsal kredilerde süreç çeşitlenmekte ve detaylı inceleme sonucunda uzayabilmekte, buna karşın bireysel kredilerde olduğu gibi süreç daha az aşamalı ve kısa süreli olabilmektedir. Çalışmada bankalarca kullanılan ticari ve kurumsal kredilere ilişkin süreç inceleme konusu yapılmış olup, bu kredilere yönelik kredilendirme süreci genel olarak aşağıdaki başlıklar altında açıklanabilmektedir.

1.3.1. Kredi Başvurusu

Kredilendirme sürecinin ilk aşaması olan kredi başvurusu, banka tarafından yapılan pazarlama faaliyeti sonucu başlayabileceği gibi bizzat müşteri tarafından bankaya gelinerek kredi talebinde bulunulması ile de başlayabilmektedir.

Kredi işleminin başlamasındaki geleneksel yöntem, müşterinin doğrudan banka şubesine müracaat ederek kredi talebini iletmesidir. Müşteri yaptığı başvuru ile talep ettiği krediye ilişkin vade, tutar ve kredi talep nedeni gibi hususlara ilişkin bilgileri bankaya iletir.

Ancak, daha sağlıklı bir kredi ilişkisinin tesisi için günümüz bankacılığında tercih edilen çalışma stratejisi, müşterinin banka şubesine gelerek kredi başvurusunda bulunmasını beklemek değil, mali durumu uygun verimli müşteriyi yerinde tespit ederek banka ile çalışmasının sağlamaktır. Bu amaç doğrultusunda pazarlama faaliyetleri kapsamında banka şubeleri tarafından yeni kredi ilişkisine girilmesi düşünülen müşteriler ile mevcut kredi ilişkisinin sürdürülmesi düşünülen müşterilere ziyaretler düzenlenmekte, müşterinin idari ofisleri, üretim tesisleri, şantiyeleri ve gerek görülen diğer lokasyonları görülmekte, ziyaret sonucuna ilişkin müşteri hakkında elde edilen bilgi ve kanaatlerin yer aldığı firma görüşme formları hazırlanmakta ve bu görüşmeler neticesinde uygun görülen firmalar ile kredi ilişkisine başlanmaktadır.

---

²⁷ Hakan Şakar, **Bankalarda Kredilendirme Teknikleri**, MIDA Institute Bankacılık Eğitim Dizisi No.4, Akdeniz Yayıncılık, İstanbul, 2002, s.63.

Bankacılıkta giderek artan rekabet koşulları özellikle mali durumu iyi kurumsal firmaların pazarlık gücünü artırmakta buna bağlı olarak da bankaların bu firmalardan sağladığı kar marjını düşürmektedir. Bu nedenle verimin ve karlılığın artırılması, bir yandan maliyetlerin kontrol altına alınmasına gerektirirken, diğer yandan da bankaların gelir kaynaklarının artırılması çabalarını gerekli kılmaktadır.²⁸ Bankaların gelir kaynaklarını ve firmalardan sağladıkları verimliliği artırmalarının önemli bir yöntemi de kredili çalıştıkları müşteri portföyünü genişletmek ve farklı sektörlerde faaliyet gösteren pazarlık gücü nispeten daha düşük çok sayıda firma ile çalışmaktır. Bunun için bankaların özellikle pazarlama birim ve elemanlarına çok iş düşmekte, daha çok müşteri görüşmesi ve yeni müşteri bulunmasını zorunlu kılmaktadır. Bankalar artan rekabet ortamında çalışmak istedikleri sektörlerde faaliyet gösteren ve çalışmayı arzu ettikleri firmaları, genel olarak aşağıda belirtilen muhtelif kaynak ve yöntemlerle tespit etmektedirler.

- Yapılan piyasa istihbaratı,
- Mevcut ve diğer müşterilerin tavsiyeleri,
- Bazı birlik ve odaların yıllık listeleri (İthalat ve İhracatçı Birlikleri, Sanayi ve Ticaret Odaları gibi),
- Borsa bültenleri ve yayınlanan mali tablolar (bilanço, gelir tablosu gibi),
- Şubenin günlük iş akışından tespit edilen firmalar,
- Yüksek tutarda vergi ödeyen firma listeleri, bu kaynakların başında gelmektedir.

1.3.2. Kredi Talebinin Banka Tarafından İncelenmesi

Müşteri tarafından doğrudan yapılan başvuru veya şube tarafından gerçekleştirilen müşteri ziyareti ile başlayan kredi ilişkisinde sonraki aşama, müşterinin kredi değerliliğinin tespitine yönelik olarak kredi talebinin banka tarafından

---

²⁸ Niyazi Berk **Bankacılıkta Pazaraya Yönelik Kredi Yönetimi**, Beta Yayınevi, 3.Baskı, İstanbul, 2001, s.112.

incelenmesidir. Yapılan ön inceleme neticesine göre kredi analizi aşamasına geçilir veya olumsuzluk tespit edilmesi halinde kredi talebi bu aşamada reddedilir.

Yapılan ilk görüşme neticesinde müşteriden alınan bilgi ve belgelerin olumlu bulunması halinde firma ve ortaklarına ilişkin bazı ön araştırmalar yapılır. Bu araştırmalar kapsamında firma ve ortaklarının;

- TCMB ve Kredi Kayıt Bürosu nezdinde herhangi bir olumsuzluklarının bulunup bulunmadığı (karşılıksız çek, icra takibi, ihale yasaklılığı, negatif nitelikli bireysel kredi kaydı gibi),
- Kredi ilişkisi kurulmasına yönelik herhangi bir yasal veya idari engelinin bulunup bulunmadığı,
- Kredi çalışması yapan banka veya diğer bankalar ile geçmişte yaşadığı veya halen devam eden problemi olup olmadığı,
- Kredili çalıştığı bankalarda hangi tür, tutar ve şartlarda kredi limit ve risklerinin bulunduğu, gibi konularda bilgiler elde edilir.

Yukarıdaki araştırmalar sonucunda da firma ve ortakları hakkında kredi açılmasına engel önemli bir olumsuzluğun tespit edilmemesi halinde, kredi sürecine devam edilir ve kredi sürecinin devamı ile kredi değerliliğinin tespitine yönelik olarak müşteriden aşağıda belirtilen bir takım belgeler temin edilir.

- Ticaret Sicil Gazetesi veya Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Sicil Gazetesi,
- Oda Kayıt Belgesi,
- Firma ortaklarına ve varsa kefillerine ait kimlik belgesi ile adres tevsik edici belgeler (ikametgah veya telefon, elektrik faturası gibi),
- Firmayı temsile yetkili kişilerin noter onaylı imza sirküleri,
- Firma ve ortaklarına ait varsa gayrimenkul tapu fotokopileri ile taşıt ruhsat fotokopileri,

- Firmaya ait Vergi Levhası fotokopisi,
- Firma ve varsa kefil firmalara ait Bilanço, Gelir Tablosu veya İşletme Hesap Vaziyeti gibi firma mali bilgileri içeren tablolar (kredilendirme işlemlerinde bankalarca genellikle firmalara ait son üç yıla ilişkin bilanço ve gelir tabloları istenir),
- Kredi türüne ve müşteri profiline göre alınması gereken diğer belgeler (kapasite raporu, yatırım teşvik belgesi, ihracatçı belgesi, iş bitirme belgesi gibi),

Firmadan temin edilen yukarıdaki belgeler banka şubesi tarafından ön incelemeye tabi tutulduktan sonra, firmaya ilişkin kredi değerliliğinin tespiti için Mali Tahlil ve Analiz Raporunun hazırlanması, firma hacmi ve kredinin büyüklüğüne veya ilgili bankanın organizasyon yapısı ve kredilendirme prosedürüne bağlı olarak şubece yapılabileceği gibi, belirtilen raporun düzenlenmesi için firmaya ait söz konusu belge ve bilgiler bankanın Mali Tahlil ve İstihbarat birimine iletilerek raporun bu birim tarafından hazırlanması sağlanabilmektedir.

1.3.3. Kredi Değerliliğinin Analizi

Kredi değerliliğinin analizi, geniş anlamıyla, kredi talebinde bulunan müşterilerin, kredi değerlilikleri konusunda bir karara varabilmek amacıyla bankalar tarafından yapılan işlemlerin tamamıdır. Söz konusu analiz, kredi isteminde bulunan firmanın sadece mali tablolarının incelenmesini değil, ilgili firmanın geçmiş, cari ve en önemlisi gelecekteki sonuçlarını ve performansını etkilemiş ve etkileyebilecek tüm etmenlerin değerlendirilmesini içerir. Kredi talebinde bulunanların, kredi kullandırım ve sözleşme koşullarına uygun olarak krediyi geri ödeme kapasitesine ve istekliliğine sahip olup olmadıklarının belirlenerek kredi riskinin azaltılması, yine firmanın finansman gereksinmesine uygun düşecek tutar, vade ve koşullarda kredi verilmesinin sağlanması, kredi değerlendirme analizlerinin temel amaçlarını oluşturmaktadır.²⁹

---

²⁹ Öztin Akgüç, **Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi**, Arayış Basım ve Yayın, 8.Baskı, İstanbul, 2010, s.1.

Kredi değerliliğinin analizi veya daha kısa bir değişle kredi analizi kapsamında yapılacak çalışmalar, istihbarat (finansal olmayan analiz) ve mali analiz (finansal analiz) olmak üzere iki ana başlık altında toplanabilir. İstihbarat veya finansal olmayan analiz, firmanın geçmiş, cari ve gelecek performansını etkilemiş ve etkileyebilecek tüm etmenlerin ortaya konularak incelenmesi ve değerlendirilmesini içerir. Moralite ve yönetim yapısı analizi, analiz edilen firmanın grup firmalarının ve iştiraklerinin analizi, firma ortaklarının varlık düzeyinin analizi, ticari faaliyet analizi, rekabet gücü analizi, yatırım analizi, firmanın diğer banka ve finans kurumları ile ilişkilerinin analizi, firmanın finansal tablolarına yansımamış olan kayıt dışı faaliyetlerinin analizi, bu analiz başlıklarında ve diğer konularda karşılaşılması olası risklerin analizi, finansal olmayan analizin temel başlıklarıdır. Mali analiz veya finansal analiz ise, bir işletmenin finansal durumunu ve finansal yönden gelişmesinin yeterli olup olmadığını belirlemek için, finansal tablolarda yer alan kalemlerdeki değişikliklerin, kalemler arasındaki ilişkilerin incelenmesi ve aynı sektördeki diğer işletmeler ile karşılaştırılmasıdır.³⁰

Kredi değerliliğinin tespitinde bankalar tarafından ilave bir takım yöntem ve prensipler de gözönünde bulundurulmaktadır. Kredilendirme prensipleri olarak adlandırılan bu unsurlar literatürde “5C Kuralı” olarak anılmaktadır. Bu kuraldaki “C” ile başlayan faktörler ve anlamları kısaca aşağıda açıklanmıştır.³¹

- **Karakter (Character):** Kredi mşterisinindeme alışkanlıklarını ve dürüstlüğünü gösterir.

- **Kapasite (Capacity):** Belirlenen vadelerde firmanındeme gcnn temsil eder. Burada krediyi alanın karakteri vedeme niyetinintesinde, firmanın yönetim kalitesi ve gelir yaratma kapasitesi değerlendirilmektedir.

- **Kapital (Capital):** İşletme aktiflerinden toplam borçlar çıktıktan sonra kalan net varlığı göstermektedir. Kapital,öngörülemeyen risklerin olumsuz sonuçlarını

---

³⁰ Ayşegll Oker, **Ticari Bankalarda Kredi ve Kredi Riski Yönetimi – Bir Uygulama**, Doktora Tezi, Marmaraniversitesi, SBE, İstanbul, 2007, s.90.

³¹ Benton E. Gup, **The Bank Director’s Handbook**, IRWIN inc, Chicago, USA, 1996, s. 207.;mer M. Baktır, Süreyya Matar, **“Firmaların Kayıtdışı Faaliyetleri erevesinde Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi ve Kredi Tahsis Esasları”**, Active Bankacılık ve Finans Dergisi, Sayı.2 (Ağustos-Eylül 1998), s.1.

karşılatabilme işlevinin bir göstergesidir. Yeterli sermayeye sahip kredili bir firma, borç ödeme gücünü kaybetmeden bir ya da daha fazla dönem zararına dayanabilir.

- **Teminat (Collateral):** Teminat, kredinin geri ödenmeme durumuna karşılık, bankanın zarara uğramasını engelleyecek aktiflerin müşteri tarafından bankaya verilmesidir. Teminat kredi riskini azaltan unsurlardan olup, risk yükseldikçe teminat gereksinimi de artmaktadır.

- **Koşullar (Conditions):** Firmanın sektördeki durumu, pazar payı ve firmayı etkileyebilecek piyasanın kendi koşulları bu kapsamda değerlendirilir. Piyasa ve ekonomik koşullar kredi analistleri tarafından çok iyi irdelenmeli ve olumsuz durumları işaret eden tüm hususlar kredi analiz sürecinde dikkate alınmalıdır.

a. İstihbarat

İstihbarat, kredi değerliliğinin tespiti ve riskin azaltılması amacıyla, gizlilik ve tarafsızlık içinde, şahıslar veya firmaların ahlaki ve mali durumlarını doğru olarak tespit için bankalar tarafından çeşitli kaynaklardan yapılan bilgi toplama ve değerlendirme işlemidir. Bankacılıkta istihbaratın amacı, müşterilerin veya müşteri olabilecek firmaların hukuki, mali ve ahlaki durumlarını, iş yeterliliği ve girişimciliğini, sektörün ve ekonominin genel durumu çerçevesinde değişik ve güvenilir kaynaklardan saptamak ve izlemektir.

İstihbarat çalışması, istihbarat ilkeleri denilen bazı kurallar dikkate alınarak yapılmalıdır. Bu ilkeler, gizlilik, tarafsızlık, doğruluk ve süreklilik ilkeleridir.³² Gerek bankanın gerekse hakkında araştırma yapılan kişi ve firmaların zarar görmemesi için istihbaratın gizlilik içerisinde yapılması gerekir. Yine objektif karar verebilmek ve doğru sonuca ulaşabilmek için istihbarat sürecinde tarafsız olmak ve doğruluk içerisinde davranmak gerekir. İstihbarat konusu firmaların mali yapılarının hareketli ve değişken olması nedeniyle bilgilerin doğru ve güncel kalması için istihbarat işleminin süreklilik göstermesi gerekmektedir.

---

³² Takan, a.g.e., s.281.

Kredi talebinde bulunan kişi veya kurumlara ilişkin gerçekleştirilecek istihbarat çalışmalarında bankaların başvurduğu çeşitli yöntem ve kaynaklar bulunmaktadır. Kredi talebinde bulunan mşişterilerin moralitesi, cari mali gücü, mal varlığı, gelir yaratma kapasitesi ve borç ödeme alışkanlığı gibi hususların araştırılmasında yararlanılan bu kaynakların başlıcaları; kredi talebinde bulunanlar ile karşılıklı görüşme, firmanın mali durumuna ilişkin tablolar, firma ile ilgili bankada mevcut dosya ve kayıtlar, TCMB risk santralizasyon ve Kredi Kayıt Bürosu kayıtları, muhtelif resmi kayıtlar ve yayınlar, diğer bankalardan edinilen bilgiler, tapu, icra daireleri, trafik sicil müdürlükleri, ticaret ve meslek odaları gibi resmi yarı resmi kurumlar nezdinde yapılan araştırmalar, firmaya ait kapasite raporu, hak ediş belgesi, iş bitirme belgesi, SGK prim borçluları kayıtları ile firmanın iş ilişkisinde bulunduğu kişi ve kuruluşlardan veya çevresinden edinilen bilgiler sayılabilir.

Yetersiz ve iyi yapılmamış bir istihbarat çalışması, daha açılış aşamasında sorunlu hale gelmesi muhtemel bir kredinin verilmesine yol açabileceği gibi, normal verilmiş bir kredinin sorunlu hale gelmesi durumunda da, kredinin açılışı aşamasında firma ve ortaklarının mal varlığına ilişkin gerekli bilgi ve belgelerin temin edilmemiş veya edinilen bilgilerin değişen durumlar karşısında gncelleştirilmemiş olması halinde, kredi riskinin tasfiyesini de gcleştirebilmektedir. Buna mukabil iyi bir istihbarat sayesinde, doğru mşişteriye, doğru kredi limitleri tahsis edilebilmekte ve kredinin vadesinde sorunsuz bir şekilde geri dönüşü sağlanabilmektedir.³³

b. Mali Analiz

Finansal analiz veya mali tablolar analizi, kredi değerlendirme sürecinin en önemli aşamalarından bir tanesidir. Firmaların faaliyet sonuçlarına ilişkin mali tablolarında yer alan hesaplar arasındaki ilişkilerin ve bunların yıllar içindeki gelişimlerinin incelenerek, firmaların mali yapılarının ve faaliyet sonuçlarının finansal açıdan yeterli olup olmadığının saptanmasına ve geleceğe ilişkin tahminlerde bulunulmasına yönelik olarak yapılan işlemlere finansal analiz denilmektedir.

---

³³ Osman Altuğ, **Banka İşlemleri ve Muhasebesi**, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2000, s.32.

Mali tablolar, kredi talebinde bulunan firmalar hakkında başlıca bilgi kaynağı olmalarının yanı sıra bazı hallerde kredi kararının en önemli dayanağını oluşturduklarından, bu tabloların analizi, bankalar açısından önem taşır. Bankalar açısından mali tabloların analizinde amaç;³⁴

- Tabloların düzenlendiği tarihte firmanın borç ödeme gücünün olup olmadığını,
- Borç ödeme gücünün gelecekte sürme olasılığını,
- Firmanın gelirlerinin geçmiş dönemlerde göstermiş olduğu eğilimi,
- Firmanın talep ettiği krediyi gelecek dönemde geri ödeyebilecek ölçüde fon yaratıp yaratamayacağını, saptamaktır.

İstihbarat ve mali analiz çalışmaları birlikte ve bir bütün olarak anlam ifade ettiğinden, bu iki konuda da kapsamlı bir çalışma yapılabilmesi için azami belge ve bilgiye ulaşılmasına gayret gösterilmesi, firma faaliyet sonuçlarına ait finansal tabloların detaylı ve titiz bir incelemeden geçirilmesi esastır.

Kredi değerliliği analizinde firma hakkında bankaya ışık tutacak ve gerekli bilgileri sağlayacak başlıca finansal tablolar; bilanço, gelir tablosu, kar dağıtım tablosu, öz kaynak oluşum tablosu, kaynak/kullanım tablosu, fon akım tablosu ve nakit akım tablosu olup, özellikle bilanço ve gelir tablosu firmaya ilişkin mali analiz sürecinde banka analistlerinin başvurduğu temel finansal tablolardır.

Bilanço ve gelir tablosu, firmaya ilişkin geçmiş dönemlerle ilgili bilgileri ihtiva ettiğinden, firmaların gelişme eğilimlerini görebilmek ve daha dinamik bir analiz yapabilmek için yapılacak olan analizin tek bir hesap dönemine ait tablolar üzerinden değil (statik analiz), bir birini izleyen birkaç döneme ait mali tablolar üzerinden yapılması (dinamik analiz) daha sağlıklı sonuç verecektir. Bankalar uygulamada, kredi talebinde bulunan firmalardan genel olarak asgari son üç döneme ait bilanço ve gelir tablolarını talep etmektedirler.

---

³⁴ Akgüç, **Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi**, s.33.

Mali tabloların, kredi analiz sürecinde bankaların başvurduğu temel kaynaklar olmaları nedeniyle, bu tabloların genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine ve ilgili mevzuata uygun olarak hazırlanmış olması ve doğru bilgileri içermesi, kredilendirme sürecinin sağlıklı şekilde yürütmesine ve verilecek olan kredinin sorunsuz şekilde geri dönmesinde büyük öneme sahiptir. Bu nedenle, firmalara ait mali analiz raporları düzenlenmeden önce, analize temel teşkil edecek mali tablolarda yer alan kalemlerin incelenmesi, değerlendirilmesi ve tespit edilen hatalara ilişkin gerekli düzeltmelerin yapılması gerekmektedir.

Mali tablolar analizinde kullanılan yöntemler dört gruba ayrılmakta olup, bunlar aşağıda gösterilmiştir.³⁵

- Karşılaştırmalı (Yatay) Analiz
- Eğilim (Trend) Yüzdeleri Analizi
- Yüzde Yöntemi İle (Dikey) Analiz
- Oran (Rasyo) Analizi

Uygulamada bankalar tarafından kredi analiz sürecinde en çok kullanılan yöntem oran analizi yöntemidir.

Karşılaştırmalı (Yatay) Analiz: İşletmenin birbirini izleyen dönemlerine ilişkin hazırlanan mali tablolarında yer alan kalemlerde görülen değişikliklerin incelenmesi ve bu değişikliklerin değerlendirilmesidir. Burada, işletmenin birbirini izleyen dönemlerine ilişkin değişiklikler incelendiğinden bu yönetime yatay analiz yöntemi de denilmektedir. Karşılaştırmalı analizin en belirgin özelliği incelenen firmanın gelişme yönü hakkında görüş verecek verileri sağlamasıdır. Mali tablolarda yer alan kalemlerdeki değişikliklerin incelenmesi, firmanın ve onun mali verilerinin hangi yönde gelişmekte olduğunu göstermesi bakımından önemlidir.

---

³⁵ Öztin Akgüç, **Mali Tablolar Analizi**, Muhasebe Enstitüsü, Yayın No: 61, 8.Baskı, İstanbul, 1990, s.248.

Trend (Eğilim) Yüzdeleri Analizi: Trend analizi, bir işletmeye ait aralarında ilişki bulunan mali tablo kalemlerinin uzun sürede gösterdikleri eğilimleri karşılaştırmak suretiyle yapılan incelemeye denir. Bu analiz tekniğinde, bilanço ve gelir tablosunda baz alınan bir yıla ait her hesap kalemi 100 kabul edilir ve bunu izleyen dönemlerde aynı hesaplarda meydana gelmiş olan değişim hesaplanmaya çalışılır. Trend analizi, birbirini izleyen 8-10 yıllık gibi uzun dönemli bilanço ve gelir tablosuna veya aralarındaki ilişki incelenmek istenen mali tablo kalemlerine uygulanır.

Trend yüzdeleri yöntemi ile yapılan analizde, işletmeye ait mali tablolarda yer alan kalemlerin zaman içerisinde gösterdikleri eğilimlerin incelenmesi söz konusu olduğundan bu yöntem eğilim yüzdeleri yöntemi de denir. Böylece, işletmenin mali ve ekonomik yapısının geçmiş seyrine bakılarak gelecekte göstermesi muhtemel eğilimin tespit edilmesine çalışılır.

Trend yüzdeleri analizine ilişkin yapılacak değerlendirmelerden yeterince yarar sağlanabilmesi için, finansal tabloların inceleme döneminin yeterince uzun tutulması, ayrıca, yanıltıcı yorumlara yol açmamak için baz olarak alınan yılın tipik ve temsil edici nitelik taşıması zorunludur. Örneğin, bir işletme 1990 yılında kurulmuş, ancak 1992 yılında normal çalışma kapasitesine ulaşmışsa, trend 1992'den başlatılmalıdır. Bu bakımdan doğru verilere ulaşmak için baz yıl dikkatli seçilmeli, ayrıca paranın zaman değeri de dikkate alınarak mali tablolardaki enflasyonun etkisi giderilmelidir.³⁶

Yüzde Yöntemi İle (Dikey) Analiz: Aynı döneme ait mali tablolarda yer alan her bir kalemin, toplam içerisindeki payının yüzde olarak ifade edildiği analiz tekniğine, yüzde yöntemi ile analiz denilmektedir.

Dikey analiz olarak da adlandırılan bu yöntem, bir işletmenin bilanço ya da gelir tablosundaki kalemlerin kendi grupları ve genel toplam içerisinde ne kadarlık bir yüzdeye sahip olduğunun tespiti ile yorumlanmasına dayanır. Bu analiz yönteminde, işletmenin bir yıla ait mali tablo kalemlerinin nasıl bir yüzde dağılımı gösterdikleri gözlenerek bir yoruma ulaşılmaya çalışılır. Yukarıda açıkladığımız karşılaştırmalı (yatay) analiz yönteminde, mali tablo kalemlerine ilişkin birbirini izleyen yıllar

---

³⁶ Öker, a.g.e., s.98.

itibariyle değişimin gözlenmesi dinamik bir analiz oluştururken, dikey analizde bir tek yılın incelenmesi nedeniyle statik bir analiz söz konusu olmaktadır.³⁷

Oran (Rasyo) Analizi: Mali tablolarda yer alan iki kalem arasındaki ilişkinin basit matematik ifadesine oran (Rasyo), işletmenin bir dönemine ait mali tablolarında yer alan kalemler arasında matematiksel ilişki kurularak bulunan oranların incelenmesiyle yapılan analize de oran analizi denir.

Kredi analizlerinde oranların kullanılmasındaki temel amaç, kredi talebinde bulunan firmanın mali yapısı, borç ödeme gücü, likidite durumu, kaynak kullanımında etkinliği, karlılığı, büyüme hızı ve yabancı kaynak kullanımı hakkında sağlıklı bir sonuca ulaşabilmektir. Oran analizinde önemli olan husus, çok sayıda oran hesaplayarak bir rakam yığını veya geniş bir oranlar kümesi oluşturmak değil, sınırlı sayıda fakat firmanın borç ödeme gücü, finansal yapısı, karlılığı, iktisadi varlıklarını etkin biçimde kullanıp kullanmadığı, dönen ve duran varlıklarına bağlı olarak sağladığı satış hacmi ve finansal koşullarının zayıf ve güçlü yönlerine ilişkin sorulara ışık tutacak oranları hesaplamaktır.³⁸ Hesaplama sonucunda çıkan oranların doğru şekilde değerlendirilmesi ve yorumlanması da ayrıca dikkat edilmesi gereken önemli bir husustur.³⁹

Uygulamada en çok kullanılan oran analizleri şunlardır;

- *Likidite Oranları*
- *Mali Bünye Oranları*
- *Faaliyet (Aktivite) Oranları*
- *Karlılık Oranları*
- *Büyüme Oranları*

---

³⁷ <http://mcivriz.com/muhasebeanaliznotlari.pdf> (erişim 22.10.2010)

³⁸ Edward W. Reed, Edward K. Gill, **Commercial Banking**, Fourth Edition, Prentice-Hall International, Inc., USA, 1989, s.234.

³⁹ Akgüç, **Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi**, s.241.

Likidite Oranları: Likidite oranları, firmanın kısa süreli borç ödeme gücünü ölçmek ve net işletme sermayesinin yeterli olup olmadığını saptamak için kullanılmaktadır. Likidite oranları aşağıda gösterilmektedir.

Cari Oran

Asit-test oranı

Hazır Değerler (nakit)Oranı

Mali Bünye Oranları: Mali bünye oranları, işletmenin finansmanında yabancı kaynakların kullanım derecesini ölçmeye yarar. Mali bünye analizi kapsamında kullanılan oranlar sayesinde işletmenin uygun şekilde finanse edilip edilmediği ve firmanın özellikle uzun vadeli yükümlülüklerini karşılayıp karşılayamadığı ölçülmektedir. Mali bünye analizine ilişkin oranlar şunlardır;

Yabancı kaynakların öz kaynaklara oranı,

Kısa vadeli yabancı kaynakların öz kaynaklara oranı

Maddi duran varlıkların öz kaynaklara oranı,

Finansman giderlerini karşılama oranı

Faaliyet (Aktivite) Oranları: Faaliyet oranları, bilanço kalemleri ile genellikle satışlar olmak üzere gelir tablosu kalemleri arasındaki ilişkiye dayanır ve çeşitli varlıkların geri dönme hızını ortaya koyarlar. Faaliyet oranlarının incelenmesi ile her şeyden önce, müşterilerin ödeme sürelerine uyup uymadıkları, yatırım kapasitesinden yararlanma durumu ve stoklara yapılan yatırımın uygunluğu gibi hususlara açıklık getirilmektedir. Bu amaçla alacaklar, stoklar ve toplam varlıklarla ilgili çeşitli oranlar oluşturulmakta olup, bu oranların işletmenin gerçek nakit yaratma gücü hakkında likidite oranları ile birlikte göz önünde bulundurulması gerekmektedir.⁴⁰

Faaliyet oranları genel olarak aşağıda gösterilmiştir;

---

⁴⁰ Niyazi Berk, **Finansal Yönetim**, 8.Baskı, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2005, s.45.

Alacakların Devir Hızı

Borç Devir Hızı

Stokların Devir Hızı

Net İşletme Sermayesi (Dönen Varlık) Devir Hızı

Maddi Duran Varlık Devir Hızı

Toplam Varlıkların (Aktif) Devir Hızı

Karlılık Oranları: Firma faaliyetinin nihai hedefi sürekli ve istikrarlı şekilde kar etmektir, zira faaliyet sonucu oluşabilecek zarar firma öz sermayesinin azalmasına ve süreç içerisinde erimesine neden olmakta, dolayısıyla firmanın mevcudiyetini tehlikeye düşürmektedir. Karlılık, firmanın faaliyet gösterdiği sektördeki rekabet gücünü arttırdığı gibi, başta bankalar olmak üzere kredi kuruluşları nezdinde cazibesini de arttırmakta, kolay ve nispeten daha düşük maliyetle borçlanmasına olanak sağlamaktadır. Geçerli ve kabul edilebilir bir sebep olmaksızın faaliyetleri sonucunda zarar eden işletmelerin bankalardan kredi temini oldukça zor olmaktadır.

Firmanın karlılık durumunun yeterli olup olmadığı konusu değerlendirilirken; işletmeye konulan sermayenin alternatif kullanım alanlarında sağlayabildiği gelir, ekonominin dönemselsel olarak içinde bulunduğu durum, aynı endüstri kolundaki benzer firmaların elde ettiği kar oranları ve söz konusu firmanın karlılık durumunun son yıllarda göstermiş olduğu eğilim gibi hususlar göz önünde bulundurulmalıdır.⁴¹

Uygulamada kullanılan başlıca karlılık oranları şunlardır;⁴²

- *Faaliyet Karı/Finansman Gideri*
- *Briit Satış Karının Net Satış Tutarına Oranı*
- *Faaliyet Karının Net Satış Tutarına Oranı*

⁴¹ Akgüç, **Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi**", s.282.

⁴² T.C. Ziraat Bankası A.Ş., **Mali Tahlil ve İstihbarat Uygulama Esas ve Usulleri**, Ankara, 2008, s.86-87.

- *Dönem Karının Net Satışlara Oranı*
- *Net Karın Öz Kaynaklara Oranı*
- *Net Karın Aktif Toplamına Oranı*

Büyüme Oranları: İşletmelerin temel faaliyet amaçlarından bir tanesi de istikrarlı bir şekilde büyüme. Firmalardaki büyüme, firmanın satış hacminde, dönem karında, sermayesinde ve toplam aktifi gibi kalemlerde oluşan büyüme rakamlarına göre hesaplanır.

Firmaların büyümelerine ilişkin kullanılan başlıca oranlar şunlardır;

Satışlardaki Büyüme Oranı

Vergi Öncesi Kar Artış Oranı

Öz Sermaye Artış Oranı

Aktiflerdeki Artış Oranı

c. Kredi Analiz Raporu ve Değerlendirilmesi

İstihbarat ve mali analiz başlıkları altında detaylı şekilde açıklanan çalışmalar sonucunda bankaların ilgili birimleri tarafından firmaların kredi değerliliğinin tespitine yönelik olarak bir rapor düzenlenmektedir. Düzenlenen bu raporda firmanın, istihbarat çalışmalarıyla elde edilen hukuki yapısı, moralite durumu, girişimcilikleri ile ilgili bilgileri yer almakta, ayrıca, mali durumunu yansıtan belgeler üzerinden yapılan mali tahlil çalışmalarıyla ulaşılan verilerle birlikte, sektörün ve ekonominin genel durumu çerçevesinde firmanın kredi değerliliği irdelenip yorumlanmaktadır.

Kredi analiz raporları düzenlenirken, firma hakkında yapılan istihbarat araştırmaları, firmanın mali bünyesine yönelik değerlendirmeler ile firmanın faaliyetleriyle ilgili olarak yapılan görüşmeler sonucu edinilen bilgiler eksiksiz bir şekilde ve birlikte ele alınarak değerlendirilmelidir. Sağlıklı bir mali değerlendirmeye yönelik olarak, mali tablolardaki verilerin özümsemesi, bu kapsamda özellikle olması

gerekenden yüksek veya düşük bulunan rasyoların niçin yüksek veya düşük olduğunun açıklanmasına ilişkin hususlar da ayrıca raporda yer almalıdır.

Faaliyette bulunduğu sektör göz önünde bulundurularak, firmanın faaliyetlerinden fon yaratıp yaratmadığı, geçmiş dönem eğilimlerine ve faaliyet hacmine göre borçlanmasının yüksek olup olmadığı, satış hacmi ile uyumlu yabancı kaynak kullanımının bulunup bulunmadığı gibi belirleyici rasyoların yorumlanması yapılmalı, ayrıca, mali veriler yorumlanırken, bilanço-gelir tablosu kalemleri bir bütün olarak ele alınmalı ve kullanılan ifadeler mali tablolarındaki verilerle çelişmemelidir.⁴³

Uygulamada tüm bankalar tarafından kullanılan standart bir kredi analiz rapor formatı olmamakla beraber, düzenleniş amacı ve içerdiği bilgiler açısından düzenlenen raporların benzerlik taşıdığı söylenebilir. Her banka, kendi kredilendirme anlayışına ve ihtiyaçlarına uygun raporlar düzenlemekle beraber, düzenlenen bir kredi değerlendirme analiz raporunun sağlıklı ve etkin olabilmesi açısından (firmanın faaliyet konusuna ve bulunduğu sektöre ilişkin özel durumlar dikkate alınarak) aşağıda yer alan bilgileri içermesi gerekmektedir.⁴⁴

Firmaya İlişkin Kalitatif (Niteliksel) Bilgiler: Firmanın ve ortaklarının moralitesi, firmanın ortaklık yapısı, sektördeki öz geçmişi, yönetim tarzı ve yapısı, üretim yeri ve durumu, finansal kaynakları, üretim şartları ve kalitesi, pazarlama ve satış koşulları, dış ticaret faaliyetleri, planlanan faaliyetler ve yatırımlarının değerlendirilmesi,

Firmaya İlişkin Kantitatif (Niceliksel) Bilgiler: Firmanın mali tablolarına ilişkin veriler, mali tablolarında yer alan verilere ilişkin rasyolar, memzuç bilgileri, banka dışı finansal borçlarına ait bilgiler,

Firmanın faaliyet Gösterdiği Sektöre İlişkin Bilgiler: Sektörün beklentileri, sektör karlılığı ve ülke ekonomisine katkısı, işgücü maliyetleri, verimlilik ve kapasite kullanım oranları, ekonomik gelişmelere duyarlılık, rekabet, dışa bağımlılık, arz talep

---

⁴³ T.C. Ziraat Bankası A.Ş., **Mali Tahsil ve İstihbarat Uygulama Esas ve Usulleri**, s.97.

⁴⁴ Öker, **a.g.e.**, s.122-124.

yapısı, sektöre giriş çıkış kolaylığı ve teknolojik gelişmeler bu bilgilerin başında gelmektedir.

1.3.4. Kredi Talebinin Sonuçlandırılması

Kredilendirme sürecinin son aşamasında firmanın kredi talebi banka tarafından olumlu veya olumsuz şekilde sonuçlandırılır.

a. Kredi Talebinin Uygun Görülmesi ve Kullandırımı:

Firma hakkında düzenlenen kredi analiz raporunun olumlu olması ve firmanın kredilendirilmesine engel bir hususa rastlanılmaması durumunda, banka tarafından firma için bir kredi limiti belirlenir ve belirlenen kredi limitine ilişkin ilgili onay mercii tarafından istenen kredi kullandırım koşullarının (vade, teminat, kredi sözleşmesi alınması gibi) yerine getirilmesi sonucunda da firmaya kredi kullandırımı gerçekleştirilir.

Firmaya tahsis edilecek kredinin türü ve tutarı, firma talebinin yanı sıra, firma hakkında düzenlenen mali tahlil ve analiz raporu doğrultusunda, firmanın faaliyet konusu, iş hacmi, borçluluk düzeyi, mali sağlamlığı, aktif kalitesi, fon yaratma gücü, moralitesi, sektörel riskler ve diğer banka çalışma koşulları göz önünde bulundurularak belirlenir.

Yukarıda detaylı açıkladığımız üzere, bir firmaya kredi limiti tahsis edilmeden önce bankalar tarafından ilkönce firmaya ilişkin olarak kredi değerliliği analiz raporu düzenlenmekte ve bu rapor sonucuna göre firmanın kredi talebi olumlu veya olumsuz olarak sonuçlandırılmaktadır. Ancak, söz konusu raporun düzenleme sürecinin zaman alması, nitelikli eleman sıkıntısı, küçük ölçekli firmaların kredi taleplerinde yeterli etkinliği sağlamaması ve artan rekabet koşullarının kredi taleplerinin daha hızlı sonuçlandırılması gereğini doğurması gibi nedenler, bankaların kredi taleplerinin değerlendirilmesinde farklı yöntemler kullanmasına neden olmuştur. Bu yöntemlerin başında puanlama (scoring) dediğimiz yöntem gelmektedir.

Scoring yöntemi bankalar tarafından başlangıçta gerçek kişilerin bireysel kredi taleplerinin sonuçlandırılmasında kullanılırken son dönemlerde nispeten daha küçük

ölçekli firmaların kısa ve orta vadeli işletme kredisi taleplerinde de kullanılmaya başlanmıştır. Bu yöntemde, firmaya ve ortaklarına ilişkin bilgilerin ağırlıklarına göre sistem tarafından puanlama (skor) formu düzenlenmekte ve çıkan skor puanına göre firmaya tahsis edilecek kredi limiti ve teminatı sistem tarafından otomatik olarak belirlenmektedir.

b. Kredi Talebinin Ret Edilmesi:

Farklı nedenlerden dolayı kredi taleplerinin tamamının bankalarca olumlu olarak karşılanamadığı bilinen bir gerçektir. Uygulamada kredi taleplerinin bankalar tarafından ret edilmesinin çeşitli sebepleri bulunmakta olup, bu sebepleri genel olarak aşağıdaki gruplar altında göstermek mümkündür.⁴⁵

b.1. Kredi Talebinde Bulan Firmalardan Kaynaklanan Sebepler

- Firma hakkında yapılan istihbaratın bankaca olumsuz bulunması, firma sahip veya yöneticilerinin moralitelerinin düşük olduğu sonucuna varılması,
- Firmanın mali yapısının kredilendirmeye uygun olmaması,
- Kredi talebinin bankaca uygun görülebilecek ekonomik bir nedene dayanmaması,
- Firmanın öz sermayesinin yetersiz, borçlanma oranının ise çok yüksek olması, fiktif muhasebe işlemleri ile firma karlılığının ve sermayesinin olduğundan yüksek gösterilmeye çalışılması,
- Firmanın önceki yıllara ilişkin faaliyet sonuçlarına ait mali verilerinin yetersiz veya başarısız olması,
- Kredinin geri ödenmesine ilişkin olarak, firmanın gelecekte yeterli fon yaratma gücüne sahip olmadığı kanısına ulaşılması,

---

⁴⁵ Öker, **a.g.e.**, s.125-127; Akgüç, **Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi**, s.453-455; Kavcıoğlu, **a.g.e.**, s.44-45.

- Firmanın geçmiş dönem banka ilişkilerinde olumsuzluklar tespit edilmesi ve kredi geri ödemelerinde gecikmeler yaşamış olması,
- Firmanın yeni kurulmuş olması ve kredi değerliliğinin analizine yönelik olarak süre ve veri açısından yeterli mali tablolara sahip olmaması,
- Kredi talebinin firma yetkili organlarınca yapılmamış olması veya firma yetkililerinin yönetim kabiliyetlerinin yeterli bulunmaması,
- Krediyeye ilişkin firma tarafından gösterilen teminatın yetersiz olması,
- Firmanın satış hacminin ve faaliyet sonuçlarının konjoktürel hareketlerden çok fazla etkilenmesi ve istikrarsızlık göstermesi,

b.2. Bankanın Kredi Politika ve Prosedürlerinden Kaynaklanan Sebepler

- Firmanın faaliyette bulunduğu işkolunun, bankanın kredi vermek istemediği sektörlerde yer alması,
- Talep edilen kredi vadesinin, bankanın öngördüğünden çok kısa veya uzun olması,
- Talep edilen kredi tutarının banka veya firma bakımında çok yüksek bulunması,
- Bankanın gelecek dönem beklentilerinin, talep edilen kredi türü ve vadesi için uygun olmaması,
- Açılacak krediden dolayı katlanılacak risk ile söz konusu krediden sağlanacak verim arasında makul bir ilişkinin bulunmaması, verimin yetersiz kalması,
- İstenilen kredinin bankanın verdiği kredi türlerinden olmayışı,
- Bankanın kaynak yapısının talep edilen krediyi karşılamada yetersiz kalması,

b.3. Yasal Düzenlemelerden Kaynaklanan Sebepler

- 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu'nda ve diğer ilgili mevzuatlarda yer alan düzenlemelere aykırılık tespit edilmesi, örneğin 5411 sayılı kanunun 54. maddesinde yer alan kredi sınırlarına takılması,

- Kredinin kullanılabilmesi için yetkili mercilerden gerekli izin alınmamış olması,

gibi hususlar kredi taleplerinin ret edilmesinin başlıca sebepleri olarak sayılabilir.

1.3.5. Kredilerin İzlenmesi ve Tasfiyesi

a. Kredilerin İzlenmesi

Kredi izleme süreci, tahsis edilen kredilerin kullanım sürecinde, tahsis şartlarına uygun olarak kullanılması ve kullanım sürecinde firmanın içsel ve dışsal etkiler nedeniyle durumunda meydana gelebilecek değişikliklerin takip edilerek, kredinin geri dönüşünü sağlamaya yönelik önlem ve aksiyonların alındığı bir süreçtir.⁴⁶

Bankacılıkta kredinin verilmesi yeterli olmayıp, verilen kredilerin sağlıklı ve sorunsuz bir şekilde geri dönüşünün sağlanması asıl amaçtır. Günümüz rekabetçi ve zor piyasa koşullarında kredilendirme işlemi çok büyük dikkat ve özen gerektirmektedir. Zira, sorunlu krediler hala bankaların en önemli problemlerinden biridir.

Kullandırılan her bir kredinin veya kredi benzeri alacağın vadesinde ödenmeme riski, diğer bir deyişle sorunlu hale gelme olasılığı bulunmaktadır. Bu nedenle, bir firmaya kullandırılan kredilerin tamamen tahsili sağlanıncaya kadar o firmanın yakından takip edilmesi ve izlenmesi gerekmektedir. Bu izlemenin yapılmaması firmaya ilişkin sorun göstergelerinin zamanında fark edilerek gerekli önlemlerin alınmasını engellemekte ve kredinin geri dönmemesine sebep olabilmektedir.

---

⁴⁶ Suat Özgül, "Portföy Yönetimi ve Kredi İzleme Esasları", TBB Eğitim ve Tanıtım Grubu Seminer Notları, İstanbul, 5-6 Mart 2009, s.3.

Kredilerin sağlıklı bir Şekilde izlenmesi, getirisi ve aktif kalitesi yüksek, kaliteli bir kredi portföyünün oluŐmasına önemli lde katkı sağlayacaktır. Kredi izleme faaliyetinin anlık ve bir defaya mahsus yapılmaması, devamlı olarak yapılması gerekmektedir.⁴⁷

5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun kredilerin izlenmesi başlıklı 52. maddesinde, *“Bankalar, kredileri nedeniyle maruz kalınacak riskleri ölçmek, karşı tarafın mali gücünü düzenli olarak analiz etmek ve izlemek, gerekli bilgi ve belgeleri temin etmek ve bunlara ilişkin esasları belirlemek zorundadır. Kredi müşterileri bu çerçevede konsolide ve konsolide olmayan bazda istenilen bilgi ve belgeleri bankalara vermekle yükümlüdür”* denilmek suretiyle kredilerin izlenmesi bankacılık kanununda da hüküm altına alınmıştır.

Kredi kullandırıldığı sürece, bu kredilerin düzenli aralıklar ile izlenmesi sağlanmalı, olağanüstü durumlarda, izleme faaliyeti sıklıŐtırılarak sürdürülmelidir.

Kredilerin izlenmesi faaliyetinde kullanılacak başlıca araç ve yöntemler Şunlardır;⁴⁸

- Finansal tabloların periyodik olarak alınarak değerlendirilmesi,
- Firmaya ilişkin TCMB memzuç bilgileri, karşılıksız ek ve protestolu senet sorgulamaları ile haciz ve iflas gibi kayıtların periyodik olarak incelenmesi,
- Firmanın retim ve faaliyet birimlerinin belli aralıklar ile ziyaret edilerek olası geliŐmelerin takip edilmesi,
- Firma hakkında piyasa ve diğer bankalardan sağlanan bilgiler,
- Meslek Odası raporları, sektörel raporlar ve bültenler ile firma hakkında görsel ve yazılı basında çıkan açıklamalar,

---

⁴⁷ T.C. Ziraat Bankası A.Ő. **Kredi İzleme ve Takipteki Krediler Eğitim Programı Katılımcı Kitabı**, Eğitim Daire Başkanlığı, Ankara, 2009, s.5.

⁴⁸ Kavcıoğlu, **a.g.e.** s.42; Berk, **Bankacılıkta Pazara Yönelik Kredi Yönetimi**, s.128.

- Firmanın şubede bulunan mevduat ve kredi hesaplarına ait hareketlerin incelenerek özellikli durumların tespiti şeklindedir.

b. Kredilerin Tasfiyesi

Kredilendirme sürecinin son aşaması, açılmış olan kredinin tasfiye edilmesi aşamasıdır. Kredi ilişkisi, krediyi kullanan müşterinin veya krediyi açan bankanın isteği ile sona ermektedir. Kredi ilişkisi başlangıçta banka ve müşteri arasında karşılıklı anlaşarak kurulan bir ilişki olduğundan, normal şartlarda bu ilişkinin, kredi verilmiş aşamasında belirlenen koşullar doğrultusunda sona ermesi beklenmektedir. Kredi ilişkisinin sona ermesinin veya kredi tasfiyesinin en doğal yolu, banka tarafından verilmiş olan kredinin müşteri tarafından kredi koşulları doğrultusunda geri ödenerek kredinin tasfiye edilmesidir.

Kredilendirme sürecinde *kredi riski tasfiyesi* ve *kredi limiti tasfiyesi* olmak üzere iki tür tasfiye kavramı söz konusu olabilmektedir. Bankacılık uygulamasında risk kavramı aynı zamanda, kredi müşterisinin belli bir tarihte bankaya olan kredi borcunu da ifade etmekte olup, kredi borcunun sıfırlanması riskin tasfiyesi olarak ifade edilmektedir. Kredi limitinin tasfiyesi ise banka tarafından müşteri lehine açılan kredinin kapatılması ve aynı limit kapsamında yeni kredi kullanılmamasını, yani limitin iptal edilmesini ifade etmektedir. Bazı kredi türlerinde, örneğin BCH kredilerinde riskin tasfiye edilmesi kredi ilişkisinin bittiği ve kredi hesabının kapatıldığı anlamına gelmez, aynı kredi anlaşması kapsamında firma tekrar kredi kullanabilmektedir.

Kredi müşterileri, bankaya olan kredi borçlarını kredi sözleşmesi koşullarına uygun şekilde ödemek koşuluyla, istedikleri anda kredi hesaplarını tasfiye ederek kapatabilecekleri gibi, bazen de, haciz, iflas, karşılıksız çek senet, aşırı borçlanma, kredi açılış koşullarına uygun olmayan kredi işleyişi gibi olumsuz gelişmeler üzerine, kredi sözleşmesinde yer alan hükümler doğrultusunda banka tarafından da tasfiye edilmesi talep edilebilmektedir.⁴⁹

---

⁴⁹ Öker, a.g.e., s.134.

Kredi ilişkisi genel olarak müşteriden yapılan tahsilat ile sona ermekle birlikte, muhtelif nedenlerden dolayı bankaların müşterilerden olan alacaklarını normal yollardan tahsil edememeleri sebebiyle, zaman zaman yasal yollara başvurmak suretiyle de alacaklarını tahsil ederek kredi hesabını kapatmaları söz konusu olabilmektedir.

1.4. Kredi Sürecinin Örgütsel Yapısı

5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 51.maddesinde yer alan düzenleme ile bankalarda kredi açma yetkisi banka yönetim kuruluna verilmiş, bu yetkinin kullanımı ve devri konusundaki gerekli düzenlemelerin ise Kurul tarafından yapılacağı belirtilmiştir.

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (Kurul) yukarıda yer alan kanun maddesinin kendisine verdiği görev ve yetki doğrultusunda bankalarda kredi açma işlemlerine ilişkin çıkardığı yönetmelik ile gerekli düzenlemeleri yapmıştır.⁵⁰ Bu yönetmeliğin 5. maddesinde yer alan düzenlemeye göre;

“Bankalarda kredi açma yetkisi esas itibariyle yönetim kuruluna aittir. Yönetim kurulu; kredi açma, onay verme ve diğer idari esaslara ilişkin politikaları oluşturmak, bunların uygulanmasını ve izlenmesini sağlamak ve gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür. Yönetim kurulu kredi açma yetkisini teşkil edeceği kredi komitesine veya genel müdürlüğe devredebilir. Yönetim kurulunca kredi açılmasında veya yetki devrinde genel müdürlüğün yazılı önerisi aranır. Hesap durumu belgesi alınma zorunluluğu bulunan krediler için, genel müdürlüğün kredi açılmasına ilişkin önerilerinde, kredi talebinde bulunanların mali tahlil ve istihbarat raporlarının ekli olması zorunludur.

Bir gerçek veya tüzel kişiye açılacak kredi sınırının tespitinde, yönetim kurulu, en fazla, kredi komitesine öz kaynakların yüzde onu, genel müdürlüğe yüzde biri tutarındaki kredi açma yetkisini devredebilir. Genel Müdürlük kendisine devredilen kredi açma yetkisini diğer birimleri, bölge müdürlükleri veya şubeleri aracılığıyla da kullanabilir.

---

⁵⁰ BDDK, “Bankaların Kredi İşlemlerine İlişkin Yönetmelik”, 01/11/2007 tarih ve 26333 sayılı Resmi Gazete.

Yönetim kurulunca yetkinin, kredinin tutarı, cinsi, alınacak teminat başta olmak üzere kredi açılmasında mutaden tespiti gereken hususları içerecek şekilde kapsam ve sınırlarını açık ve ayrıntılı olarak belirlenmiş ve yazılı biçimde, kredi açılmadan önce devredilmiş olması gerekir”.

Kredilendirme sürecinde, kredilendirme işlemine ilişkin yöntem ve tekniklerin uygulanabilmesi için bir organizasyon yapısı ve bu yapının kontrol mekanizmasının oluşturulmuş olması gereklidir.⁵¹ Bankalarda kredilendirme işlemine ilişkin örgütsel yapı, bankanın büyüklüğüne, teşkilatının genişliğine ve ihtisaslaşma alanlarına göre bazı farklılıklar göstermekle beraber, temelde benzer bir nitelik taşımaktadır. Bankaların kredi organizasyon şemasında yer alan bölüm veya birimlerini genel olarak aşağıdaki başlıklar altında gruplandırmak mümkündür.

1.4.1. Kredi Sürecinin Şube Boyutu

a. Şube Kredi Komitesi ve Çalışma İlkeleri

Bankacılık kanunu tarafından kredi açma yetkisi verilen yönetim kurulu bu yetkisini genel müdürlüğe devredebilmekte, genel müdürlükte kendisine devredilen kredi açma yetkisini şubeler aracılığıyla kullanmaktadır. Şubelere devredilen kredi açma yetkisi ise yapılacak düzenlemeler doğrultusunda şube kredi komitesi tarafından yerine getirilmektedir. Şube tarafından kendisine verilen yetki kapsamında kredi açılması, şube kredi komitesi kararı ile olmaktadır.

Banka uygulamalarında şube kredi komitesinin oluşumu, kadro ve organizasyon durumuna göre bazı farklılıklar göstermekle beraber, genel olarak benzer nitelik taşımakta ve şube müdürünün veya yöneticisinin başkanlığında, krediler servisi ile pazarlama servisi yetkililerinin katıldığı en az üç kişilik bir ekipten oluşmaktadır. Şube kredi komitesi, kredi tahsis ve kullandırımına ilişkin kararlarını oybirliği ile almaktadır.

---

⁵¹ Aras, **a.g.e.**, s.55.

b. Şube Kredi Komitesinin Görev ve Sorumlulukları

Şube kredi komitesinin başlıca görev ve sorumlulukları;

- Şube yetkisi kapsamında kalan yeni kredi taleplerini inceleyerek karara bağlamak,
- Şube yetkisini aşan kredi taleplerine ilişkin kredi dosyasını hazırlayarak, yetki grubuna göre bölge müdürlüğüne veya genel müdürlük birimlerine sevk etmek,
- Mevcut kredili müşterilerin kredi yeterlilik durumlarını periyodik olarak değerlendirmek ve kredi onaylarının yıllık aralıklar ile yenilenmesini yapmak,
- Şube, bölge ve genel müdürlük yetkisinde onaylanan kredilere ilişkin kullandırım ve teminat koşullarının yerine getirilmesini sağlamak, bunlardan kaynaklanabilecek riskleri önleyici önlemler almak,
- Kullanılan kredilerin verimlilik ve güvenlik açısından takibini yapmak, risk görülen kredi dosyalarının tasfiyesine karar vermek, şeklindedir.

1.4.2. Kredi Sürecinin Genel Müdürlük Boyutu

Bankacılık uygulamasında, bankanın büyüklüğüne ve faaliyet gösterdiği alanlara göre genel müdürlük kredi bölümü; Ticari ve Kurumsal Krediler, Bireysel Krediler, Küçük ve Orta Boy Ölçekli Krediler (KOBİ), Tarımsal Krediler gibi birimlere ayrılmakta, bu birimlerde kendi içerisinde müdürlük ve başkanlıklara ayrılarak, ya genel müdür yardımcısı aracılığıyla ya da doğrudan genel müdüre bağlı olarak faaliyet göstermektedirler.

a. Kredi Tahsis Bölümü

Çalışmada kredi tahsis bölümü başlığı altında ticari ve kurumsal krediler bölümü/başkanlığı inceleme konusu yapılmıştır. Bu bölümün başlıca görevleri aşağıda açıklanmaktadır.⁵²

- Bağlı şube ve bölgelerden kendi yetkilerini aşması nedeniyle gönderilen kredi taleplerinin genel müdürlük tarafından değerlendirilmesi ve karara bağlanmasına ilişkin gerekli işlemleri yerine getirmek,
- Bankaca açılan ticari kredilerin tahsis, kullandırım ve kontrol işlemlerine ilişkin esas ve usulleri belirlemek,
- Resmi ve ilgili makamlarca yayınlanan krediler konusundaki mevzuat ve talimatların banka teşkilatına duyurulmasına ilişkin gerekli çalışmaları yapmak,
- Ticari kredi türleri ve alınacak teminatlar itibariyle bölge ve şube müdürlüklerinin re'sen kredi açma yetki ve limitlerini belirlemek,
- Genel müdürlük tarafından belirlenen kredi politikasının uygulamaya geçirilmesine yönelik olarak şube ve bölge müdürlükleri ile koordineli olarak çalışmak ve bu birimlere danışmanlık hizmeti sağlamak, şeklindedir.

b. Kredi Pazarlama Bölümü

Ticari ve kurumsal krediler ile ilgili olarak genel müdürlük kredi pazarlama bölümünün/başkanlığının başlıca görevleri şunlardır.

- Bankanın ticari kredilerine ilişkin hedef ve stratejilerini oluşturmak, konulan hedefleri piyasa koşullarına ve bankanın politikalarına göre revize etmek,

---

⁵² T.C. Ziraat Bankası A.Ş., **Birimler Görev Yönetmeliği**, Ankara, 2008, s.6.

- Potansiyel müşterileri belirlemek, müşteri verimlilik analizlerini yapmak ve izlemek, müşteri ihtiyaçlarını tespit ederek bu ihtiyaçlar doğrultusunda yeni ürünler sunmak,
- Müşteri yapısına göre fiyat politikası belirlemek ve bankanın mevduat yapısını takip ederek en uygun kredi fiyatlamasını yapmak,⁵³
- Şubeler ve bölge müdürlükleri ile birlikte, başta genel müdürlük yetkisinde kredilendirilen veya kredilendirilmesi düşünülenler olmak üzere firma ziyaretlerinde bulunarak piyasa ve firmaları yakından takip etmek, şeklindedir.

c. Kredi İzleme ve Kontrol Bölümü

Kredi izleme ve kontrol bölümünün/başkanlığının başlıca görevleri şunlardır;

- Kullanılan nakdi ve gayri nakdi kredilerin kredi tahsis koşullarına uygunluğu ile kredi kullandırımlarının banka iç mevzuatı ve diğer yasal mevzuata uygun yapıp yapılmadığını takip etmek,
- Bankanın kredi portföyünün sağlıklı bir şekilde değerlendirilmesine ve izlenmesine imkan verecek şekilde, karşılıklar yönetmeliğinde belirtilen hususlar da dikkate alınarak bankanın kredi portföyünü sınıflandırmak ve bu sınıflandırmayı güncel tutmak,
- Risk santralizasyonu kapsamındaki raporlamaları yapmak, ayrıca buradan sağlanan bilgiler ile muhtelif şekilde elde edilen piyasa ve firmalara ilişkin verileri ilgili birimler ile paylaşarak erken uyarı modeline dayalı bir kredi risk izlemesi yapmak, şeklindedir.

d. Takipteki Krediler Bölümü

Takipteki krediler bölümü/başkanlığı; kanuni takibe intikal eden sorunlu kredilerin izlenmesi, bu kredilere ilişkin protokole bağlanma ve taksitlendirme

---

⁵³ Kavcıoğlu, a.g.e., s.25.

çalışmalarının yapılması, krediye alınan teminatlarda değişikliğe gidilmesi, Tasfiye Olunacak Alacaklar (TOA) hesaplarında kayıtlı alacakların, yasal yollardan takip, tahsil ve tasfiyesi hususunda yapılacak işlemlerin belirlenmesi konularında çalışmalar yürütür.

e. Genel Müdürlük Kredi Komitesi

BDDK tarafından 01.11.2007 tarih ve 26333 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan, “Bankaların Kredi İşlemlerine İlişkin Yönetmelik” hükümlerine göre, banka yönetim kurulunun, krediler ile ilgili olarak vereceği görevleri yapmak üzere, üyeleri arasında seçeceği en az iki üye ile banka genel müdürü veya vekilinden oluşan bir kredi komitesi kurulabilir.

Aynı yönetmelikte kredi komitesinin başlıca çalışma esasları ise aşağıdaki şekilde düzenlenmiştir;

- *Kredi komitesi tüm üyelerin katılımı ile toplanır.*
- *Kredi komitesinin oy birliği ile verdiği kararlar doğrudan, oy çokluğu ile verdiği kararlar yönetim kurulunun onayından sonra uygulanır.*
- *Yönetim kurulu kredi komitesinin faaliyetlerini denetlemekle yükümlüdür. Yönetim kurulu üyelerinden her biri, kredi komitesinden, komitenin faaliyetleri hakkında her türlü bilgiyi istemeye ve gerekli göreceği her türlü kontrolü yapmaya yetkilidir.*
- *Kredi komitesi kararları karar defterine kaydedilir. Kredi komitesi karar defteri, yönetim kurulu karar defterinin tabi olduğu usul ve esasa göre tutulur.*

1.5. Kredi Fiyatlama Süreci

Kredi fiyatlama süreci, banka müşterilerinin kredi taleplerinin değerlendirilmesi sonunda, kredinin maliyetini etkileyen bütün faktörleri dikkate alarak, belirli fiyatlama kriterleri ve yöntemleri doğrultusunda, kredinin gerçek fiyatının hesaplanmasını kapsamaktadır. Bu amaçla, fiyatlamayı etkileyen faktörler dikkate

alınarak banka ve müşteri ilişkilerine göre fonların alternatif alanlarda kullanım olanaklarının değerlendirilmesi gereklidir.⁵⁴

Krediler, bankaların bilançolarında aktiflerin en büyük kısmını oluşturur. Bu sebeple, kredilerin fiyatlaması, aynı zamanda banka aktif likiditesinin yönetimi de sayıldığından, başarılı bir aktif yönetimi ve maksimum getiri için kredilerin en verimli faizle en iyi müşteriye verilmesini sağlamak şarttır.⁵⁵ Diğer bir değişle, krediler banka için hem gelir hem de gider niteliği taşıdığından ve de varlıklar içerisinde en büyük gelir sağlayıcı kalemi krediler oluşturduğundan kredi faizlerinin optimal şekilde belirlenmesi bankaların karlılığında önemli bir yere sahiptir.⁵⁶ Bu nedenle, kredilerin fiyatının mevcut koşullar çerçevesinde, fiyatı etkileyen bütün faktörlerin göz önünde bulundurularak isabetli bir şekilde belirlenmesi büyük önem arz etmektedir.

1.5.1. Kredi Fiyatlamasını Etkileyen Faktörler

Bankacılık uygulamasında kredi fiyatının belirlenmesinde etkili olan çok çeşitli faktörler mevcuttur. Bunlar bankacılık sektörünün kendi karakteristik yapısından kaynaklanan mikroekonomik faktörler (maliyet unsurları, rakip bankaların fiyatlama politikaları gibi) ile yasal-kurumsal yapı ve ülkedeki politika tercihlerini içeren makroekonomik faktörler olarak ele alınabilir. Bununla birlikte, fiyatlama davranışlarında müşteriye ilişkin faktörleri, yani müşterinin kredi değerliliği, pazarlık gücü ve kredi koşulları gibi unsurlarında dikkate alınması gerekmektedir.⁵⁷

a. Banka Hedefleri ve Sektörel Rekabet

Bir ekonomik işletme olarak bankaların da ekonomideki diğer tüm aktörler gibi faaliyetlerinin sonucunda ulaşmaya çalıştığı bir takım hedefleri bulunmaktadır. Bu nedenle, bankalar gerçekleştirdikleri ticari çalışmalarında temel olarak bu hedefleri

---

⁵⁴ Aras, **a.g.e.**, s.73.

⁵⁵ K.Batu Tunay, Mustafa T. Uzun, Adnan Yiğit, **Ticari Bankalarda Optimal Kaynak Yönetimi**, Beta Yayınları, İstanbul, 1998, s.81.

⁵⁶ T.C. Ziraat Bankası A.Ş., **“Bankacılık Ürünlerinde Maliyet ve Fiyatlama”**, Eğitim Daire Başkanlığı, Ankara, 2006, s.48.

⁵⁷ Tunay İyigün, **Bankacılıkta Fiyatlandırma**, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, SBE, Ankara, 2006, s.26.

gözetmektedirler. Bankanın kredi fiyatlama politikaları belirlenirken bakılması gereken temel hususlardan birisi de banka hedefleri olduğundan, kredi fiyatlaması da bankanın tüm kredi politikaları çerçevesinde dikkate alınmalıdır.

Bankanın fiyatlama hedefleri aynı zamanda bankanın amaçlarına göre belirlenen alternatif yatırım araçları yanında sektördeki rekabet koşullarından da büyük ölçüde etkilenmektedir. Zira, kredilerde fiyat belirleyen nihai unsur pazar fiyatıdır. Bir bankanın pazar fiyatını göz ardı ederek bunun aşağısında bir fiyat belirlemesi rekabet gücünü kaybettirmesi açısından olanaklı değildir.⁵⁸ Rekabetin koşulları ve dozu piyasadan piyasaya farklılıklar gösterse bile, hiçbir banka rekabetin etkisinden bağışık değildir. Fiyatların saptanması esnasında rakiplerin işletme maliyetlerinde olabilecek değişiklikler, rekabetin yıpratıcılığı ve fiyat değişiminin rakibi benzer bir uygulamaya yöneltip yöneltmeyeceği hesaba katılmalıdır.⁵⁹

b. Maliyet Unsurları

Bilindiği üzere bankalar, fon fazlasına sahip kişi ve kurumlardan bir bedel karşılığında bu fonları toplayarak, fon ihtiyacı içerisinde olan kesimlere aktaran finansal araçlardır. Diğer bir deyişle piyasadaki fazla fonları mevduat olarak toplayıp, kredi olarak plase eden kurumlardır. Bu nedenle, kredi fiyatlamasında dikkate alınması gereken en önemli faktör kuşkusuz maliyettir. Dolayısıyla toplanan fonların maliyeti kredilendirme sürecindeki en önemli gider kalemini oluşturmaktadır.⁶⁰

Bankalar tarafından sağlanan kaynağa ödenen faiz ile mevduat munzam karşılık uygulaması ve disponibilite yükümlülüğünün yol açtığı maliyetler kaynak maliyetinin hesaplanmasında önemli unsurların başında gelmektedir. Bununla birlikte, bankaların personel yapısı, faaliyet gösterdikleri yerlere ilişkin kira ve diğer maliyetler, büro, tesis ve donanım ile bunların bakım giderleri, haberleşme giderleri, reklam ve temsilcilik giderleri, otomasyon giderleri, personelin eğitimine ilişkin giderler de

---

⁵⁸ Aras, **a.g.e.**, s.75.

⁵⁹ Tunay, Uzuner, Yiğit, **a.g.e.**, s.67.

⁶⁰ Rose Fraser, **Financial Institutions**, Second Edition, Business Publication Inc., 1985, s. 292.

maliyet unsurları olarak fiyatlama davranışının önemli belirleyicileri arasında yer almaktadırlar.⁶¹

c. Yasal ve Kurumsal Düzenlemeler

Bankacılık sektörüne yönelik olarak kamu otoritesi tarafından para politikası aracılığıyla yapılan yasal ve kurumsal düzenlemeler, maliyet doğurucu etkisi nedeniyle kredi fiyatlama sürecinde dikkate alınması ve hesaplama katılması gerekli bir faktör olarak yerini almaktadır.

Aracılık maliyetleri olarak adlandırılan ve yasal-kurumsal düzenlemelerden kaynaklanan kamusal yükümlülüklerin başlıcaları; Disponibilite Yükümlülüğü, Munzam Karşılık Yükümlülüğü, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF) Payı, Kaynak Kullanım Destekleme Fonu Kesintisi, Banka ve Sigorta Muamele Vergisi, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu Giderlerine Katkı Payı olarak sayılabilir. Sayılan bu kalemler arasında bankaların maliyet yapısını ve dolayısıyla kredi fiyatlamasını en çok etkileyen kalemler munzam karşılık ve disponibilite yükümlülüğüdür.

Kamu tarafından yapılan düzenlemeler nedeniyle, bankalar tarafından toplanan mevduatın tamamı plase edilebilir fon olarak kullanılamamaktadır. Öncelikle toplanan mevduatın bir bölümü mevduat munzam karşılığı adı altında merkez bankasına haftalık olarak yatırılmakta, bunun dışında disponibilite yükümlülüğü için de yine mevduatın belirli bir oranı hazine bonusu ve devlet tahvili alımında kullanılmaktadır. Tüm bu paylar çıktıktan sonra geriye kalan miktar bankalar için plase edilebilir fon olarak kalmaktadır.

Ülkemizde yürürlükte olan karşılık uygulamaları nedeniyle bankalar topladıkları mevduatın önemli bir bölümünü serbestçe kullanamamakta ve bu durum bankaların mevduat maliyetinin diğer borçlanma araçlarına oranla önemli miktarda artmasına neden olmaktadır. Bu nedenle bankalar son dönemlerde, varlığa dayalı

---

⁶¹ Hasan Kaval, “**Banka İşletmelerinde Maliyet, Karlılık Analizleri ve Risk Yönetimi (Aktif-Pasif Yönetimi)**”, Gazi Üniversitesi, İ.İ.B.F.Yayımları, Ankara, 1995, s.13.

menkul kıymet, banka bonusu, döviz kredisi temini gibi üzerinde munzam karşılıklardan doğan maliyetlerin daha az olduğu araçlara da yönelmektedirler. Bunun sonucunda da banka pasifleri içerisinde özellikle zorunlu karşılığa tabi TL mevduatın payında azalma olmuş, diğer borçlanma araçlarının payında ise artma eğilimi görülmüştür. Munzam karşılığın yalnızca mevduat üzerinden alınması, sistemdeki bankaların farklı yollar izleyerek bu maliyet yükünden kaçmalarına sebep olurken, bir para politikası olarak etkinliğini de azaltmaktadır.⁶²

d. Kredi Riskinin Fiyatlamaya Etkisi

Genel olarak kredi riski, kredinin kısmen ya da tamamen geri ödenmeme olasılığını ifade eder.⁶³ Başka bir ifadeyle ödemenin gecikmesi veya hiç yapılmaması suretiyle banka likiditesinin olumsuz etkilenmesidir.⁶⁴ Bankalar tarafından kullanılan her kredi az veya çok şekilde kredi riskini ihtiva etmektedir.

Kredi risk düzeyinin belirlenmesi, kredi fiyatlamasında en önemli etkenlerden biridir. Nitekim çoğu gelişmiş ülkelerde uygulanan ve ülkemizde de uygulanması düşünülen Basel II kriterleri de risk odaklı kredi fiyatlandırmasını özellikle vurgulamıştır. Basel II sürecinin kredi fiyatlamasına etkisine ilişkin detaylı açıklamalar ilgili başlık altında irdelenmiştir.

e. Müşterinin Kredi Değerliliği ve Pazarlık Gücü

Müşterinin kredi değerliliği ve pazarlık gücüne bağlı olarak oluşan fiyatlama davranışı, kredi vermenin riskine göre hesaplanmış veya diğer kriter ve parametreler uyarınca oluşan bir fiyatı değil, subjektif değerlendirmelere göre oluşan bir davranışı ifade eder.⁶⁵

---

⁶² Tunay, Uzuner, Yiğit, **a.g.e.**, s.41.

⁶³ Şenol Babuşcu, **Basel II Düzenlemeleri Çerçevesinde Bankalarda Risk Yönetimi**, Akademi Yayıncılık, Ankara, 2005, s.99.

⁶⁴ Hennie Van Greuning, Sonja Brajović Bratanović, **Analyzing Banking Risk**, The World Bank, Washington, 2000, s.125.

⁶⁵ İyigiün, **“Bankacılıkta Fiyatlandırma”**, s.36.

Bir firmanın kredi değeri ne kadar yüksek ise, pazarlık gücü de o derece yüksek olmakta ve bankalar da bu tip firmalar ile daha düşük kar marjları ile çalışmak durumunda kalmaktadırlar. Risk arttıkça fiyatın artmasına paralel olarak, kredi değeri yüksek olan firmalara da uygulanacak kredi faiz ve komisyon oranları, diğerlerine oranla daha düşük olmaktadır. Buna karşın, prestij açısından dahi olsa, bankalar müşteri listelerinde bu tür firmaların yer almasını istemektedirler.

Bazı durumlarda fiyatlandırma yapılırken tek bir ürün bazında fiyatlandırma yapmak yerine, müşterinin bir bütün halinde değerlendirilmesi ve banka açısından sağladığı verimliliğin dikkate alınması daha uygun bir yöntem olabilir. Bu nedenle, müşteriye sunulan farklı ürün ve hizmetlerin bazılarında önemli düzeyde verim elde ediliyorsa, müşterinin hassas olduğu ve fiyatta ısrarcı davrandığı diğer bazı ürünlerde daha esnek bir fiyatlandırma yöntemi izlenebilir.

f. Vade, Teminat ve Geri Ödeme Koşulları

Kredi fiyatlandırmasında etkili olan faktörlerden bazıları da vade, teminat ve kullanılan kredinin geri ödenme koşullarıdır. Kredinin vadesi uzadıkça, belirsizliğin artmasına bağlı olarak risklerin gerçekleşme olasılığı da yükseldiğinden bu durum fiyatlamaya yansımakta ve kredi fiyatı yükselmektedir. Uzun vadeli kredilerde fiyatın yüksek olmasının diğer bir nedeni de bu kredilerin kullanım sürecinde bankaların daha ayrıntılı çalışma yapmalarının getirmiş olduğu ek maliyetlerdir.

Müşteri tarafından kullanılan kredinin geri ödenmesinde ise çeşitli yöntemler mevcuttur. Kredi borçlusu bankadan aldığı krediyi bir defada geri ödeyebileceği gibi, banka ile yapılan sözleşmede önceden yer alması kaydıyla çeşitli zaman aralıklarında ve farklı tutarlarda da ödeyebilmektedir. Paranın zaman değerine bağlı olarak her bir ödeme şeklinde kredinin bankaya olan maliyeti farklı olmakta ve bu husus kredi fiyatlandırmasına da yansımaktadır.⁶⁶

---

⁶⁶ Aras, a.g.e., s.83.

Kredi fiyatlamasında etkili olan diğerk bir faktör de verilen kredi karşılığında sağlanan teminatların ne olduğudur. Daha sağlam ve nakde çevirme olasılığı yüksek teminatlar karşılığında kullanılan kredilerde risk azalacağından müşteri lehine daha uygun fiyatlama yapılabilmektedir. Ayrıca, diğerk kredilere nazaran sağlam şekilde teminata bağlanmış kredilerde ödenmeme riski düşük olduğundan bankalar açısından gelecekte olası zaman ve maddi kayıpların da önüne geçilmiş olacaktır.

1.5.2. Basel Düzenlemeleri ve Kredi Fiyatlamasına Etkisi

1.5.2.1. Basel-I ve Basel-II

Ülkelerin merkez bankalarının bir araya gelerek oluşturdukları uluslararası bir kuruluş olan BIS (Bank for International Settlements- Uluslararası Ödemeler Bankası) bünyesinde 1974 yılında, bankaların dünya çapında ortak standartlarda çalışmasını sağlamak üzere “Basel Komitesi- Basel Committee” oluşturulmuştur. Basel Komite, Belçika, Kanada, Fransa, Almanya, İtalya, Japonya, Lüksemburg, Hollanda, İspanya, İsveç, İsviçre, İngiltere ve ABD olmak üzere gelişmiş ülkelerin merkez bankası başkanları tarafından oluşturulmuş bir kuruluştur.⁶⁷

Basel Komitesi diğerk adıyla Basel Bankacılık Denetim Komitesi, 1988 yılında farklı ülkelerde uygulanan sermaye yeterliliği hesaplama yöntemlerini birbirleriyle uyumlu hale getirmek ve bu konuda uluslararası düzeyde geçerli olacak asgari bir sektör standardı oluşturmak amacıyla Basel-I olarak adlandırılan Sermaye Yeterliliği Uzlaşısını yayınlamış ve bu kapsamda bankaların krizlere karşı dayanıklılığını arttırmak üzere, banka sermayelerinin, riskli aktiflere oranının asgari yüzde 8 olacağını ifade eden sermaye yeterlilik rasyosu getirilmiştir. Basel-I kriterleri G-10 ülkeleri başta olmak üzere pek çok ülke tarafından kabul görmüş ve en az 100 ülke tarafından sermaye yeterliliği hesaplamasında kullanılır hale gelmiştir. Basel-I başlangıçta sermaye

---

⁶⁷ Babuşcu, a.g.e., s.259.

yeterliliği ölçümünde sadece kredi riskini dikkate almakta iken süreç içerisinde doğan gereklilik sonucunda piyasa riskini de hesaplamalara dahil etmiştir.⁶⁸

Global piyasalardaki gelişmelere bağlı olarak risk çeşitlerinin artması ve değişen koşullar karşısında Basel-I düzenlemelerinin yetersiz kalması, bankalar açısından yeni sermaye standartlarının oluşturulmasını gerekli kılmıştır. 1990'lı yıllarda yaşanan bankacılık krizlerinin de etkisiyle Basel Komitesi tarafından, gerek ülke denetim otoritelerinden gerekse bankalar ve diğer ilgili taraflardan alınan yorumlar çerçevesinde yapılan çalışmalar sonucunda 2004 yılında Basel-II (Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı) nihai metni yayımlanmıştır.⁶⁹

Basel-II, diğer adıyla Yeni Sermaye Uzlaşısı, Basel- I'e kıyasla sermaye yeterliliği hesaplamaları konusunda oldukça köklü değişiklikler getirmekte ve temel yapısı itibariyle aşağıda da görüldüğü üzere üç yapısal bloktan oluşmaktadır.⁷⁰

- I.Yapısal Blok: *Asgari Sermaye Yükümlülüğü*
- II.Yapısal Blok: *Denetim Otoritesinin Gözden Geçirmesi*
- III.Yapısal Blok: *Piyasa Disiplini*

Asgari Sermaye Yükümlülüğünün yer aldığı **I.Yapısal Blok**; Basel-I ile kıyaslandığında en fazla değişikliğin yapıldığı kısımdır. Basel-II, bankaların risk ağırlıklı varlıklarını daha hassas ölçmeyi sağlayacak yaklaşımlar getirmekte ve sermaye yeterliliği hesaplamasında ilk kez operasyonel risk için yükümlülük getirmektedir. **II. Yapısal Blok** ile; otoritenin denetim ve iktidar gücü genişletilmekte, banka ile denetim otoritesi arasındaki iletişim ve etkileşim düzenlenmektedir. Bu kapsamda, I.Yapısal Bloкта bankalarca oluşturulması istenen içsel risk değerlendirmeleri otoriteler

⁶⁸ BDDK, **10 Soruda Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı (Basel-II)**, Ocak 2005, s.1.

(http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Basel/125010_Soruda_Basel-II.pdf) (Erişim Nisan 2012)

⁶⁹ Ozan Cangürel, **Basel II Kapsamında Kredi Riskinin Ölçümünde Otorite Etkinliği: Türkiye İçin Alternatif Bir Öneri**, TBB Yayınları, Nu:282, İstanbul, 2012, s.27.

⁷⁰ Zuhayr Mikdashi, **Regulating The Financial Sector In The Era of Globalization**, Palgrave Macmillan, New York, 2003, s.47.

tarafından denetlenebilmektedir. **III. Yapısal Blokta** ise; temel olarak bankacılık sektörünün piyasa disiplininin sağlanması amaçlanmıştır. Bu doğrultuda, önceden sadece yetkili otoritelere raporlanan sermayenin unsurları ile ilgili istatistikler, risk ağırlıklı sermaye yeterlilik rasyoları, kredi karşılıkları, bankaların risk azaltım teknikleri gibi bilgilerin kamuoyu ile paylaşılması konusu da düzenlenmiş, böylece oluşan şeffaf ortam sayesinde hissedarlar vasıtasıyla piyasa disiplini sağlanması amaçlanmıştır.⁷¹

Basel-I ile Basel-II arasındaki temel farklılıklar şunlardır;⁷²

- Kredi riski açısından sermaye yükümlülüğünün OECD ülkesi olup olmama kriterine göre belirlenmesi ilkesi Basel-II ile kaldırılmaktadır.
- Basel-II’de kredi riski, krediyi alan tarafların derecelendirme notlarına göre belirlenmektedir.
- Basel-I’de sadece kredi ve piyasa riskleri için sermaye zorunluluğu bulunmakta iken Basel-II’de bunlara ilaveten operasyonel risk için de sermaye bulundurma zorunluluğu getirilmektedir.
- Basel II ile bankacılık sektöründe sermaye ile risk arasındaki bağ daha da güçlendirilmekte, böylece çok daha etkin risk odaklı sermaye yönetimi getirilmektedir.

Özet olarak Basel-II, bankalarda etkin risk yönetimi ve piyasa disiplini geliştirmek, sermaye yeterliliği ölçümlerinin etkinliğini artırarak sağlam ve etkin bir bankacılık sistemi oluşturmak ve finansal istikrara katkıda bulunmak için oluşturulmuş bir düzenlemedir. Bu düzenlemede; piyasa riski, kredi riski ve operasyonel risk dikkate alınmakta ve sermaye yükümlülüğünün nasıl hesaplanacağı, maruz kalınan risklerin

---

⁷¹ Dimitris N. Chorafas, **Economic Capital Allocation With Basel II**, Elsevier Finance, Oxford, 2004, s.5.; Cangürel, **a.g.e.**, s.30-31.

⁷² Babuşcu, **a.g.e.**, s.264.

nasıl yönetileceği, sermaye yeterliliğinin nasıl değerlendirileceği ve kamuoyuna nasıl açıklanacağına ilişkin hükümler mevcuttur.⁷³

1.5.2.2. Basel-III

Eylül 2008 tarihinde ABD’de Lehman Brothers yatırım bankasının iflas etmesine, akabinde Fannie Mae ve Fredi Mac gibi şirketlerin ulusallaştırılmasına, Amerika’nın ve dünyanın en büyük sigorta şirketlerinden AIG’in çöküşün eşiğine gelmesine, Avrupa’nın büyük bankalarından Fortis’in yaşadığı sıkıntılar nedeniyle satılmasına, İzlanda bankacılık sisteminin çökmesine ve pek çok ülkenin yaşanan süreçte bankacılık sistemlerine ciddi miktarda destek vermek zorunda kalmasına neden olan son finansal kriz sürecinde, mevcut finans ve bankacılık sektörünün ciddi eksiklikler taşıdığı görülmüştür.⁷⁴

Basel Komitesi tarafından 12 Eylül 2010 tarihi itibarıyla kamuoyuna açıklanan ve Basel III olarak adlandırılan düzenleme değişiklikleri ile küresel finansal krizin ortaya çıkardığı bu eksikliklerin giderilmesi amaçlanmıştır. Basel III, Basel II gibi sermaye yükümlülüğü hesaplanma usulünü tümünden değiştiren devrim niteliğinde bir düzenleme değil, daha ziyade Basel II’ye ilişkin özellikle son finansal krizde görülen eksikliklerin tamamlanmasına yönelik bir ilave düzenlemeler seti niteliğindedir. Özetle, Basel III düzenlemeleri ile varılmak istenen hedefler; her türlü finansal ve ekonomik şoklara karşı bankacılık sisteminin dayanıklılığının artırılması, kurumsal yönetim ve risk yönetimi düzenlemelerinin geliştirilmesi, mikro ve makro bazda yapılan düzenlemeler ile bireysel olarak bankaların ve finansal sistemin şoklara karşı dayanıklılığının artırılması, bankalarda şeffaflığın ve kamuya bilgi aktarma özelliklerinin geliştirilmesidir.⁷⁵

---

⁷³ David P. Belmont, **Value Added Risk Management in Financial Institutions**, John Wiley&Sons, Singapore, 2004, s.48.

⁷⁴ BDDK, **Sorularla Basel III**, Aralık 2010, s.4.

http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Basel/Basel_III.aspx (Erişim Nisan 2011)

⁷⁵ BDDK, **Sorularla Basel III**, s.1.

Yukarıda belirtilen hedeflerin gerçekleştirilmesi için Basel III düzenlemeleri ile; mevcut kullanılan asgari sermayenin nicelik olarak artırılması, niteliğinde değişiklikler yapılması, tutulması gereken sermaye ihtiyacının ekonominin döngüsellğine göre arttırılabilmesi ya da azaltılabilmesi suretiyle belli tutarda sermaye tamponu sağlanması, asgari likidite oranlarına yönelik düzenlemeler yapılması, karşı taraf kredi riskinin hesaplanmasına ilişkin değişiklikler yapılması, sermaye oranlarını destekleyici nitelikte olan şeffaf, anlaşılır ve risk bazlı olmayan kaldıraç oranı getirilmesine yönelik çalışmalar yapılmıştır.⁷⁶

1.5.2.3. Basel Düzenlemelerinin Kredi Fiyatlamasına Etkisi

Basel düzenlemeleri öncesinde, bankalarca genel kabul görmüş geleneksel kredilendirme yaklaşımında amaç “iyi kredi” vermektir. Bunun için firmalar, piyasa konusunda tecrübeli uzmanlarca incelenmekte, gerekli istihbarat yapılmakta ve sonuçta olumlu çıkan firmalara kredi tahsis edilmekte, ayrıca gerek görülmesi halinde bu krediler güvence için teminat altına alınmaktadır. Söz konusu bu sürecin risk odaklı olmaması nedeni ile fiyatlama bankanın maliyetinin üzerine bir kar payı koyması yoluyla (**fiyat = fonlama maliyeti + kar payı**) yapılmaktadır. Ancak geleneksel yaklaşımda kredilendirme, taşınan risklerin sayısallaştırılmasına dayanmadığı için riskler fiyatlanamamakta ve riskleri yönetebilen iyi firmalar bunun avantajlarından yararlanamamakta, ayrıca farklı bankaların farklı değerlendirmeleri bankacılık sektöründe ortak bir fiyatlamamanın oluşmasını engellemektedir. Geleneksel yaklaşımın bu tür dezavantajlarının zaman içinde ortaya çıkması ile bankalarda geleneksel yaklaşımdan risk odaklı yaklaşıma doğru bir kayış başlamıştır.⁷⁷

Özellikle Basel II ile birlikte “iyi kredinin” daha objektif yöntemlerle belirlenmesi sürecine geçileceğinden, kredinin çeşitli unsurları ile ne kadar riskli olduğunun belirlenmesi ve buna göre fiyatlama yapılmasına doğru bir geçiş yaşanacağı öngörülmektedir. Basel II süreci ile birlikte iyi veya kötü kredi kavramları yerini, riskli veya az riskli kredi kavramlarına bırakmaktadır. Bir kredinin riskli olması onun kötü

⁷⁶ BDDK, **Sorularla Basel III**, s.1.

⁷⁷ TBB, **Risk Yönetimi ve Basel II'nin KOBİ'lere Etkileri**, Yayın No:228, Eylül 2004, s.11-12.

kredi olduğu anlamına gelmez, önemli olan kredi riskinin iyi analiz edilmesi ve doğru fiyatlanmasıdır. Basel II sürecinde risklerin bankalarca daha iyi ölçülebilmesinin, riske dayalı fiyatlamayı da beraberinde getirmesi beklenmektedir. Böylece, riske dayalı fiyatlamada, bankanın üstlendiği riskin derecesine göre fiyatı belirlemesi, daha çok risk aldığı ürünleri daha pahalıya satarken, daha düşük riskli ürünleri daha ucuza satması beklenmektedir.⁷⁸

1.5.3. Kredi Fiyatlama Yöntemleri

Bankaların bilançosunda yer alan aktifler içerisinde en fazla gelir sağlayan kalem krediler kalemi olduğundan, kredilerde uygulanan fiyatlama politikası da bankaların karlılığını direkt olarak etkilemektedir. Bankalar tarafından kredi fiyatlama yöntemlerinden hangisinin seçileceği konusunda; kredi talebi, maliyet durumu ve piyasada bulunan diğer rakiplerin fiyat politikaları olmak üzere üç temel gösterge göz önünde bulundurulmaktadır.

1.5.3.1. Maliyet Artı Kar (Mark-Up) Fiyatlaması

Maliyet artı kar fiyatlaması, bankacılıkta sık kullanılan, anlaşılması ve uygulanması basit olan fiyatlama yöntemlerinin başında gelmektedir. Plase edilecek fonun toplam maliyetinin üzerine belirli bir kar marjının konulması suretiyle belirlenir.

Banka tarafından, maliyet artı kar fiyatlama yönteminde kullanılan formül aşağıdaki gibidir.⁷⁹

$$\frac{\text{Hedef Getiri}}{\text{Kredi Tutarı}} = \frac{\text{Kredi Geliri}}{\text{Kredi Tutarı}} = \frac{\text{Elde Edilen Fonların Maliyeti}}{\text{Kredi Tutarı}}$$

⁷⁸ Ayhan Yüksel, **Basel II'nin KOBİ Kredilerine Muhtemel Etkileri**, BDDK Araştırma Raporu: 2005/4, s.33.; Kerem Alkin, Esin Okay, **Türkiye'de KOBİ'lerin Basel-II'ye Uyum Süreci ve Öneriler**, İTO, Yayın No:2008-4, İstanbul, 2008, s.44.

⁷⁹ Aras, **a.g.e.**, s.97.

Formülde;

Hedef Getiri

----- = Kredi karlılık oranı veya mark-up

Kredi Tutarı

Kredi Geliri

----- = Kredi faiz oranı

Kredi Tutarı

Elde Edilen Fonların Maliyeti

----- = Elde edilen fonların marjinal maliyeti ya da
Kredi Tutarı maliyet oranı

Olarak ifade edilmektedir. Bunlardan kredi faiz oranının hesaplanması durumunda aşağıdaki sonuçlar elde edilecektir;

$$\begin{array}{r} \text{Kredi Geliri} \\ \text{-----} \\ \text{Kredi Tutarı} \end{array} = \begin{array}{r} \text{Hedef Getiri} \\ \text{-----} \\ \text{Kredi Tutarı} \end{array} + \begin{array}{r} \text{Elde Edilen Fonların Maliyeti} \\ \text{-----} \\ \text{Kredi Tutarı} \end{array}$$

$$\text{Kredi Faiz Oranı} = \text{Kar} + \text{Fon Maliyeti}$$

Bu fiyatlama yönteminin seçilmesi durumunda aşağıda değinilen bazı hususların dikkate alınması gerekmektedir.⁸⁰

İlk olarak, maliyet verilerinin, cari ve tahmini maliyet düzeylerini doğru olarak yansıtması gerekmektedir. Diğer bir anlatımla, maliyetlerde kabul edilen paranın alım gücü, hizmet sunulduğunda elde edilecek para değerinin alım gücüne eşit olmalıdır.

---

⁸⁰ Parasız, **a.g.e.**, s.272. ; Tunay, Uzuner, Yiğit, **a.g.e.**, s.73.

İkinci olarak, beklenmeyen bazı verimsizliklerin, mevcut maliyet verileri içerisinde ne dereceye kadar dondurulabildiğidir. Maliyetlere yapılacak olan kar ilavesi, standartlardan sapmalar için de bir karşılığı kapsamalıdır. Ayrıca faaliyetlerdeki verimsizlik ile özel bazı müşteri hizmetlerinde personelin müşteriye beklerken harcadığı zaman arasında bir ayırım yapılmalıdır. Müşteriyi beklerken harcanan zaman, müşteriye istediği anda hizmet verebilmenin doğal bir sonucu ve maliyetidir. Kontrol edilebilen bu maliyet türü belirli bir ölçüde yönetimin hizmetin sunulması konusunda arzu ettiği kalite düzeyi ile ilgilidir.

Üçüncü olarak da, hizmetin arzı ile ilgili bütün maliyet unsurlarının fiyata dahil edilmesidir. Zira, bankacılıkta belirli bir hizmete doğrudan mal edilebilecek çok çeşitli maliyet unsurları olabilir.

Maliyet artı kar fiyatlama yöntemi, fiyatın tüm direkt ve endirekt maliyetleri kapsamı bakımından güvenli bir yöntem olarak kabul edilir. Bu yöntemde maliyet yapısı iyi bilindiği takdirde fiyatlama işlemi de oldukça kolaylaşır. Piyasadaki diğer rakiplerin ve talep seviyesinin dikkate alınmıyor olması bu yöntemin en önemli eksiklikleridir.

1.5.3.2. Marjinal Maliyet Fiyatlaması

Marjinal maliyet fiyatlama veya marjinal fiyatlama yöntemi, daha çok bankanın kısa süreli ve aşırı rezerv niteliği taşıyan fonlarının kullanımı için uygulanmaktadır. Bankanın portföyüne dahil etmek istediği yeni kredilerin maliyeti marjinal maliyeti oluşturmakta ve kısa süreli alternatif kullanım alanı bulunmayan banka fonlarının kredi olarak tahsis edilmesinde bu yöntemin uygulanması yararlı olmaktadır.⁸¹ Öte yandan, her zaman marjinal fiyatlama yönteminin uygulanması, diğer yönetime göre belirlenen fiyatlamaya göre düşük olmayabilir. Bilindiği gibi bu durum tamamen kredi maliyetlerinin sabit ya da değişken olmasıyla ilgilidir. Marjinal

---

⁸¹ Ömer Faruk Çolak, “**Kredi ve Mevduat Fiyatlandırması**”, TBB Eğitim ve Tanıtım Grubu Seminer Notları, Ankara, 13-15 Haziran 2001, s.25.

fiyatlandırma, mamul maliyetinin değişken maliyetlerden oluştuğunu kabul eden bir fiyatlama yöntemidir.⁸²

1.5.3.3. Maliyet Dışı Yöntemler

Yukarıda değindiğimiz fiyatlama yöntemleri literatürde maliyet esaslı fiyatlama yöntemleri olarak geçmekte olup, bu yöntemlerde fiyat tespit edilirken kredi maliyetleri esas alınmaktadır. Ancak, maliyetler kredi fiyatının belirlenmesinde tek unsur olmadığından uygulamada bu yöntemlerin yanı sıra temelde maliyet esasına dayanmayan fiyatlama yöntemleri de kullanılmaktadır. Maliyet dışı ve ya maliyete dayanmayan bu tür fiyatlama yöntemleri aşağıda yer almaktadır.

Pazara Giriş Yöntemi: Pazara giriş yöntemi, genellikle piyasaya yeni giren bankaların piyasada belirli bir müşteri potansiyeli oluşturmaya yönelik uyguladıkları fiyatlandırma yöntemidir. Bu yöntemde banka piyasanın altında bir fiyatla plasman yaparak müşteri edinmeye çalışır. Bu yöntemin başarılı olabilmesi için pazarın fiyatlara duyarlı olması ve iyi bir pazar tecrübesinin bulunması gerekmektedir. Bankalar tarafından bu yöntemin uygulanması sonucunda, pazarda oluşabilecek aşırı kapasite nedeniyle meydana gelen fiyat savaşının bir sonucu olarak pazardan bazı rakip bankaların çekilmesi ve bu durumda bankacılık sektöründe bir krize sebep olunması da mümkün olmaktadır.⁸³

Pazar Fiyatı Yöntemi: Pazar fiyatı yönteminde bir banka, kendi kategorisindeki bankaların uyguladıkları fiyatları baz alır. Sektördeki küçük bankalar da piyasada lider konumda bulunan bankaların fiyatını takip etmek suretiyle hareket ederler. “Lideri takip et” prensibine dayanan bu fiyatlama yönteminin uygulanması, ya bu yöntemin uygulanmasında bankaların karlı çıkmaları ya da rekabet nedeniyle piyasadaki lider bankaları izlemeye mecbur kalmalarından kaynaklanmaktadır.⁸⁴

---

⁸² Parasız, a.g.e., s.273.

⁸³ F. Derek Channon, “**Bank Strategic Management and Marketing**”, John Willey & Sons, Inc., New York, 1986, s.154.

⁸⁴ Aras, a.g.e., s.100.

Kullanım Değeri Yöntemi: Bu yöntemde, bankalar maliyet yapılarından değil, verdikleri ürünlerin tüketicilere sağladığı değeri fiyatlamalarına baz alırlar. Burada planlanmaya çalışılan durum ürünün adedi yani işlem miktarı ile kalitesidir.⁸⁵ Özellikle ürün paketi mantığı ile çalışan bankalar için uygun bir yöntemdir. Gerek ticari gerekse bireysel müşterilerde, farklı ürünlerden oluşan bir paket şeklinde hizmet verildiğinde, farklı bir fiyatlama politikası uygulanabilir. Bu fiyatlama yöntemini kullanan bankanın hem kendisinin hem de rakip bankaların maliyet yapısını iyi tanması gerekir.

Müşteri İlişkilerine Dayalı Yöntem: Bankalar için kredi fiyatlamasında önemli rol oynayan hususlardan birisi de bankanın müşterisi ile olan ilişkisidir. Müşteri bankanın farklı ürünlerini sıkça kullanıyor, düzenli olarak da kredi alıyor ve gelecekte de kredi talebinin aynı eğilimi sürdürmesi bekleniyorsa, banka ile firma arasında kuvvetli bir ilişkiden söz edilir ve böyle bir müşteriye maliyet artı küçük bir katkı marjı ile kredi kullandırılabilir.⁸⁶ Bankalar bu tür müşterilerden sağlamayı düşündüğü geliri işlem bazında değil, müşteriye sunulan toplam bankacılık hizmetleri bazında elde etmeyi düşündüğünden bazen maliyetlerin altında bir fiyat ile de kredi kullandırabilir.

Bu yöntemin banka açısından etkin ve sağlıklı bir şekilde işleyebilmesi için, bankanın çok iyi bir otomasyon sistemi ile teknolojik altyapıya ve kriterleri düzgün olarak belirlenen karlılık yönetim sistemine sahip olması gerekmektedir.⁸⁷

Pazarın Kaymağını Alma Yöntemi: Bu fiyatlama yönteminde başlangıçta fiyat olabildiğince yüksek saptanır. Özellikle yeni olanakların ya da buna ilişkin yan hizmetlerin sunulması halinde rakipler ile karşılaşmadan piyasadan sağlanabileceği kadar kar elde etmek istenmektedir. Ancak, bu durum uzun süremez ve rakiplerin de piyasaya girmesi ile zamanla talebin esnek olduğu pazar bölümlerine girebilmek için fiyat indirilir.

---

⁸⁵ Takan, a.g.e., s.575.

⁸⁶ Berk, **Bankacılıkta Pazara Yönelik Kredi Yönetimi**, s.164.

⁸⁷ İyigiün, **Bankacılıkta Fiyatlandırma**, s.54.

II. BÖLÜM

BANKACILIK UYGULAMASINDA BAŞLICA KREDİ TEMİNATLARI VE HUKUKİ BOYUTLARI

Çalışmanın birinci bölümünde yer alan kavramsal çerçeve kapsamında bankaların ana fonksiyonu olan kredi ve kredilendirme sürecine ilişkin açıklamalar ana hatları ile verilmiş bulunmaktadır. Kredilendirme fonksiyonunun icrası esnasında maruz kaldıkları en önemli finansal risk olan kredi riskinden kaynaklı zarar olasılığını minimize etmek için bankalar tarafından kullanılan en yaygın risk azaltma tekniklerinden biri teminat alınmasıdır. Kredinin vadesinde ödenmemesi durumunda, alacağın tahsil olasılığını arttıran en önemli imkân teminatlar olduğundan kredi ilişkisinin başlangıcında firma profiline uygun teminat alınması ve alınan teminatın şekil şartları açısından ilgili mevzuat hükümleri doğrultusunda alınmış olması oldukça önemlidir. Alınan teminatın hukuki şekil şartlarına uygun alınmamış olması ileride muhtelif sıkıntıların ortaya çıkmasına sebep olabileceği gibi teminat alınmasından beklenen olumlu sonucun da ortaya çıkmamasına neden olabilmektedir. Söz konusu nedenlerden dolayı, çalışmanın bu bölümünde Türk bankacılık sektörü uygulamasında verilen krediler karşılığında alınan başlıca teminat türlerinin, başta Borçlar Kanunu, Medeni Kanun ve Ticaret Kanunu olmak üzere ilgili genel mevzuat kapsamında değerlendirilmesi yapılmış ve dikkat edilmesi gereken hususlar açıklanmıştır.

2.1. Teminat Kavramı ve Teminat Alınmasının Nedenleri

2.1.1. Teminat Kavramı

Bankalar tarafından müşterilerine tahsis edilmiş olan nakdi ve gayrinakdi kredilerin vadelerinde geri ödenmeme riskine karşılık olarak banka alacağının tamamen veya kısmen güvence altına alınmasını sağlayan her türlü menkul veya gayrimenkul

değerler ile garanti, kefalet ve sözleşmeden elde edilmiş olan haklar teminat olarak adlandırılmaktadır.⁸⁸

Finansal piyasalarda en yaygın ve önemli risk azaltma tekniklerinden biri teminat kullanımıdır. Teminat, teminatı veren tarafın yükümlülüğünü güvence altına almak için teminatı alan tarafından kabul edilen bir varlık ya da üçüncü bir tarafın taahhüdü olarak da tanımlanabilir. Teminatın asıl fonksiyonu karşı tarafın yükümlülüğünü yerine getirememesine karşı korunmaktır.⁸⁹

2.1.2. Bankacılıkta Teminat Alınmasının Nedenleri

Kredilendirmede asli unsur firmanın kredibilitesi olup, teminat bundan sonra gelmektedir. Kredi müşterisinin ödeme gücü ve kredibilitesi dışında, bankalar tarafından ayrıca bir güvence istenmesinin nedenleri ise kısaca aşağıdaki şekilde sıralanabilmektedir.⁹⁰

- Kredi müşterisinin ödeme gücü konusunda bankanın tam bir güvene sahip olmaması,
- Kredi müşterisinin mali açıdan istenilen düzeyde bulunmaması ve borçluluğunun yüksek bulunması,
- Geçmiş dönem ödeme performansının yetersiz oluşu ve firma yönetiminin başarısının yeterli bulunmaması,
- Bazı kredilerde teminat alınmasının kredinin özelliğinden dolayı bir gelenek veya teamül haline almış olması(uzun vadeli yatırım ve proje kredilerinde olduğu gibi),

---

⁸⁸ Mehmet Yazıcı, **Bankacılıkta Kredi Tahsisi**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2010, s.22.

⁸⁹ İpek Özdemir, **Merkez Bankacılığında Teminat Sistemleri**, TCMB, Uzmanlık Yeterlilik Tezi, Ankara, 2010, s.3.

⁹⁰ Akgüç, **Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi**, s.384.

- Teminat alınmış olmasının borçlular üzerinde kredinin ödenmemesi konusunda caydırıcı bir etki yaratması,

- Teminat alınmak suretiyle krediden sağlanan veriminin yükseltilmesi,

Kredinin vadesinde ödenmemesi durumunda, alacağın tahsil olasılığını arttıran en önemli imkan alınan teminatlardır. Bununla birlikte kredi değerliliği yüksek olan bir firmanın kredisi için yüksek tutarda teminat alınması veya firmanın teminat vermeye zorlanması rasyonel olmayabileceği gibi, sadece teminat alınmış olmasına bakılarak herhangi bir firmaya kredi açılması da doğru değildir. Kredinin, kredilendirme ilkeleri çerçevesinde açılması ve sürdürülmesi amaç edinilmelidir. Teminatın varlığı kredi ilişkisinin başlangıcı ile değil, daha ziyade sonucu ile ilgilidir. Teminat seçimi firmanın kredi değerliliği ve açılan kredinin özellikleri ile orantılı olmalıdır. Alınacak teminatın nakde çevrilme süresi ile piyasa değerinde oluşabilecek dalgalanmalar da dikkate alınması gereken önemli noktalardır.⁹¹

Bu çalışmanın temel gayesi de, Türk bankacılık sektöründe kredi ile teminat arasındaki ilişkiyi incelemek ve verilen kredilerin sağlıklı bir şekilde geri dönüşünün sağlanmasında teminatların niteliğinin ve türlerinin etkisini ortaya çıkarmaktır.

2.2. Bankacılık Uygulamasında Başlıca Teminat Türleri ve Hukuki Boyutları

BDDK tarafından yayınlanan Karşılıklar Yönetmeliği'nde dört grup altında sınıflandırılan teminat türlerinden, kredilendirme işlemlerinde bankalar tarafından uygulamada sıkça kullanılanlar aşağıda detaylı şekilde yer almaktadır.

Bankalarca kredilendirme işlemlerinde alınan teminatlar, genel olarak maddi teminatlar ve şahsi teminatlar olmak üzere iki ana başlık altında toplanmaktadır.

---

⁹¹ Hüseyin Selimler, **Türk Bankacılık Sektöründe Sorunlu Kredilerin Varlık Yönetim Şirketlerince Tasfiyesi, Seçilmiş Ülkeler ve Türkiye Uygulaması**, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, BSE, İstanbul, 2006, s.28.

2.2.1. Maddi Teminatlar

Burada bankalar tarafından girilen risk karşılığında bir varlık veya iktisadi bir değer teminat olarak alınmaktadır. Bankalar tarafından maddi teminat olarak genellikle menkul ve gayrimenkul rehinleri alınmaktadır. İpotek, ticari işletme rehni, alacağın/istihkakın temliki, likit değerlerin rehni, kambiyo senetleri, banka teminat mektupları ve taşınır rehni gibi teminatlar uygulamada bankalar tarafından en çok alınan maddi teminat türleridir.

2.2.1.1. Gayrimenkul Rehni (İpotek)

Rehin hakkı, bir borç yerine getirilmediği takdirde, hak sahibine bir gayrimenkul veya menkul mülkiyetini veya başka bir hakkı paraya çevirmek ve elde edilen meblağdan öncelikle alacağını almak yetkisini veren bir haktır.⁹²

Rehin hakkı, aynı bir haktır herkese karşı ve özellikle taşınmazın diğer alacaklılarına karşı ileri sürülebilir.

a. İpoteğin Tanımı ve Hukuki Niteliği

İpotek, 22.11.2001 tarih ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 881. maddesinde; *“Halen mevcut olan veya henüz doğmamış olmakla beraber doğması kesin veya olası bulunan herhangi bir alacak, ipotekle güvence altına alınabilir. İpoteğe konu olacak taşınmazın, borçlunun mülkiyetinde bulunması gerekmez”* şeklinde düzenlenmiştir.⁹³

“ İpotek, kişisel bir alacağın teminat altına alınması amacını güden ve bir taşınmaz değerinden alacaklının alacağını elde etmesini sağlayan sınırlı bir aynı haktır. İpotek tesisi için rehnedilecek taşınmaz maliki ile alacaklı arasında bir anlaşmanın

⁹² M. Kemal Oğuzman, Özer Seliçi, **Eşya Hukuku**, İstanbul, 1975, s. 665.

⁹³ Türk Medeni Kanunu, 08.12.2001 tarihli Resmi Gazete, Sayı: 24607

*olması, Türk Medeni Kanununun 856. maddesi uyarınca da bunun tapu siciline tescil edilmesi gerekir”.*⁹⁴

Bir gayrimenkul rehni çeşidi olarak ipotek; halen mevcut olan veya henüz doğmamış olmakla beraber doğması kesin veya olası bulunan herhangi bir alacağı güvence altına alan ve borcun ödenmemesi halinde, hak sahibine, alacağın teminatını teşkil eden taşınmazı yasal yollarla sattırarak satış değerinden alacağını elde etme yetkisi veren sınırlı bir ayni haktır. Kişisel bir alacağın teminat altına alınması amacını güden ipotek için, yukarıdaki tanımdan da anlaşılacağı üzere, mutlaka doğmuş, mevcut ve belirli bir alacağın varlığı zorunlu olmayıp, halen mevcut olan veya henüz doğmamış olmakla beraber doğması kesin veya muhtemel, şarta bağlı, şartsız, belirli ve belirsiz, alacaklar için de ipotek alınabilir.⁹⁵

b. İpoteğe İlişkin Özellikli Durumlar

İpotek, öncelikle bir eşya hukuku konusudur. Eşya hukuku konusu olarak MK. 881-897. maddelerinde düzenlenmiştir. Ancak, bazı özel yasalar, bazı varlıkların rehnini ipotek olarak kabul ederek bazı düzenlemeler içermektedir. Sözgelimi; Türk Ticaret Kanunu’nda “gemi ipoteği” ve Türk Sivil Havacılık Kanunu’nda “hava aracı ipoteği” düzenlenmektedir.

Türk Medeni Kanunu’nun 873. maddesinin emredici hükmü uyarınca; borcun ödenmemesi halinde rehinli taşınmazın mülkiyetinin alacaklıya geçeceğine ilişkin sözleşme hükmü geçersizdir.

İpotekle teminat altına alınmış olan borcun ödenmemesi halinde alacaklı ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilamlı veya ilamsız takip yapabilecektir. Hukukumuzda yer alan “önce rehine müracaat” kuralı gereği (İİK. 45.Md.), alacaklı

---

⁹⁴ Y.HGK. 06.06.2007 – 2007/14-327 – 2007/330.

⁹⁵ Nazif Kaçak, **İpotek ve İpoteğin Paraya Çevrilmesi**, Seçkin Kitabevi, 2.Baskı, Ankara, 2010, s.54.

ipotekli taşınmazın paraya çevrilmesi yoluna gitmeden, haciz veya iflas yoluyla takibe geçemez.⁹⁶

Gayrimenkul ipoteklerini, ipotek konusu taşınmazın sayısına, kuruluş sebebine (kanuni, akdi), süresine (sürelî, süresiz), para cinsine (TL, YP) ve alacağın kapsamına göre (ana para, üst sınır) çeşitli ayırlara tabi tutmak mümkün olmakla birlikte, ipotek çeşitlerine ilişkin incelemelerde esas alınan asıl ayırım; daha çok ipotek konusu alacağın kapsamına ve ipotek kurulması aşamasında alacak miktarının belirli olup olmamasına göre yapılan ayırım, yani anapara ve üst sınır ipoteği ayırımıdır.⁹⁷

Anapara İpoteği: Alacağın ve alacak miktarının önceden belirli olduğu durumlarda, diğer bir anlatımla, ancak doğmuş, mevcut ve belirli bir alacak için kurulan ipoteğe, anapara ipoteği denir. Bu nedenle, anapara ipotekleri daha çok karz, ödünç şeklinde verilen alacaklar ile bankaların ve özel finans kurumlarının bir kereye mahsus olmak üzere kullandıkları krediler için kurulmaktadır.⁹⁸

Anapara ipoteğinin teminat altına aldığı alacaklar Medeni Kanununun 875. maddesinde belirtilmiştir. Bunlar;

- Anapara,
- Takip giderleri ve gecikme faizi,
- İflasın açıldığı veya rehnin paraya çevrilmesinin istendiği tarihe kadar muaccel olmuş üç yıllık faiz ile son vadeden başlayarak işleyen faiz tutarıdır.⁹⁹

Anapara ipoteğinin diğer bir özelliği; ipotek resmi senedinde doğmuş, mevcut ve belirli bir borç ikrarı söz konusu olduğu için alacaklıya ipoteğin paraya çevrilmesi aşamasında doğrudan doğruya ilamlı takip gibi icra emri gönderilmesini talep etme hakkını vermiş olmasıdır (İİK. 149.md).

---

⁹⁶ Muhip Şeyda Işıқтаç, **Uygulamada Bankacılar İçin Hukuk**, T-Bank Yayını, 2.Baskı, İstanbul, 2010, s.173.

⁹⁷ Kaçak, **a.g.e.**, s.61.

⁹⁸ Kaçak, **a.g.e.**, s.65.

⁹⁹ Işıқтаç, **a.g.e.**, s.177.

Üst Sınır İpoteği: “Azami meblağ ipoteği”, “teminat ipoteği” gibi kavramlar ile de ifade edilen bu ipotek, alacağın miktarının belli olmaması halinde tesis edilen ipotek türüne denir (MK.md.851). İpoteğin kurulması sırasında taşınmazın teminat altına aldığı alacağın üst sınırı taraflarca belirlenmişse “üst sınır ipoteği” söz konusudur. Burada ipotek miktarı, alacaklının tüm alacak kalemleri için bir üst sınır teşkil eder. Dolayısıyla alacaklı, tapu kütüğüne tescil edilen tutarı aşan anapara, faiz, takip giderleri gibi diğer alacaklarını taşınmazın satış bedelinden alamayacaktır. Taşınmazın satışından sonra adi alacak haline gelen bu tutarlar için alacaklı, daha sonra diğer takip yollarına müracaat edebilmektedir.¹⁰⁰

Üst sınır ipoteği, genellikle rehin kurulduğu sırada miktarı bilinmeyen ya da ileride değişebilecek olan alacaklar için kurulmaktadır. Bununla birlikte, miktarı belli bir alacak için de üst sınır ipoteği kurulmasında yasal bir engel bulunmamaktadır.

Miktarı belli olmayan doğmuş alacaklar ile ileride doğacak veya doğması söz konusu olabilecek nitelikteki alacaklar için taraflarca, taşınmazın güvence altına alacağı en yüksek tutar belirtilmek suretiyle oluşturulan üst sınır ipoteği, özellikle faiz oranı değişen veya cari hesap şeklinde işleyen banka kredi alacakları ile gayrinakdi krediler için tercih edilmektedir.

Üst sınır ipoteğinde, anapara ipoteğinden farklı olarak ikrar edilmiş bir borç bulunmaması nedeniyle, alacaklıya, ipoteğin paraya çevrilmesi aşamasında doğrudan doğruya ilamlı takip gibi icra emri gönderilmesini talep etme hakkı vermez. Üst sınır ipoteğinde borçluya İcra Müdürlüğü’nce icra emri gönderilemeyecek, ancak ödeme emri gönderilebilecektir. Diğer bir deyişle, anapara ipoteğinde, ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilamlı takip söz konusu iken, üst sınır ipoteğinde ise, ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilamsız takip söz konusu olmaktadır.¹⁰¹

---

¹⁰⁰ Işıktaç, a.g.e., s.178.

¹⁰¹ Osman Oy, Gülcan Güngöler, **Kredi ve Kredi Teminatları**, Beta Yayınları, 1.Bası, İstanbul, 2008, s.56.

Garame İpoteği: Aynı dereceden birden fazla şahıs lehine ortaklaşa olarak tesis edilen ipoteklere garame ipoteği denilmektedir. Bu ipotek türü genelde bankaların konsorsiyum şeklinde açtıkları krediler için söz konusu olmaktadır.

İpotekte Derece ve Sıra: Türk Medeni Kanunu'nun getirmiş olduğu düzenlemeye göre, ipotek tesisinde derece uygulaması mevcuttur. Yani, bir taşınmazın üzerinde birinci, ikinci, üçüncü gibi çeşitli derecelerde ipotek tesis edilebilir. Her derece sabit ve diğer dereceden bağımsızdır. Bir derecenin boşalması diğer dereceleri etkilemez, yani sonraki sırada yer alan rehinli alacaklıya boşalan dereceye geçme hakkı vermez. Her alacağın, ilk defa tesis olunduğu derecede kalmasına ve boşalan daha üst dereceye geçmemesine “sabit derece” denir.¹⁰² Bu sayede, malik daha sonra boşalan dereceleri ihtiyacına göre kullanabilir. Ancak, “serbest dereceden istifade hakkı” bulunan ipotekler boşalan derecelere ilerleme hakkına sahiptirler (MK 871.md.).

Taşınmazın satışı sonucu elde edilen bedelin ipotekli bütün alacakları karşılamaya yetmesi durumunda, tüm ipotek alacaklıları alacaklarını tahsil etmeleri nedeniyle derece ve sıra önem arz etmeyecektir. Satış sonucu elde edilen bedelin tüm borçları karşılamaya yetmemesi durumunda ise satış sonucu oluşan bedelin ipotek alacaklıları arasındaki dağılımı önem taşıyacaktır.

İpoteğin sağladığı güvence, tescilde belirtilen derece ile sınırlıdır (MK.870 ve 874.md.). İpotekli taşınmazın satış bedeli, alacaklılar arasında, ipoteğin tescili esnasında belirlenen derecelerine göre dağıtılacaktır. Tesis edilecek ipoteğin hangi derecede yer alacağı, alacaklı ile taşınmaz maliki arasında düzenlenen ipotek sözleşmesi ile belirlenir.

Gerçek Kişilerle İlgili İpotek İşlemi: Gerçek kişilere ait gayrimenkuller üzerine tesis edilecek bir ipoteğin geçerli olabilmesi için, ipotek veren gerçek kişinin tam ehliyetli olması gerekir. Diğer bir ifadeyle temyiz kudretine sahip, reşit ve medeni

---

¹⁰² Ali Sait Yüksel, Aslı Yüksel, Ülkü Yüksel, **Banka Yönetimi El Kitabı**, Alfa Yayınları, İstanbul, 2002, s.403.

hakları kullanmada kısıtlı olmayan yani mahcur bulunmayan gerçek kişiler ipotek verebilir.

İpotek verenin yetki ve ehliyet durumu, ipoteğin geçerliliği açısından büyük önem taşımaktadır. Tasarruf yetkisine haiz bulunmayanların, taşınmaz üzerinde ipotek tesis ettirme yönündeki istemleri, esasen tapu sicil muhafızlıklarınca da ret edilmektedir. Tasarruf yetkisine haiz olmayan birinin talebi üzerine yapılan ipoteğin, sehven tescil edilmesi halinde malik tapu kaydının düzeltilmesi davasıyla ipoteğin silinmesini isteyebilir.¹⁰³ Bu nedenledir ki, bankaların ve diğer rehinli alacaklıların, ipotek alımı sürecinde ipotek talebinde bulunan kişinin ehliyet ve yetki durumunun araştırılmasını sadece tapu sicil müdürlüklerine bırakmamaları ve bizzat kendileri de gerekli araştırmayı yapmaları faydalarına olacaktır.

Türk Medeni Kanunu'nda yer alan düzenlemelere göre;

- Aile konutu niteliği taşıyan taşınmazlara ilişkin ipotek işleminde,
- Velayet ve vesayet altındakilerin gayrimenkullerinin ipoteği ile,
- Kendisine kayyum veya kanuni müşavir tayin edilenlerin gayrimenkullerinin ipoteği konusunda bazı sınırlamalar mevcuttur.

Bilindiği üzere, eski MK'muzun 169. maddesinde yer alan düzenlemeye göre, evli kadının kocası lehine kefil olabilmesi veya taşınmazını ipotek verebilmesi için sulh hakiminden izin alması gerekmekteydi, aksi takdirde kefalet veya ipotek geçerli olamazdı.

4721 sayılı yeni Medeni Kanun'da ise yukarıda bahsedilen madde kaldırıldığından, artık kocası lehine kefalet veya ipotek vermek isteyen kadının işleminin geçerli olabilmesi için sulh hakiminden onay almasına gerek bulunmamaktadır.

---

¹⁰³ Oy, Güngöler, **a.g.e.**, s.47.

Ancak, yeni MK ile getirilen önemli bir değişiklik de “Aile Konutu” kavramı olmuştur. Yeni Medeni Kanun’un 194. maddesine göre;

“ Eşlerden biri diğer eşin açık rızası bulunmadıkça, aile konutunu devredemez veya aile konutu üzerine ipotek tesis edemez. Rızayı sağlayamayan veya haklı bir sebep olmadan kendisine rıza verilmeyen eş, hakimin müdahalesini isteyebilir.”

Vesayet altında bulunan kişilere ait ipotek işlemleri ise ilgili mahkemelerce atanmış vasileri tarafından yerine getirilir. Ancak, bunun için vasinin sulh mahkemesinden gerekli izni alması gerekir, aksi takdirde taşınmazın ipotek işlemi kanunen geçersiz olacaktır.

Velayet altındaki çocuğa ait bir taşınmazın, anne veya babanın borcu için ipotek edilebilmesi için, ipotek işlemine bir kayyumun katılması ve işlemin Sulh Hukuk Mahkemesi’nce tasdik edilmesi gerekir.

Bir kimseye kayyum atanması onun fiil ehliyetini etkilemez, taşınmazının ipotek edilmesi konusundaki yetki de herhangi bir izne gerek olmaksızın kendisine aittir. Buna karşılık, kısıtlanması için yeterli sebep bulunmamakla beraber korunması bakımından fiil ehliyetinin sınırlandırılması gerekli görülerek kendisine bir yasal danışman atanmış olan ergin bir kişi taşınmazlarının rehin edilmesinde bu danışmanın olumlu oyunu almak zorundadır.

Tüzel Kişiler İle İlgili İpotek İşlemleri: Gerçek kişilerde olduğu gibi tüzel kişilerde kural olarak medeni haklardan yararlanabilir, hak edinebilir, borç altına girebilirler. Tüzel kişiler bu tip faaliyetlerini yasal organları aracılığıyla yerine getirirler.

Genel olarak, tüzel kişilerin taşınmazları üzerinde ipotek tesis etmelerini engelleyecek bir hüküm bulunmamaktadır. Tüzel kişilerin kendi borçlarına karşılık ipotek verebilmeleri için, esas sözleşmelerinde bu hususa dair hüküm bulunması gerekir. Tüzel kişiye ait bir taşınmaz üçüncü kişilerin borcu için ipotek verilecekse, yine

ana sözleşmesinde üçüncü kişiler lehine ipotek verilebileceğine ilişkin açık bir hükmün bulunması gerekmektedir.

2644 sayılı Tapu Kanunu'nun 2. maddesine yer alan düzenlemeye göre; hükmi şahıslardan ipotek alınırken, şirketin merkez veya şubesinin bulunduğu yerdeki Ticaret Sicil Memurluğu'ndan, ipotek tescil işlemi yapacak temsilcisinin yetkili olduğuna dair belge alınmalıdır.

Vekaleten İpotek Tesisi: Vekaletname ile ipotek tesis edilebilmesi için işleme konu vekaletnamenin hususi nitelikte vekaletname olması gerekir. Umumi vekaletname ile ipotek tesisi mümkün değildir.

Vekaleten yapılan ipotek tesislerinde, vekaletnamenin noterden düzenlenmiş olması gerekmekte, yine vekaletnamede, ipotek konusu gayrimenkul ile ilgili cinsi, bulunduğu mevki, ada no, parsel no gibi bilgiler ile vekilin ipotek tesisinde yetkili olduğuna dair ibarenin, vekalet veriliş nedeninin, serbest dereceden yararlanmak kaydıyla dilediği bedel, koşul, derece ve sırada ipotek tesis yetkisinin bulunması gerekmektedir.

İpotekli Gayrimenkulün Satılması ve Kamulaştırma: İpotekli bir gayrimenkul, maliki tarafından rehin alacaklısından izin alınmaksızın üçüncü kişilere satılabilir veya devir edilebilir.

İpotekli taşınmazın devri, aksi kararlaştırılmış olmadıkça, borçlunun sorumluluğunda ve teminatta bir değişiklik meydana getirmez(MK md.888). Söz konusu madde ile taşınmaz malikinin değişmesinin borçlunun şahsında bir değişiklik yaratmayacağı, ancak yeni malik, borcu yüklendiğini alacaklıya bildirmiş ise, alacaklının bir yıl içerisinde önceki borçluya karşı hakkını saklı tuttuğunu yazılı olarak bildirmemesi halinde, önceki borçlunun borçtan kurtulacağı kabul olunmuştur. Ayrıca, burada alacaklının susması, kabul anlamında varsayılmıştır.

İpotekli taşınmazın satıldığı ve yeni malikin borcu yüklendiğine ilişkin yazı Tapu Müdürlüğü tarafından rehin alacaklısına yazılı olarak bildirilmekte, alacaklıya tanınan, hakkını saklı tuttuğuna ilişkin bir yıllık beyan süresi ise Tapu Müdürlüğü tarafından yapılan bildirimden tebliğ tarihinden itibaren işlemeye başlamaktadır (MK md.890).

Kamulaştırma durumunda ise, Yargıtay tarafından kamulaştırma bedelinin teminat oluşturacağı benimsendiğinden, kamulaştırma bedelinin ipotekli taşınmaz maliki borçluya ödenmeyerek, vadesi gelmemiş ise teminat olarak bloke edilmesi, vadesi gelmiş ise bedelin ipotek alacaklısına ödenmesi kamulaştırılan idareden talep edilmelidir.

c. Bankaca İpotek Alınırken Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Kredilendirme işlemlerinin teminatını teşkil etmek üzere, bankalar tarafından ipotek alınması esnasında yukarıda belirtilen özellikli durumların yanı sıra dikkat edilmesi gereken önemli bazı hususlar aşağıda açıklanmıştır.

- İpotek işlemlerine başlanırken, ipotek alınacak taşınmazın tapu kayıtları incelenmeli, bu kapsamda taşınmazın kime ait olduğu, paylı olup olmadığı, üzerinde haciz, ipotek, tedbir, intifa hakkı, istimlak kaydı veya satış vaadi şerhi gibi taşınmazın satışını engelleyici veya güçleştirici nitelikte sınırlamalar bulunup bulunmadığı araştırılmalıdır.
- İpotek akdinin Tapu Sicil Müdürlüğü tarafından re'sen ve resmi senet şeklinde düzenlenmesi ve tesis edilen ipoteğin tapu kaydına işlenmesi, yani tescil edilmesi hususuna dikkat edilmelidir. Aksi takdirde ipotek işlemi geçersiz olacaktır.
- İpotek konusu yer fabrika ise, makinelerin mütemmim cüz olduğu konusunda ileride ihtilafa sebebiyet verilmemesi amacıyla, fabrikaya ait

olan tüm makine ve teçhizatın tapuda eklentiler kısmına tescil edilmiş olmalıdır.¹⁰⁴

- İpotek edilecek taşınmazın gerçek ve güncel değerini belirleyen yeni tarihli ekspertiz raporu düzenlenmelidir. Ayrıca, ipoteye konu taşınmaza ilişkin ileride oluşması muhtemel değer düşüşleri karşısında teminat sorunu yaşanmaması açısından açılacak kredinin, taşınmazın ekspertiz tutarının biraz altında olmasında fayda bulunmaktadır.
- İpoteğe esas alınacak tutarın saptanmasında taşınmaz mallar üzerindeki bina ve tesisler birlikte değerlendirileceğinden, tapuda cins tashihi yaptırılmış olması hususuna da özen gösterilmelidir.

d. İpoteğin Sona Ermesi (Fekki)

İpotek işlemi tapu kütüğüne tescil ile doğduğundan, ortadan kalkması da ancak tapu sicilinden terkinin yani düşürülmesi ile mümkün olmaktadır.

İpotekli alacağın, dolayısıyla ipoteğin zaman aşımına uğraması söz konusu olmadığından, ne kadar süre geçerse geçsin ipotek kendiliğinden terkin edilmez. İpotek sadece, taşınmazın kamulaştırılması veya tamamen zayi olması halinde kendiliğinden sona erer. Bunun dışında, alacak sona erdiği zaman borçlunun, ipotek alacaklısından ipoteğin terkin edilmesini istemesi gereklidir. Alacaklının da ipoteğin kaldırılması için tapuya bildirimde bulunması ile tapu müdürlüğü tarafından ipoteğin terkin işlemi gerçekleştirilir.¹⁰⁵ İpotek konusu alacak sona ermesine ve ipotekli taşınmazın maliki tarafından talep edilmesine rağmen, alacaklı ipoteğin kaldırılmasından imtina ediyorsa, malik ipotek terkinini mahkemeden talep edebilir.(MK. 883.Md).

---

¹⁰⁴ Oy, Güngöler, **a.g.e.**,s.60.

¹⁰⁵ Işıktaç, **a.g.e.**, s.180.

e. Gemi İpoteği

Bankacılık uygulamasında ipotek denildiği vakit, yaygın kullanımı nedeni ile bina, arsa ve arazi gibi taşınmazlar üzerine konan gayrimenkul ipotekleri akla gelmektedir. Oysa esas itibariyle menkul mal niteliğinde olan sicile kayıtlı gemiler üzerinde de ipotek konulabilmesi açısından mevzuatımızda gemi ipoteği kavramı da düzenlenmiştir. Yukarıda bahsettiğimiz gayrimenkul ipotekleri kadar yaygın olmamakla beraber, yine de kredilendirme sürecinde kullanılan teminatlardan biri olan gemi ipoteği ile ilgili olarak, mevzuatımızda yer alan düzenlemeler aşağıda yer almaktadır.

“Bir alacağı temin için gemi üzerine ipotek tesis olunabilir. Gemi ipoteği, alacaklıya geminin bedelinden alacağını alma salahiyetini verir. İleride vücut bulacak yahut şarta bağlı olan bir alacak için dahi ipotek tesis edilebilir” (TTK. m.875).

“ Gemi ipoteğinin tesisi için geminin maliki ile alacaklının bu hususta anlaşmaları ve ipoteğin gemi siciline tescil edilmesi lazımdır. İpotek tesisine ait anlaşmaların yazılı şekilde ve imzaların noterce tasdikli olması şarttır” (TTK. m. 876).

2.2.1.2. Ticari İşletme Rehni

Ekonomide faaliyet gösteren gerçek ve tüzel kişi işletmelerin, ticari faaliyetlerini kesintisiz sürdürerek büyümelerini sağlayabilmeleri hususu bu işletmelerin zaman zaman kredi kullanmasını gerektirmektedir. Kredi ise genel olarak yeterli şahsi veya maddi teminat karşılığında açılmaktadır. Kredi veren alacaklı lehine maddi teminat, gayrimenkul ya da menkul mallar üzerinde rehin hakkı kurulması yoluyla sağlanır. Gayrimenkuller üzerinde rehin hakkı, tapu siciline tescil ile doğar ve rehin konusu gayrimenkulün alacaklıya teslimini gerektirmez(MK 856/1). Menkul rehninin kurulabilmesi de, hukuk sistemimize göre kural olarak o menkul mal üzerindeki zilyetliğin kredi verene geçirilmesi ile olmaktadır(MK 939). Menkul malların rehni için aranan bu koşul, gerek kredi alan şahıs ve işletmeler için gerekse kredi veren banka ve diğer kreditör kuruluşlar için bazı sorunlara yol açmaktadır. Örneğin, bir işletmeye ait makinelerin rehnedilebilmesi için, makineler üzerindeki doğrudan doğruya zilyetliğin

kredi verene geçirilmesi, daha açık bir anlatımla makinelerin alacaklıya teslim edilmesi, kredi alanın üretim faaliyetini sürdürememesine neden olacağından kredinin geri ödenmesini tehlikeye sokacaktır. Kredi veren bakımından ise, rehin alınan menkullerin muhafaza edilmesi ve bakımı gibi konularda önemli güçlükler yaşanmasına neden olacaktır.¹⁰⁶

Menkul mallar üzerinde de rehin hakkının, bunların teslimine gerek kalmadan kurulabilmesini temin etmek ve böylece ticari işletme faaliyetinin kesintisiz sürdürülmesine olanak sağlamak üzere, özel düzenlemelere ihtiyaç duyulmuştur. 1971 yılında kabul edilen 1447 sayılı Ticari İşletme Rehni Kanunu (TİRK) bu ihtiyacı gidermeye yöneliktir. Bu kanunla, çeşitli unsurlardan oluşan ticari işletmelerin bir bütün olarak, dolayısıyla işletmeye dahil menkul unsurların ayrıca teslimine gerek kalmaksızın, rehnedilebilmesine imkan sağlanmıştır.¹⁰⁷

Ticari işletme rehninin düzenlenmesindeki asıl amaç kredi ihtiyacı duyan şahıs ve işletmelerin kredi sağlamalarını kolaylaştırmak olup, ticari işletme rehni ile işletme sahibi rehin konusu menkulleri, rehin süresince fiili egemenliğinde bulunduracak, rehin alacaklısı da rehin konusu mal ve değerleri alıp götürmek ve muhafaza etmek zorunda kalmayacaktır.

a. Ticari İşletme Rehninin Kuruluşu

Ticari işletme rehninin kurulması ve dolayısıyla rehin hakkının doğumu için gerekli şartları, esasa ilişkin şartlar ve şekle ilişkin şartlar olmak üzere iki ana başlık altında toplamak mümkündür.¹⁰⁸

Esasa ilişkin başlıca şartlar olarak; rehnedilen işletmenin ticari veya esnaf ve sanatkar işletmesi olması, rehinle temin edilecek bir alacağın var olması (ticari işletme

---

¹⁰⁶ Sabih Arkan, **Ticari İşletme Hukuku**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Yayın No. 435, 12. Basım, Ankara, 2008, s.47.; Reha Poroy, Hamdi Yasaman, **Ticari İşletme Hukuku**, 12.Basım, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2007, s.46.

¹⁰⁷ Sabih Arkan, **a.g.e.**, s.48.

¹⁰⁸ M.Ali Erten, **Bankacılık Uygulamasında Ticari İşletme Rehni**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Yayın No. 376, Ankara, s. 36.

rehni hakkı esas alacağa bağlı ferî nitelikte bir hak olduğundan), rehin verenin ticari işletmenin maliki olması ve rehin verenin fiil ehliyetine sahip olmasını saymak mümkündür. Ticari işletme rehninde şekle ilişkin temel şartlar ise, rehin sözleşmesi ve ticaret siciline tescildir.¹⁰⁹

Ticari işletmenin rehini için ilk olarak bir rehin sözleşmesi yapılması gerekir. TİRK.'nun 4. maddesinde yer alan düzenlemeye göre, bu sözleşmenin mutlaka düzenleme şeklinde ve ticari işletmenin kayıtlı bulunduğu sicil çevresindeki bir noter tarafından yapılması gerekmektedir. Dolayısıyla uygulamada bazen görülen, noterden sadece imza tasdikli rehin sözleşmeleri geçersiz olduğu gibi, sicil çevresi dışındaki bir noter tarafından yapılan sözleşmelerde geçersizdir.¹¹⁰

Rehin sözleşmesinin düzenlenmesi, ticari işletme üzerindeki rehin hakkının doğumu için yeterli değildir. Rehin hakkı, rehin sözleşmesinin, işletmenin kayıtlı bulunduğu ticaret siciline tescil ettirilmesi ile doğmaktadır. Bu anlamda tescil kurucu etkiye sahiptir. Ticari işletme rehninin tescili, işletme sahibi tarafından istenebileceği gibi lehine rehin hakkı kurulmak istenen kişilerce de talep olunabilir.

Ticari İşletme Rehni Kanunu'nda(TİRK 5/2), tescil talep süresi, sözleşmenin yapıldığı tarihten itibaren 10 gün olduğu belirtilmiş, ancak bu süre içerisinde tescilin talep olunmaması halinde durumun ne olacağı belirtilmemiştir. 10 günlük sürenin dolmasından sonra yapılacak tescilin de geçerli bir rehin hakkının doğumuna neden olması gerektiği yönünde doktrinde görüşler de mevcuttur.¹¹¹

TİRK'nun 7. maddesi gereğince rehin sözleşmesinin ticaret siciline tescilinden sonra sicil memuru keyfiyeti çeşitli mercilere bildirir. Ticari işletmenin üzerinde faaliyet gösterdiği taşınmaz işletme sahibine ait ise Tapu Sicil Müdürlüğu'ne, motorlu araçlar

---

¹⁰⁹ şaban Kayıhan, **Ticari İşletme Rehni**, Kazancı Hukuk Yayınları, Yayın No.151, İstanbul, 1996, s. 39-40.; Erten, **a.g.e.**, s. 37-38.

¹¹⁰ Erten, **a.g.e.**, s. 37

¹¹¹ H.Ercüment Erdem, "**Ticari İşletme Rehninde Güncel Sorunlar**", TBB Bankacılar Dergisi, Sayı:76, İstanbul, 2001, s.52.; Arkan, **a.g.e.**, s.51.

için Trafik Siciline, sınav hakları için ilgili bakanlıkça tutulan sicile kayıt için bildirimde bulunulur.

Böylece, ticari işletmeyi satın almak veya o ticari işletme ile ticari ilişki kurmak isteyenler, işletmenin rehinli olduğunu bu sicil kayıtlarından öğrenme imkanına sahip olacaklardır.¹¹²

b. Ticari İşletme Rehininin Tarafları

1447 sayılı Ticari İşletme Rehni Kanunu, rehin işlemine konu tarafları sınırlamıştır. Buna göre ticari işletme rehni sözleşmesi, tüzel kişiliği haiz ve sermaye şirketi olarak kurulmuş kredi müesseseleri, kredili satış yapan gerçek ve tüzel kişiliği haiz müesseseler ve kooperatifler (rehin alacaklısı) ile sicile kayıtlı esnaf işletmesinin ya da ticari işletmenin maliki (rehin borçlusunu) arasında yapılır(TİRK m.2/1). Kanunda sözü edilen “*tüzel kişiliği haiz ve sermaye şirketi olarak kurulmuş kredi müesseseleri*” tabiri esas itibariyle anonim şirket şeklinde kurulmuş bankaları ifade etmektedir.

Lehine ticari işletme rehni kurulabilecek kişilerin kanun hükmü ile belirlenmesinin amacı, bir yandan Medeni Kanunun teslim şartlı menkul rehni ile ilgili düzenlemesine istisna oluşturan bu rehin türünü yaygınlaştırmamak, diğer yandan rehin işleminin, borçlu esnaf ve taciri sonradan zor durumda bırakmayacak güvenilir kuruluşlar ile yapılmasına imkan sağlamaktır.¹¹³ Diğer taraftan, rehin borçlusunu yönünden bir kısıtlama getirilmediğinden, ticari işletmeye sahip gerçek veya tüzel kişiler kendi borçları için olduğu gibi üçüncü bir kişinin borcu için de ticari işletmelerini rehnedebileceklerdir. Böylece, ticari işletmesini rehmeden kişi kredi borçlusunu olabileceği gibi, üçüncü bir kişi de olabilir.

---

¹¹² Oy, Güngöler, **a.g.e.**, s.69.

¹¹³ Erten, **a.g.e.**, s.10.

c. Ticari İşletme Rehninin Kapsamı

Ticari işletme rehni aşağıdaki unsurları kapsar (TİRK m.3);

- Ticaret unvanı ve işletme adı,
- Rehnin tescili anında mevcut ve işletmenin faaliyetine tahsis edilmiş olan makine, araç, alet ve motorlu nakil vasıtaları,
- İhtira beratları, markalar, modeller, resimler ve lisanslar gibi sınai haklardır.

Ticari işletmeye dahil olmakla birlikte yukarıda belirtilenlerin dışında kalan unsurlar, rehne dahil edilemezler. Örneğin, ticari işletmenin üzerinde faaliyet gösterdiği gayrimenkul, kiracılık hakkı ve müşteri çevresi üzerindeki hak, ticari işletme rehninin kapsamına sokulamaz. Gayrimenkullerin, ticari işletme rehninin kapsamına alınmamasının nedeni, bunlar üzerinde esasen tapu siciline tescil yoluyla rehin(ipotek) tesis edilebilecek olmasıdır. Aynı şekilde, gemi siciline tescil suretiyle rehnedilebilecek sicile kayıtlı gemiler de, rehin kapsamı dışındadır(TİRK m.3/III).¹¹⁴

TİRK'nun 3. maddesinde sözü edilen rehne dahil menkul tesisat, rehnin tescili anında mevcut ve işletmenin faaliyetine tahsis edilmiş menkul mallardır. Bu nedenle, rehnin tescilinden sonra ticari işletmeye tahsis edilmiş menkul tesisat üzerinde rehin hakkı söz konusu değildir. Bu kapsamda, sipariş edilmiş olup da henüz mevcut olmayan veya gümrüklerde bulunduğu için faaliyete tahsis edilmemiş olan menkul işletme tesisatı da kurulmuş rehnin kapsamında olmayacaktır. Bununla birlikte taraflar, uygulamada yaygın olarak görüldüğü şekilde, rehin sözleşmesine hüküm koymak suretiyle, rehnin tescili anından sonra işletme tarafından edinilecek menkul tesisatın da rehne dahil edileceğini kararlaştırabilirler.¹¹⁵

---

¹¹⁴ Arkan, **a.g.e.**, s.53.

¹¹⁵ Poroy, Yasaman, **a.g.e.**, s.53.

Taraflar, ticaret unvanı, işletme adı ve kanunda sayılan menkul işletme tesisatını rehnin dışında bırakamazlar, bunlar dışında kalan bazı unsurları ise rehnin dışında bırakabilirler.

d. Ticari İşletme Rehninin Hükümleri

Diğer rehin türlerinde olduğu gibi ticari işletme rehni de rehin alacaklısına, ticari işletme veya münferit unsurlarına başvurarak alacağını öncelikle alma hakkını sağlamaktadır. Rehin hakkı herkese karşı ileri sürülebilir bir aynı hak olduğundan, ticari işletme sahibinin diğer alacaklıları, ticari işletme veya bunun münferit unsurları üzerinde haciz koydurmak istediklerinde, konulan haciz rehin alacaklısının haklarını etkilemeyecektir.

Rehne konu işletmenin maliki işletmenin normal faaliyetlerini sürdürebilmesi için gerekli her türlü işlemi yapma yetkisine sahiptir. Ancak rehinli işletme sahibi işletmeyi veya rehne dahil münferit unsurları devretmek, aynı bir hakla takyit etmek, başka bir yere nakletmek veya başkaları ile değiştirmek isterse, rehin alacaklısının muvafakatını almak zorundadır(TİRK m.10/II). Ayrıca rehin veren işletme sahibi, işletmenin değerini korumak hususunda da özen göstermekle yükümlüdür. Aksi takdirde, rehin alacaklısının talebi üzerine mahkeme tarafından, işletmenin değerinde oluşabilecek düşüş tutarında kendisinden ek teminat istenebilir. Borcun vadesinde ödenmemesi durumunda rehin alacaklısı rehin konusu ticari işletmenin satılarak paraya çevrilmesini talep etme hakkına sahiptir.

e. Rehin Alınması Sırasında Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Bankalar tarafından kredilendirme işlemlerinde alınan teminatlardan biri olan ticari işletme rehnine ilişkin olarak, uygulama aşamasında dikkat edilmesi gereken başlıca önemli hususlar özet olarak aşağıda gösterilmiştir.¹¹⁶

---

¹¹⁶ Işıktaç, **a.g.e.**, s.165; Oy, Güngüler, **a.g.e.**, s.71.; Takan, **a.g.e.**, s.277.

- Ticari işletme rehni sözleşmesinin, işletmenin kayıtlı bulunduğu sicil çevresindeki noter tarafından re'sen düzenlenmesi gerekir. İmzaları noterce tasdik ettirilmiş olsa bile, başka yerde hazırlanan sözleşmelerle ticari işletme rehni kurulamaz.
- Rehin tesis edildikten sonra, ilgili diğer sicil memurluklarına da durumun bildirilmesi sağlanmalıdır. Bu bildirim yapılmaması veya geç yapılması rehin hakkını zedelememekle birlikte, üçüncü kişilerin iyi niyetle iktisapta bulunma iddialarını önlemek açısından önem taşımaktadır.
- Rehin veren gerçek veya tüzel kişinin bu konuda yetki sahibi olması, şirketler tarafından rehin verilmesi durumunda şirket ana sözleşmesinde bu konudaki yetkinin açıkça belirtilmiş olması gerekir.
- Rehne konu malların ayırt edici vasıflarının mümkün olduğunca belirtilmesi gerekir. Özellikle makinelerin marka, seri numarası, model yılı gibi ayırt edici özelliklerinin belirtilmesi satış aşamasında fayda sağlayacaktır.
- Aynı ticari işletme üzerinde birden fazla rehin tesis edilebildiğinden, rehin konusu ticari işletme üzerinde daha önce tesis edilmiş olan bir rehin olup olmadığına dikkat edilmelidir. Zira ticari işletme rehninde alacaklılar arasındaki sıra, rehinin tescil önceliğine göre belirlenmektedir.
- Ticari işletmeye konu malların, leasing yöntemiyle edinilen mal olup olmadığı araştırılmalıdır. Çünkü leasingli mallar rehine konu olamazlar, olsa bile satış kabiliyeti bulunmamaktadır.
- Rehin sözleşmesinin vekil aracılığıyla yapılması halinde, rehinin geçerliliği açısından vekaletin kapsamı büyük önem arz etmektedir. Kanunda açık hüküm bulunmamakla beraber düzenlenecek vekaletnamenin özel nitelikte olmasında fayda vardır. Ayrıca, vekaletnamede işletmenin ticaret sicil

kayıtları, rehin miktarı ile dilediği bedel ve şartlarla rehin tesis edebileceği gibi konularda vekile yetki verildiğinin açıkça belirtilmesi gerekir.

- Rehne konu makine ve ekipmanın sigortalanmasına ve sigorta poliçesinde dain-i mürtehin olarak kredi veren bankanın yer almasına dikkat edilmelidir.

f. Ticari İşletme Rehninin Sona Ermesi

Ticari işletme rehninin sona ermesi iki şekilde olmaktadır. Bunlar, alacağın son bulması ve işletmenin kaydının sicilden terkinidir.

Fer'i bir hak olarak ticari işletme rehni, temin ettiği alacağın son bulması ile ortadan kalkar. Bu durumda ticari işletmenin sahibi, sicildeki rehin kaydının silinmesini alacaklıdan isteyebilir(TİRK m.19/I).

İşletme sahibinin işi terk etmesi, çalışma alanını değiştirmesi, ölümü gibi nedenlerle ticari işletmenin sicilden terk edilmesi de gerekebilir. Bu durumda alacak muaccel hale gelir ve sicil memuru durumu derhal alacaklıya bildirir(TİRK m.18/I). Alacaklı bu bildirimden itibaren iki ay içinde rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takibe başlamalıdır. Aksi takdirde rehin hakkı son bulur ve bundan sonra alacak ancak genel hükümlere göre takip olunabilir.

2.2.1.3. Alacağın/İstihkakın Temliki

Alacağın temliki, borç ilişkisinden doğan belli bir talep hakkının devrine yönelik olarak, alacaklı ile onu devir alan üçüncü kişi arasında, borçlunun rızasını aramaksızın yapılan ve sadece kazandırıcı bir tasarruf işlemi niteliği taşıyan şekle bağlı bir sözleşmedir. Daha öz bir ifadeyle alacağın temliki, bir alacağın, alacaklısı tarafından borçlunun rızasını almaya gerek olmaksızın başka bir şahsa devredilmesidir. Temlik yapıldığı an hüküm ifade ettiğinden, temlike konu malvarlığı temlik edenin malvarlığından çıkarak temlik alanın malvarlığına geçer. Böylece, borcun ödenmesini istemek hakkı da yeni alacaklıya geçer.

Kanun veya akit ile veya işin mahiyeti icabı olarak menedilmiş olmadıkça borçlunun rızasını aramaksızın alacaklı, alacağını başka bir üçüncü şahsa temlik edebilir. Alacağın temliki yeni bir alacak doğurmaz, var olan bir alacağın devrini sağlar.

Alacak temliki sözleşmesinin geçerli olabilmesi için;

- Geçerli bir alacağın bulunması,
- Alacağın sözleşmeye bağlanması,
- Alacağı temlik edenin tasarrufa yetkili olması,
- Temlik işleminin önceden yasaklanmamış olması, gerekmektedir.

a. Temlik Konusu Alacak

Borçlar Kanunu'na göre esas itibariyle doğum sebebi ne olursa olsun (sözleşme, haksız fiil, sebepsiz mal kazanma gibi) kural olarak her türlü alacak temlik konusu olabilir(BK m.162). Bunun gibi, üzerinde rehin, intifa hakkı bulunanlar bile devredilebilir. Mevcut alacakların yanı sıra ileride doğacak alacaklar, şarta bağlı alacaklar ve vadeli alacaklar da devir edilebilir.¹¹⁷

Doğmamış bir alacağın temlikinde dikkat edilmesi gereken en önemli nokta, alacağın temlik edenin şahsında doğacak olmasıdır. Örneğin; kira alacaklarını temlik eden bir mal sahibi, daha sonra bu taşınmazını sattığı takdirde, ileriye doğru yapılan bu temlik yeni mal sahibi açısından geçersiz olacaktır.¹¹⁸

Yine Borçlar Kanunu'nda belirtildiği üzere, bir borç ilişkisinden doğmuş alacak hakkının temliğe elverişli olmamasının istisnai bazı durumları mevcuttur. Bu istisnai durumlar, kanun hükmünden, sözleşmeden veya işin niteliğinden ileri gelebilir.

---

¹¹⁷ Ali Naim İnan, **Bankacılar İçin Borçlar Hukuku Bilgisi**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Yayın Nu:373., Ankara, 2001, s.77.

¹¹⁸ Işıktaç, **a.g.e.**, s.186.

b. Alacak Temlikinin Hükümleri

Borçlar Kanununun sistemine göre, alacak temlik edilmekle, asıl alacak temellük edene geçtiği gibi asıl alacağa bağlı, yan (fer'i) haklar ve öncelik (rüçhan) hakları da temellük edene yani yeni alacaklıya geçer. Yeni alacaklıya geçecek yan hakların başında rehin ve kefalet gibi alacağa bağlı teminatlar gelir. Alacağa bağlı yan haklardan olan geçmiş ve temlikten itibaren işleyecek faizler de aksi sözleşme ile kararlaştırılmadıkça, asıl alacakla beraber yeni alacaklıya geçmiş sayılır.

Alacağın temlik işlemi, temlik eden her şeyden evvel temellük edene, alacak senedini teslim ve diğer delileri ve ispat için lüzumlu bilgileri vermekle yükümlüdür(BK m.168/III).

Karşılıklı (ivazlı) temliklerde, temlik eden temlik anında alacağın mevcudiyetini temellük edene karşı garanti etmiş sayılır. Temlik edenin, borçlunun ödeme gücünden de sorumlu tutulabilmesi için, bu hususun sözleşme ile kararlaştırılmış olması veya temlik senedinde yer alması gerekir.

Karşılıksız (ivazsız) temliklerde ise, temlik edenin, alacağın mevcut olmamasından dolayı herhangi bir sorumluluğu bulunmamaktadır.

Rızasının alınmasına gerek bulunmamakla birlikte, temlik işlemi asıl borçlu açısından da bazı hükümler doğurmaktadır. Borçlu, temlik edene karşı ileri sürebildiği bütün itiraz ve def'ileri, temlik alana karşı da ileri sürebildiği gibi alacaklı nezdinde ayrıca doğmuş bir alacağının bulunması halinde takas teklifinde dahi bulunabilir. Yine, temlikten haberi olmayan iyi niyetli borçlu, önceki alacaklıya borcunu ödemiş ise borçtan kurtulur.¹¹⁹

---

¹¹⁹ İnan, **a.g.e.**, s. 79.

c. Temlik İşleminde Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Alacağın temlik edilmesi işlemi, kredi açılması sürecinde bankalar tarafından uygulamada sıkça başvurulmuş teminat çeşitlerinden bir tanesidir. Bankalarca açılan kredinin teminatı olarak temlik alınması durumunda aşağıda belirtilen önemli bazı hususlara dikkat edilmesi gerekmektedir.

Öncelikle temlik verecek olan kredi müşterisi ile borçlu arasındaki ilişkinin araştırılması gerekir. Daha sonra, temlik konusu işin firmanın faaliyet konusuna uygun olup olmadığı, borçlunun sözleşme şartlarına uygun olarak borcunu ödeyip ödeyemeyeceği, temlik edilecek alacağın süre ve miktar olarak riskin tasfiye planına uygunluğu ve temliği geçersiz kılacak şartların mevcut olup olmadığı, araştırılarak olumlu sunuca varıldığı takdirde temlik senedi tanzim edilir.

Tanzim edilen temlik senedinde;¹²⁰

- Temliğe konu olan tarafların (kredili firma, borçlu ve banka) adı soyadı veya ticaret unvanlarının tam ve eksiksiz yazılmasına,
- Temlik olunan alacağın mahiyet, cins ve miktarı itibarıyla anlaşılabilir olmasına,
- Bankanın, temlik olunan alacak üzerinde kayıtsız ve şartsız tasarruf yetkisinin bulunmasına,
- Bankanın her zaman alacağın durumunu kontrol hakkının bulunmasına,
- Kredili firmanın kaşe ve yetkili imzalarının varlığına,
- Temliğin kredili firmanın borçlarına karşılık alınmasına, dikkat edilmelidir.

Yukarıda belirtilenlerin yanı sıra, aynı alacağın daha önce temlik edilmiş olup olmadığının ve alacak üzerinde haciz bulunup bulunmadığının belirlenmesi ile temlik konusu alacağın eski alacaklıya veya başka üçüncü şahıslara ödenmesinin engellenmesi amacıyla, borçluya noter kanalıyla ihbar gönderilmesi gerekir.

---

¹²⁰ Işıktaç, a.g.e., s.189.

2.2.1.4. Likit Değerlerin Rehni

Bankacılık uygulamasında kredi teminatı olarak rehin alınan likit değerlerin başında nakit, mevduat, hazine bonosu ve yatırım fonu gibi varlıklar gelmektedir. Teminat olarak belirtilen değerlerin rehin alınmasının bazı gerekçeleri bulunmaktadır. Kredi müşterisinin diğer teminatlar karşılığında kredilendirilmesi için yeterli kredibiliteye sahip olmaması veya kredi müşterisinin sahip olduğu likit değerleri kullanmak yerine bunları teminat göstererek kredi kullanmasında kendisi açısından fayda görmesi bu nedenlerin başında gelmektedir. Zira likit değerlerin rehni karşılığında açılan kredilerde, kredi prosedürleri asgariye indiği gibi açılan krediden dolayı bankanın diğer teminatlar karşılığında açılan kredilerden farklı olarak riske girmemesinden dolayı kredinin faiz ve komisyonları ile olabilecek diğer giderlerde de müşteri açısından avantaj söz konusu olmaktadır.

Nakit, mevduat gibi likit değerlerin rehni karşılığı kullanılan kredilerde, rehin işleminin hukuki açıdan geçerli olabilmesi için rehin verenin “Rehin Blokaj Taahhütnamesi” imzalaması gerekmektedir. Sözleşmenin noter tarafından onaylanması işlemin geçerliliğinin ispatı açısından faydalı olmakla birlikte, zorunlu bir şart değildir.¹²¹

2.2.1.5. Kambiyo Senetleri (GMC/S)

Özellikle vadeli alım satım yapan firmaların, başta çek ve emre muharrer senetler (bono-senet) olmak üzere, gerçek ticari işlemlerinden kaynaklanan kambiyo senetlerinin kredi kuruluşları tarafından teminata alınmak suretiyle firmalara kredi açılması ülkemiz bankacılığında gittikçe yaygınlık kazanan bir uygulamadır. Teminata alınan çek ve senetlerin vadelerinin çok uzun olmaması, ayrıca yapılan tahsilatlar sonucunda sürekli hareket göstermeleri nedeniyle daha ziyade KOBİ niteliğindeki firmaların kısa vadeli spot veya rotatif kredi taleplerinde kullanılan bir teminat türüdür.

---

¹²¹ Yazıcı, a.g.e., s.78.

Bu teminat türünde en önemli husus teminata alınacak çek ve senetlerin gerçek ticari ilişkiden kaynaklanması, yani fiktif nitelikte olmaması ve şekil şartları açısından eksiklik taşımamasıdır. Teminata alınan çek ve senetlerin gerçek işlemlerden kaynaklandığının tespiti bakımından firma mizanlarının ve kestiği faturaların incelenmesi faydalı olacaktır.

2.2.1.6. Banka Teminat Mektubu

Genellikle kredili müşterileri lehine bir malın teslimi, bir işin yapılması veya bir borcun ödenmesi gibi konularda teminat mektubu veren bankalar, bazen de herhangi bir gerçek veya tüzel kişi müşterilerine kredi açmak için başka bir banka tarafından kendilerine hitaben düzenlenmiş teminat mektubu talep edebilirler. Burada, bir banka tarafından verilen kredinin teminatını oluşturmak üzere başka bir yerli veya yabancı banka tarafından yazılı güvence verilmesi söz konusudur.

2.2.1.7. Taşınır (Menkul) Rehni

Taşınır (menkul) rehni, alacaklının, vadesi gelen alacağını tahsil edememesi halinde, rehin konusu taşınır malı veya hakkı paraya çevirmek suretiyle alacağını tahsil etmesi olanağını veren bir rehin türüdür. Tanımdan da anlaşılacağı üzere taşınır rehni, hem borçluya hem de üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilen sınırlı bir aynı hakktır.

Taşınır mal rehninin tesisi ve rehin işleminin hukuken geçerli olabilmesi için rehnedilen taşınır malın alacaklıya teslimi, yani zilyetliğin devri şarttır. Kanunda belirtilen istisnai durumlar dışında, taşınır mal, fiilen rehin edenin hakimiyetinde kaldığı sürece rehin hakkı doğmaz(MK m.940).

Taşınır mal rehninde, bankalar açısından önemli olan nokta, Medeni Kanunun 940/II. fıkrası ile getirilen düzenlemedir. Buna göre, “*gerçek veya tüzel kişilerin alacaklarının güvence altına alınması için, kanun gereğince bir sicile tescili zorunlu olan taşınır mallar üzerinde, zilyetlik devredilmeden de, taşınır malın kayıtlı bulunduğu sicile yazılmak suretiyle rehin kurulabilir*”. Bu hüküm taşınır rehninin ancak zilyetliğin

alacaklıya devri suretiyle rehnedilmesi kuralının istisnalarından birini düzenlemektedir. Yapılan bu düzenleme ile bankalarca kullanılan kredilerin teminatı olarak taşıt rehni alınması yoluna gidilmesi halinde taşıtın bankaca teslim alınması veya yeddiemin olarak alacaklıya veya üçüncü bir şahsa teslim edilmesi şartı aranmayacak, taşıtın tescil olduğu Trafik Siciline rehnin tescil ettirilmesi yeterli olacaktır. Böylece, uygulamada sık kullanılan bir teminat türü olan taşıt rehni konusunda bankalara önemli bir kolaylık sağlanmaktadır.

Taşınır rehni, asıl alacağa bağlı fer'i bir hak olduğundan, asıl alacak ile birlikte doğar ve alacağın son bulması ile ortadan kalkar. Buna karşın borcun muaccel olması halinde ise alacaklının rehni paraya çevirme hakkı doğar. Taşınır rehinleri arasında emtia, altın, tütün gibi kıymetlerin rehni de yer almaktadır.

2.2.2. Şahsi Teminatlar(Kefalet)

Kefalet sözleşmesi, hukuk sistemimizde teminat borcu doğuran sözleşmeler arasında düzenlenen ve uygulamada bankalar tarafından en çok kullanılan bir şahsi teminattır. Borçlar Kanunu'nun 483. maddesinde yer alan düzenlemede "*kefalet bir akittir ki onunla bir kimse, borçlunun akdettiği borcun edasını temin etmeği alacaklıya karşı taahhüt eder*" denilmektedir. Böylece, kefalet akdi ile üçüncü bir şahıs (kefil), asıl borçlunun alacaklısına karşı asıl borcun ödenmesini taahhüt eder.

Kefil ise, asıl borçlunun borcunu ödememesi halinde kendisinin kişisel olarak sorumlu olacağını taahhüt eden, asıl borçlu ile birlikte borcu üstlenen kişidir.

Kefalet sözleşmesinin tanımından da anlaşılacağı üzere, kefalet akdi rızai bir sözleşme olup, borçlunun alacaklısı ile kefilinin karşılıklı ve birbirine uygun iradeleri ile meydana gelir.¹²² Kefalet sözleşmesinin tarafları, kefil ile kefilin kişisel sorumluluk üstlendiği borcun alacaklısıdır. Kefil olunan borcun asıl borçlusu, kefalet sözleşmesinde taraf değildir. Esas borç ilişkisindeki asıl borçlunun rızası veya bilgisi olmadan, hatta

---

¹²² İnan, **a.g.e.**, s.268.

karşı çıkmasına rağmen, kefalet sözleşmesinin yapılması mümkündür. Kefalet sözleşmesinin, asıl borçlu, alacaklı ve kefililgilendiren üçlü bir ilişkiye yol açması bu açıdan yanıltıcı olabilir. Kefalet sözleşmesinde üç tarafı ilgilendiren bir durum olsa bile, bunun kefalet sözleşmesinin taraflarının belirtilmesiyle bir ilgisi yoktur. Kefalet sözleşmesinin tarafları, her zaman, kefil ile esas borcun alacaklısıdır.¹²³

a. Kefalet Sözleşmesinin Hukuki Niteliği

a.1. Kefalet Sözleşmesinin Fer'ilik Niteliği

Fer'ilik (bağlılık) özelliği gereği kefalet sözleşmesi, daima mevcut ve geçerli bir esas borca bağlı olarak hüküm ifade eder. Böylece kefilin yükümlülüğü esas borçtan kaynaklanan yükümlülüğe bağlı olduğundan, sorumluluğu da asıl borçludan daha ağır ve farklı olamaz. Bu özelliğinden dolayı kefalet, asıl borç hangi sebepten olursa olsun sona erdiği takdirde, kendiliğinden sona erer.

Ayrıca, hangi tür kefalet sözleşmesi yapılmış olursa olsun, kefalet sözleşmesinin fer'ilik özelliği gereği kefil alacaklıya karşı, asıl borçlunun sahip olduğu tüm savunma imkanlarını (itiraz ve def'ileri) kullanabilir. Asıl borçlu söz konusu savunma haklarından feragat etse bile, kefil bundan etkilenmez.

Kefalet sözleşmesinin fer'i olmasının bir sonucu da, kefil olunan borcun, esas borçluya karşı muaccel olmadıkça, kefiliden de talep edilememesidir. Yani kefil, asıl borçlunun sahip olduğu muaceliyet eksikliği savunmasını kullanabilir.

Kefilin sorumluluğunun fer'iliği ilkesine yasayla getirilmiş bazı istisnalar vardır;

- Konkordatonun tasdik edilmesi üzerine, borçlu konkordatoda belirlenen oranda yükümlü olur. Buna karşılık kefil, konkordatoya muvafakat etmeyen alacaklıya karşı, alacağın tamamından sorumludur(İİK m.295). Esas borçludan alacağın bir kısmı

---

¹²³ Burak Özen, **Kefalet Sözleşmesi**, Vedat Kitapçılık, 1.Bası, İstanbul, 2008, s.47.

istenebilirken, kefilden alacağın tamamının istenebilmesi, kefilin sorumluluğunun fer'iliğine getirilen bir istisnadır. Zira, fer'ilik ilkesi, kefilin sorumluluğunun, esas borçlununkinden fazla olmamasını gerektirir.

Kefilin sorumluluğunun, esas borcun varlığı ve devamına bağlı olması ilkesine getirilen önemli bir istisna da şudur. Bir cari hesapta bulunan borç kalemlerinden birisi için verilmiş kefalet, cari hesabın kat edilmesi ve bakiyenin onaylanması üzerine son bulmaz. Söz konusu kefalet, onaylanan bakiye için güvence teşkil etmeye devam eder.¹²⁴ Bu da, bankacılık sektörü tarafından işletmelere sık kullandırılan özellikle BCH ve rotatif kredileri karşılığında düzenlenen kredi sözleşmelerine alınan kefalet imzalarında önem arz etmektedir.

a.2. Kefalet Sözleşmesinin Talilik Niteliği

Kefalet sözleşmesinin talilik (ikinci derece) niteliği ile kastedilen husus, alacaklının asıl borçluya gitmeden kefile başvuramamasıdır. Ancak, bu nitelik sadece adi kefalet sözleşmesi türüne has bir niteliktir. Çünkü, adi kefalet durumunda alacaklı kefile gitmeden önce asıl borçluya ve varsa bu alacağı için teminat olarak verilmiş rehlin paraya çevrilmesi yollarına başvurmalıdır.

Geniş anlamda tüm kefalet türleri için geçerli olan kefalet sözleşmesinin talilik özeliği ise, esas borçlunun ifa yükümünü zamanında yerine getirmemesi durumunda söz konusu olur. Alacaklının kefile müracaat edebilmesi için, *muaccel hale gelmiş bir alacağın asıl borçlu tarafından ödenmemiş olması* olgusunun var olması gerekir. Bu da kefalet sözleşmesinden doğan sorumluluğun tali yani ikinci derecede bir sorumluluk olduğunu göstermektedir.¹²⁵

---

¹²⁴ Burak Özen, **a.g.e.**, s.82.

¹²⁵ Burak Özen, **a.g.e.**, s.88.

b. Kefalet Sözleşmesinin Geçerlilik Şartları

Kefalet sözleşmesi, kefil olmak isteyen kişi ile alacaklının, karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanları ile kurulur. Geçerli bir kefalet sözleşmesinin mevcut olabilmesi için esasa ve şekle ilişkin bazı koşulların yerine getirilmiş olması gerekir. Bu koşulları aşağıdaki şekilde belirtmek mümkündür.

Kefalet sözleşmesinin yazılı şekilde yapılması kanuni geçerlilik şartı olup, uyulmaması halinde kefalet hükümsüz olacaktır. Kefalet sözleşmesinde yazılı şekil zorunlu olmakla beraber, sözleşmenin metni ve içeriği konusunda, örneğin kambiyo senetlerinde olduğu gibi, belli kelimelerin bulunması şeklinde bir zorunluluk bulunmamaktadır. Bununla birlikte, kefilin yazılı olarak yaptığı beyanda, kefalet sözleşmesi bakımından esaslı olan tüm noktalar bulunmalıdır.¹²⁶

Yazılı şekilde yapılan kefalet sözleşmesinde, kefilin sorumluluğunun üst sınırı belirtilmelidir. Diğer bir deyişle, asıl borcun ödenmemesi durumunda alacaklının uğradığı zararı, kefilin hangi tutarda karşılamak zorun da olduğu, daha başlangıçta kefalet belgesinden açıkça anlaşılabilir.¹²⁷

Kefalet sözleşmesinde, asıl borcun türü, yükümlülüğün sebebi, asıl borçlunun ve alacaklının isimleri de yer almalı, ayrıca asıl borç para borcundan başka bir yükümlülük olsa bile kefilin sorumluluğu para ile belirlenmelidir.¹²⁸

Geçerli bir kefalet sözleşmesinin var olabilmesi için diğer bir koşul da, başkasına ait bir borcun bulunmasıdır. Mevcut ve geçerli bir borç için kefil olunabileceği gibi, gelecekte doğacak ve ya koşula bağlı borçlar için de kefil olunabilir.

Kefalet akdinin bir diğer geçerlilik koşulu da, bir borca kefil olan gerçek ve tüzel kişilerin yasaların öngördüğü kefil olma ehliyetine sahip olmalarıdır.

---

¹²⁶ İnan, **a.g.e.**, s. 271.

¹²⁷ Burak Özen, **a.g.e.**, s.169.

¹²⁸ Işıktaç, **a.g.e.**, s.143.

c. Kefalet Türleri:

c.1. Adi Kefalet

Adi kefalet, Borçlar Kanunu'nun 486. maddesinde düzenlenen ana kefalet türüdür. Yine Borçlar Kanunu'nda yer alan müteselsil kefalet ise, yasal sistematığe göre, istisnai bir kefalet türü olarak kabul edilmiştir. Bu nedenle, kefaletin müteselsil kefil olduğu açıkça anlaşılmayan hallerde bunun adi kefalet olduğu kabul edilmelidir.¹²⁹

Adi kefaletin en önemli özelliği, asıl borçluya başvurulmadan veya varsa rehin ya da ipotek paraya çevrilmeden kefile gidilememesidir. Adi kefalet durumunda alacaklının kefile müracaat edebilmesi için;

- Asıl borçlunun iflas etmesi veya konkordato mehili alması,
- Asıl borçlu aleyhine yapılan takibin semeresiz kalması,
- Asıl borçlu aleyhine Türkiye'de takip yapmanın imkansız olması,

durumlarından birinin gerçekleşmesi gerekmektedir. Bunlar gerçekleşmeden kefile başvurulmuş ise, kefil önce asıl borçluya başvurulması def'inde bulunabilir.

c.2. Müteselsil Kefalet

Bankacılık uygulamasında en çok rastlanılan kefalet türü olan müteselsil kefalet, BK'nun 487. maddesinde düzenleme konusu yapılmıştır. Buna göre, alacaklının ister asıl borçluya isterse kefile herhangi bir sıra gözetmeksizin müracaat edebileceği kefalet türüne müteselsil kefalet denir. Dolayısıyla, müteselsil kefaleti adi kefaletten ayıran en önemli özellik alacaklının asıl borçluya başvurmasına, varsa rehnin paraya çevrilmesine gerek kalmadan doğrudan doğruya kefile başvurabilmesidir. Diğer bir deyişle, adi kefalette kefile tanınan savunma hakları müteselsil kefalette kefile tanınmamıştır. Böylece müteselsil kefil, tartışma definden ve önce rehnin paraya

---

¹²⁹ Cevdet Yavuz, **Borçlar Hukuku Dersleri-Özel Hükümler**, Beta Yayınevi, 6.Bası, İstanbul, 2008, s.557.

çevrilmesi definden yararlanamamaktadır. Ancak TKHK ile yapılan düzenlemede, tüketici kredisinin teminatı olarak şahsi teminat verildiği hallerde, kredi veren, asıl borçluya başvurmadan, kefilden borcun ifasını isteyemez (TKHK.m.3). Yine aynı kanun gereği, konut finansmanı sisteminde de konut finansmanı kuruluşu asıl borçluya ve diğer teminatlara başvurmadan, kefilden borcun ifasını isteyemez.

Müteselsil kefaletin söz konusu olabilmesi için, müteselsil kefalet altına girmek iradesi sözleşmeden açıkça anlaşılmalıdır. Türk Ticaret Kanunu'na göre, ticari borçlara kefalet halinde, sözleşmede aksi kararlaştırılmadıkça müteselsil kefalet söz konusudur.

c.3. Birlikte Kefalet

Birlikte kefalet, birden fazla şahsın bölünebilir bir borca birlikte kefil olmaları şeklinde tanımlanabilir. Borçlar Kanunu'nun 488. maddesinde düzenlenen birlikte kefalet, adi birlikte kefalet ve müteselsil birlikte kefalet olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

Adi birlikte kefalet durumunda kefiller, borcun belli bir bölümü için adi kefil ve diğer kefillerin payları için ise, kefile kefil sıfatı ile kefil olmaktadırlar. Müteselsil birlikte kefalet durumunda ise, kefiller gerek kendi aralarında gerekse asıl borçlu ile müteselsil kefil konumunda bulunmaktadırlar.

c.4. Kefile Kefalet

Kefile kefalet, Borçlar Kanunu'nun 489. maddesinde ele alınmaktadır. Buna göre, kefile kefil, alacaklıya karşı kefilin taahhüdünü yerine getirmeyi taahhüt eden kimsedir. Sözleşmenin tarafları ise alacaklı ve kefile kefil olan kişidir. Burada alacaklı, teminatı güçlendirmek ve mevcut kefilin ödeme taahhüdünün de temin edilmesini sağlamak için bu yola başvurmaktadır.

c.5. Rücua Kefalet

Rücua kefalet ise, kefile karşı asıl borçlunun ödeme gücünün taahhüt edilmesidir. Rücua kefil olan kimse, asıl borçludan alacağını alamayan kefile kefiledir. Rücua kefalet sözleşmesi, ilk kefil ile rücua kefil arasında yapılmaktadır. Rücua kefalet genellikle ilk kefil teşvik etmek amacıyla yapılır.

d. Kefil Olma Ehliyeti

Kefil olma ehliyetinden kasıt, genel fiil ehliyetinin, kefalet sözleşmesi açısından taşıdığı anlam ifade edilmektedir. Kefil olma ehliyeti bakımından gerçek ve tüzel kişiler durumu aşağıda ayrı başlıklar altında incelenmiştir.

d.1. Gerçek Kişilerin Kefil Olma Ehliyeti

Tam ehliyet sahibi gerçek kişiler diledikleri şekilde kefil olabilirler. Bununla birlikte gerçek kişiler için kefil olma ehliyeti bakımından bir takım sınırlamalar da mevcuttur.

Medeni Kanun'un 449. maddesine göre, "*vesayet altındaki kişi adına kefil olmak, vakıf kurmak ve önemli bağışlarda bulunmak yasaktır*". Buna göre, vesayet altındaki küçükler ve kısıtlılar için, kefalet sözleşmesi yasak işlemlerdendir. Vesayet altındaki kimselerin, kendileri kefalet sözleşmesi yapamayacağı gibi, yasal temsilcileri durumundaki vasi de, bunlar adına kefalet sözleşmesi yapamaz. Ayrıca, vesayet altındaki kişilerin yaptığı kefalet sözleşmesine vasinin izin vermesi veya sözleşmeyi sonradan onaylaması da sözleşmeye geçerlilik kazandırmaz. Hatta, sulh hakimi de bu yönde izin veremez.

Kefil olma yasağı velayet altındaki küçükler için de geçerlidir (MK. Md.342). Velayet altındaki küçükler kefil sıfatını taşıdıkları bir sözleşmeyi yapamayacakları gibi, bunlar adına yasal temsilci konumundaki velinin de böyle bir sözleşme yapması

mümkün değildir. Ayrıca, velinin böyle bir sözleşmeye izin veya onay vermesi de söz konusu olamaz.

d.2. Tüzel Kişilerin Kefil Olma Ehliyeti

Medeni Hukuk tüzel kişileri olarak adlandırılan dernek ve vakıfların kefil olabilmeleri konusunda belirleyici unsur söz konusu dernek ve vakıfların kuruluş amaçlarıdır. Dernek tüzüğünde ehliyet konusunda özel bir hüküm bulunmadığı takdirde, kefalet ehliyeti dernek amacının gerçekleştirilmesi ile sınırlıdır. Vakıflarda ise, vakıf senedinde, ehliyeti kısıtlayıcı hükümlerin yer almaması halinde, bir vakfın genel olarak kefil olma ehliyetine sahip olduğu sonucuna varılacaktır. Vakfın kefil olma ehliyeti vakfın gayesi ile sınırlı olacaktır. Diğer bir deyişle, kefalet sözleşmesi, dernek veya vakfın amacının gerçekleşmesine hizmet ediyorsa, bu kefalet sözleşmesi bakımından ehliyetin varlığı kabul edilecek ve sözleşme geçerli olacak, buna karşılık, dernek veya vakfın amacının gerçekleşmesine hizmet ettiği söylenemeyecek bir kefalet sözleşmesinin geçersiz olduğu sonucuna varılacaktır.

Tüzel kişiler arasında yer alan ticaret şirketlerinde ise, diğer bir gerçek veya tüzel kişiye kefil olunması halinde, bu kefaletin şirketi hukuken bağlayabilmesi öncelikle, şirket ana sözleşmesinin buna olanak vermesi ve kefalet tesisi için atılan imzaların, şirket ana sözleşmesinde kendisine bu konuda yetki verilmiş olan kişilere ait olması gerekir.

Ticaret şirketleri tüzel kişiliği haiz olup, şirket mukavelesinde yazılı işler çerçevesinde kalmak şartıyla bütün hakları iktisap ve borçları iltizam edebildiklerinden, verilen kefaletin şirket konusu ile ilgili olup olmadığına bakılmalıdır. Şirket ana sözleşmesinde kefalet verilebileceğine ilişkin hiçbir kayıt olmasa bile, verilen kefalet, işletme konusu kapsamında ise TK'nun 137. maddesine göre geçerli sayılacaktır.

e. Kefilin Sorumluluğunun Kapsamı ve Sınırları

Borçlar Kanunu'nun 484. maddesine göre, kefilin sorumlu olacağı tutarın kefalet sözleşmesinde gösterilmesi gerekmektedir. Bu nedenle, kredi işlemlerine ilişkin bankalar tarafından alınan sözleşmelerde kefalet miktarının yazı ve rakamla belirtilmesi gerekir.

Kefilin sorumluluğunun kapsamı genel olarak Borçlar Kanunu'nun 490. maddesinde belirlenmiştir. Buna göre, kefilin sorumluluğunun kapsamına her şeyden önce kefil olunan asıl borç girmektedir. Kefil, hangi borç için sorumluluk üstlenmişse, o borçtan dolayı sorumlu tutulabilir. Kefilin sorumlu tutulmak istendiği asıl borcun, kefalet sözleşmesiyle güvence altına alınan esas borç olmasına dikkat edilmelidir. Yine aynı madde hükmüne göre kefil, borcun aslı ile beraber borçlunun kusur veya temerrüdünün kanuni neticelerinden de sorumludur. Ancak, kefil, zamanında ihtar yapılmadığı takdirde borçlu aleyhine doğan dava masrafını ödemeğe mecbur değildir. Bu nedenle, kefilin kredi sözleşmesinde yazılı limit üzerindeki borçtan, özellikle faiz ve masraflardan, sorumlu tutulabilmesi için mütemerrit duruma getirilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla, herhangi bir nedenle asıl borca muacceliyet verilmesi halinde, asıl borçluya gönderilen ihtarname kefillere de gönderilmeli ve asıl borçlu ile birlikte kefillerin de temerrüde düşürülmesi sağlanmalıdır.

f. Kefaletin Geçerlilik Süresi ve Sona Ermesi

Kefalet akdi genel olarak asıl borcun ortadan kalkması ile sona ermektedir. Bir başka ifadeyle, kefalet akdi, asıl borcun borçlu tarafından ödenmesi, takas, asıl borçlunun ibrası, zamanaşımı, imkansızlık gibi asıl borcu sonlandıran nedenlerle ana borca bağlı olarak sona erer(BK md.492). Ancak, asıl borç devam etmekle beraber kefalet akdinin son bulunduğu bazı durumlarda mevcuttur;

- Belirli süre ile yapılmış kefalet akitleri, o sürenin bitmesinden itibaren, bir ay içerisinde mahkemeye veya icraya başvurarak alacaklı hakkını takip etmez veya başlattığı takibe ara verirse son bulur.

- Belirsiz süreli kefalet akitlerinde ise, kefil asıl borç muaccel olduktan sonra, bir ay içinde mahkemeye veya icraya başvurarak hakkını takip etmesini ve takibini aralıksız sürdürmesini alacaklıdan isteyebilir. Alacaklı takibe başvurmazsa veya aralıksız takibe devam etmezse, kefalet sona erer.
- Kefaletle teminat altına alınan borç, alacaklının ihbarı ile muaccel hale geliyorsa, kefil, kefalet verdiği tarihten bir yıl sonra muacceliyet ihbarının yapılmasını ve bundan sonra takibe geçmesini, takibin aralıksız sürdürülmesini alacaklıdan isteyebilir. Alacaklı muacceliyet ihbarını yapmaz, takibe geçmez ve takibi aralıksız devam etmezse kefalet akdi yine sona erer.

2.3. Basel Düzenlemeleri ve Kredi Teminatları

Basel Bankacılık Denetim Komitesi tarafından ilk olarak 1988 yılında Basel-I (Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı), 2004 yılında Basel-II (Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı) ve Eylül 2010 da ise Basel-III düzenlemeleri yayınlanmıştır. Basel-I düzenlemeleri bu alanda yayınlanan ilk düzenlemeler olması nedeniyle sermaye yeterliliği ölçümünde başlangıçta sadece kredi riskini dikkate almakta iken sonradan doğan gereklilik sonucunda piyasa riskini de hesaplamalara dahil etmiştir. Basel-II düzenlemeleri ise Basel-I düzenlemelerine kıyasla sermaye yeterliliği hesaplamalarında oldukça köklü değişiklikler getirmekte ve bankalarda etkin risk yönetimi ve piyasa disiplini geliştirmek, sermaye yeterliliği ölçümünde etkinliği artırarak sağlam bir bankacılık sistemi oluşturmak adına temel düzenlemeler yapmaktadır.¹³⁰ Basel-III düzenlemeleri ise 2009 yılında başlayan küresel finansal krizin bankacılık alanında ortaya çıkardığı eksikliklerin giderilmesine yönelik getirilen ilave düzenlemelerdir.

Basel-II düzenlemeleri Basel-I düzenlemelerinin yerine getirilmesine ve onu kaldırmasına rağmen, Basel-III düzenlemeleri Basel II'ye ilişkin özellikle son finansal krizde görülen eksikliklerin tamamlanmasına yönelik getirilen ilave düzenlemeler seti

---

¹³⁰ Joetta Colquitt, **Credit Risk Management**, Third Edition, McGraw-Hill, USA, 2007, s.350-351.

niteliğindedir. Bu nedenle uluslararası bankacılık alanında Basel Komitesinin temel düzenlemeleri halen Basel-II olduğundan ve bankalar tarafından alınabilecek teminatlara ilişkin düzenlemeler de Basel-II de yer aldığından, çalışmada da teminat konusu ile ilgili olarak Basel-II ele alınmıştır.

2.3.1. Basel II Düzenlemelerinde Geçerli Teminat Türleri

Basel II dokümanında teminatlı işlem, bankaların maruz kaldıkları kredi riskinin borçlu veya borçlu adına üçüncü şahsın sağladığı bir teminatla tamamen veya kısmen güvence altına alındığı işlem olarak tanımlanmış ve bankaların basit ya da kapsamlı yöntemden sadece birisini kullanarak kredi risklerini azaltabilecekleri belirtilmiştir.¹³¹

Basitleştirilmiş yöntemde, karşı tarafın risk ağırlığı yerine, krediyi kısmen ya da tamamen güvence altına alan teminatın risk ağırlığı esas alınır. Basell II düzenlemeleri kapsamında basit yöntemde alınabilecek teminat türleri aşağıda yer almaktadır.¹³²

- a- *Kredi riskini üstlenen bankadaki mevduat (ve kredi kullandıran bankanın ihraç ettiği mevduat sertifikaları veya dengi enstrümanlar),*
- b- *Altın*
- c- *Denetim otoritesi tarafından kabul edilen bağımsız bir kredi derecelendirme kuruluşu tarafından derecelendirilen ve;*

---

¹³¹ BDDK, “Sermaye Ölçümü ve Sermaye Standartlarının Uluslararası Düzeyde Uyumlaştırılması” Ankara, 2007, s.41. (Bu yapıt Basel Bankacılık Denetim Komitesi ve BIS tarafından Haziran 2006 tarihinde yayımlanan ve Basel II olarak da adlandırılan “**International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards**” başlıklı orijinal metnin birebir çevirisidir).

(<http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Basel/3370Basel-IIKapsamli.pdf>) (Nisan 2011)

¹³² BDDK, “Sermaye Ölçümü ve Sermaye Standartlarının Uluslararası Düzeyde Uyumlaştırılması” Ankara, 2007, s.43-47.; Shelagh Heffernan, **Modern Banking**, John Wiley&Sons, England, 2005, s.199.

- *hazine ve merkez bankaları tarafından ya da ulusal denetim otoritesince aynı statüde olduğu kabul edilen yerel kamu kurumları tarafından ihraç edilmişse, en az BB- ya da,*
- *diğer kuruluşlar (bankalar ve menkul kıymet şirketleri dahil) tarafından ihraç edilmişse, en az BBB- ya da,*
- *kısa vadeli borçlanma enstrümanları ise, en az A-3/P-3, derecelendirme notuna sahip borçlanma araçları (tahvil, vb.)*

d- Denetim otoritesi tarafından kabul edilen bağımsız bir kredi derecelendirme kuruluşu tarafından derecelendirilmemiş ve bankalar tarafından ihraç edilmiş ve tanınmış bir borsaya kote edilmiş ve birinci derecede borç olarak sınıflandırılan ve ihraççı bankanın aynı dereceye sahip tüm ihraçlarının derecesi, tanınmış bir bağımsız kredi kuruluşu tarafından en az BBB- veya A-3/P-3 olarak belirlenmiş ve menkul kıymetleri teminat olarak tutan bankanın, ilgili ihracın BBB-'nin veya A-3 /P-3'ün altında bir derecelendirme notuna sahip olması gerektiğini ileri sürmesine dayanak olabilecek herhangi bir bilgiye sahip olmadığı ve denetim otoritesinin, menkul kıymetin piyasa likiditesi konusunda yeterli kanaate sahip olduğu borçlanma araçları (tahvil, vb.)

e- Temel bir endekse dahil olan hisse senetleri,

f- Devredilebilir Menkul Kıymet Müşterek Yatırım Fonu Girişimleri (DMK) ve yatırım fonları, fon payı fiyatının günlük olarak belirlenmesi ve ilan edilmesi kaydıyla ve sadece bu paragrafta sayılan enstrümanlar ve menkul kıymetlere yatırım yapılması koşuluyla kabul edilir.

Kapsamlı yöntemde ise bankalar, sermaye yeterliliği hesaplamalarında karşı taraftan olan alacaklarının tutarını, almış oldukları teminatın etkilerini yansıtacak şekilde düzeltereklerdir. Karşı taraftan olan alacağın tutarında ve alınan teminatın değerinde, piyasa hareketleri nedeniyle meydana gelebilecek değişiklikleri (volatilité) yansıtmak için iskontolar uygulamak suretiyle hem alacak hem de teminat tutarı

düzeltiliecektir. Bu sayede, volatiliteye göre ayarlanmış kredi ve teminat tutarları belirlenmiş olacaktır.

Basit yöntemde alınması uygun görülen teminatların tümü, kapsamlı yöntemde de alınabilmekte olup, bunlara ilave olarak, kapsamlı yöntemde aşağıda sayılan teminatların da alınması uygun görülmektedir.

a- Temel bir endekse dahil olmayan, ancak tanınmış bir borsada kote edilmiş hisse senetleri(hisse senedine dönüştürülebilir tahviller dahil),

b- Bu tür hisse senetlerini içeren Devredilebilir Menkul Kıymet Müşterek Yatırım Fonu Girişimleri (DMK) ve yatırım fonları.

2.3.2. Türk Bankacılık Sektöründe Kullanılan Teminatların Basel II Açısından Değerlendirilmesi

Ülkemizde özellikle KOBİ statüsünde yer alan firmaların banka kredisi kullanırken karşılaştıkları en önemli sorunlardan birisi de bu krediler için yeterli düzeyde ve istenen türde teminat gösterememeleridir. Basel II'nin tam olarak uygulamaya geçmesi ile birlikte, bankaların teminat taleplerinde önemli değişikliklerin olması beklenmektedir. Ülkemiz uygulamasında yaygın olarak kullanılan teminat türleri, Basel II standart yaklaşımında risk azaltıcı unsurlar arasında yer almamaktadır. Anılan teminat türleri ile ilgili olarak, Basel II'de ülke denetim otoritelerine ulusal inisiyatif kullanma imkanının da sağlanmamış olması, bu konuda herhangi bir esnekliğe yer verilmediğini göstermektedir.

Türk bankacılık sektöründe yaygın olarak kullanılan teminat türlerinin Basel II açısından değerlendirilmesi aşağıda yapılmaktadır.¹³³

---

¹³³ TBB, **Bankacılar Dergisi**, Özel Sayı: Basel II Çalışma Raporları, Eylül 2006, sayı 58, s.33.

a. Gayrimenkul İpoteği

Gayrimenkul ipoteği, Basel II’de bir teminat unsuru olarak değil bir alacak türü olarak tanımlanmaktadır. Burada konut amaçlı gayrimenkul ipoteği karşılığı verilen krediler ve ticari amaçlı gayrimenkul ipoteği karşılığı verilen krediler şeklinde bir alacak ayırımına gidilmektedir. Konut finansmanı amacıyla tahsis edilen ve karşılığında konut amaçlı gayrimenkulün ipotek edildiği bir kredi için risk ağırlığı yüzde 35 olarak hesaplanırken, ticari amaçlı temin edilen ve karşılığında ticari amaçlı gayrimenkulün ipotek edildiği bir kredide risk ağırlığı yüzde 100 olarak dikkate alınmaktadır.¹³⁴ Basel II’de bir alacak türü olarak değerlendirilen gayrimenkul ipoteği, ülkemizde ise tamamen farklı olarak, konut, ticari, yatırım, ihtisas, tüketici, Exim kredileri gibi hemen hemen her türden kredi çeşidi için kabul gören bir teminat niteliği taşımaktadır.

b. Alacak Temliki

Alacak Temliki karşılığı kredi kullandırımı, ülkemizde yaygın olarak tercih edilen bir uygulama biçimidir. Özellikle firmaların kamu kurumları nezdinde doğmuş istihkak alacaklarının temliki veya rehni karşılığı kredi kullandırılması Karşılıklar Kararnamesi kapsamında likit teminatlar arasında (II. Grup Teminatlar) kabul edilen bir teminat türü olmasına rağmen, Basel II standart yaklaşımında risk azaltıcı teminatlar arasında değerlendirilmemektedir. Bu durum ise teminatlandırma açısından, firmalar aleyhine bir sonuç doğurmaktadır.

c. Gerçek Müşteri Çek Senedi

Gerçek ticari işlemlerden kaynaklanan müşteri çek veya senedi, özellikle vadeli alım satım yapan KOBİ’lerin spot veya rotatif kredi ihtiyaçlarının karşılanmasında bankacılık kesimince teminat olarak kabul edilen önemli bir finansal araçtır. Basell II dokümanında, yalnızca ulusal tercihler kapsamında ve temerrüde

---

¹³⁴ **Sermaye Ölçümü ve Sermaye Standartlarının Uluslararası Düzeyde Uyumlaştırılması**, BDDK Yayını, Ankara, 2005, s.35.; Beyhan Yashıdağ, **Kredi Derecelendirme Sistemi**, Literatür Yayıncılık, İstanbul, 2007, s.9.

uğramış alacakların teminatlandırılmasında 3 yıllık bir geçiş dönemi için bu tür kıymetli evrakın teminat olarak dikkate alınabilmesi istisnası yer almıştır.

d. Kefalet

Gerçek veya tüzel kişi kefaleti karşılığı kredi kullandırılması, Basel II' de kısmen yer almaktadır. Basel II, 'A' veya üzeri derecelendirme notuna sahip firmalar ile tüm banka garantileri ve kredi türevlerini teminat olarak kabul etmektedir. Ancak lkemizde hiçbir firma hali hazırda 'A' veya üzeri derecelendirme notuna sahip olmadığından, anılan firmaların vermiş oldukları kefaletlerin kredi riskini azaltıcı unsur olarak kullanılması mümkün gözükmemektedir. Benzer Şekilde lkemizde faaliyet gösteren Kredi Garanti Fonu'nun da (KGF) herhangi bir derecelendirme kuruluşundan almış olduğu derecelendirme notu bulunmadığı için vereceği kefaletlerin risk azaltıcı etkisi bulunmamaktadır. Bu itibarla önümüzdeki dönemde, risk yönetimi ve Basel II anlayışıyla uyumlu, yüksek kaliteli bir kefalet hizmetinin varlığı başta KOBİ'ler olmak üzere bankalardan kredi kullanacak firmalar için çok büyük bir önem arz edecektir.

e. Ticari İşletme ve Taşıt Rehni

Ülkemizde yaygın olarak kullanılan teminat türlerinden olan ticari işletme ve taşıt rehni de Basel II sürecinde yer almamakta ve bu durum da firmalar açısından teminat verilebilir unsurlarda önemli bir kısıtlama yaratmaktadır.

Genel olarak yukarıda yer alan açıklamalardan sonra dikkat edilmesi gereken en önemli nokta; Basel II ile birlikte, ülkemiz bankacılık sektörünce uygulamada yaygın bir Şekilde teminat olarak kabul edilen yukarıdaki unsurlar ulusal bankalar açısından teminat olma niteliğini devam ettirecek, ancak Basel II standart yaklaşımı ile belirlenen firma kredi risk ağırlığını azaltıcı teminat unsuru olarak kabul edilmediğinden, mevcut teminat yapısının sürdürülmesinin, firmalar için ortaya çıkacak sermaye yükümlülüğünün ve kredi maliyetinin azaltılması kapsamında herhangi bir pozitif etkisi olmayacaktır.

Sonuç olarak, bankalar kredi verirken verilen kredinin geri ödenmesine katkı sunmak amacıyla teminat niteliğine haiz her şeyi teminat olarak alabilirler, bunu kısıtlayıcı herhangi bir kural veya görüş Basel II düzenlemelerinde yer almamaktadır. Sadece bankalar Basel II kapsamında sermaye yeterliliği amacıyla risk ağırlıklı aktiflerini hesaplarken söz konusu düzenlemelerde geçerli sayılmayan bu teminatları risk ağırlığının indiriminde kullanamayacaklar, ancak yasal olması koşuluyla kredilerinin tahsilini kolaylaştırıcı her türlü teminat ve önlemi alabileceklerdir.¹³⁵ Öte yandan Türk bankacılık sektöründe ağırlıklı olarak alınan, ayrıca çalışmamız kapsamında da bankalarca verilen kredilerin sağlıklı şekilde geri dönüşü üzerindeki rolleri inceleme konusu yapılan ve yukarıda belirtilen teminat türlerinin kısa vadede uygulamadan kaldırılarak sadece Basel II düzenlemelerinde yer alan teminatların alınma sürecine girilmesi de çok kolay görünmemektedir.

Türk bankacılık uygulamasında alınan başlıca teminat türleri ve bunların hukuki boyutlarına ilişkin detaylı açıklamalar çalışmanın ikinci bölümünde verilmiş, söz konusu teminat türlerinin yer aldığı ilgili genel yasalar ile Basel-II kriterleri çerçevesindeki özet değerlendirmeleri ise aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

---

¹³⁵ Hasan Eken, “**Basel II Kriterleri ve KOBİ’lerin Finansman Olanakları**”, Maliye Finans Yazıları Dergisi, Sayı 80, Temmuz 2008, s.68.

Tablo: 4- Türk Bankacılık Uygulamasında Alınan Teminatların İlgili Kanunlar ve Basel-II Kriterleri Bakımından Değerlendirilmesi

Türk Bankacılık Uygulamasında Alınan Teminat Türü	Düzenl. İlgili Kanun	Basel-II Kriterleri Bakımından Teminat Sayılma Durumu
<i>Gayrimenkul İpoteği</i>	Medeni Kanun	Basel II’de ipotek, bir teminat unsuru olarak değil bir alacak türü olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca, konut amaçlı gayrimenkul ipoteği karşılığı verilen krediler ve ticari amaçlı gayrimenkul ipoteği karşılığı verilen krediler şeklinde bir alacak ayırımına gidilmektedir. Konut finansmanı amacıyla tahsis edilen ve karşılığında konut amaçlı gayrimenkulün ipotek edildiği bir kredi için risk ağırlığı yüzde 35 olarak hesaplanırken, ticari amaçlı temin edilen ve karşılığında ticari amaçlı gayrimenkulün ipotek edildiği bir kredide risk ağırlığı yüzde 100 olarak dikkate alınmaktadır. Basel II’de bir alacak türü olarak değerlendirilen gayrimenkul ipoteği, ülkemizde ise tamamen farklı olarak, her türden kredi çeşidi için kabul gören bir teminat niteliği taşımaktadır.
<i>Taahhüt Rehni</i>	Medeni Kanun	Türk Bankacılık sektöründe teminat anlamında yaygın olarak kullanılan taşıt rehni, Basel-II sürecinde teminat olarak yer almamaktadır.
<i>Alacağın/İstihkakın Temliki</i>	Borçlar Kanunu	Alacak Temliki karşılığı kredi kullandırımı, ülkemizde yaygın olarak tercih edilen bir uygulama biçimi olmasına karşın, Basel II standart yaklaşımında risk azaltıcı teminatlar arasında değerlendirilmemektedir.
<i>Kefalet</i>	Borçlar Kanunu	Gerçek veya tüzel kişi kefaleti karşılığı kredi kullandırılması, Basel II’ de kısmen yer almaktadır. Basel II, ‘A’ veya üzeri derecelendirme notuna sahip firmalar ile tüm banka garantileri ve kredi türevlerini teminat olarak kabul etmektedir. Ancak ülkemizde hiçbir firma hali hazırda ‘A’ veya üzeri derecelendirme notuna sahip olmadığından, anılan firmaların vermiş oldukları kefaletlerin kredi riskini azaltıcı unsur olarak kullanılması mümkün görülmemektedir.
<i>Kambiyo Senetleri (GMÇS)</i>	Ticaret Kanunu	Basel II dokümanında, yalnızca ulusal tercihler kapsamında ve temerrüde uğramış alacakların teminatlandırılmasında 3 yıllık bir geçiş dönemi için bu tür kıymetli evrakın teminat olarak dikkate alınabilmesi istisnası yer almıştır.
<i>Ticari İşletme Rehni</i>	TİRK	Ülkemizde yaygın olarak kullanılan teminat türlerinden olan ticari işletme rehni de Basel II sürecinde teminat alınabilir unsurlar arasında yer almamaktadır.

Kaynak: Çalışmada yararlanılan kaynaklar ışığında tarafımızca hazırlanmıştır.

III. BÖLÜM

TÜRK BANKACILIK MEVZUATI AÇISINDAN TEMİNAT VE KREDİLERİN SINIFLANDIRILMASI VE SORUNLU KREDİLER

Çalışmanın bu bölümünde 5411 sayılı Bankacılık Kanunu ve bu kanuna dayanılarak BDDK tarafından başta Karşılıklar Yönetmeliği olmak üzere çıkartılan yönetmelik ve yapılan düzenlemeler kapsamında teminatların ve kredilerin sınıflandırılmasına ve teminat gruplarının verilen krediye ilişkin karşılık ayrılması konusundaki düzenlemelere değinilmiştir. Diğer bir ifadeyle, çalışmanın önceki bölümünde teminat konusu Borçlar Kanunu, Medeni Kanun ve İcra İflas Kanunu gibi genel yasal çerçevesinde değerlendirilirken bu bölümde Bankacılık Kanunu çerçevesinde değerlendirilmiştir.

3.1. Teminat Konusuna İlişkin Yasal Düzenlemeler

3.1.1. 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu

Bankalar tarafından kredilendirme işlemlerinde alınacak teminatlara ilişkin olarak yapılan düzenlemelerin yer aldığı BDDK tarafından çıkartılan ve aşağıda detayları yer alan Karşılıklar Yönetmeliği 5411 sayılı Bankacılık Kanununa dayanılarak çıkartılmıştır.

5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun "karşılıklar ve teminatlar" başlıklı 53. maddesinde, "*Bankalar, krediler ve diğer alacaklar ile ilgili olarak, doğmuş veya doğması muhtemel zararların karşılanması ve bunlar dışında kalan varlıkların değer azalışları için yeterli düzeyde karşılık ayrılmasına, aktiflerin kalitesine ve sınıflandırılmasına, garantilerin ve teminatların alınmasına, bunların değerinin ve güvenilirliğinin ölçülmesine, takibe alınan kredilerin izlenmesine ve vadesi dolmuş kredilerin geri ödenmesine ilişkin politikaları oluşturmak ve uygulamak, bunları düzenli*

olarak gözden geçirmek, tüm bu hususları icra edebilecek gerekli yapıları tesis etmek ve işletmek zorundadır. Bu fıkra hükmünün uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar kurulca belirlenir” denilmek suretiyle bu konuda yapılacak düzenlemeler için ana esaslar belirlenmiştir.

3.1.2. Karşılıklar Yönetmeliği

BDDK tarafından, 5411 sayılı Bankacılık Kanunu’nun 53 ve 93. maddelerine dayanılarak çıkartılan “*Bankalarca Kredilerin ve Diğer Alacakların Niteliklerinin Belirlenmesi ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar*” hakkındaki yönetmelikte teminatlar dört grup altında incelenmiştir.¹³⁶

Söz konusu yönetmeliğin 9. maddesine göre bankalar, kredilerine ve diğer alacaklarına ilişkin teminatları aşağıda belirtilen teminat grupları itibarıyla sınıflandırarak takip etmek zorundadırlar. Teminat tutarı sadece özel karşılık tutarının hesaplanmasında, alacak tutarından yapılacak indirim olarak dikkate alınır.

a. Birinci Grup Teminatlar

- Rehin veya temlik sözleşmesi düzenlenmiş olması kaydıyla nakit, mevduat, katılım fonu ve altın depo hesaplarını, Hazine Müsteşarlığı, Merkez Bankası, Özelleştirme İdaresi Başkanlığı ve Toplu Konut İdaresi başkanlığınca çıkarılan ya da ödenmesi garanti edilen bono, tahvil ve benzeri menkul kıymetler karşılığı yapılan repo işlemlerinden sağlanan fonları ve (B) tipi yatırım fonu katılma belgelerini, kredi kartından doğan üye işyeri alacaklarını ve banka nezdinde saklanan altını,

- HM, TCMB, ÖİB ve TOKİ ile yapılan işlemler ile bu kurumlarca çıkarılan ya da ödenmesi garanti edilen bono, tahvil ve benzeri menkul kıymetler karşılığı yapılan işlemleri,

---

¹³⁶ BDDK, **Bankalarca Kredilerin ve Diğer Alacakların Niteliklerinin Belirlenmesi ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik**, Resmi Gazete, 1 Kasım 2006, Sayı. 26333.

- OECD ülkeleri merkezi yönetimleri ile merkez bankalarınca ya da bunların kefaletiyle ihraç edilen menkul kıymetler ile bunlar tarafından verilecek garanti ve kefaletleri,
- OECD ülkelerinde faaliyet gösteren bankaların garanti ve kefaletlerini,
- Avrupa Merkez Bankasınca ya da bu bankanın kefaletiyle ihraç edilecek menkul kıymetler ile bu Banka tarafından verilecek garanti ve kefaletleri,
- Türkiye’de faaliyette bulunan bankaların kendi kredi sınırları dahilinde verecekleri kefaletler, teminat mektupları, aval, kabul ve ciroları kapsar.

b. İkinci Grup Teminatlar

- Altın haricindeki kıymetli madenleri,
- Borsaya kote edilmiş hisse senetleri ve (A) tipi yatırım fonu katılma belgeleri,
- Borçlu tarafından ihraç edilenler hariç olmak üzere, özel sektör tahvillerini ve varlığa dayalı menkul kıymetleri,
- Kredi riskine karşı koruma sağlayan kredi türev anlaşmalarını,
- Gerçek ve tüzel kişilerin kamu kurumları nezdinde doğmuş istihkak alacaklarının temlik veya rehnini,
- Paraya tahvili kolay menkul kıymetler ile emtiayı temsil eden kıymetli evrak, piyasa değerini aşmayan tutarda rehinli her türlü emtia ile menkulleri,
- Ekspertiz kıymeti yeterli olmak kaydıyla, tapulu gayrimenkullerin ipotekleri ile tahsisli araziler üzerine yapılan gayrimenkullerin ipoteklerini,

- Deniz konşimentosuna veya taşıma senedine dayalı ya da ihracat kredi sigortası poliçesi kapsamında sigortalanmış ihracat vesaikini,

- Gerçek ve tüzel kişilerden alınan, gerçek ticari ilişkiden kaynaklanan kambiyo senetlerini kapsar.

c. Üçüncü Grup Teminatlar

- Ticari işletme rehnini,

- Diğer ihracat vesaikini,

- Taşıt rehni, ticari taşıt hat rehni ve ticari taşıt plaka rehni,

- Uçak veya gemi ipoteğini,

- Kredibilitesi borçlunununkinden daha yüksek gerçek ve tüzel kişilerin kefaletlerini,

- Gerçek ve tüzel kişilerden alınan diğer senetleri kapsar.

d. Dördüncü Grup Teminatlar

İlk üç grup dışında kalan teminat türlerini kapsar.

Daha önce de belirtildiği üzere bu çalışmanın temel gayesi de Türk bankacılık sektörüne ilişkin verilen krediler ile kredilere karşılık alınan ve yukarıda belirtilen dört ana teminat grubu arasındaki ilişkiyi irdelemek ve verilen kredilerin sağlıklı bir şekilde geri dönüşünün sağlanmasında bu dört grup altında alınan teminatların rolünü araştırmaktır.

3.2. Kredi Yönetimi Açısından Teminatın Önemi ve Karşılıklar Yönetmeliği

Bankaların kredilerinin ve diğer alacaklarının niteliklerine göre sınıflandırılması ve bunlar için ayrılacak karşılıklara ilişkin usul ve esasları düzenlemek amacı ile BDDK tarafından 1 Kasım 2006 tarih ve 26333 sayılı Resmi Gazete’de, kısaca Karşılıklar Yönetmeliği olarak bilinen “*Bankalarca Kredilerin ve Diğer Alacakların Niteliklerinin Belirlenmesi Ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul Ve Esaslar Hakkında Yönetmelik*” yayınlanmıştır.

Belirtilen yönetmeliğin 9. maddesi kapsamında bankaların kredilerine ve diğer alacaklarına ilişkin almış oldukları teminatları belli gruplara ayırarak sınıflandırmak zorunda oldukları hususu çalışmanın önceki kısımlarında ele alınmıştır. Yine aynı yönetmeliğin 4. maddesinde de bankaların kredilerinin ve diğer alacaklarının niteliklerine göre gruplandırılarak sınıflandırılması ele alınmış olup, gruplandırmaya ilişkin detaylı açıklama aşağıda yer almaktadır.

3.2.1. Karşılıklar Yönetmeliği Kapsamında Kredilerin Sınıflandırılması

Karşılıklar Yönetmeliği’nin 4. maddesinde yer alan düzenlemeye göre, bankalar, yurt dışı şubeleri dahil, kredilerini ve diğer alacaklarını tahsil kabiliyetine ve borçluların kredi değerliliğine göre, bu yönetmelikte belirlenen esas ve usulleri dikkate almak suretiyle, aşağıda belirtilen gruplar itibariyle sınıflandırarak izlemek zorundadırlar.

a. Standart Nitelikli Krediler ve Diğer Alacaklar – I. Grup

- Kredilendirilebilir nitelikte finansman yapısına sahip gerçek ve tüzel kişilere kullanılan,
- Anapara ve faiz ödemeleri, borçlusunun ödeme gücüne ve nakit akımına göre yapılandırılan,

- Ödemeleri süresinde yapılan, gelecekte de geri ödeme sorunları beklenmeyen, tamamen tahsil edilebilecek nitelikte olan,
  - Borçlusunun kredi değerliliğinde zayıflama tespit edilmemiş olan ve zafiyet belirtisi bulunmayan,
- krediler ve diğer alacaklar bu grupta sınıflandırılır.

b. Yakın İzlemedeki Krediler ve Diğer alacaklar – II. Grup

- Kredilendirilebilir nitelikte finansman yapısına sahip gerçek ve tüzel kişilere kullanılmış olan ve anapara veya faiz ödemelerinde halihazırda herhangi bir sorun bulunmayan, ancak, borçlunun ödeme gücünde veya nakit akımında olumsuz gelişmeler gözlenmesi ya da bunun gerçekleşeceğinin tahmin edilmesi veya krediyi kullananın önemli ölçüde finansal risk taşıması gibi nedenlerle yakından izlenmesi gereken veya,
- Anapara veya faiz ödemelerinin kredi sözleşmesinde yer alan şartlara uygun olarak yapılmasında sorunlar doğması muhtemel olan ve bu sorunların giderilmemesi durumunda borcun tamamının veya bir kısmının geri ödenmeme riski bulunan veya,
- Geri ödenmesi kuvvetle muhtemel bulunmakla beraber, mazur görülecek çeşitli nedenlerle anapara veya faiz ödemelerinin tahsili, vadelerinden veya ödenmesi gereken tarihlerden itibaren doksan günü geçmeyen şekilde geciken veya,
- Borçlusunun kredi değerliliği zayıflamamış olmakla birlikte düzensiz ve kontrolü güç bir nakit akımı yapısına sahip olması nedeniyle zafiyete uğrama ihtimali yüksek olan,

krediler ve diğer alacaklar bu grupta sınıflandırılır.

c. Tahsil İmkânı Sınırlı Krediler ve Diğer Alacaklar – III. Grup

- Borçlusunun özkaynaklarının veya verdiği teminatların borcun vadesinde ödenmesini karşılamada yetersiz bulunması nedeniyle tamamının tahsil

imkanı sınırlı olan ve gözlenen sorunların düzeltilmemesi durumunda zarara yol açması muhtemel olan veya,

- Borçlusunun kredi değerliliği zayıflamış olan ve kredinin zafiyete uğramış olduğu kabul edilen veya,
- Anaparanın, faizin veya her ikisinin tahsili vadesinden veya ödenmesi gereken tarihlerden itibaren doksan günden fazla geciken ancak yüz seksen günü geçmeyen veya,
- Borçlusunun işletme sermayesi finansmanında veya ilave likidite yaratmada sıkıntılar yaşaması gibi nedenlerle anaparanın veya faizin veya her ikisinin bankaca tahsilinin vadesinden veya ödenmesi gereken tarihten itibaren doksan günden fazla gecikeceğine kanaat getirilen,

krediler ve diğer alacaklar bu grupta sınıflandırılır.

d. Tahsili Şüpheli Krediler ve Diğer Alacaklar – IV. Grup

- Mevcut koşullarda geri ödenmesi veya tasfiyesi muhtemel görünmeyen veya,
- Vadesi gelen veya ödenmesi gereken kredi tutarlarının tamamının kredi sözleşmesinde yer alan hususlar çerçevesinde banka tarafından tahsilinin sağlanamayacağı kuvvetle muhtemel olan veya,
- Borçlusunun kredi değerliliğinin önemli ölçüde zayıfladığı ve zafiyete uğradığı kabul edilen, ancak birleşme, yeni finansman bulma imkanı veya sermaye artırımı gibi olanakların borçlusunun kredi değerliliğine ve kredinin tahsil kabiliyetine yapması beklenen katkı nedeniyle henüz tam anlamıyla zarar niteliği taşımadığı düşünülen veya,
- Anapara veya faizin ya da her ikisinin vadesinden veya ödenmesi gereken tarihten itibaren tahsilinin gecikmesi yüz seksen günü geçen, ancak bir yılı geçmeyen,

krediler ve diğer alacaklar bu grupta sınıflandırılır.

e. Zarar Niteliğindeki Krediler ve Diğer Alacaklar – V. Grup

- Tahsilinin mümkün olmadığına kanaat getirilen veya,
- Anaparanın veya faizin veya her ikisinin vadesinden veya ödenmesi gereken tarihten itibaren tahsili bir yıldan fazla gecikmiş olan veya,
- Üçüncü ve Dördüncü Gruplarda belirtilen özellikleri taşımakla birlikte, vadesi gelen ve ödenmesi gereken alacak tutarlarının tamamının bir yılı aşacak bir sürede tahsilinin sağlanamayacağına kuvvetle muhtemel olması nedeniyle zafiyete uğramış olduğuna ve borçlusunun kredi değerliliğini tam anlamıyla yitirdiğine banka tarafından kanaat getirilen,

krediler ve diğer alacaklar da bu grupta sınıflandırılır.

Karşılıklar Yönetmeliği'nin 4. maddesinde belirtilen sınıflandırma sistemi bakımından fiilen gerçekleştiği kabul edilen temel kriter, krediler ve diğer alacakların tahsillerinin, gruplara ilişkin tanım ve açıklamalarda belirtilen süreler kadar gecikmesidir. Bunun yanı sıra, bankalarca, kredinin özelliklerine uygun olarak birinci fıkrada belirtildiği şekilde sınıflandırılması için söz konusu gruplara ilişkin tanım ve açıklamalarda belirtilen diğer hususların gerçekleştiğinin ya da gerçekleşmesinin kuvvetle muhtemel olduğunun ve borçlunun kredi değerliliğinin zayıfladığının, kredinin zafiyete uğramış olduğunun veya tahsil edilemeyeceğinin tespit edilmesi veya bu konuda kesin bir kanaate sahip olunması gerekir.

Krediler ve diğer alacaklara ilişkin ödemelerin tahsilindeki gecikme ilgili gruplarda belirtilen süreleri geçmemiş olsa dahi, bankalar, bu maddede belirtilen kriterleri ve risk yönetim ilkelerini dikkate almak suretiyle, kredilerini ve diğer alacaklarını Üçüncü, Dördüncü ve Beşinci Grup içinde sınıflandırabilirler.

3.2.2. Donuk Alacaklar

Karşılıklar Yönetmeliğine göre, anaparanın veya faizin vadesinden veya ödenmesi gereken tarihlerden itibaren tahsilinin 90 günden fazla gecikmiş olduğu tüm

alacaklar, tahakkuk ettirilen faizlerin ve borçlu üzerindeki faiz benzeri yüklerin anaparaya ilave edilip edilmediğine veya yeniden finanse edilip edilmediğine bakılmaksızın, bu yönetmeliğin uygulamasında donuk alacak olarak kabul edilir. Daha özet olarak ifade etmek gerekirse, Karşılıklar Yönetmeliği'nin 4. maddesi kapsamında Üçüncü, Dördüncü ve Beşinci Gruplarda sınıflandırılan tüm alacaklar donuk alacak olarak kabul edilir.

Aynı yönetmeliğe göre, kredi müşterisinin aynı banka tarafından verilmiş birden çok kredisinin mevcut bulunması ve bu kredilerden herhangi birinin yapılan sınıflandırma gereği donuk alacak olarak kabul edilmesi durumunda, söz konusu kredi müşterisinin bankaya olan tüm borçları donuk alacak olarak aynı grupta sınıflandırılır. Donuk alacak haline gelen ilk kredinin tamamen geri ödenmesi durumunda, kredi müşterisinin diğer kredileri bu yönetmeliğin 4. maddesi çerçevesinde değerlendirilerek yeniden sınıflandırılabilir.

Borçlu Cari Hesap şeklinde kullanılan ve herhangi bir vade kaydı bulunmayan nakdi kredilerde; dönem faizleri ile fer'ilerinin doksan günden daha fazla sürede ödenmeyerek anaparaya ilave edilmesi, borcun, hesabın kat edilmesini izleyen doksan günden fazla sürede ödenmemesi, kredi borçlusuna başka bir kredi açılarak tahsili gecikmiş olan faizlerin ve ana paranın finanse edilmesi veya hesap limitini doksan günden daha fazla sürekli olarak aşılması durumunda alacak, donuk alacak kabul edilerek ilgili grupta tasnif edilir.

3.2.3. Kredilerin Sınıflandırılmasında Dikkate Alınacak Hususlar

Kredilerin ve diğer alacakların bu yönetmeliğin dördüncü maddesi kapsamında sınıflandırılmasında yer alan önemli bazı kavramlara ilişkin açıklamalar aşağıda yer almaktadır.

a. Kredi Değerliliğinin Zayıflaması

Borçlunun, varlıklarının yükümlülüklerini vadesinde ve tam olarak karşılama da yetersiz hale gelmesi, finansal kaldıraç oranının bankaca kredi değerlendirilmesinde kullanılan standart kriterlere göre kabul edilebilir seviyede olmaması, borç ödeme gücünden önemli ölçüde yoksun hale gelmesi, işletme sermayesinin ve/veya özkaynaklarının kredinin tahsil kabiliyetini zaafa uğratan ölçüde yetersiz kalması durumlarından herhangi birinin varlığını ifade eder.¹³⁷

b. Kredilerin Zafiyete Uğraması

Yapılan değerlendirmelerde cari şartlar ve olayların esas alınması kaydıyla, kredi sözleşmesinde yer alan bağlayıcı şartlar çerçevesinde vadesi gelen kredi tutarının banka tarafından tahsilinin sağlanamayacağına kuvvetle muhtemel olması durumunu ifade eder.¹³⁸

c. Kredinin Kayıtlı Değeri

Kredinin, bankanın muhasebe defterlerinde görünen ve özel karşılık düşülmeden önceki hesap değerini ifade eder.¹³⁹

3.2.4. Kredi Ve Diğer Alacaklara İlişkin Karşılık Ayrılması

a. Genel Karşılıklar

Genel Kredi Karşılıkları, henüz geri ödenmesinde bir sorun beklenmeyen krediler için bu kredilerin toplam tutarı üzerinden, mevzuatta belirlenen oranda ayrılan karşılıkları ifade etmektedir. Genel karşılıklar, bankacılık sektöründe verilen kredilerin bir kısmının dönmeme riskinden hareketle ayrılmaktadır. Bu hesap kalemi banka

¹³⁷ BDDK, **Karşılıklar Yönetmeliği**, Md.6/a.

¹³⁸ BDDK, **Karşılıklar Yönetmeliği**, Md.6/b.

¹³⁹ BDDK, **Karşılıklar Yönetmeliği**, Md.6/c.

bilançolarının pasif tarafında karşılıklar ana hesap kalemi altında yer almaktadır.¹⁴⁰ Aylık olarak hesaplanan genel karşılık tutarları her ayın son günü itibariyle muhasebeleştirilmektedir.¹⁴¹

Bankalar tarafından kredi ve diğer alacaklarına ilişkin olarak ayrılması gereken genel karşılık oranları, 01.11.2006 tarih ve 26333 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Bankalarca Kredilerin ve Diğer Alacakların Niteliklerinin Belirlenmesi ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin (Karşılıklar Yönetmeliği) 7. maddesinde düzenlenmiş, daha sonra bu yönetmelik 06.02.2008 tarih ve 26779 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan değişiklik ile son şeklini almıştır.

Yapılan son düzenleme ile Bankalar;

- a- Standart nitelikli nakdi kredileri toplamının yüzde biri (%1) ve teminat mektupları, aval ve kefaletleri ile diğer gayrinakdi krediler toplamının binde ikisi (%0.2) oranında,
- b- Yakın izlemedeki nakdi kredileri toplamının yüzde ikisi (%2) ve teminat mektupları, aval ve kefaletleri ile diğer gayrinakdi kredileri toplamının binde dördü (%0.4) oranında, genel karşılık ayırırlar.

b. Özel Karşılıklar:

Özel Karşılıklar, kredi sınıflandırması sonucunda donuk alacak tanımlamasına giren krediler içi mevzuatta belirlenen özel karşılık oranları üzerinden ayrılmaktadır. Özel karşılık kalemi bilanço aktifinde kullanılan krediler ana hesap kalemi altında pasif karakterli olarak yer almaktadır.¹⁴²

---

¹⁴⁰ Ferhat Sayım, **Bankalarda Kredi Karşılıkları Sistemi ve Vergisel İncelemesi**, TBB Yayınları, Yayın No:244, İstanbul, 2006, s.59.

¹⁴¹ Mehmet Günel, **Para Banka ve Finansal Sistem**, Yeni Dönem Yayınları:1, Ankara, 2007, s.193.

¹⁴² Sayım, **a.g.e.**, s.61.

Karşılıklar Yönetmeliği doğrultusunda sınıflandırılan krediler ve diğer alacakların;

- a- Üçüncü Gruba alındığı tarihten itibaren en az yüzde yirmisi (%20),
- b- Dördüncü Gruba alındığı tarihten itibaren en az yüzde ellisi (%50),
- c- Beşinci Gruba alındığı tarihten itibaren yüzde yüzü (%100),

oranında da özel karşılık ayrılır.

Krediler için genel ve özel karşılık ayrılmasının yasal olarak düzenlenmesindeki temel neden, gerçekleşen risklerle ilgili olarak tüm bankalarda asgari ortak bir standardı sağlamak ve banka mali bünyelerini takviye etmektir. Özel karşılıkların kurumlar vergisi matrahının tespitinde de kanunen kabul edilen gider olması, bu hususta teşvik edici rol oynamaktadır.¹⁴³

Bankacılık mevzuatı açısından karşılık ayırmanın en temel amacı bankacılık sisteminin istikrarlı bir şekilde ve güven içerisinde çalışmasını sağlamaktır. Karşılık ayırmanın diğer bir amacı ise bankaların sabit varlıkları gibi algılanan kredi ve alacakların gerçek tutarları ile değerlendirilmesine olanak sağlamak, değerinde herhangi bir aşınma olmuş ise bunu ortaya koyarak sistem katılımcılarına doğru bilgi aktarmak ve katılımcıların sistemi denetlemesine yardımcı olmaktır.¹⁴⁴

3.2.5. Teminat Gruplarının Karşılık Ayırımında Dikkate Alınma Oranları

Çalışmanın önceki bölümlerinde detaylı şekilde açıklandığı üzere bankalar tarafından kredi ve diğer alacaklarına ilişkin alınabilecek teminatlar Karşılıklar Yönetmeliğinin 9. maddesi kapsamında dört ana gruba ayrılmıştır. Dolayısıyla bankalar kredi ve diğer alacaklarına ilişkin almış oldukları teminatları burada belirtilen teminat grupları itibarıyla sınıflandırarak takip etmek zorundadırlar. Teminat tutarı özel karşılık tutarının hesaplanmasında, alacak tutarından yapılacak indirim olarak dikkate alınır.

---

¹⁴³ M. Ayhan Altıntaş, **Bankacılıkta Risk Yönetimi ve Sermaye Yeterliliği**, Turhan Kitabevi, Ankara, 2006, s.382.

¹⁴⁴ Ferhat Sayım, **a.g.e.**, s.61.

Bankalarca kredi ve diğer alacaklarına ilişkin alınan teminatların Karşılıklar Yönetmeliğinin 10. maddesinde belirtilen usul ve esaslar çerçevesinde değerlenmiş olan tutarları, Üçüncü, Dördüncü ve Beşinci grupta izlenen donuk alacak tutarından, aşağıda belirtilen dikkate alınma oranlarından indirilerek, özel karşılığa tabi alacak tutarı hesaplanır. Özel karşılığa tabi alacak tutarının belirlenmesi işlemi, her bir borçlu için bankanın münferit alacağı ve o borçlunun teminatlarının değerlenmiş tutarları esas alınarak yapılır.¹⁴⁵

- Birinci grup teminatların dikkate alınma oranı : %100
- İkinci Grup teminatların dikkate alınma oranı : %75
- Üçüncü Grup Teminatların dikkate alınma oranı : %50
- Dördüncü grup teminatların dikkate alınma oranı : %25

Özel karşılıkların hesaplanmasında dikkate alınacak değerlenmiş teminat tutarı donuk alacak miktarını aşamaz. Aşması durumunda, bunun sadece donuk alacak tutarına karşılık gelen kısmına yukarıda belirtilen dikkate alınma oranlarının uygulanması sonucu bulunacak tutar indirilecek tutar olarak dikkate alınır.

Bir donuk alacak tutarı birden fazla grupta izlenen türde teminatla teminatlandırılmış ise; özel karşılığa tabi alacak tutarının belirlenmesinde dikkate alınacak teminatların hesaplanmasında, grup sıralamasına göre en likit kabul edilen birinci gruptan başlanır.

Nihai olarak bankalar tarafından, teminat tutarı dikkate alınmaksızın donuk alacağın sınıflandırıldığı grup için geçerli olan özel karşılık oranlarından az olmamak kaydıyla, söz konusu donuk alacak tutarının tamamına kadar özel karşılık ayrılabilir.

---

¹⁴⁵ BDDK, Bankalarca Kredilerin ve Diğer Alacakların Niteliklerin Belirlenmesi ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik, Md.10.

Çalışmanın üçüncü bölümünde detaylı olarak açıklanan teminat ve kredilerin Bankacılık Mevzuatı açısından gruplandırılması ve bunlara ilişkin özel karşılık ayrılmasına yönelik düzenlemeler doğrultusunda, tarafımızca bankacılık uygulaması da göz önünde bulundurularak hazırlanan özet çalışmalar aşağıdaki tablolarda yer almaktadır.

Tablo: 5- Bankacılık Mevzuatı Açısından Teminat Grupları ve Özel Karşılık Oranları

Bankacılık Mevzuatındaki Teminat Grubu	Uygulamada Alınan Teminat Türü	Karşılık Ayırımında Dikkate Alınma Oranı
I. Grup Teminat	- Banka Teminat Mektubu - Banka aval ve cirosu - Hazine Bonosu - Devlet Tahvili - Nakit, mevduat, repo, yatırım fonu	% 100
II. Grup Teminat	- Hisse Senetleri - (A) tipi yatırım fonu katılma belgesi - Kamu istihkak alacaklarının temliki - Gayrimenkul ipoteği - Sigortalı ihracat vesaiki - Gerçek Müşteri Çek ve Senedi	% 75
III. Grup Teminat	- Ticari işletme rehni - Taşit Rehni - Gemi İpoteği - Kefalet	% 50
IV. Grup Teminat	- Diğer	% 25

Kaynak: Çalışmada yararlanılan kaynaklar ışığında tarafımızca hazırlanmıştır.

Tablo: 6- Bankacılık Mevzuatı Açısından Kredi Grupları ve Özel Karşılık Oranları

Bankacılık Mevzuatındaki Kredi Grubu	Kredinin Türü	Özel Karşılık Oranı
I.Grup- Standart Nitelikli Krediler	- Kredibilite sahibi geçek ve tüzel kişilere kullandırılan, ödemelerinde sorun olmayan ve gelecekte de sorun beklenmeyen, zafiyet taşımayan krediler	-
II.Grup- Yakın İzlemedeki Krediler	- Kredibilite sahibi kişilere kullandırılan ve halihazırda ödemelerinde sorun olmayan, ancak borçlusunun ödeme gücüne ilişkin olumsuz gelişmeler olan, geri ödenmesi kuvvetle muhtemel olmakla beraber, maruz görülecek çeşitli nedenlerle ödemeleri doksan günü geçmeyecek şekilde geciken ve zafiyete uğrama ihtimali yüksek olan krediler	-
III.Grup- Tahsil İmkanı Sınırlı Krediler	- Borçlusunun kredi değerliliği zayıflamış olan ve kredinin zafiyete uğramış olduğu kabul edilen, anapara veya faiz ödemesinin doksan günden fazla geciken ancak yüz seksen günü geçmeyen, borçlusunun işletme sermayesine ilişkin sıkıntılar nedeniyle ödemelerinin doksan günden fazla gecikeceği tahmin edilen, borçlusunun özkaynak ve teminat yapısının borcun vadesinde ödenmesinde yetersiz bulunan krediler,	%20
IV.Grup- Tahsili Şüpheli Krediler	- Mevcut koşullarda geri ödenmesi muhtemel görünmeyen, borçlusunun kredi değerliliğinin önemli ölçüde zayıfladığı ve zafiyete uğradığı kabul edilen, ancak henüz tam anlamıyla zarar niteliği taşımadığı düşünülen, anapara veya faiz ödemesinin yüz seksen günü geçen ancak bir yılı geçmeyen krediler,	%50
V.Grup- Zarar Niteliğindeki Krediler	- Tahsilinin mümkün olmadığına kanaat getirilen, anapara veya faiz ödemesinin bir yıldan fazla geciken, borçlusunun kredi değerliliğini tam anlamıyla yitirdiğine banka tarafından kanaat getirilen krediler,	%100

Kaynak: Çalışmada yararlanılan kaynaklar ışığında tarafımızca hazırlanmıştır.

3.3. Bankacılıkta Sorunlu Krediler

3.3.1. Sorunlu Kredilerin Tanımı ve Kapsamı

Sorunlu kredi kavramını, banka ile kredi borçlusu arasındaki geri ödeme anlaşmasının önemli şekilde bozularak tahsilatın gecikmesi ve zarar olasılığının ortaya çıkması şeklinde tanımlamak mümkündür.¹⁴⁶ Tanımdan da anlaşılacağı üzere, kredinin vadesinde ödenmemesi veya ödemenin birkaç gün geçmesi tek başına krediyi sorunlu hale getirmemektedir. Sorunlu krediden söz edebilmek için, bu ödemenin veya anlaşmanın “önemli şekilde” bozularak tahsilatın gecikmesi gerekmektedir. Bu önem kredi türüne, gecikme süresine, firmanın birden fazla onaylı kredisinde aynı anda veya birinde gecikme olmasına göre değişebilir. Örneğin, bireysel kredilerde bir taksitin gecikmesi, ticari kredilerde anaparanın vadesinden itibaren 30 gün gecikmesi bu kredileri sorunlu krediler sınıfına dahil etmemektedir. Ancak, ticari kredilerde anapara geri ödemesinin vadesinden itibaren 90 gün gecikmesi bu krediyi sorunlu hale getirdiği gibi, sadece 10 gün gecikmesine karşın kredinin zafiyete uğradığı/kredi değerliliğini yitirdiği görüşünün bulunması da, bu kredinin sorunlu kredi haline gelmesine neden olabilmektedir.¹⁴⁷

Bankacılık literatürü ve uygulamasında sorunlu krediler ile eş anlamlı olmak üzere Tahsili Gecikmiş Alacaklar (TGA), Takipteki Krediler, Tasfiye Olunacak Alacaklar (TOA) veya Donuk Alacaklar gibi kavramlar da kullanılmaktadır.

Bankaların tahsis etmiş olduğu kredilerin belirli bir oranının sorunlu hale dönüşmesi her zaman söz konusu olabilir. Ancak, burada önemli olan husus kredi yönetiminden sorumlu banka yöneticilerinin sorunlu kredileri kabul edilebilir düzeyde tutabilmesi ve kredi kalitesinin bozulması halinde bankayı zarardan koruma beceri ve başarısını gösterebilmeleridir.

---

¹⁴⁶ Ramazan Aktaş, “Sorunlu Kredilerde Erken Uyarı Modelleri”, TBB Eğitim ve Tanıtım Grubu Seminer Notları, İstanbul, 10-11 Şubat 2000, s.15.

¹⁴⁷ Selimler, a.g.e., s.11.

3.3.2. Kredinin Sorunlu Hale Gelmesinin Başlıca Sebepleri

Kredilerin sorunlu hale gelmesinde rol oynayan farklı birçok neden bulunduğundan, her bir kredinin sorunlu hale dönüşmesine sebep olan faktörler de farklı olabilmektedir. Bu faktörlerin tespiti için kredi açılan firmanın faaliyetleri, banka ile olan ilişkileri ve bankanın kredilendirme ve izleme süreçlerinin ayrıntılı olarak irdelenmesi gerekmektedir. Kredilerin sorunlu hale gelme nedenlerini, firmanın kendisinden kaynaklanan nedenler, firmanın kendi kontrolü dışındaki çevrede meydana gelebilecek olumsuz gelişmeler ve kredi veren bankadan kaynaklı nedenler şeklinde üç ana başlık altında toplamak mümkündür.¹⁴⁸

3.3.2.1. Firma Kaynaklı Sebepler

Kredilerin sorunlu hale gelmesinin önemli nedenleri arasında firmaya ilişkin içsel faktörler gelmektedir. Firmaların yönetim kalitesi ve faaliyetlerini yürütme şekilleri, üretimde buldukları mal ve hizmetler ile bu mal ve hizmetlerin pazarlama koşullarında meydana gelen menfi gelişmeler firma kaynaklı içsel faktörlerin başında gelmektedir.

a. Yönetim

Bir işletmenin gerek ticari yaşamının sürekliliği gerekse bankalar ile olan ilişkilerinin sorunsuz sürdürülmesi konusunda yöneticilerinin yeterliliği ve yönetim anlayışları son derece önem taşımaktadır. Zira işletmenin başarısı ile yönetim şeklinin etkinliği arasında oldukça önemli bir bağ mevcuttur. Yöneticilerin ileriye görme ve planlama yetenekleri işletmenin başarılı olmasında doğrudan rol oynamaktadır.

---

¹⁴⁸ Takan, **a.g.e.**, s.346.

Banka ile firma arasındaki ilişkilerin bozulmasına ve kredinin sorunlu hale gelmesine sebep olan yönetim kaynaklı hatalara ilişkin bazı örnekler aşağıda verilmiştir.¹⁴⁹

- Yetersiz ve yanlış bir finansal planlama yapılması, finansman gereksinimi ile kaynakların vadesi arasında dengenin kurulamayışı, kısa süreli kaynaklar ile sabit sermaye yatırımlarının finanse edilmesi,
- İşletmenin aşırı büyümesi ve buna bağlı olarak aşırı borçlanma ve öz sermaye sıkıntısı yaşaması,
- Aşırı kar dağıtımı ve oto finansman politikasındaki yetersizlikler,
- Yönetim faaliyetlerindeki eşgüdüm yetersizliği ve ortaklar arasındaki uyumsuzluklar sonucu gerekli kararların zamanında alınamaması,
- Yöneticilerdeki teknik bilgi yetersizliği,
- İşletme yönetiminin tek bir kişide toplanması, yetkilerin tek bir kişide olması ve alınacak kararlarda tek söz sahibinin bu kişi olması (bu kişinin hastalık, ölüm veya benzer nedenlerle işletmeden uzak kalması durumunda işletmenin günlük işlerinin yürütülmesinde dahi sorun yaşanması), büyüyen işletmeye rağmen profesyonel yönetim anlayışına geçilmemesi,
- Firma yönetici ve ortaklarının gösteriş harcamalarının yüksekliği,

Bu konuda üzerinde durulması gereken başka bir husus da hisse devirleri ve şirket ortaklık yapısında meydana gelen değişikliklerdir. Başarılı yönetime sahip bir işletmede hisseleri alan kişilerin aynı stratejiyi benimsememeleri ve aynı yönetim başarısını gösterememeleri firmanın gelecekte başarısız sonuçlar ile karşılaşmasına neden olabilmektedir.¹⁵⁰

---

¹⁴⁹ Öztin Akgüç, **Banka Yönetimi ve Performans Analizi**, Arayış Basım ve Yayıncılık, 1.Baskı, İstanbul, 2007, s.576.

¹⁵⁰ Yeşim Dinçer, **“Kredilendirme Teknikleri”**, TBB Eğitim ve Tanıtım Grubu Seminer Notları, İstanbul, 4-6 Nisan 2001, s.12.

b. Üretim Konusu Mal Ve Hizmet

Bir işletmenin faaliyetlerini karlı bir şekilde sürdürebilmesi, üretim ve pazarlamasını yaptığı mal veya hizmetin piyasadaki üstünlüğünü ve kalitesini istikrarlı olarak koruyabilmesi ile yakından alakalıdır. İşletme tarafından üretilen malın aynı zamanda müşteri isteklerini ve tatminini sağlaması da oldukça önemlidir. Piyasadaki hammadde ve enerji teminindeki zorluklar, kaliteli işgücünün bulunamaması gibi etkenler ürünün maliyetini ve hatta üretim hacmini olumsuz olarak etkileyebilir. Diğer taraftan, tüketim tercihlerindeki değişimler veya yeni teknolojik gelişmeler de ürünün piyasadaki durumunu değiştirebilir. İşletmenin ürettiği malı etkileyen bu faktörlerden herhangi biri veya birkaçı, firmanın karlılığını veya borç ödeme gücünü olumsuz olarak etkileyebilmektedir.¹⁵¹

c. Pazarlama Koşulları

Yetersiz pazarlama faaliyeti nedeniyle pazardan pay kaybedilmesi ve pazar payının küçülmesi firmaların yeterli fon yaratamamasına ve problemlerle karşılaşmasına sebep olan önemli nedenlerdendir. Pazarlama kanallarının doğru olarak seçimi, pazar araştırmaları ve yeni pazarların bulunmasına gereken önemin verilmesi, pazarın isteklerine uygun ürün gamının belirlenmesi, doğru fiyat politikası oluşturulması, etkili ve hedef kitleye uygun reklam ve tanıtım faaliyetlerinin yürütülmesi başlıca pazarlama faaliyetleri arasında yer almaktadır. Firmanın ürettiği mal kaliteli olsa bile, yeterli ve etkin bir pazarlama faaliyeti ile desteklenmez ise satış performansı ve karlılık yönünden istenilen sonuç ortaya çıkmayabilir.

3.3.2.2. Banka Kaynaklı Sebepler

Kredilerin sorunlu hale gelmesi bazen krediyi açan bankanın kendisinden de kaynaklanabilmektedir. Özellikle krediyi açan şube yönetiminin gerek kredinin tahsis

---

¹⁵¹ Takan, **a.g.e.**, s.346.

aşamasında gerekse kullandırım ve izleme aşamasındaki yetkinlik ve becerisi kredinin sorunsuz tahsilinde veya sorunlu hale gelmesinde önemli rol oynamaktadır.

a. Yetersiz İstihbarat

Kredi tahsis aşamasında firma ve ortakları hakkında geniş ve kapsamlı bir istihbarat yapılmamış olması, verilecek kredinin daha başlangıçta sorunlu hale gelme potansiyelini oldukça yükseltir. Yapılacak istihbaratın temel amacı firma ve ortaklarının moraliteleri hakkında bilgi sahibi olmaktır. Dürüstlük ve ticari ahlak olarak bilinen moralite kavramı kredilendirmede tüm etmenlerin önüne geçebilmektedir. Mali verileri olumlu ve ödeme gücü yerinde olsa bile moralitesi kötü olan firmalara verilen kredilerde sorun yaşanma olasılığı her zaman yüksektir.

b. Mali Tabloların Yetersiz Analizi

Kredi talebinde bulunan firmanın mali verilerine ilişkin bilgilerinin bulunduğu bilanço ve gelir tablosu gibi finansal tabloların sağlıklı bir şekilde tutulmuş olması ve bu tablolarda yer alan bilgilerin tecrübeli analistler tarafından detaylı şekilde analize tabi tutulması kredi geri dönüşünde sorun yaşanmaması açısından son derece önemlidir.

Mali analiz çalışması sürecinde firmanın yer aldığı sektörün de detaylı analizinin yapılması firma hakkında daha sağlıklı bir sonuca varılmasında ve tahsis edilecek kredinin niteliğinin belirlenmesinde önemli olmaktadır. Mali analiz yapılırken, kredilendirme açısından firmanın zayıf ve güçlü yönlerinin yer aldığı SWOT analizlerinin de kullanılması firma hakkında sağlıklı bir kaniya ulaşma bakımından önem arz etmektedir.

c. Yeterli Teminatın Alınmaması

Teminatlar, açılan kredinin geri dönüşü bakımında güvence oluşturması yanında, kullanan açısından krediyi geri ödeme konusunda da caydırıcı bir özellik taşımaktadır. Nitekim kredinin vadesinde ödenmemesi durumunda, verilen kredinin tahsil olasılığını arttıran en önemli unsur alınan teminatlardır. Bu nedenle alınacak

teminatın tutarı ve nakde dönüşebilme kabiliyeti de dikkate alınmalıdır.¹⁵² Teminatın varlığı kredi ilişkisinin başlangıcından ziyade sonucu ile alakalıdır. Özetle, kredi tahsis aşamasında firmanın durumuna uygun bir teminatın alınmış olması, açılan kredinin sorunlu hale gelmemesi açısından caydırıcı bir rol oynayabileceği gibi, vadesinde ödenmeyen bir alacağın tasfiyesinde de önemli imkan sağlamaktadır.

d. Kullanım Amacı ve Geri Ödeme Kaynağının Eksik Analizi

Krediyi tahsis edecek banka tarafından, firmanın krediyi talep amacı ve kullanım alanı ile bu kredinin hangi kaynaklardan geri ödeneceğine ilişkin yeterli bir analiz yapılmamış olması verilecek kredinin geri dönüşünde sorunla karşılaşılmasına neden olabilmektedir.¹⁵³ Krediyi tahsis eden birim tarafından, firmanın faaliyetlerinin, nakit akışının, dolayısıyla finansman ihtiyaçlarının doğru olarak analiz edilmemesi verilecek kredinin geri ödenmesinin doğru olarak zamanlanamamasına ve vadelerinin firmanın nakit akışı ile uyumsuz olmasına neden olacak, böylece kredinin geri ödenmesinde sorunla karşılaşılacaktır.¹⁵⁴ Günümüzde bankalar arasındaki rekabetin oldukça fazla olması, bankaların kredi süreçlerini hızlandırmasına, buna bağlı olarak rakip bankalara kaptırmamak için kredi talebinde bulunan firmadan krediyi talep nedeni, kullanım alanı ve geri ödeme kaynağı açısından yeterli bilgi sağlamadan kredi açma durumunda kalmalarına neden olabilmektedir.

e. Kullandırım Koşullarına Uyulmama

Kredi onay koşullarında yer alan hususların kredi kullandırımından önce tam olarak yerine getirilmemesi, örneğin onay koşullarında belirtilen teminatların eksik alınması, kredi vadesinin hatalı uygulanması gibi eksiklikler kredinin sorunlu hale gelmesine sebep olan etmenler arasında yer alabilmektedir.

---

¹⁵² Gülşirin Bodur, “**Problemlili Kredilerin Yapılandırılması**”, TBB Eğitim ve Tanıtım Grubu Seminer Notları, İstanbul, 28-29 Mayıs 2009, s.2.

¹⁵³ Uzunoğlu, **a.g.e.**, s.28.

¹⁵⁴ Takan, **a.g.e.**, s.348.

f. Kredi Yoğunlaşması

Kredilerin risk dağılımı ilkesi çerçevesinde kullanılması bankacılık sektöründe faaliyet gösteren tüm kurumların dikkat etmek durumunda olduğu temel bir ilkedir. Risklerin çeşitlendirilmesi bankacılığın temel prensiplerinden birisidir. Bankaların ödeme güçlüğüne düşmesinin başlıca sebeplerinden birisi de risk dağıtım ilkesine yeterince uyulmaması ve bunun sonucunda oluşan kredi riski yoğunlaşmalarıdır.

Bankaların kredi risklerini müşteriler arasında dağıtmaları daha sağlıklı bir kredilendirme tekniği olarak kabul edilir. Sınırlı sayıda oluşan bir müşteri grubuna yüksek miktarda kredi vermektense, kredinin küçük meblağlar halinde müşterilere dağıtılması tercih edilmelidir. Burada, riskin büyüklüğü, kredi kullanıcısının ödeme gücü yeterliliğine göre değil, kredinin miktarına göre belirlenir. Dolayısıyla, büyük kredi terimi ile kredi alanın ödeme gücü yetersizliği kast edilmez, asıl üzerinde durulan konu, bankaların tek bir kişiye belirli bir meblağın üzerinde kaynak sağlamamalarıdır.¹⁵⁵

Kredilerin tek bir müşteri veya müşteriler grubu üzerinde yoğunlaşmasının engellenmesi açısından pek çok ülkede düzenlemeler yapılmış olup, bu konuda ülkemiz bankacılık mevzuatında da düzenlemeler yer almaktadır.

5411 sayılı Bankacılık Kanunu'muzun "Kredi Sınırları" başlıklı 54. maddesinde yer alan düzenlemeye göre " *Bankalarca bir gerçek ya da tüzel kişiye veya bir risk grubuna kullanılabilecek kredilerin toplamı öz kaynaklarının yüzde yirmibeşini aşamaz*"... "*Bir gerçek ya da tüzel kişiye veya bir risk grubuna özkaynaklarının yüzde onu veya daha fazlası oranında kullanılan krediler büyük kredi sayılır ve bunların toplamı özkaynakların sekiz katını aşamaz*" denilmektedir.

---

¹⁵⁵ Selimler, a.g.e., s.34.

Ülkemizde kredilerin tek bir müşteri veya müşteriler grubu (grup kredileri) üzerinde yoğunlaşmasına ilişkin süreç özellikle 1990'lı yıllarda görülmüş, nitekim bankacılık sektörümüzde 2001 yılında yaşanan ve çok sayıda bankanın faaliyetini sonlandırmasına neden olan finansal krizin önemli sebeplerinden birisi de o dönemlerde banka sahip veya ortaklarına ait firma ve iştiraklere kullanılan grup kredileri olmuştur.¹⁵⁶

g. Kullandırmadan Sonra Yetersiz İzleme

Bir firmaya kullanılan kredinin tamamen tahsil ve tasfiyesi sağlanıncaya kadar o firmanın etkin şekilde yakından izlenmesi gereklidir. Moralite ve mali açıdan firmanın hangi yönde değiştiğinden haberdar olmak için yapılacak izleme kapsamında, firmadan dönemsel olarak finansal verilerinin alınarak incelenmesi, periyodik aralıklarla firmaya ziyaretler yapılması gerekmekte olup, böylece süreç içerisinde değişen piyasa şartlarının firmaya olan etkisinin izlenmesi mümkün olacaktır.

Kredi kullandırmadan sonra yeterli izlemenin yapılmaması, kredinin kaderi ile baş başa kalmasına ve geri dönmemesine sebep olabilir. Bu nedenle, kredi izleme faaliyetleri bir defa yapılmakla biten işler olmayıp, devamlı olarak yapılması gereken faaliyetlerdir.¹⁵⁷

h. Sorun Teşhisinden Sonra Hızlı Davranamama

Sorunlu olmaya aday bir krediye ilişkin zamanında ve doğru aksiyon alınması kredinin sorunlu hale gelmesine engel olabileceği gibi, sorunlu hale gelse bile söz konusu krediden dolayı bankanın uğrayacağı zararın da büyümesinin önüne geçebilir. Bunun için, vadesi gelen ödemelerinde zorlanan ve sorunlu krediye aday olan firmaların yakından takip edilmesi, bu zorlamanın dönemsel şartlardan veya firmaya ilişkin geçici nakit sıkışıklığından kaynaklandığının tespit edilmesi halinde firma ile görüşülerek

---

¹⁵⁶ Ebubekir Ayan, **Bankacılık Risklerinin Yönetiminde Basel –II Uzlaşısı**, Beta Basım, İstanbul, 2007, s.54.

¹⁵⁷ T.C. Ziraat Bankası A.Ş., **Kredi İzleme ve Takipteki Krediler Eğitim Programı Katılımcı Kitabı**, s.11.

kredinin sorunsuz olarak geri dönüşünü sağlamaya yönelik firmayı rahatlatıcı tedbirlerin alınmasında fayda olacaktır. Eğer bu zorlama firmanın faaliyetlerini ve mevcudiyetini temelden etkileyebilecek nitelikte ise buna ilişkin olarak kredinin tasfiyesine yönelik idari veya yasal tedbirlerin alınmaya başlanması gerekmektedir.

3.3.2.3. Çevre Kaynaklı Sebepler

Kredinin sorunlu hale gelmesine neden olan çevresel faktörler firma dışından kaynaklanan faktörleri kapsamaktadır. Bu faktörlerin başında ise detayları aşağıda belirtilen teknolojik, ekonomik ve politik gelişmeler gelmektedir.¹⁵⁸

a. Teknolojik Gelişmeler

Özellikle teknolojinin çok hızlı değişerek ilerlediği günümüzde, firmaların değişen teknolojik koşullara ve buna ilişkin değişimlere zamanında uyum sağlayabilmeleri, rekabet avantajlarını koruyarak finansal istikrarlarını ve faaliyetlerini sürdürmeleri açısından son derece önemlidir. Gelişmiş yeni ürünlerin piyasaya sunulması veya üretim teknolojisindeki yenilikler bir firmanın ürettiği ürüne olan talebi ve piyasadaki rekabet gücünü hızla etkileyebilen gelişmelerdir.

b. Ekonomik Gelişmeler

Faaliyet gösterilen ülke ekonomisindeki konjoktürel dalgalanmalar, vergi ve faiz oranlarındaki değişiklikler, enflasyon ve satın alma gücündeki değişimler firmanın finansal başarısını dolayısıyla borç ödeme gücünü önemli ölçüde etkileyecektir. Ayrıca, dahil olunan işkolunun niteliği de firmanın ekonomik dalgalanmalara ne ölçüde duyarlı olacağını bir göstergesidir. Örneğin, bazı sektörler ekonomide meydana gelen değişikliklerden olumlu olarak etkilenirken bazı sektörlerin etkilenmeleri olumsuz yönde olabilir.¹⁵⁹ Bu nedenle firmaların öngörülü davranarak yatırım ve büyümü

---

¹⁵⁸ Takan, **a.g.e.**, s.347.

¹⁵⁹ Takan, **a.g.e.**, s.347.

kararlarını uygulamaya koymadan önce, hükümetlerin uyguladıkları ekonomik politikalar ile dünyadaki ekonomik gelişmeleri yakından takip etmeleri gerekmektedir.

c. Politik Gelişmeler

Politik gelişmeler, ülkenin politik yapısında meydana gelen değişmelerin sebep olacağı risk halini ifade eder.¹⁶⁰ Ülke hükümetlerinin aldığı ekonomik kararlar ve yaptıkları yasal düzenlemeler firmaların faaliyetlerinin karlılığı ve devamlılığı üzerinde önemli ölçüde etkili olmaktadır. Örneğin, ithalat ve ihracata ilişkin getirilen kısıtlamalar, asgari ücret politikaları, vergi oranlarında yapılan değişiklikler firmaların maliyetlerini ve üretim rakamlarını etkileyeceğinden ekonomik ve finansal açıdan faaliyetlerinin başarısını da ciddi şekilde etkileyecektir.

Sorunlu kredilerin oluşumunda yukarıda belirtilen tüm etkenler belli ölçüde rol oynamakla birlikte, dış etkenler sonucu kredilerin sorunlu hale gelmesi ekonomik açıdan daha büyük sorunların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Çünkü dış etkenler dışındaki nedenlerin tesiriyle oluşan sorunlu krediler çoklukla bireyseldir ve gerek ekonomi gerekse krediyi kullanırmış olan bankanın genel durumu üzerinde kayda değer bir değişime sebep olamazlar. Ancak, dış etkenler ise, piyasanın genelini etkilemekte ve dolayısıyla ekonomi üzerinde ve bankacılık sektörü üzerinde yıkıcı sonuçlara yol açabilmektedir.¹⁶¹

3.3.3. Sorunlu Kredilerin Etkileri

Bir kredinin sorunlu hale gelmesi başta bu krediyi veren bankayı çeşitli yönlerden olumsuz bir şekilde etkilemektedir. Sorunlu kredi oranındaki artışlar dolaylı olarak bankacılık sektörünü ve akabinde tüm ülke ekonomisini menfi şekilde etkilemektedir.

---

¹⁶⁰ Faik Çelik, Mehmet Behzat Ekinci, “Türkiye’de Bankacılık Krizlerinin Önlenmesinde Risk Yönetiminin Yetersizliği, Stratejik Bir Yaklaşım”, Bankacılık ve Finans Dergisi, İstanbul, Alkım Ltd.Şti., Mim Ofset, 2002 Yıl :4, Sayı 23, s.17.

¹⁶¹ Nihal Sipahi, **Problemler Kredilerin Yeniden Yapılandırılması, Uluslararası Uygulamalar ve Türkiye Örneği**, TCMB, Uzmanlık Yeterlilik Tezi, Ankara, 2003, s.19.

3.3.3.1. Krediyi Kullandıran Bankaya Etkileri

Kredinin sorunlu hale gelmesi bu krediyi kullandıran bankanın mali sonuçlarını menfi yönden etkileyerek, banka açısından önemli örnekleri aşağıda belirtilen bir takım olumsuzlukların ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

a. Bankanın Mali Tabloları Üzerindeki Etkileri

Bilindiği üzere kredi verme, bankaların geleneksel ve en önemli fonksiyonlarının başında gelmektedir. Bankacılık sektöründe son dönemde yaşanan yeniliklerle birlikte çok sayıda yeni finansal enstrüman ortaya çıkmasına rağmen, kredilendirme işlemi halen bankaların asli fonksiyonu olma özelliğini korumaktadır.

Verilen krediler banka bilançosunun aktif tarafında yer almakta ve aktifin önemli kısmını bu krediler teşkil etmektedir. Bu nedenle, bilançonun aktif kalitesinin bozulmaması açısından verilen kredilerin sorunsuz şekilde geri tahsilinin sağlanması son derece önem arz etmektedir. Canlı hesaplarda yer alan ancak sonradan sorunlu hale dönüşen kredi rakamları 5411 sayılı Bankacılık Kanunu ve BDDK düzenlemeleri gereği buldukları hesaplardan çıkartılarak donuk alacak hesaplarına (Tahsil Olunacak Alacaklar- TOA) aktarılması gerekmektedir. Banka bilançosunda TOA rakamlarının yükselmesi ise bankanın aktif kalitesini bozduğundan bankanın piyasadaki imajını da olumsuz şekilde etkileyecektir.

BDDK tarafından yayınlanan “*Bankalarca Kredilerin ve Diğer Alacakların Niteliklerinin Belirlenmesi Ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul Ve Esaslar Hakkında Yönetmelik*” gereği, bankalar donuk alacak hesaplarına aktardıkları kredi rakamları için mevzuatta öngörülen tutarlarda özel karşılık ayırmak zorundadırlar. Ayrılan karşılık rakamları da banka bilançosunun gider kalemlerinde yer aldığından banka karının düşmesine, dolayısıyla kar-zarar tablosunun olumsuz şekilde etkilenmesine neden olmaktadır.

TOA rakamının yüksek olması, bankaları sermaye yeterlilik rasyosu noktasında da olumsuz şekilde etkilemektedir. Sermaye yeterliliğinin hesaplanmasında TOA %100 risk ağırlığına sahip aktifler olarak kabul edilmektedir. TOA / Toplam Krediler oranının yüksekliği, sermaye yeterlilik rasyosunun düşük çıkmasına, böylece bankaların daha fazla sermaye bulundurmasına neden olmaktadır.¹⁶²

b. Sorunlu Kredilerin Bankaya Maliyeti

Risk ve getiri birbirleriyle ters orantılı olduğundan kredi verilirken aşırı derecede riskten kaçınılması beklenen gelirin düşmesine neden olabileceği gibi, fazla riskli işlemlere girilmesi de süreç içerisinde meydana gelebilecek donuk alacaklardan dolayı bankanın gider niteliğinde karşılık ayırmasına ve böylece gelir kaybına neden olabilmektedir. Bu nedenle bir banka en temel fonksiyonlarından birisi olan kredilendirme işlemini yerine getirirken risk ve getiri arasında optimal bir denge sağlamaya çalışmalıdır. Bununla birlikte geri dönüşünde sorun yaşanan veya sorunlu hale gelmiş bulunan kredilerin bankalara olan olumsuz etkileri ve doğrudukları maliyetlerin yüksekliği dikkate alındığında, olası bazı yüksek getirili ancak riski yüksek işlemlerin yapılmaması bankalar açısından daha faydalı olmaktadır.

Yukarıdaki açıklamalar da dikkate alındığında, sorunlu hale gelen kredilerin bankalara olan maliyetlerini genel olarak aşağıdaki başlıklar altında toplamak mümkündür.¹⁶³

- Sorunlu krediler nedeniyle bankanın piyasadaki imajı ve ismi zarar görecektir bu da bankanın rekabet şansını ve büyümesini olumsuz yönde etkileyecektir.
- Sorunlu krediler için ayrılan fonlar, daha yüksek getirili alternatif alanlara aktarılmadığından, bankalar açısından gelir kaybı doğacaktır.

---

¹⁶² Selimler, **a.g.e.**, s.42.

¹⁶³ Belkıs Seval, “**Sorunlu Krediler**”, TBB Eğitim ve Tanıtım Grubu Seminer Notları, İstanbul, 10-11 Mart 2000, s.2.; Kavcıoğlu, **a.g.e.**, s.49.; Takan, **a.g.e.**, s.347.

- Sorunlu kredilerin etkin takibi ve izlenmesi için ilave idari ve hukuki giderler ortaya çıkacaktır.
- Sorunlu krediler banka çalışan ve yöneticilerinin motivasyonlarını olumsuz yönde etkileyerek iş verimlerinin düşmesine neden olacaktır.
- Sorunlu krediler ve bunlar için giderler kaleminde ayrılacak özel karşılıkların yüksekliği banka bilançosunun aktif kalitesini, karlılığını ve likidite yapısını olumsuz yönde etkileyecektir.

3.3.3.2. Reel Sektöre Etkileri

Sorunlu kredilerin artması sonucunda bankalar, mali bünyelerinde meydana gelen olumsuzlukları kontrol altında tutabilmek ve düzeltebilmek için, kredi müşterilerinden alacaklarını en kısa zamanda tahsil etme yoluna gidebilmekte ve yeni kredi imkanı sağlamaktan vazgeçebilmektedirler. Bu durum ise özellikle bankacılığın finansal sistemde büyük ağırlığa sahip olduğu ülkelerde firmaları etkilemek suretiyle ekonomik durgunluğa yol açabilmektedir. Bankaların özellikle kriz dönemlerinde, kredilerinin geri ödenmesini talep etmeleri, mali açıdan henüz sıkıntısı bulunmayan firmaların dahi nakit akışını bozarak likidite sıkıntısına düşmelerine, böylece tüm ekonominin olumsuz yönden etkilenmesine neden olmaktadır. Bankaların kredi taleplerini yanlış değerlendirmeleri ve hatalı kredilendirme yapmaları sonucunda sorunlu kredilerin oluşması ülke kaynaklarının verimsizce değerlendirilmesine de neden olacaktır.¹⁶⁴ Bankalar kullandıkları krediler için genelde kendi kaynaklarından çok başta mevduat sahibi mudiler olmak üzere başka kaynaklardan istifade etmeleri nedeniyle, vermiş oldukları kredilerde meydana gelecek sorun sadece kendi mali yapıları açısından değil aynı zamanda tüm ekonomi açısından da önemli sıkıntılara yol açabilmektedir.¹⁶⁵ Bütün bu sonuçlar göz önünde bulundurulduğunda, bankacılık sektörü tarafından verilen kredilerin kalitesi gerek sektörün kendisi gerekse tüm ülke ekonomisi bakımından son derece önem arz etmekte, bu da bankaların kredi vermeden

---

¹⁶⁴ Erdal Polat, **Türk Bankacılık Sisteminde Problemler Kredileri Önceden Belirleyecek Model Geliştirilmesi İçin Bir Çalışma**, Pamukbank T.A.Ş. Eğitim Yayınları, İstanbul, 1995, s.5.

¹⁶⁵ Tuncay Yıldırım, **Finansal Piyasalarda Düzenleyici Otoritelerin Entegrasyonu**, SPK Yayını: 207, Ankara, 2007, s.57.

nce müşteriler hakkında detaylı bir kredi analizi yapmasını ve sağlam bir teminat almalarını elzem kılmaktadır.

IV. BÖLÜM

TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜNDE SEÇİLMİŞ BİLANÇO KALEMLERİNİN GELİŞİMİ VE KREDİ TEMİNAT İLİŞKİSİ ÜZERİNE BİR UYGULAMA

4.1. Türk Bankacılık Sektörü ve Seçilmiş Bilanço Kalemlerinin Gelişimi

Çalışmanın bu bölümünde Türk bankacılık sektörünün genel görünümüne ilişkin özet bir değerlendirme yapılmış ve başta krediler ile TOA olmak üzere sektöre ait bazı bilanço kalemlerinin belirli bir zaman dilimi içerisindeki gelişimi analiz edilerek bunlara ilişkin dikkat çekici hususlar değerlendirme konusu yapılmıştır. Bu kapsamda; bankacılık sektörümüzün 2001 ile 2011 yılları arasındaki dönemine ilişkin aktif gelişimine, toplam kredilerine, takipteki kredi ve alacaklarına, ayrılan özel karşılıklara ilişkin bilgiler ele alınmış ve değerlendirilmiştir. Çalışma konusu ile bağlantısı da göz önünde bulundurularak, Türk bankacılık sektörünün aktif kalitesini, gelişme performansını ve ekonomik büyümeye olan katkısını en iyi şekilde gösterebilmeleri nedeniyle bu rakamlar analiz konusu yapılmıştır.

4.1.1. Banka Grupları Bazında Türk Bankacılık Sektörünün Yapısı

5411 sayılı Bankacılık Kanunu'na göre mevduat bankaları, katılım bankaları ile kalkınma ve yatırım bankaları olmak üzere üç fonksiyonel grupta sınıflandırılan Türk bankacılık sektöründe, 2010 yılı itibariyle 49 adet banka faaliyet göstermekte iken 2011 yılı içerisinde Fortisbank'ın Türkiye Ekonomi Bankası ile birleşmesi sonucunda bu sayı 48'e inmiştir. Türk bankacılık sektöründe yer alan bankalar ile faaliyet gösterdikleri gruplar aşağıda Tablo-7'de yer almaktadır.

Aralık 2011 itibariyle toplam aktifleri bir önceki döneme göre %21 artışla 1.218 milyar TL olarak gerçekleşen Türk bankacılık sektörü, fonksiyonel banka grupları itibariyle incelendiğinde, sektörün aktif büyüklüğünün %92'sinin mevduat

bankalarından, %4,6'sının katılım bankalarından ve %3,4'nün ise kalkınma ve yatırım bankalarından oluştuğu görülmektedir. Söz konusu banka grupları bazında 2010 yılsonu rakamları ile aktif analizi yapıldığında ise; ilk 5 mevduat bankasının grup toplamının %55,8'ni, ilk 3 kalkınma ve yatırım bankasının da yine grup toplamının %77,1'ini oluşturduğu, dolayısıyla söz konusu gruplar içerisinde homojen bir yapının olmadığı görülmektedir. Sadece dört adet banka bulunan katılım bankaları grubu ise, diğer gruplara göre daha homojen bir yapı sergilemektedir. Türk bankacılık sektöründe mevduat bankaları sektöre hakim konumda olup, en büyük 7 adet mevduat bankasının Aralık 2010 sonu itibariyle sektörden aldığı pay %74,8 olarak gerçekleşmiştir. Yine, 2010 yılı itibariyle Türk bankacılık sektöründe faaliyet gösteren 49 bankanın %75'inde ise küresel sermayenin payı bulunmaktadır.¹⁶⁶

---

¹⁶⁶ BDDK, **Bankacılıkta Yapısal Gelişmeler**, Sayı 5, Aralık 2010, s.1.

Tablo:7 -2011 Yılı İtibariyle Türk Bankacılık Sektöründe Faaliyet Gösteren Bankalar

Kamu Sermayeli Mevduat Bankaları	Yabancı Sermayeli Mevduat Bankalar
1-T.C. Ziraat Bankası A.Ş. 2-Türkiye Halk Bankası A.Ş. 3-Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	28-Arap Türk Bankası A.Ş. 29-Citibank A.Ş. 30-Denizbank A.Ş. 31-Deutsche Bank A.Ş. 32-Eurobank Tefken A.Ş. 33-Finans Bank A.Ş. 34-HSBC Bank A.Ş. 35-ING Bank A.Ş. 36-Millennium Bank (Fibabanka)A.Ş. 37-Turkland Bank A.Ş. 38-Bank Mellat 39-Habib Bank Limited 40-JP Morgan Chase Bank N.A. 41-Societe Generale (SA) 42-The Royal Bank Of Scotland N.V. 43-WestLB AG
Özel Sermayeli Mevduat Bankaları	TMSF Devir Bankalar
4- Adabank A.Ş. 5- Akbank T.A.Ş. 6- Alternatifbank A.Ş. 7- Anadolubank A.Ş. 8- Şekerbank T.A.Ş. 9- Tekstil Bankası A.Ş. 10-Turkish Bank A.Ş. 11-Türk Ekonomi Bankası A.Ş. 12-Türkiye Garanti Bankası A.Ş. 13-Türkiye İş Bankası A.Ş. 14-Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	44-Birleşik Fon Bankası A.Ş.
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	Katılım Bankaları
15-İller Bankası A.Ş. 16-Türk Eximbank 17-Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş. 18-Aktif Yatırım Bankası A.Ş. 19-Diler Yatırım Bankası A.Ş. 20-GSD Yatırım Bankası A.Ş. 21-İMKB Takas ve Saklama Bankası A.Ş. 22-Nurol Yatırım Bankası A.Ş. 23-Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş. 24-Bank Pozitif Kredi ve Kalkınma A.Ş. 25-Credit Agricole Yatırım Bankası A.Ş. 26-Merrill Lynch Yatırım Bank A.Ş. 27-Taib Yatırım Bank A.Ş.	45-Asya Katılım Bankası A.Ş. 46-T.Finans Katılım Bankası A.Ş. 47-Kuveyt T.Katılım Bank A.Ş. 48-Albaraka T.Katılım Bank A.Ş.

Kaynak: BDDK, **Bankacılıkta Yapısal Gelişmeler**, Sayı 5, Aralık 2010, s.1.;
BDDK, **Türk Bankacılık Sektörü Genel Görünümü**, Sayı:2012/1, Şubat 2012, s.15.

4.1.2. Aktiflerin Gelişimi ve Banka Grupları Bazında Dağılımı

Katılım bankaları hariç Türk bankacılık sektörünün 2001 - 2011 yılları arasındaki dönemine ait aktiflerin gelişimi Tablo-8 ve Grafik-1’de yer almaktadır.

Tablo:8 - Türk Bankacılık Sektörü Aktif Gelişimi

(Milyon TL)

Yıl	Toplam Aktifler *	Yıllık Değişim (%)
2011	1.161.547	20,7
2010	961.876	20,4
2009	798.533	13,1
2008	705.871	25,7
2007	561.172	15,7
2006	484.857	22,1
2005	396.970	29,5
2004	306.452	22,7
2003	249.750	17,4
2002	212.675	(-)1,8
2001	216.508	-

* Katılım bankaları hariçtir.

Kaynak: TBB, Banka ve Sektör Bilgileri, Tüm Raporlar,
(http://www.tbb.org.tr/tr/Banka_ve_Sektor_Bilgileri/Tum_Raporlar.aspx)
(Aralık 2011).

Türk bankacılık sektörünün aktifleri 2001 yılında yaşanan bankacılık ve ekonomik krizin etkilerinin sürdüğü 2002 yılı ayırık tutulduğunda, inceleme konusu yapılan dönemde istikrarlı bir şekilde artış göstermiş ve 2011 yılsonu itibariyle katılım bankaları hariç yaklaşık olarak 1.162 Milyar TL’sına ulaşmıştır. Artış trendi incelendiğinde özellikle 2009 yılındaki artış seyrinin diğer yıllara nazaran düşük kaldığı, bunun da temel sebebinin 2008 yılının son çeyreğinde başlayan ve 2009 yılında etkisini sürdüren küresel ekonomik krizin bankacılık sektörüne yansımından kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

Bankaların bilanço aktifinde yer alan kalemlerin başında, krediler, menkul kıymetler, takipteki krediler ve alacaklar ile menkul ve gayrimenkuller gelmektedir. Ekonomideki aracılık fonksiyonlarını verdikleri krediler aracılığıyla yerine getirmelerinden dolayı aktifler içerisinde yer alan krediler kalemi bankalar açısından oldukça önemli bir kalem niteliğindedir.

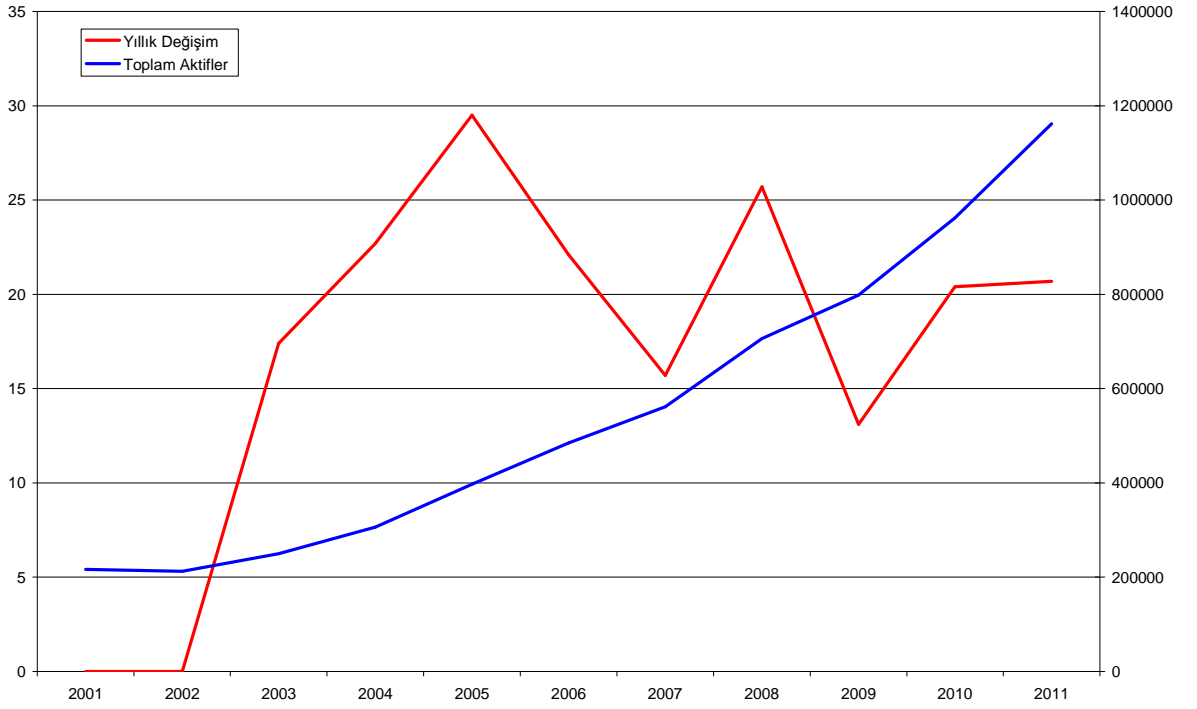
2008 yılında başlayan küresel ekonomik krizin etkisiyle 2009 yılında büyüme seyri düşen Türk bankacılık sektörü, krizin etkilerini yitirmeye başladığı 2010 yılı ile birlikte büyüme seyrini arttırmış ve 2010 yılında bir önceki yıl büyümesinin iki katına yakın bir büyüme gerçekleştirmiş ve bu artış 2011 yılsonunda da devam etmiştir. Ayrıca, aktif kalemleri içerisinde kredilerin payı artarken menkul kıymetler portföyünün payı azalmış, böylece aracılık fonksiyonu da daha etkili bir şekilde yerine getirilmiştir. Menkul kıymetler portföyü 2010 yılında %9.5 ile sınırlı bir büyüme gösterirken, kredilerde % 33,9 gibi yüksek oranlı bir artış olmuştur.¹⁶⁷ 2011 yılsonunda ise bir önceki yıla göre menkul değerler portföyü %1 oranında azalırken, kredilerde %27,3 oranında artış meydana gelmiştir.¹⁶⁸

---

¹⁶⁷ BDDK, **Finansal Piyasalar Raporu**, Sayı 20, Aralık 2010, s.29.

¹⁶⁸ BDDK, **Türk Bankacılık Sektörü Genel Görünümü**, Sayı:2012/1, Şubat 2012, s.26.

Grafik: 1- Türk Bankacılık Sektörü Aktif Gelişimi

Kaynak: Tablo-8'den yararlanılarak tarafımızca üretilmiştir.

Banka Grupları Bazında Aktiflerin Dağılımı:

Türk bankacılık sektörünün 2001 - 2010 yılları arasındaki dönemine ait banka grupları bazında aktiflerin dağılımı Tablo-9 ve Grafik-2'de yer almaktadır.

Tablo:9 – Türk Bankacılık Sektörü Banka Grupları Bazında Aktif Dağılımı

(Milyon TL)

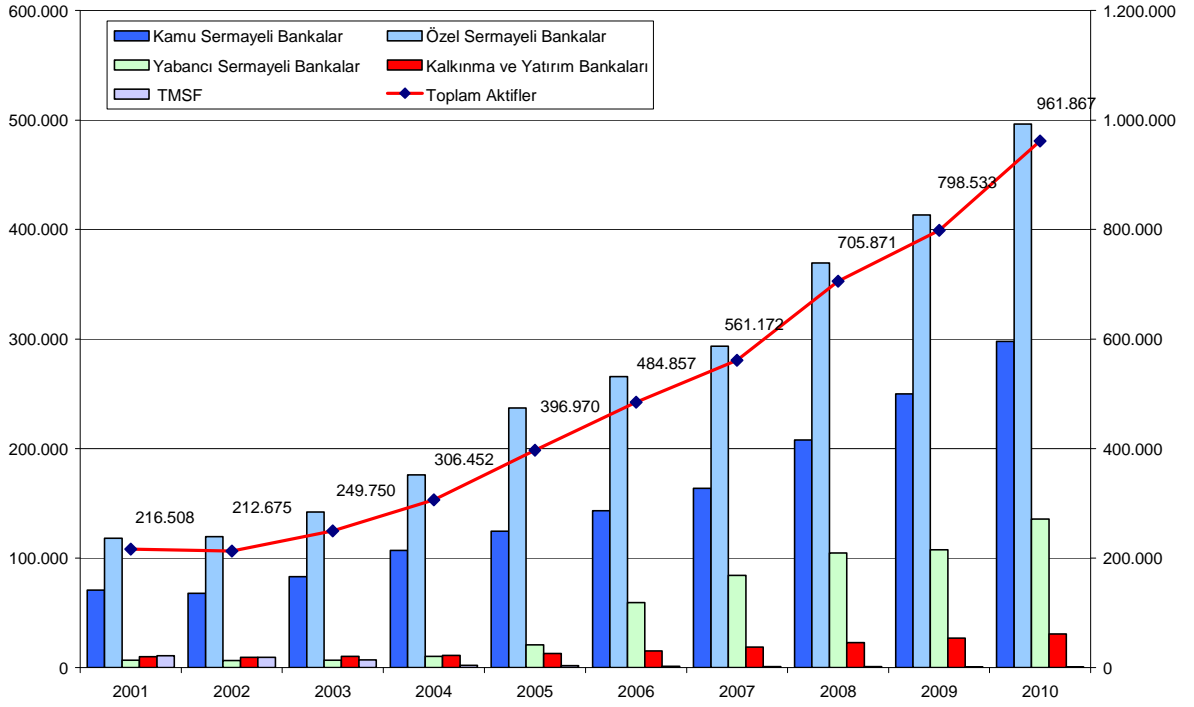
Yıl	Toplam Aktifler	Kamu Sermayeli Bankalar	Pay (%)	Özel Sermayeli Bankalar	Pay (%)	Yabancı Sermayeli Bankalar	Pay (%)	Kalkınma ve Yatırım Bankaları	Pay (%)	TMSF	Pay (%)
2010	961.876	298.064	31,0	496.520	51,6	135.572	14,1	30.929	3,2	791	0,1
2009	798.533	249.976	31,3	413.241	51,8	107.488	13,5	27.021	3,4	807	0,1
2008	705.871	207.702	29,4	369.603	52,4	104.798	14,8	22.934	3,2	834	0,1
2007	561.172	163.585	29,2	293.530	52,3	84.335	15,0	18.879	3,4	843	0,2
2006	484.857	143.362	29,6	265.615	54,8	59.324	12,2	15.341	3,2	1.215	0,3
2005	396.970	124.486	31,4	237.043	59,7	20.716	5,2	12.861	3,2	1.858	0,5
2004	306.452	106.903	34,9	175.937	57,4	10.347	3,4	11.327	3,7	1.938	0,6
2003	249.750	83.134	33,3	142.271	57,0	6.943	2,8	10.265	4,1	7.136	2,9
2002	212.675	67.831	31,9	119.471	56,2	6.624	3,1	9.438	4,4	9.310	4,4
2001	216.508	70.813	32,0	118.163	56,8	6.790	3,1	9.918	4,7	10.823	3,4

Kaynak: TBB, Banka ve Sektör Bilgileri, Tüm Raporlar, ([http://www.tbb.org.tr/tr/Banka ve Sektor Bilgileri/Tum Raporlar.aspx](http://www.tbb.org.tr/tr/Banka_ve_Sektor_Bilgileri/Tum_Raporlar.aspx)) (Aralık 2011).

Banka grupları bazında Türk bankacılık sektörünün son 10 yıllık dönem içerisindeki aktif yapısı analiz edildiğinde; sektörün aktif toplamının genel olarak kamu sermayeli mevduat bankaları ile özel sermayeli mevduat bankalarının aktif toplamından oluştuğu, ancak 2001 yılından itibaren yabancı sermayeli mevduat bankalarının aktif içerisindeki payının da genel olarak yükseliş trendinde olduğu görülmektedir. Nitekim, yabancı sermayeli bankaların Türk bankacılık sektörü aktif toplamı içerisindeki payı 2001 yılında sadece %3,1 iken bu oran 2010 sonu itibariyle % 14,1'e yükselmiştir. Tablo-9'da da görüldüğü üzere bankacılık sektörümüzdeki yabancı payı devir ve birleşmeler ile özellikle 2006 ve 2007 yıllarında ciddi tutarda artış göstermiştir. Sonraki dönemlerde ise yabancı sermayenin Türk bankacılık sektörüne olan ilgisi hisse alımları ve stratejik yatırımlar şeklinde devam etmiştir.

Kamu sermayeli bankaların sektör aktifindeki payı son 10 yılda çok dalgalanma göstermemiş ve %29-%32 bandında kalmıştır. Yabancı sermayeli bankaların payındaki artış ise özel sermayeli bankalar ile TMSF bünyesindeki banka paylarının azalışından karşılanmıştır.

Grafik:2 – Türk Bankacılık Sektörü Banka Grupları Bazında Aktif Dağılımı

Kaynak: Tablo-9'dan yararlanılarak tarafımızca üretilmiştir.

4.1.3. Kredilerin Gelişimi

Türk bankacılık sektörünün 2001 - 2011 dönemine ait nakdi kredi gelişimi aşağıda Tablo-10 ve Grafik-3'te yer almaktadır. Tabloda toplam krediler başlığı altında bankaların (katılım bankaları hariç) kullandıkları toplam nakdi krediler yer almakta olup, başka bir kredi türü olan gayrinakdi krediler toplama dahil edilmemiştir. Nakdi krediler bankaların bilanço yapısında aktifler içerisinde en önemli kalem olarak yer almakta iken, gayrinakdi krediler ise bilanço dışı yükümlülükler olarak nazım hesaplarda takip edilmektedir.

Tablo: 10- Türk Bankacılık Sektörü Kredi Gelişimi

(Milyon TL)

Yılı	Toplam Krediler*	Yıllık Değişim (%)
2011	647.837	27,3
2010	508.862	33,5
2009	381.013	3,8
2008	366.901	30,8
2007	280.453	28,6
2006	218.064	42,4
2005	153.059	48,3
2004	103.241	47,5
2003	69.990	24,2
2002	56.370	(-) 1,6
2001	57.341	-

* 2008'den sonra ismi “ **Krediler ve Alacaklar**” olarak değişmiştir.

* **Toplam Krediler** = Krediler + Takipteki Krediler – Özel Karşılıklar

Kaynak: TBB, Banka ve Sektör Bilgileri, İstatistiki Çoklu Raporlar, (http://www.tbb.org.tr/tr/Banka_ve_Sektor_Bilgileri/Istatistiki_Coklu_Raporlar.aspx?Rid=602), (Aralık, 2011).

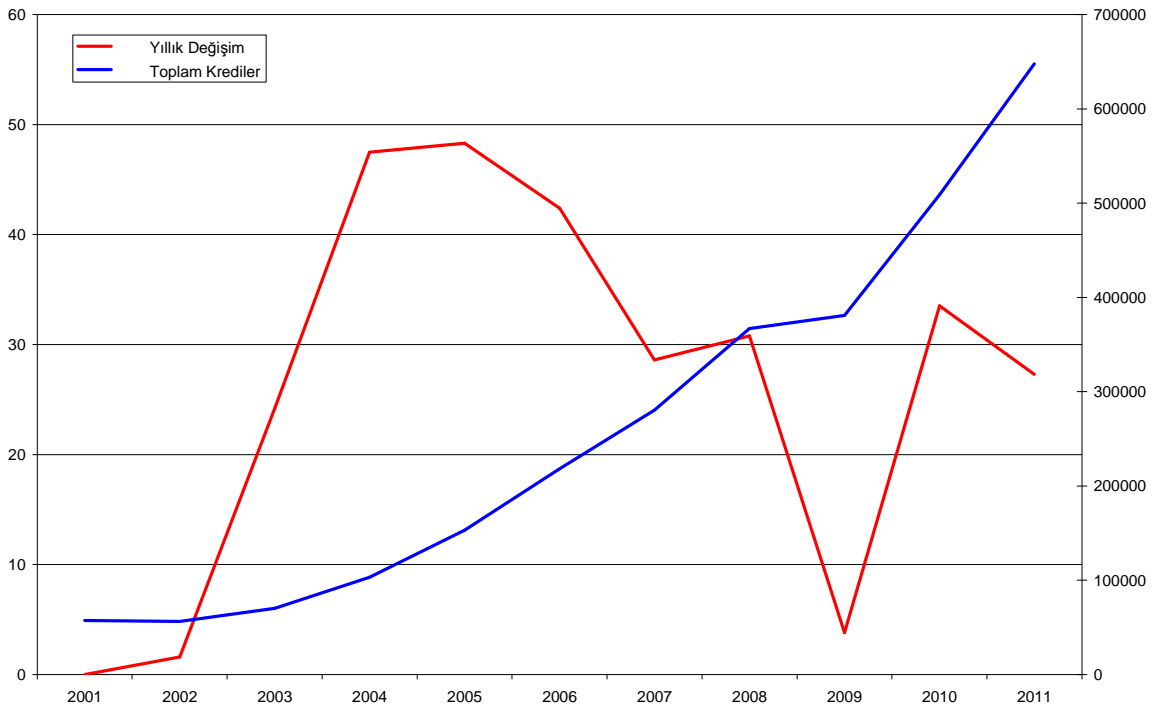
Türk bankacılık sektörünün 2001 – 2011 arası dönemine ait nakdi kredi gelişim trendi incelendiğinde, kredi artış oranının bir önceki yıla göre sadece 2002 yılında negatif çıktığı, diğer yıllarda ise hep pozitif seyir izlediği görülmektedir. 2002 yılında kredi rakamının bir önceki yıla göre düşmesi ise 2001 yılında ülkemizde yaşanan ciddi boyuttaki ekonomik krizden kaynaklanmaktadır.

Ülkemizde, 2003 yılından itibaren siyasi istikrarın da sağlanmış olması ve 2001 yılında yaşanmış olan krizin etkisini yitirmesiyle beraber Türk bankacılık sektöründe kredi hacmi oldukça hızlı bir artış göstermiş, özellikle 2004, 2005 ve 2006 yıllarında bir önceki yılsonlarına nazaran %40'ın üzerinde artışlar sağlanmıştır. Kredi hacmindeki artış hızı bir önceki yılsonuna göre 2009 yılında ise oldukça ciddi bir düşüş göstermiş ve sadece %3,8 oranını da artmıştır. Bu durum 2008 yılında başta ABD'de

olmak üzere küresel ölçekte yaşanan global ekonomik krizin ülkemize yansımaları sonucunda meydana gelmiştir. Bununla birlikte, çok sayıdaki diğer ülkelerden farklı olarak ülkemiz ekonomisi ve bankacılık sektörü bu krizin etkisini nispeten daha hızlı atlatarak 2010 yılı itibariyle kredi gelişimi açısından tekrar pozitif bir seyir içine girmiş ve krediler bir önceki yılsonuna göre 2010 yılında % 33, 2011 yılsonunda da %27 oranlarında artış göstermiştir.

Sonuç olarak, 2002 yılsonu hariç son 10 yılda bankalarımızın kredi hacminde istikrarlı bir şekilde artışlar yaşanmış, 2001 yılsonunda 57 milyar TL civarında olan toplam nakdi kredi rakamı, belirtilen dönem içerisinde yaklaşık 11,4 kat artarak 2011 yılsonu itibariyle 648 milyar TL'ye ulaşmıştır. Kredilerde yaşanan istikrarlı büyüme performansı, kredi kalitesindeki olumlu seyir ile birlikte değerlendirildiğinde, Türk bankacılık sektörünün sağlıklı bir yolda ilerlediğinin en önemli göstergelerinden birisidir.

Grafik: 3- Türk Bankacılık Sektörü Kredi Gelişimi

Kaynak: Tablo-10'dan yararlanılarak tarafımızca üretilmiştir.

4.1.3.1. Banka Grupları Bazında Kredilerin Dağılımı

Türk bankacılık sektörünün 2001 - 2010 yılları arasındaki dönemine ait banka grupları bazında kredilerin dağılımı Tablo-11 ve Grafik-4'te yer almaktadır.

Tablo: 11- Türk Bankacılık Sektörü Banka Grupları Bazında Kredilerden Alınan Pay

(Milyon TL)

Yıl	Toplam Krediler	Kamu Sermayeli Mevduat Bankaları Payı (%)	Özel Sermayeli Mevduat Bankaları Payı (%)	Yabancı Sermayeli Mevduat Bankaları Payı (%)	Kalkınma ve Yatırım Bankaları Payı (%)	TMSF Bankaları Payı (%)
2010	508.862	28,8	51,5	16,0	3,7	0
2009	381.013	27,2	51,6	16,9	4,3	0
2008	366.901	23,8	54,5	17,6	4,1	0
2007	280.453	22,5	54,6	18,8	4,1	0
2006	218.064	21,6	58,6	15,3	4,5	0
2005	153.059	20,6	67,5	6,8	5,0	0
2004	103.241	20,9	67,4	4,6	7,0	0
2003	69.990	18,2	67,1	4,0	9,4	1,3
2002	56.370	16,6	65,3	4,0	10,8	3,4
2001	57.341	21,6	59,1	3,6	14,4	1,2

Kaynak: TBB, Banka ve Sektör Bilgileri, Tüm Raporlar, (http://www.tbb.org.tr/tr/Banka_ve_Sektor_Bilgileri/Tum_Raporlar.aspx) (Aralık 2011).

Banka grupları bazında Türk bankacılık sektörünün son 10 yıllık dönem içerisindeki kredi gelişimi ve dağılımı tablo üzerinden analiz edildiğinde şu sonuçlara varılmaktadır;

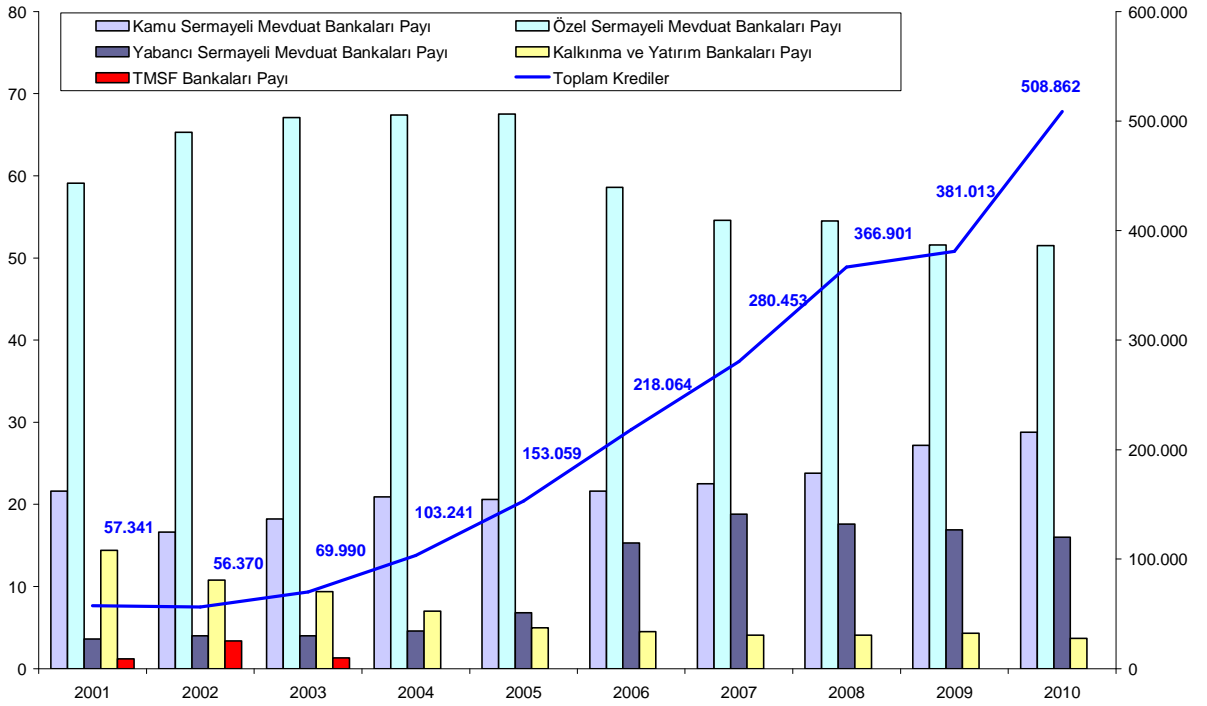
Öncelikle kamu sermayeli bankaların kredilerden aldığı pay 2002 yılından itibaren istikrarlı bir şekilde artmakta olduğu görülmektedir. Nitekim 2002 yılında kamu sermayeli bankaların toplam kredi pastasından aldıkları pay %16,6 iken bu oran 2010 yılsonu itibariyle %28,8'e ulaşmıştır. 2002 yılından sonra kamu bankalarının sayısında düşüş yaşanmasına rağmen toplam kredi pastasında aldıkları payın artması, bu bankaların bankacılığın en önemli aracılık fonksiyonu olan kredilendirme konusunda önceki dönemlere nazaran daha profesyonelce yönetildiğini ve de temelde kamu bankalarının politika tercihleri konusunda daha iyi yönlendirildiğini göstermektedir.

Özel sermayeli bankaların toplam kredi pastasından aldığı pay ise, kamu sermayeli bankaların gösterdiği performansın tam tersi bir durum göstermekte ve 2002 yılından itibaren bu bankaların toplam kredi pastasından aldıkları pay düzenli olarak düşüş trendi göstermektedir. Özel sermayeli bankaların kredilerden aldığı pay 2002 yılsonunda %65,3 iken bu oran 2010 yılsonunda %51,5'e düşmüştür. Bunun da temel sebebi, özel bankaların kötü bir performans göstermesinden ziyade, yukarıda belirtildiği üzere bu tarihten sonra daha iyi yönetilmeleri sonucu kamu bankalarının kredi pastasından almaları gereken pay konusunda daha istekli olmaları ve de aşağıda değinildiği üzere bu tarihten sonra Türk bankacılık sektöründe yabancı sermayeli banka sayısının artması ve bunlarında belli bir oranda kredi pastasından pay almalarından kaynaklanmaktadır.

Yine söz konusu tablo incelendiğinde dikkat çeken başka bir husus da, Türk bankacılık sektöründe 2002 yılından sonra yabancı sermayeli bankaların kredilerden aldığı payın geçen zaman zarfında önemli ölçüde artış göstermesi ve 2002 yılsonunda toplam kredilerde %4 olan yabancı sermayeli banka payının 2010 yılsonunda %16 oranına ulaşmasıdır. Yabancı sermayeli bankaların kredilerden aldığı payın yükselme trendinde olmasının temel açıklaması, 2002 yılından itibaren Türk bankacılık sektörüne olan yabancı sermaye ilgisinin artmasıdır.

Tabloda dikkat çeken başka bir husus ise kalkınma ve yatırım bankalarının toplam kredilerden aldığı payın negatif seyir izlemesi ve 2002 yılsonunda %10,8 iken 2010 yılsonunda %3,7'ye düşmesidir.

Grafik: 4- Türk Bankacılık Sektörü Banka Grupları Bazında Kredilerden Alınan Pay

Kaynak: Tablo-11'den yararlanılarak tarafımızca üretilmiştir.

Yıllara ilişkin banka grupları bazında kredilerden alınan paylara yönelik hazırladığımız tablo ve grafik üzerinde dikkat çeken çok önemli bir nokta ise, 2008 yılında başlayan ve 2009 yılında etkisini sürdüren küresel ekonomik kriz esnasında kredi genişlemesinin özellikle kamu bankaları tarafından karşılanmasıdır. Krizin başladığı 2008 yılsonunda kamu sermayeli bankaların kredilerden aldığı pay %23,8 iken, bu oran 2009 yılsonunda bir önceki yılsonuna göre son 10 yıllık süreçteki en yüksek sıçramasına göstererek %27,2'ye yükselmiştir. Buna karşın özel sermayeli bankaların krizin başlaması ile birlikte kredi musluklarını kısıttığı ve kredi hacmini daralttığı görülmektedir. Bunun sonucunda da toplam kredilerden aldıkları pay 2008 yılsonunda %54,5 iken 2009 yılsonunda bu oran %51,6'ya gerilemiştir. Kamu bankalarının kredilendirmeye ilişkin bu politikaları, kredi takip oranlarında da artış olmaması dikkate alındığında aslında başarılı olmuş ve küresel ekonomik krizin ülkemizde nispeten daha az hissedilmesi konusunda önemli katkı sağlamıştır.

Türk bankacılık sektörünün kredi genişlemesindeki artışı 2010 yılında da devam etmiş ve %33,9 olarak gerçekleşmiştir. Banka grupları bazında en hızlı kredi büyümesi ise %42,3 ile sektörün ortalaması üstünde olmak üzere yine kamu bankalarında görülmüştür.¹⁶⁹

4.1.3.2. Kredilerin Aktiflere Oranı

Türk bankacılık sektöründe 2001 – 2011 arası döneme ait kredi/aktif oranı aşağıda Tablo-12 ve Grafik-5'te yer almaktadır.

Tablo: 12- Türk Bankacılık Sektörü Kredi/Aktif Oranının Gelişimi

(Milyon TL)

Yılı	Toplam Krediler	Toplam Aktifler	Toplam Kredi / Toplam Aktifler (%)
2011	647.837	1.161.547	55,7
2010	508.862	961.876	52,9
2009	381.013	798.533	47,7
2008	366.901	705.871	52,0
2007	280.453	561.172	50,0
2006	218.064	484.857	45,0
2005	153.059	396.970	38,6
2004	103.241	306.452	33,7
2003	69.990	249.750	28,0
2002	56.370	212.675	26,5
2001	57.341	216.508	26,4

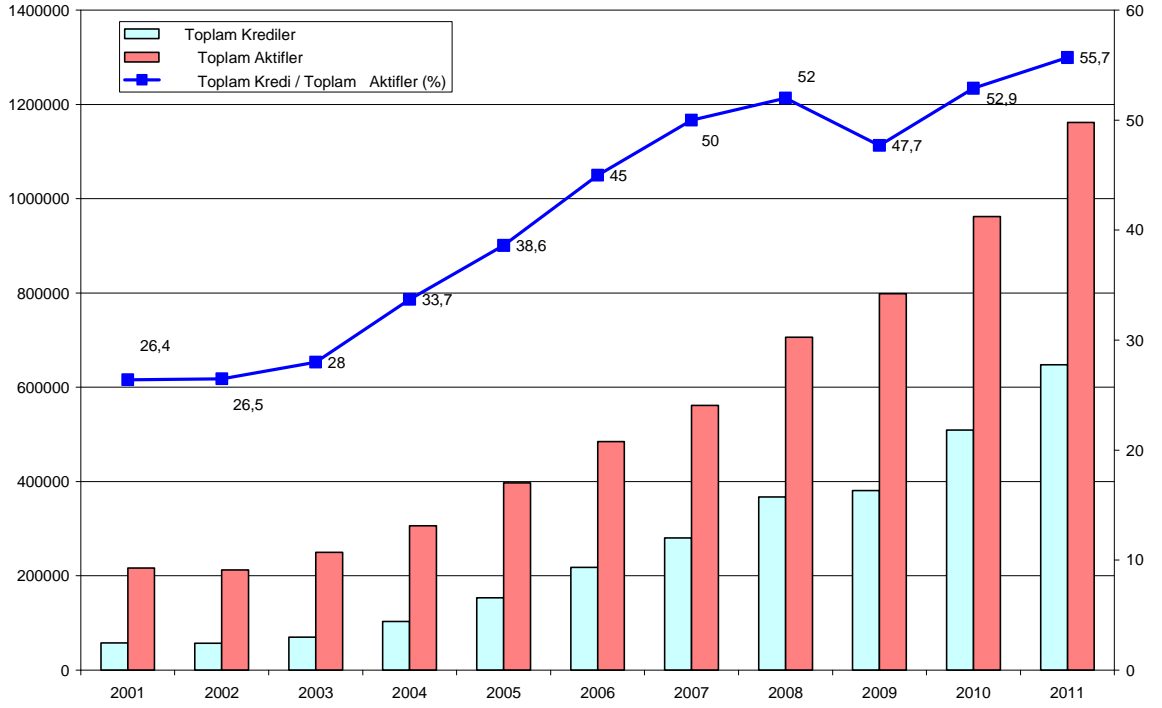
Kaynak: Tablo-8 ve Tablo-10'dan yararlanılarak tarafımızdan hazırlanmıştır.

Türk bankacılık sektörünün çalışma konusu yapılan dönemine ilişkin rakamlar incelendiğinde, kredilerin aktiflere oranının da tıpkı toplam kredi hacminin gelişiminde

¹⁶⁹ BDDK, **Türk Bankacılık Sektörü Genel Görünümü**, Sayı:2011/1, Şubat 2011, s.1

olduğu gibi, 2008 yılında başlayan küresel ekonomik krizin etkisinin önemli ölçüde hissedildiği 2009 yılsonu hariç, diğer tüm dönemlerde bir önceki yılsonuna göre artış gösterdiği görülmektedir. Türk bankacılık sektöründe kredi/aktif oranı 2001 yılsonunda %26,4 iken 2011 yılsonunda %55,7'e yükselmiştir.

Grafik: 5 - Türk Bankacılık Sektörü Kredi/Aktif Oranının Gelişimi

Kaynak: Tablo-12'den yararlanılarak tarafımızca üretilmiştir.

a. Banka Grupları Bazında Kredi Aktif Oranı

Türk bankacılık sektörünün 2001 – 2010 dönemine ait banka grupları bazında kredi aktif oranı aşağıda Tablo-13 ve Grafik-6'da yer almaktadır.

Tablo: 13- Türk Bankacılık Sektörü Banka Grupları Bazında Kredi/Aktif Oranı

	Toplam Krediler/Toplam Aktifler									
	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003	2002	2001
Kamu Sermayeli MB	49,2	41,5	42,0	38,6	32,8	25,3	20,1	15,3	13,8	14,8
Özel Sermayeli MB	52,7	47,6	54,1	52,1	48,1	43,6	39,6	33,0	30,8	22,8
Yabancı Sermayeli MB	60,1	59,8	61,8	62,6	56,3	50,6	46,3	39,9	33,9	26,0
Kalkınma ve Yatırım B	61,3	61,0	65,3	60,5	64,5	60,0	64,1	64,4	64,3	66,3

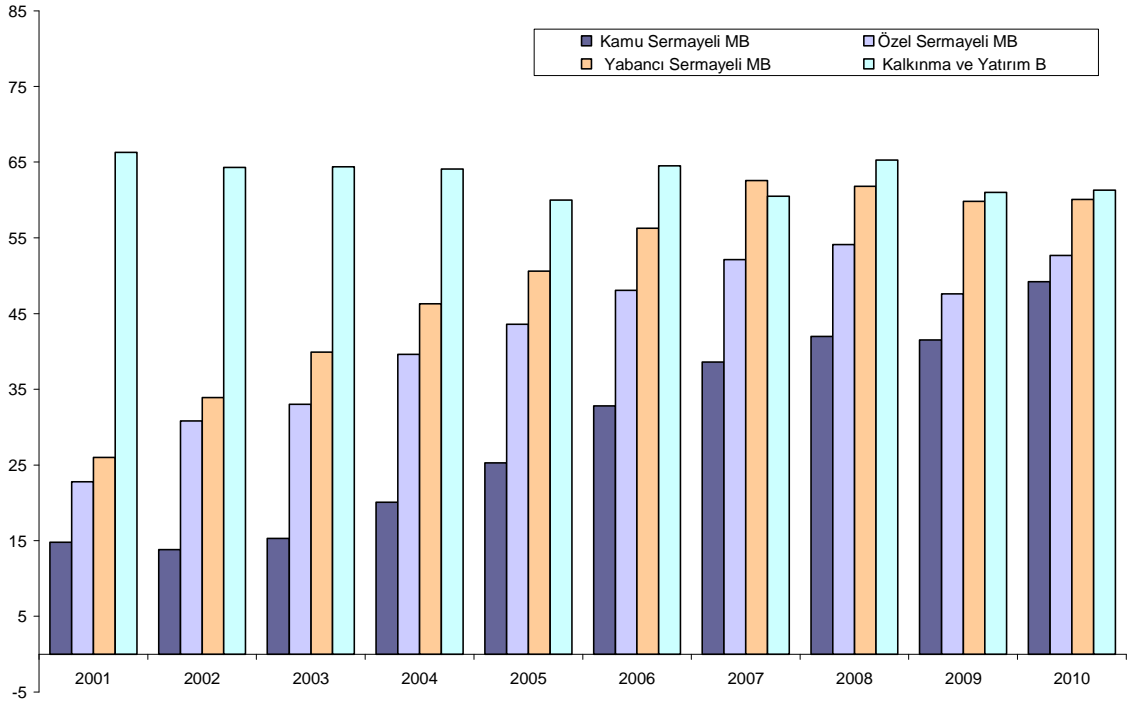
Kaynak: TBB, Banka ve Sektör Bilgileri, Tüm Raporlar, Seçilmiş Rasyolar, ([http://www.tbb.org.tr/tr/Banka ve Sektor Bilgileri/Tum Raporlar.aspx](http://www.tbb.org.tr/tr/Banka_ve_Sektor_Bilgileri/Tum_Raporlar.aspx)) (Aralık 2011).

Banka grupları bazında Türk bankacılık sektörünün 2001 – 2010 arası dönem içerisindeki toplam nakdi kredilerinin toplam aktiflere oranını gösteren tablo analiz edildiğinde, kalkınma ve yatırım bankaları hariç genel olarak tüm banka grupları bazında belirtilen dönem içerisinde kredi/aktif oranında istikrarlı bir yükseliş olduğu görülmektedir. Ancak, 2008 yılında başlayan ve etkisini 2009 yılında da sürdüren küresel ekonomik kriz nedeniyle tüm banka grupları bazında kredi/aktif oranları, sadece 2009 yılsonunda yükseliş trendini bozarak düşüşle kapatmıştır.

Son 10 yıllık döneme yönelik banka grupları bazında kredi/aktif oranının gelişimine bakıldığında, birinci sırada oransal olarak en yüksek artışın kamu bankalarında olduğu ve bu bankalardaki kredi aktif oranının 2001 yılsonunda %14,8 iken, 2010 yılsonunda %49,2 oranına yükseldiği görülmektedir. Kredi aktif oranında ikinci sırada en yüksek artış ise yabancı sermayeli banka gruplarında olmuş ve bu bankalarda kredi aktif oranı 2001 yılsonunda %26 iken, 2010 yılsonunda %60,1'e yükselmiştir. Üçüncü sırada yer alan özel bankalarda ise 2001 yılında %22,8 olan kredi aktif oranı, 2010 yılsonunda %52,7 olmuştur. Kalkınma ve yatırım bankalarında ise belirtilen dönem içerisinde kredi aktif oranında düşüş yaşanmış ve 2001 yılsonunda %66,3 olan bu oran 2010 yılsonunda %61,3'e gerilemiştir.

Grafik: 6- Türk Bankacılık Sektörü Banka Grupları Bazında Kredi/Aktif Oranı

Kaynak: Tablo-13'den yararlanılarak tarafımızca üretilmiştir.

b. Banka Grupları Bazında Kredi Mevduat Oranı

Türk bankacılık sektörünün 2001 – 2010 dönemine ait banka grupları bazında kredi mevduat oranı aşağıda Tablo-14 ve Grafik-7'de yer almaktadır. Bilindiği üzere, kalkınma ve yatırım bankalarının tasarruf mevduatı toplama yetkisi bulunmadığından tabloda bu bankalara ait kısım boş bırakılmıştır.

Tablo: 14- Türk Bankacılık Sektörü Banka Grupları Bazında Kredi/Mevduat Oranı

	Toplam Krediler/Toplam Mevduat									
	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003	2002	2001
Kamu Sermayeli MB	64,2	55,4	54,1	49,4	42,1	33,0	26,1	21,1	19,1	21,2
Özel Sermayeli MB	85,0	77,1	86,2	86,2	78,0	70,9	64,1	51,0	44,2	30,7
Yabancı Sermayeli MB	103,9	98,3	107,5	102,5	89,2	85,5	77,2	78,2	65,0	55,9
Kalkınma ve Yatırım B	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Kaynak: TBB, Banka ve Sektör Bilgileri, Tüm Raporlar, Seçilmiş Rasyolar, (http://www.tbb.org.tr/tr/Banka_ve_Sektor_Bilgileri/Tum_Raporlar.aspx) (Aralık 2011).

Toplam krediler / toplam mevduat veya mevduatın krediye dönüşüm oranı hem kredilerin hem de aracılık işlevinin önemli bir göstergesi olup, toplanan mevduatın ne kadarının bankalar tarafından kredi olarak verildiğini göstermektedir.¹⁷⁰

Banka grupları bazında Türk bankacılık sektörünün 2001 – 2010 arası dönem içerisindeki toplam nakdi kredilerin toplam mevduatlara oranını gösteren tablo analiz edildiğinde, üç banka grubu bazında da 2002 yılından itibaren belirtilen dönem içerisinde mevduatın krediye dönüşüm oranında ciddi bir yükseliş olduğu görülmektedir. Bunun tek istinası 2009 yılı olup, bir önceki yıla göre mevduatın krediye dönüşüm oranında kamu bankalarında ufak tutarlı da olsa bir artış olmakla birlikte, özel ve yabancı sermayeli bankalarda ise düşüş yaşanmıştır. Diğer bazı verilerde olduğu gibi bunun sebebi de yaşanan son küresel ekonomik krizdir.

Son 10 yıllık sürece bakıldığında, oransal bazda mevduatın krediye dönüşüm oranındaki artış sıralaması kamu, özel ve yabancı sermayeli bankalar şeklinde olmasına karşın, 2010 yılı itibarıyla sonuç rakamlarına bakıldığında, mevduatın krediye dönüşüm oranının %103,9 ile en yüksek şekilde yabancı sermayeli bankalarda olduğu, bu grubu %85 ile özel sermayeli ve daha sonra da %64,2 ile kamu sermayeli bankaların takip ettiği görülmektedir. Katılım bankaları dahil tüm sektör genelinde mevduatın krediye dönüşüm oranı %82,6 düzeyindedir.

Bankacılık sektörünün temel fonksiyonu olan ve kredi imkanlarına erişim kapasitesini ifade eden aracılık fonksiyonu, kredi/aktif ve kredi/mevduat rasyoları ile değerlendirildiğinde, 2009 yılı istisna olmak üzere, söz konusu rasyoların 2002 – 2010 döneminde olumlu gelişme içerisinde olduğu görülmektedir.¹⁷¹

Bankacılık sektörünün ekonomik koşullar karşısındaki kredi verme davranışları incelendiğinde, sektörün ekonomide yaşanan dalgalanmalara paralel bir kredi verme eğilimi içinde olduğu görülmektedir. Nitekim ekonomide daralma yaşandığı

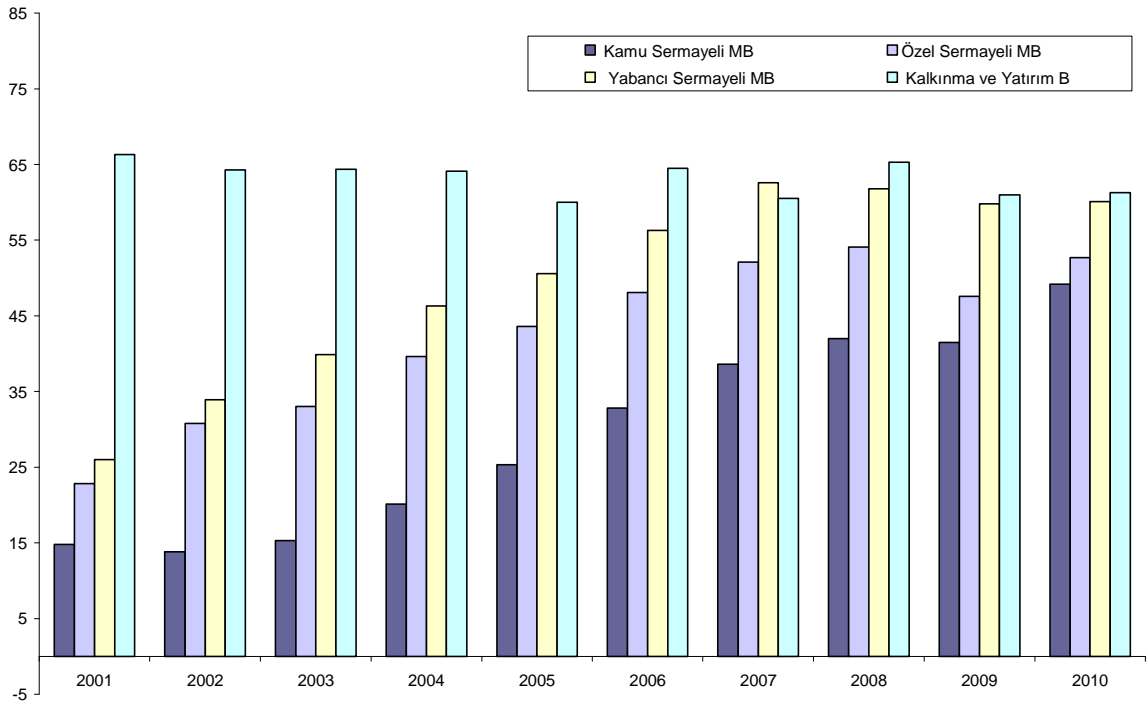
¹⁷⁰ Sedat Yetim, Ozan Gülhan, **Avrupa Birliği Tam Üyelik Sürecinde Türk Bankacılık Sektörü**, BDDK, ARD Çalışma Raporları, 2005/7, Eylül 2005, Ankara, s.76.

¹⁷¹ BDDK, **Bankacılıkta Yapısal Gelişmeler**, (Aralık 2010), s.vi.

dönemlerde, bankalar verdikleri kredi miktarını azaltmakta, ekonomide canlanma yaşandığı dönemlerde ise, bankalar verdikleri kredi miktarlarını arttırmaktadırlar. Ancak, bankaların kredi verme konusunda sergilemiş oldukları bu eğilim, daralma yaşayan ekonomiyi daha da kötüleştirirken büyüme konjktüründeki bir ekonominin ise aşırı ısınmasına neden olabilmektedir.¹⁷²

Türk bankacılık sektörünün 2002 – 2010 arası dönemine ilişkin nakdi kredileri ile kredi/aktif ve kredi/mevduat oranlarının gelişimi incelendiğinde, söz konusu davranış şekli, genel olarak Türk bankacılık sektöründe de gözlemlenmekle beraber, ülkemizde özellikle son dönemlerde kamu bankaları aracılığıyla yürütülen politikalar sayesinde, bankaların bu davranışları sonucu ekonomide ortaya çıkabilecek olumsuzlukların önüne büyük ölçüde geçildiği görülmektedir.

Grafik: 7- Türk Bankacılık Sektörü Banka Grupları Bazında Kredi/Mevduat Oranı

Kaynak: Tablo-14'ten yararlanılarak tarafımızca üretilmiştir.

¹⁷² BDDK, **Bankacılıkta Yapısal Gelişmeler**, (Aralık 2010), s.vi.

4.1.3.3. Türlerine Göre Kredilerin Gelişimi ve Dağılımı

Katılım bankaları dahil Türk bankacılık sektörünün, 2006 – 2011 yılları arasındaki dönemine ilişkin nakdi kredilerin türleri itibariyle dağılımı ve gelişimi Tablo-15 ve Grafik-8’de yer almaktadır.

Tablo: 15- Türlerine Göre Kredilerin Gelişimi ve Dağılımı*

(Milyon TL)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Bireysel Krediler	69.612	95.696	117.995	130.951	174.232	223.895
KOBİ Kredileri	59.614	76.521	84.605	83.271	124.448	162.930
Tic.ve Kur. Krd.	89.761	113.400	164.845	178.398	225.885	296.094
Toplam	218.987	285.616	367.445	392.621	525.851	682.919

* Katılım Bankaları dahil edilmiştir.

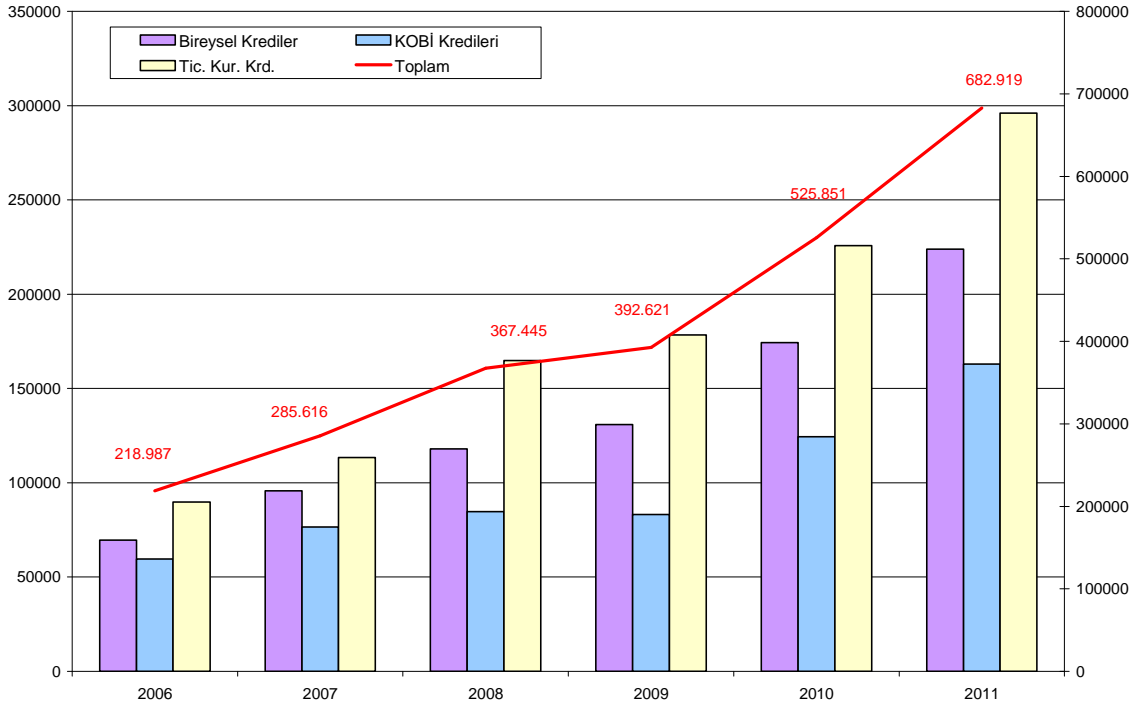
Kaynak: BDDK, Finansal Piyasalar Raporu, Aralık 2010, Sayı 20, (http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Raporlar/Finansal_Piyasalar_Raporlari/9433fpr_aralik_2010.pdf), (Aralık 2011)

Türler itibariyle kredilerdeki artış trendi incelendiğinde, son 5 yıllık süreç içerisinde en hızlı artışın bireysel kredilerde meydana geldiği, bu grubu daha sonra sırasıyla kurumsal ve ticari krediler ile KOBİ kredilerinin takip ettiği görülmektedir. Tablo-15’de de görüldüğü üzere, bireysel krediler ile kurumsal ve ticari kredilerde 2006 – 2011 tarihleri arasında sürekli olarak artış yaşanmasına rağmen, KOBİ kredilerinde 2009 yılında düşüş yaşandığı görülmektedir. Bu da son küresel ekonomik kriz nedeniyle kredi kanallarına erişim konusunda ülkemizde en çok etkilenen kesimin KOBİ’ler olduğunu göstermektedir.

Aralık 2011 itibariyle Türk bankacılık sektörü toplam nakdi kredilerinin %43,4’ü ticari/kurumsal kredilerden, %32,8’i bireysel kredilerden ve %23,9’u ise

KOBİ kredilerinden oluşmaktadır. Bir önceki yılsonu ile karşılaştırıldığında kredi türlerinin dağılımında önemli bir değişim gözlenmemektedir.

Grafik: 8- Türlerine Göre Kredilerin Gelişimi ve Dağılımı

Kaynak: Tablo-15’den yararlanılarak tarafımızca üretilmiştir.

4.1.4. Donuk Alacakların Gelişimi

Katılım bankaları dahil Türk bankacılık sektörünün 2002 – 2011 dönemine ait brüt donuk alacak gelişimi ve kredinin takibe dönüşüm oranı Tablo-16 ve Grafik-9’da yer almaktadır. Bankacılık literatürü ve uygulamasında donuk alacaklar ile eş anlamlı olmak üzere tahsili gecikmiş alacaklar (TGA), takipteki krediler, tasfiye olunacak alacaklar (TOA) veya sorunlu krediler gibi kavramlar da kullanılmaktadır.

Karşılıklar Yönetmeliği’ne göre, anaparanın veya faizin vadesinden veya ödenmesi gereken tarihlerden itibaren tahsilinin 90 günden fazla gecikmiş olduğu tüm alacaklar, tahakkuk ettirilen faizlerin ve borçlu üzerindeki faiz benzeri yüklerin

anaparaya ilave edilip edilmediğine veya yeniden finanse edilip edilmediğine bakılmaksızın, bu yönetmeliğin uygulamasında donuk alacak olarak kabul edilir. Daha özet olarak ifade etmek gerekirse, Karşılıklar Yönetmeliği'nin 4. maddesi kapsamında Üçüncü, Dördüncü ve Beşinci Gruplarda sınıflandırılan tüm alacaklar, donuk alacak olarak kabul edilmektedir.

Tablo: 16- Türk Bankacılık Sektörü Donuk Alacakların Gelişimi*

(Milyar TL)

Yılı	Toplam Krediler	Toplam Donuk Alacaklar	Donuk Alacak / Toplam Krediler (%)
2011	682,99	18,97	2,77
2010	525,85	19,69	3,74
2009	392,62	21,85	5,57
2008	367,44	14,05	3,82
2007	285,62	10,35	3,62
2006	218,99	8,55	3,90
2005	156,41	7,81	4,99
2004	99,34	6,35	6,40
2003	66,22	8,63	13,03
2002	48,98	10,43	21,29

* Katılım Bankalarına ait rakamlar da dahildir.

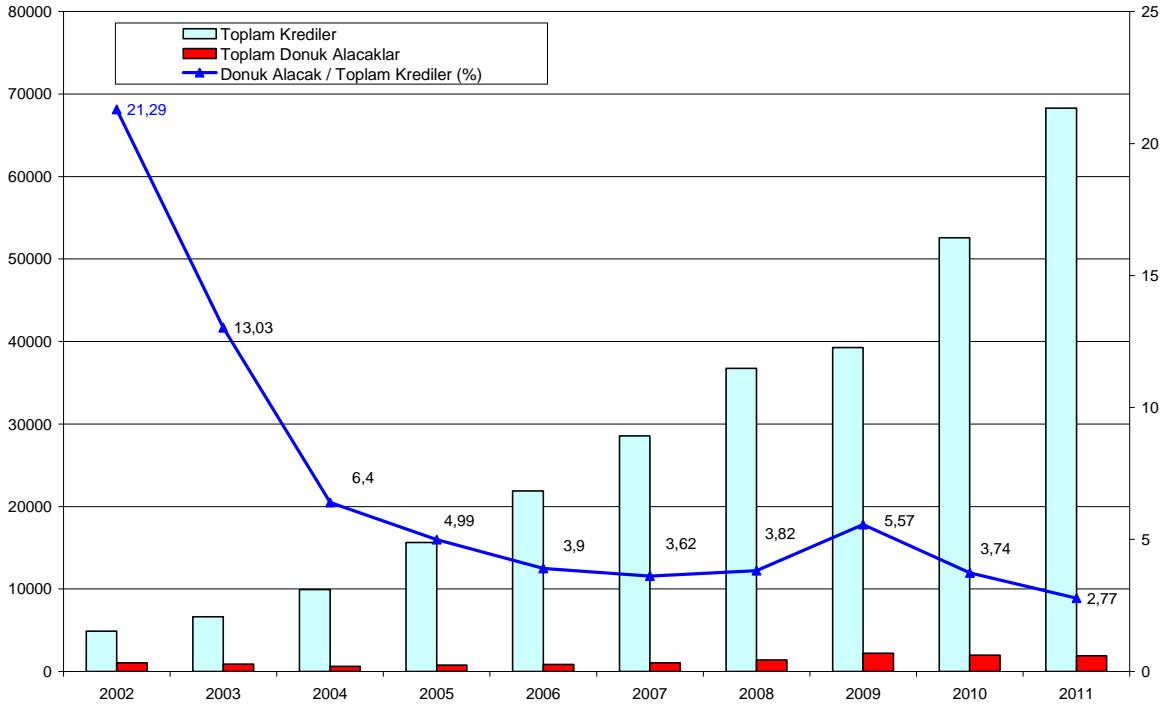
Kaynak: BDDK, Finansal Piyasalar Raporu, Aralık 2010, Sayı 20, (http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Raporlar/Finansal_Piyasalar_Raporlari/9433fpr_aralik_2010.pdf), (Aralık 2011)

Tablo-16'ya bakıldığında; 2002 yılından 2011 yılına kadar geçen 10 yıllık sürede, Türk bankacılık sektörünün kredi hacmi %1294 oranında artarken, takipteki alacakların sadece %82 oranında arttığı görülmektedir. Yine, 2011 yılında katılım bankaları dahil sektörün kredi hacmi 2010 yılına göre %29,9 artarken, takipteki alacaklar ise %3,6 azalmıştır. 2002 yılında takipteki alacakların toplam kredilere oranı da %21,3 iken, bu oran 2010 yılında %3,8 ve 2011 yılında %2,7 olarak gerçekleşmiştir.

2011 yılında gerçekleşen %2,7'lik takibe dönüşüm oranı, Türk bankacılık sektöründe 2002 yılından beri gözlenen en düşük değer olarak ortaya çıkmıştır. Düşüş seyrinde kredilerde gözlemlenen büyüme de önemli bir etken olmuştur. Küresel ekonomik krizin etkisiyle 2009 yılsonu itibariyle 21,9 milyar TL ile en yüksek seviyesine ulaşan takipteki alacaklar, daha sonra yaşanan düşüş eğilimi neticesinde 2011 yılsonu itibariyle 18,9 milyar TL rakamına inmiştir.

Bankacılık sektöründe kredi takip oranı, kredi kalitesi açısından son derece önemli bir gösterge niteliğindedir. Bu oranın yüksek seyretmesi bankacılık sektörü ve genel ekonomi açısından sağlıklı bir yapıya işaret etmektedir. Kredi kalitesi, bankaların finansal sağlamlığının analizinde, dikkat edilmesi gereken en temel unsurdur. Bankacılık sektörü sermaye yükümlülüğünün önemli bir kısmının kredi riskinden kaynaklanması kredi kalitesinin önemini ortaya çıkarmaktadır. Donuk alacak tutarındaki artışın sonucunda kredi kalitesinde meydana gelebilecek olası bir bozulmanın sektörün karlılığı üzerinde olumsuz etkileri olacak, böylece sektörün sermaye yeterliliği düşecektir. Bu da sektörün yeni kredi kullanılabilecek kapasitesini olumsuz şekilde etkileyecektir. Türk bankacılık sektöründe takibe dönüşüm oranında son yıllarda meydana gelen düşüş eğilimi, kredi pazarının büyüme potansiyelini olumlu şekilde etkilemekte, kredi kalitesi ile beraber sektörün karlılığını ve dolayısıyla sermaye yapısını olumlu yönde etkilemektedir. Bankacılık sektöründe meydana gelen bu olumlu tablo genel ekonomi üzerinde de daha müspet sonuçlara neden olmaktadır.

Grafik: 9- Türk Bankacılık Sektörü Donuk Alacakların Gelişimi

Kaynak: Tablo-16'dan yararlanılarak tarafımızca üretilmiştir.

4.1.4.1. Banka Grupları Bazında Donuk Alacakların Dağılımı

Türk bankacılık sektöründe, katılım bankaları hariç 2001 – 2010 arası döneme ait banka grupları bazında donuk alacakların dağılımı Tablo-17 ve Grafik-10'da gösterilmektedir.

Tablo: 17- Türk Bankacılık Sektörü Banka Grupları Bazında Donuk Alacakların Dağılımı
(Milyon TL)

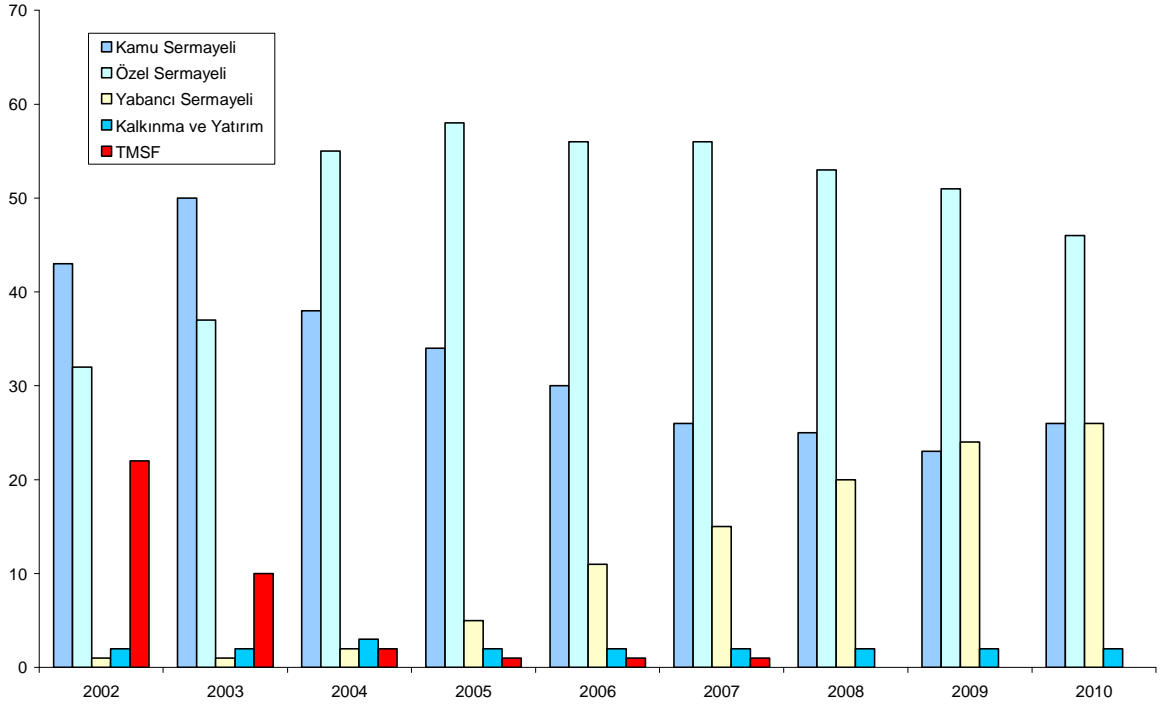
Yıl	Toplam Donuk Alacaklar	Kamu Sermayeli Mevduat Bankaları		Özel Sermayeli Mevduat Bankaları		Yabancı Sermayeli Mevduat Bankaları		Kalkınma ve Yatırım Bankaları		TMSF Bankaları	
		TL	%	TL	%	TL	%	TL	%	TL	%
2010	18.877	4.879	26	8.665	46	4.943	26	339	2	51	-
2009	20.671	4.642	23	10.597	51	5.042	24	329	2	61	-
2008	13.216	3.312	25	6.981	53	2.645	20	203	2	75	-
2007	9.827	2.567	26	5.516	56	1.505	15	162	2	77	1
2006	8.182	2.407	30	4.585	56	912	11	184	2	94	1
2005	7.496	2.514	34	4.322	58	407	5	157	2	96	1
2004	6.356	2.396	38	3.508	55	152	2	179	3	121	2
2003	8.627	4.299	50	3.200	37	123	1	180	2	825	10
2002	10.430	4.545	43	3.335	32	112	1	179	2	2.259	22
2001	16.931	-		-		-					

Kaynak: TBB, Banka ve Sektör Bilgileri, İstatistiki Çoklu Raporlar, ([http://www.tbb.org.tr/tr/Banka ve Sektor Bilgileri/Istatistiki Coklu Raporlar.aspx?Rid=602](http://www.tbb.org.tr/tr/Banka_ve_Sektor_Bilgileri/Istatistiki_Coklu_Raporlar.aspx?Rid=602)), (Aralık, 2011).

Banka grupları bazında donuk alacakların dağılımı incelendiğinde; özellikle 2002 ve 2003 yılsonlarında olmak üzere kamu sermayeli bankalar ile TMSF bankalarının payı yüksek olmasına rağmen sonraki yıllarda bu iki banka grubunun toplam donuk alacak rakamı içerisindeki payları gittikçe azalmıştır. Kamu sermayeli bankaların donuk alacak rakamından aldıkları pay 2003 yılsonunda %50 iken bu oran 2010 yılsonunda %26'ya gerilemiştir. TMSF bankalarının da 2002 yılsonunda %22 olan payı, 2010 yılsonunda %1'in altında gerçekleşmiştir. Buna mukabil, özel sermayeli bankalar ile yabancı sermayeli bankaların toplam donuk alacaklardan aldıkları paylar ise 2002 yılından itibaren yükseliş trendine girmiştir. 2002 yılsonunda toplam donuk alacak rakamı içerisindeki özel sermayeli bankaların oranı %32 ve yabancı sermayeli bankaların oranı ise yalnızca %1 iken, 2010 yılsonu itibariyle bu oranlar sırasıyla %46 ve %26'ya yükselmiştir.

Kamu sermayeli bankaların 2010 yılsonu itibariyle donuk alacak rakamı içerisindeki paylarının düşmesinde; özellikle 2001 krizi nedeniyle 2002 yılından itibaren yüksek miktarlarda gerçekleşen takip rakamlarından sonraki yıllarda yapılan tahsilatlar ile bu bankaların kredilendirme politikalarındaki değişimler sonucu takibe intikal rakamlarının düşmesi etkili olmuştur. Ayrıca, özel sermayeli bankalar ile sayıları artan yabancı sermayeli bankaların süreç içerisinde kredilerden ve buna paralel şekilde donuk alacaklardan aldıkları payların yükselmesi de başka bir etken olmuştur.

Grafik: 10- Türk Bankacılık Sektörü Banka Grupları Bazında Donuk Alacakların Dağılımı

Kaynak: Tablo-17'den yararlanılarak tarafımızca üretilmiştir.

4.1.4.2. Donuk Alacakların Kredilere Oranı

Türk bankacılık sektörünün 2001 – 2010 arası dönemine ait banka grupları bazında donuk alacakların (takipteki kredilerin) toplam kredilere oranları, diğer bir ifadeyle takibe dönüşüm oranları Tablo-18 ve Grafik-11'de yer almaktadır.

Tablo: 18-Banka Grupları Bazında Takipteki Krediler(Brüt)/ Toplam Krediler Oranı

	Takipteki Krediler(Brüt) / Toplam Krediler ve Alacaklar									
	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003	2002	2001
Kamu Sermayeli MB	3,3	4,5	3,8	4,1	5,1	8,0	11,1	33,8	48,6	55,7
Özel Sermayeli MB	3,3	5,4	3,5	3,6	3,6	4,2	5,0	6,8	9,1	36,4
Yabancı Sermayeli MB	6,1	7,8	4,1	2,9	2,7	3,9	3,2	4,4	5,0	5,7
Kalkınma ve Yatırım B	1,8	2,0	1,4	1,4	1,9	2,0	2,5	2,7	2,9	7,6

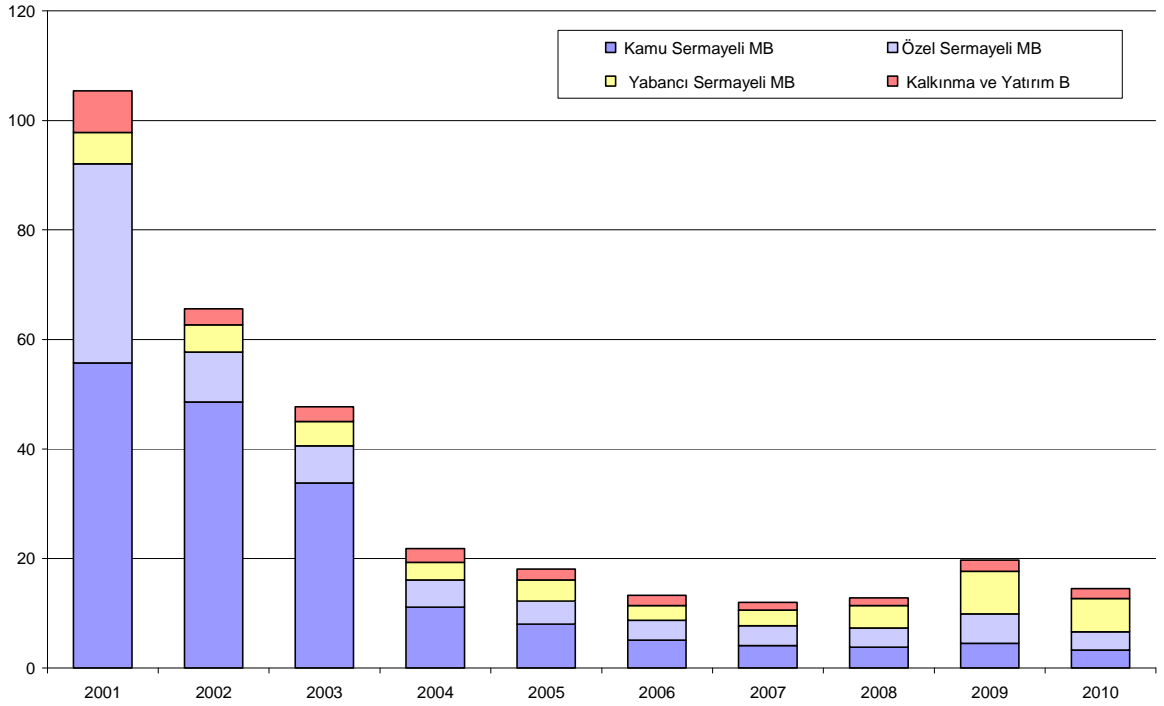
Kaynak: TBB, Banka ve Sektör Bilgileri, Tüm Raporlar, Seçilmiş Rasyolar, (http://www.tbb.org.tr/tr/Banka_ve_Sektor_Bilgileri/Tum_Raporlar.aspx) (Aralık 2011).

Tabloda- 18'e bakıldığında en dikkat çekici nokta, kamu sermayeli bankalar ile özel sermayeli bankalarda takipteki kredilerin toplam kredilere oranının, yani kredilerin takibe dönüşüm oranlarının özellikle 2001 ve 2002 yıllarında oldukça yüksek olmasıdır. Takibe dönüşüm oranı, kamu sermayeli bankalarda 2001 yılsonunda %55,7 ve 2002 yılsonunda %48,6 olarak gerçekleşmiş, benzer şekilde özel sermayeli bankalarda da 2001 yılsonunda %36,4 ve 2002 yılsonunda %9,1 oranında gerçekleşmiştir. Söz konusu yıllarda takip oranlarının oldukça yüksek çıkması, 2001 yılında ortaya çıkan ekonomik krizden kaynaklanmaktadır. Kredilerin geri tahsilinde yaşanan sıkıntılar ve takibe dönüşüm oranlarının bu denli yükselmesi bile 2001 yılında yaşanan krizin cumhuriyet tarihindeki en önemli ekonomik kriz olduğuna dair önemli bir kanıt niteliğindedir.

2001 yılında yaşanan ekonomik krizden sonra takip eden yıllarda ülkemizde ekonomik ve siyasi anlamda nispeten daha olumlu bir ortamın oluşmasının yanı sıra, özellikle bankacılık sektörüne yönelik yasal mevzuata ilişkin yapılan düzenlemeler ve oluşturulan regülasyonlar sayesinde kredi kalitesinde artış meydana gelmiş ve kredi takip oranlarında sonraki yıllarda ciddi boyutlarda düşüşler yaşanmıştır. Nitekim 2001 yılsonunda takibe dönüş oranı kamu sermayeli bankalarda %55,7 ve özel sermayeli bankalarda %36,4 iken, 2010 yılsonu itibariyle bu oran her iki banka grubunda da %3,3'e gerilemiştir.

Yabancı sermayeli bankalar ile kalkınma ve yatırım bankalarında ise belirtilen tarihler arasındaki kredi takip oranları diğer banka gruplarına göre nispeten daha istikrarlı ve düşük tutarlarda gerçekleşmiştir. 2010 yılsonu itibariyle Türk bankacılık sektörünün kredi takip oranı ortalaması %3,8 olduğu dikkate alındığında, söz konusu tarih itibariyle kredi takip oranı yabancı sermayeli bankalarda %6,1 ile sektör ortalamasının üzerinde, kalkınma ve yatırım bankalarında ise %1,8 ile sektör ortalamasının altında gerçekleşmiştir.

Grafik: 11-Banka Grupları Bazında Takipteki Krediler(Brüt)/ Toplam Krediler Oranı

Kaynak: Tablo-18'den yararlanılarak tarafımızca üretilmiştir.

4.1.4.3. Donuk Alacakların Aktif Toplamına Oranı

Türk bankacılık sektörünün 2001 – 2011 dönemine ilişkin donuk alacakların aktif toplamına oranı Tablo-19 ve Grafik-12’de yer almaktadır.

Tablo: 19- Türk Bankacılık Sektörü Donuk Alacakların Aktif Toplamına Oranı

(Milyon TL)

Yılı	Toplam Donuk Alacaklar*	Toplam Aktifler*	Donuk Alacaklar/Aktifler (%)
2011	17.730	1.161.547	1,52
2010	18.877	961.876	1,96
2009	20.671	798.533	2,58
2008	13.216	705.871	1,87
2007	9.827	561.172	1,75
2006	8.182	484.857	1,68
2005	7.496	396.970	1,88
2004	6.356	306.452	2,07
2003	8.627	249.750	3,45
2002	10.430	212.675	4,90
2001	16.931	216.508	7,82

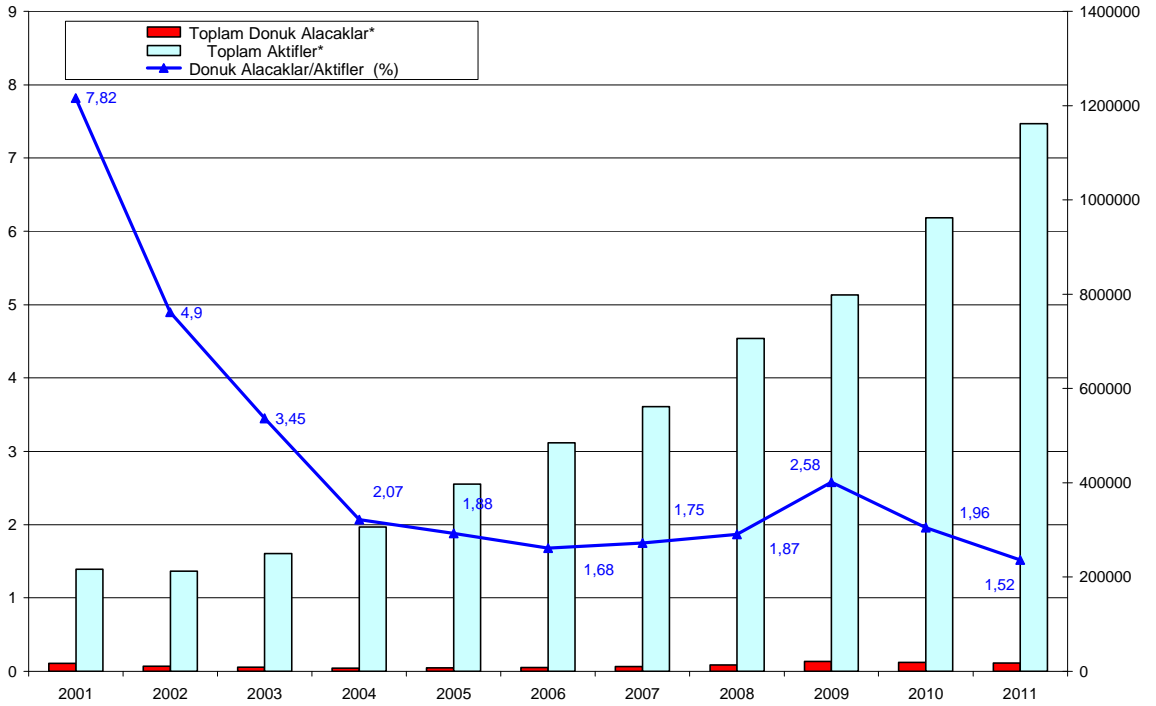
* Katılım bankaları hariçtir.

Kaynak: Tablo- 5 ve Tablo-14’ten yararlanılarak tarafımızdan hazırlanmıştır.

Takipteki kredilerin toplam aktife oranının gelişimini gösteren tablo ve grafik incelendiğinde; belirtilen yıllar arasında Türk bankacılık sektöründe takipteki kredinin toplam aktiflere oranının istikrarlı bir şekilde düşüş eğilimi gösterdiği, 2001 yılsonunda söz konusu oran %7,8 iken, 2011 yılsonunda % 1,52 rakamına gerilediği görülmektedir. Türk bankacılık sektöründe, 2002 yılından sonra toplam kredilerde yaşanan artışa rağmen, aktif kalitesinde meydana gelen düzelme sonucunda tahsili gecikmiş alacak

oranının düşmesinin yanı sıra, sektör aktiflerinde meydana gelen ciddi tutarlardaki artışlar da donuk alacak/toplam aktif oranının düşmesinde etkili olmuştur.

Grafik: 12- Türk Bankacılık Sektörü Donuk Alacakların Aktif Toplamına Oranı

Kaynak: Tablo-19'dan yararlanılarak tarafımızca üretilmiştir.

4.1.5. Özel Karşılıkların Gelişimi

5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun "karşılıklar ve teminatlar" başlıklı 53. maddesinde; bankaların, krediler ve diğer alacakları ile ilgili olarak, doğmuş veya doğması muhtemel zararların karşılanması ve bunlar dışında kalan varlıkların değer azalışları için yeterli düzeyde karşılık ayrılması gerektiği belirtilmektedir. Bankacılık Kanunu'nda yer alan bu hüküm doğrultusunda, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme

Kurumu tarafından çıkartılan karşılıklar yönetmeliği ile bu konuda detaylı düzenlemeler yapılmıştır.¹⁷³

Çalışmanın nceki bölümlerinde de belirtildiği üzere, karşılıklar yönetmeliği doğrultusunda sınıflandırılan krediler ve diğer alacakların; üçüncü gruba alındığı tarihten itibaren en az %20'si, dördüncü gruba alındığı tarihten itibaren en az yüzde %50'si, beşinci gruba alındığı tarihten itibaren yüzde %100', oranında da özel karşılık ayrılır.

Özel karşılık tutarları banka bilançolarının aktif tarafında, özel karşılıklar hesabında yer almakta, bu hesapta yer alan tutarlar önceki yıllardan devir gelen özel karşılık tutarlarını da kapsamaktadır. Özel karşılık tutarları bankalar açısından ayrıldıkları yıl itibariyle gider kalemi niteliğindedirler ve ayrıldıkları yılda banka karını azaltıcı etki göstermektedirler. Özel karşılık ayrılan donuk alacakların takip hesaplarına aktarıldıkları yıl içinde kısmen veya tamamen tahsil olmaları durumunda, bunlar için ayrılan özel karşılıklar da iptal edilerek gider hesabından çıkış yapılır, ancak, donuk alacağın sonraki yıllarda kısmen veya tamamen tahsil edilmesi halinde ise bunun için daha önce ayrılmış olan özel karşılık tutarları ise gelir yazılacak ve banka karında artış olacaktır.

Katılım bankaları hariç, Türk bankacılık sektörü tarafından 2001 – 2011 dönemi arasında takip hesaplarına aktarılan kredi ve alacaklar için ayrılan özel karşılık tutarları aşağıda Tablo-20'de yer almaktadır.

---

¹⁷³ BDDK, **Bankalarca Kredilerin ve Diğer Alacakların Niteliklerinin Belirlenmesi ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik**, 01.11.2006 tarih ve 26333 sayılı Resmi Gazete.

Tablo: 20- Türk Bankacılık Sektörü Özel Karşılık Gelişimi

(Milyon TL)

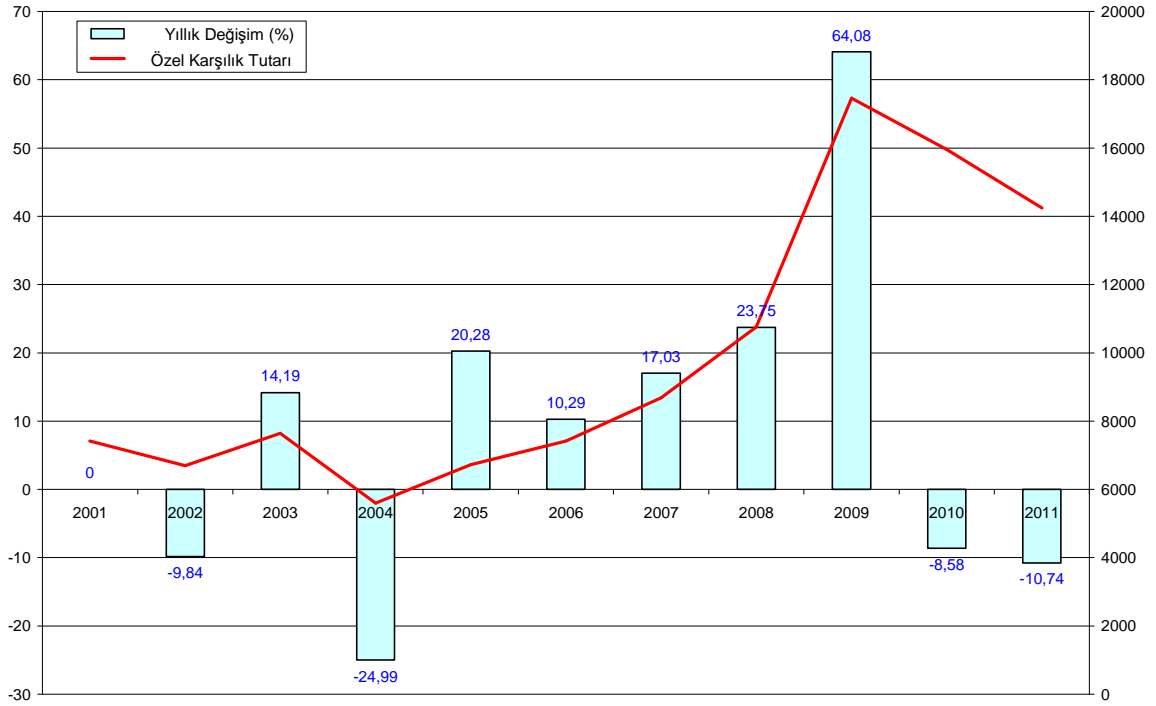
Yılı	Özel Karşılık Tutarı	Yıllık Değişim (%)
2011	14,248	(-) 10,74
2010	15,964	(-) 8,58
2009	17,464	64,08
2008	10,753	23,75
2007	8,689	17,03
2006	7,424	10,29
2005	6,731	20,28
2004	5,596	(-)24,99
2003	7,641	14,19
2002	6,691	(-)9,84
2001	7,422	-

Kaynak: TBB, Banka ve Sektör Bilgileri, İstatistiki Çoklu Raporlar, ([http://www.tbb.org.tr/tr/Banka ve Sektor Bilgileri/Istatistiki Coklu Raporlar.aspx?Rid=602](http://www.tbb.org.tr/tr/Banka_ve_Sektor_Bilgileri/Istatistiki_Coklu_Raporlar.aspx?Rid=602)), (Aralık, 2011).

Bankacılık sektörü tarafından ayrılan özel karşılık tutarlarının gelişimine bakıldığında, özel karşılık rakamlarının da doğal olarak sektörün donuk alacak rakamının gelişimine paralel bir seyir izlediği görülmektedir. Özel karşılıkların rakamsal olarak düşüş gösterdiği 2002, 2004, 2010 ve 2011 yıllarında, toplam takipteki alacak bakiyesinde de düşüş görülmektedir.

Grafik: 13- Türk Bankacılık Sektörü Özel Karşılık Gelişimi

Kaynak: Tablo-20'den yararlanılarak tarafımızca üretilmiştir.

4.1.6. Özel Karşılıklar ve Donuk Alacakların Gelişimi

Bankalar açısından donuk alacak rakamının seyri aktif kalitesinin önemli bir göstergesi olduğu gibi, donuk alacaklar için ayrılan özel karşılık oranları da aktif kalitesi bakımından ayrı bir gösterge niteliğindedir. Böylece, takibe düşen alacaklara ayrılan özel karşılıkların düzeyi, bankaların uğrayacağı zararın ne kadarının hali hazırda mali tablolara intikal ettirildiğinin belirlenmesi açısından önem taşımaktadır.¹⁷⁴

Bankalarca kullanılan krediler nedeniyle maruz kalınabilecek zararların sermaye üzerindeki etkisini azaltmak için ayrılan özel karşılıkların tahsili gecikmiş alacaklara (TGA) oranı, sektörün kredi riskinin ve etkinliğinin analizinde son derece önem taşımaktadır.

¹⁷⁴ Sedat Yetim, Ozan Gülhan, **Türkiye ve Yeni Avrupa Birliği Ülkeleri Bankacılık Sistemleri Karşılaştırması**, BDDK, ARD Çalışma Raporları, No:2005/5, Ankara, Ağustos 2005, s.25.

Tablo: 21- Banka Grupları Bazında Özel Karşılıkların Takipteki Kredilere Oranı

	Özel Karşılıklar / Takipteki Krediler(Brüt)									
	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003	2002	2001
Kamu Sermayeli MB	87,7	86,7	87,5	96,3	96,8	97,0	95,6	97,6	73,9	62,7
Özel Sermayeli MB	86,5	88,2	80,3	86,8	87,7	86,1	83,5	80,0	53,0	30,9
Yabancı Sermayeli MB	78,2	75,3	75,5	80,5	89,8	83,3	74,8	78,5	77,6	76,0
Kalkınma ve Yatırım B	80,6	75,1	91,7	93,4	95,0	93,4	87,2	90,3	64,0	81,6

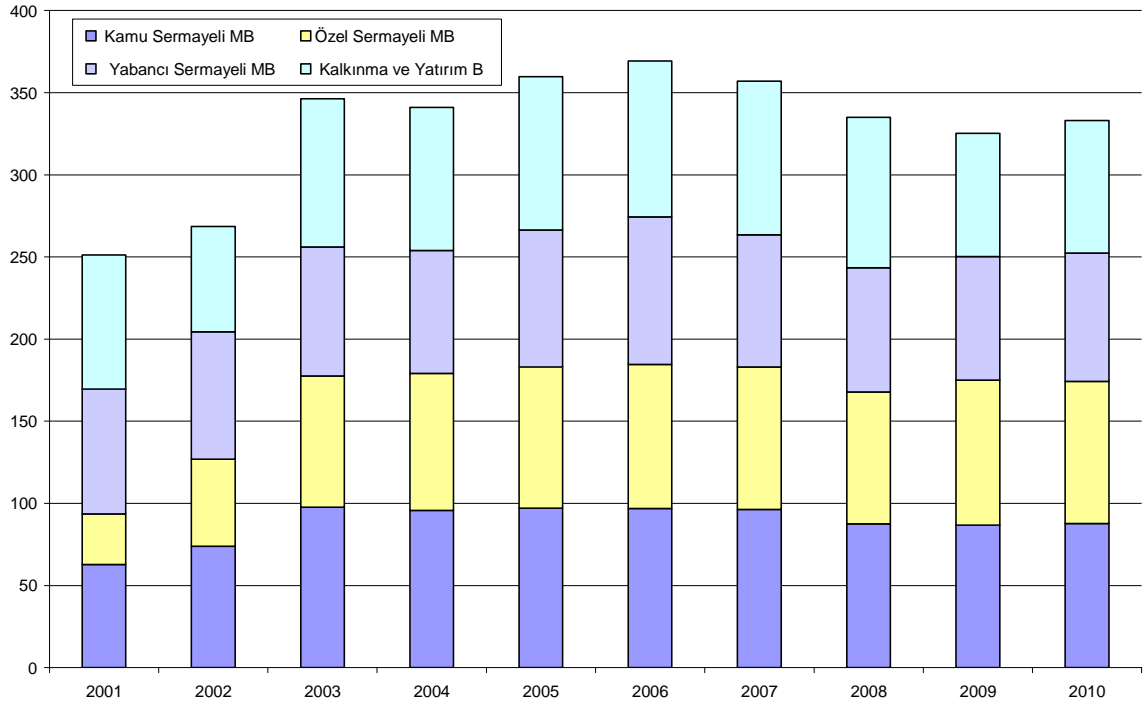
Kaynak: TBB, Banka ve Sektör Bilgileri, Tüm Raporlar, Seçilmiş Rasyolar, (http://www.tbb.org.tr/tr/Banka_ve_Sektor_Bilgileri/Tum_Raporlar.aspx) (Aralık 2011).

Banka grupları bazında özel karşılık/donuk alacak tablosu incelendiğinde, özellikle kamu sermayeli bankalar ile özel sermayeli bankalar tarafından donuk alacaklar için ayrılan özel karşılıkların 2001 ve 2002 yıllarında diğer banka gruplarına nazaran düşük kaldığı, ancak sonraki dönemlerde söz konusu oranların bu bankalarda da yükselme eğilimine girdiği, hatta 2010 yılsonu itibarıyla kamu ve özel sermayeli bankalara ait özel karşılık oranlarının diğer banka oranlarını geçtiği görülmektedir.

Katılım bankaları dahil Türk bankacılık sektöründe 2009 yılsonunda %83,6 olan takipte izlenen kredilere karşılık ayırma oranı, Aralık 2010 itibarıyla %84,4 gibi yüksek bir seviyede gerçekleşmiştir. Söz konusu oranın yüksek düzeylerde bulunması, bankacılık sektörünün aktif kalitesi açısından olumlu olarak değerlendirilmektedir.¹⁷⁵

¹⁷⁵ BDDK, **Türk Bankacılık Sektörü Genel Görünümü**, Sayı:2011/1, Şubat 2011, s.19.

Grafik: 14- Banka Grupları Bazında Özel Karşılıkların Takipteki Kredilere Oranı

Kaynak: Tablo-21'den yararlanılarak tarafımızca üretilmiştir.

4.1.7. Aktif Büyüklüğe Göre İlk On Bankaya İlişkin Seçilmiş Rasyolar

2011 yılsonu itibariyle aktif büyüklük açısından Türk bankacılık sektörünün ilk on sırasına giren bankalara ait, “kredi/aktif”, “kredi/mevduat”, “kredi/TGA” ve “karşılıklar/TGA” oranları Tablo-22’de gösterilmektedir.

Tablo: 22- Aktif Büyüklüğe Göre İlk 10 Bankaya İlişkin 2010-2011 Yılsonu Verileri

		Kredi/Aktif		Kredi/Mevduat		TGA/Kredi		Karşılık/TGA	
		2010	2011	2010	2011	2010	2011	2010	2011
1	T. İş Bankası	47,3	56,7	73,3	93,2	3,7	2,1	100,0	100,0
2	T.C. Ziraat B.	37,1	44,3	45,7	62,9	1,5	1,2	67,0	70,3
3	T. Garanti B.	51,3	57,0	90,8	98,8	3,0	1,8	81,9	81,7
4	Akbank	46,2	52,6	87,8	91,4	2,4	1,8	100,0	92,9
5	Yapı Kredi B.	59,9	62,0	98,5	105,6	3,5	3,0	77,1	64,7
6	T.Halk Bankası	59,4	61,4	84,9	84,5	3,9	2,9	83,3	84,0
7	T. Vakıflar B.	60,0	64,1	97,5	93,9	4,8	3,6	98,9	95,0
8	Finansbank	65,0	64,6	105,8	102,0	6,6	5,8	86,8	78,2
9	T. Ekonomi B.	60,0	66,8	106,3	111,2	3,1	2,8	65,9	71,3
10	Denizbank	64,2	61,7	116,9	110,6	4,9	3,2	72,3	69,3

Kaynak:([http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Raporlar/Bankacilikta Yapisaal Gelismeler/9886bankacilikta_yapisaal_gelismeler_sayi5.pdf](http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Raporlar/Bankacilikta_Yapisaal_Gelismeler/9886bankacilikta_yapisaal_gelismeler_sayi5.pdf)), (Aralık 2011)

* 2011 yılsonu verileri www.bddk.org.tr ve Ziraat Bankası A.Ş. Stratejik Planlama Daire Başkanlığı tarafından hazırlanan “İlk 10 banka-sektör karşılaştırması/ Aralık 2011” adlı çalışmadan temin edilen rakamlardan yararlanılarak tarafımızdan hazırlanmıştır.

Toplam aktif büyüklükleri itibariyle ilk 10 banka içerisinde yer alan bankalarda kamu bankaları ile karşılaştırıldığında özel bankaların genel itibariyle daha yüksek kredi/mevduat oranı ile çalıştığı görülmektedir. Söz konusu oranın, ilk 10 bankanın çoğunluğunda kredi büyümesine paralel olarak 2010 yılına kıyasla arttığı görülmektedir.

Aktif büyüklüğe göre ilk 5 ve ilk 10 bankanın takibe dönüşüm oranı incelendiğinde, ilk 5 bankanın takibe dönüşüm oranının sektör geneline göre oldukça düşük olduğu görülmektedir. 2010 yılında takibe dönüşüm oranı, bankacılık sektörümüz için %3,8 iken ilk 10 banka için %3,5 ve ilk 5 banka için ise %2,8 olarak gerçekleşmiştir. 2011 yılında ise sektörün takip oranı %2,7 iken, bu oran ilk 10 banka için %2,8 ve ilk 5 banka için %1,9 olarak gerçekleşmiştir.

4.2. Türk ve Seçilmiş Ülke Bankacılık Sektörlerinin Finansal Sağlık Göstergeleri Açısından Karşılaştırmalı Analizi

Çalışmanın bu bölümünde Türk bankacılık sektörü ile seçilmiş bazı ülke bankacılık sektörlerine ait kredilerin takibe dönüşüm oranları, sermaye yeterlilik rasyoları ile aktif ve özkaynak karlılıkları detaylı şekilde incelenerek karşılaştırmalı analizleri yapılmıştır. Bankacılık sektörünün finansal sağlamlılık ve verimlilik açısından en önemli göstergeleri olmaları nedeniyle bu oranlar analize konu edilmiştir.

4.2.1. Kredinin Takibe Dönüşüm Oranları Açısından

Türk bankacılık sektörü ile küresel düzeyde seçilmiş bazı ülkelere ilişkin 2005– 2011 yılları arasındaki dönemin takibe dönüşüm oranları Tablo-23’de yer almaktadır.

Tablo: 23- Seçilmiş Bazı Ülkelere İlişkin Kredilerin Takibe Dönüşüm Oranları

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Son Veri
Avustralya	0,2	0,2	0,2	0,8	1,2	2,2	2	Eylül
Avusturya	2,6	2,7	2,2	2,0	2,3	2,8	2,7	Eylül
Kanada	0,5	0,4	0,7	1,1	1,3	1,2	1,1	Haziran
Fransa	3,5	3,0	2,7	2,8	3,6	3,8	-	Aralık
Almanya	4,0	3,4	2,6	2,8	3,3	3,3	-	Eylül
Yunanistan	6,3	5,4	4,5	5,0	7,7	9,1	13,4	Haziran
İzlanda	1,1	0,8	-	-	61,2	-	-	Aralık
İrlanda	0,7	0,7	0,8	2,6	9,0	10,4	14,1	Haziran
İtalya	5,3	4,9	4,6	4,9	7,0	10	11	Haziran
Portekiz	1,5	1,3	1,5	2,0	3,2	5,2	6,9	Eylül
İspanya	0,8	0,7	0,9	3,4	5,1	4,7	5,3	Haziran
İngiltere	1,0	0,9	0,9	1,6	3,5	4	-	Aralık
ABD	0,7	0,8	1,4	2,9	5,4	4,4	3,8	Eylül
Macaristan	2,3	2,6	2,3	3,0	6,7	9,1	-	Eylül
Çin	8,6	7,1	6,2	2,4	1,6	1,1	-	Aralık
Hindistan	5,2	3,3	2,5	2,3	2,3	2,4	2,2	Mart
Arjantin	5,2	3,4	2,7	2,7	3,0	2,1	-	Aralık
Brezilya	3,5	3,5	3,0	3,1	4,2	3,1	3,4	Eylül
Rusya	2,6	2,4	2,5	3,8	9,7	8,2	7,2	Eylül
TÜRKİYE	4,7	3,7	3,5	3,7	5,3	3,7	2,7	Aralık

Kaynak: BDDK, Finansal Piyasalar Raporu, Aralık 2011, Sayı 24,s.30, ([http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Raporlar/Finansal Piyasalar Raporlari/9433f_pr_aralik_2011.pdf](http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Raporlar/Finansal_Piyasalar_Raporlari/9433f_pr_aralik_2011.pdf)), (Aralık 2011)

Tabloda yer alan muhtelif ülkelerin takibe dönüşüm oranlarına bakıldığında, 2005 – 2008 yılları arasında kayda değer bir artış olmamakla birlikte, özellikle 2007 yılında ABD’de subprime mortgage kredilerinin geri ödemelerinde yaşanan sorunlarla ortaya çıkan finansal dalgalanma, 2009 yılından itibaren başta ABD ve Avrupa kıtasında yer alan bazı ülkeler olmak üzere, küresel boyutta takibe intikal oranlarında ciddi yükselişlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur.

ABD’de özellikle faizlerin düşük olduğu dönemlerde yüksek risk iştahı etkisiyle yeterli kredibilite incelemesi yapılmadan verilen subprime mortgage kredilerinde, faizlerin yükselmesiyle birlikte kredi taksitlerinin geri ödemelerinde temerrütler oluşması sonucu icra yoluyla satışlar artmaya başlamış, teminata alınmış olan konutların teminat değerlerinde ciddi tutarlarda düşüşler meydana gelmiş ve 2007 yılının ikinci çeyreğinden sonra krize dönüşen bu süreçte mortgage kredilerinin geri ödemelerinde yaşanan aksaklıklar ABD bankacılık sisteminin tamamını olumsuz etkilemiştir. Nitekim 2007 yılının son çeyreğinde ABD’de mortgage kredilerinde toplam ödenmeme oranı, 2007 yılının ilk çeyreğine göre %35 oranında artış göstermiştir.¹⁷⁶

Avrupa kıtasında ise başta İzlanda, İrlanda ve Macaristan olmak üzere, Yunanistan, İspanya, İtalya, İngiltere, Portekiz gibi ülkelerde takip oranları oldukça yükselmiş, tabloda belirtilen son dönemler itibariyle bu oran İzlanda’da %61,2, İrlanda’da 14,1, Macaristan’da %9,1, İtalya’da %11 ve Yunanistan’da %13,4 olarak gerçekleşmiştir. Avrupa’da yer alan ülkelere Avusturya, Fransa ve Almanya’da ise belirtilen dönemler arasında takibe dönüşüm oranında önemli sayılabilecek bir artış olmamış, Almanya’da az da olsa düşüş görülmüştür.

Takip oranlarındaki yükseliş ülkelerin krizi yaşama düzeyleri açısından önemli bir gösterge niteliğindedir. Nitekim belirtilen tarihlerde, İzlanda, İrlanda ve Yunanistan başta olmak üzere takip oranı yüksek olan ülkelerdeki sıkıntının boyutu 2011 yılı

---

¹⁷⁶ BDDK, **ABD Mortgage Krizi**, Çalışma Tebliği, Ağustos 2008, s.45.48.
http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Raporlar/Calisma_Raporlari/5176ABDMORTGAGE05082008x.pdf

sonuna doğru daha da yükselmiş ve bu ülkelerden bazılarının iflas riski dahi konuşulmaya başlanmıştır. Söz konusu tarihlerde takip rakamları düşük seyreden Almanya ve Avusturya gibi ülkeler ise diğer Avrupa ülkelerine nazaran halen devam etmekte olan ekonomik kriz karşısında nispeten daha sağlam durmaktadırlar.

Avustralya, ABD, Rusya ve Kanada gibi ülkelerde de takibe dönüşüm oranlarında yükselişler olduğu görülmekte ve bu ülkelerin farklı kıtalarda yer aldığı gerçeği dikkate alındığında söz konusu yaşanan krize küresel ekonomik kriz denilmesinin ne derece haklı bir kavram olduğu ortaya çıkmaktadır. Tabloda dikkat çeken önemli bir husus ise; yukarıda belirtilen ülkelerin aksine, Çin, Hindistan, Arjantin ve Brezilya gibi ülkelerde söz konusu dönem arasında takibe dönüşüm oranlarının düşmesidir.

Türk bankacılık sektörü dünya genelinde etkili olan küresel krizden 2008 ve 2009 yılında olumsuz etkilenmekle birlikte, 2001 yılındaki krizden büyük dersler çıkartması ve yapısal düzenlemelerini iyileştirmesi nedeniyle söz konusu krizlerden başta AB üyesi ülkeler olmak üzere diğer ülkeler kadar etkilenmemiştir.¹⁷⁷ Nitekim Türk bankacılık sektöründe tabloda belirtilen dönemler arasında takibe dönüşüm oranlarında düşüş görülmüş ve bir önceki yılsonunda %3,7 olan takibe intikal oranı, 2011 yılsonu itibariyle bir puanlık düşüş ile son on yıldaki en düşük seviye olan %2,7 oranında gerçekleşerek çoğu Avrupa ülkesinden daha iyi bir performans göstermiştir.

---

¹⁷⁷ Erişah Arıcan, Başak Tanınmış Yücememiş, Melisa Erdilek Karabay, Gökhan Işıl, **Türk Bankacılık Sektöründe Ölçek Ekonomileri, Pazar Hakimiyeti ve Rekabet Gücü, Maliyet Etkinliği ve Ölçek Ekonomilerine İlişkin Ekonometrik Bir Uygulama**, TBB Yayınları, Yayın No:278, İstanbul, 2011, s.122.

4.2.2. Sermaye Yeterlilik Rasyosu Açısından

Türk bankacılık sektörü ile küresel düzeyde seçilmiş bazı ülkelerin 2008 – 2011 yılları arasındaki dönemin Sermaye Yeterlilik Rasyosuna (SYR) ilişkin oranlar Tablo-24’te yer almaktadır.

Tablo: 24- Seçilmiş Bazı Ülkelere İlişkin Sermaye Yeterlilik Rasyoları

	2008	2009	2010	2011
Avustralya	11,3	11,9	11,4	11,5 (3.Ç)
Avusturya	12,9	15,0	15,4	15,4 (3.Ç)
Kanada	12,2	14,7	15,6	16,3 (3.Ç)
Fransa	10,5	12,4	12,7	-
Almanya	13,6	14,8	16,1	16,9 (3.Ç)
Yunanistan	10,0	11,7	12,3	10,3 (3.Ç)
Lüksemburg	15,4	19,2	17,4	18,2 (3.Ç)
İrlanda	12,1	12,8	-	14,8 (2.Ç)
İtalya	10,4	11,7	12,1	12,8 (2.Ç)
Portekiz	9,4	10,5	10,3	9,3 (3.Ç)
İspanya	11,3	12,2	11,9	11,8
İngiltere	12,9	14,8	15,9	-
ABD	-	13,9	14,8	15,0 (3.Ç)
Polonya	11,2	13,3	13,9	13,1
Çin	-	-	12,2	-
Hindistan	13,0	14,3	15,2	13,5 (1.Ç)
Arjantin	16,9	18,8	17,7	-
Brezilya	18,2	18,9	17,6	17,0 (3.Ç)
Rusya	16,8	20,9	18,1	15,2 (3.Ç)
TÜRKİYE	18,0	20,6	19,0	16,5

Kaynak: BDDK, Finansal Piyasalar Raporu, Aralık 2011, Sayı 24,s.28, ([http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Raporlar/Finansal Piyasalar Raporlari/9433f pr_aralik_2011.pdf](http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Raporlar/Finansal_Piyasalar_Raporlari/9433f_pr_aralik_2011.pdf)), (Aralık 2011)

Sermaye Yeterliliği Rasyosu konusundaki ilk düzenlemeler Basel I ile yapılmış ve %8 olarak belirlenmiştir. Daha sonra oluşturulan Basel II düzenlemelerinde de söz konusu standart rasyoda değişiklik yapılmamakla birlikte özellikle bankaların kredilendirme ve teminat alma konusundaki faaliyetlerine ağır şartlar getirilmiştir.¹⁷⁸ Bununla birlikte ülkemiz de dahil olmak üzere bir çok ülke ihtiyatlılık gereği Basel kriterlerinde istenilen asgari sermaye oranından daha yüksek sermaye yeterliliği oranı benimsemiştir. Mevcut durum itibariyle BDDK tarafında Türk bankacılık sektörü için benimsenen sermaye yeterliliği hedef rasyosu %12 olarak uygulanmaktadır.

Global ölçekte son dönemlerde yaşanan ekonomik ve finansal sıkıntılar mevcut finansal düzenlemelerin yetersizliği tartışmalarını ve beraberinde bu yetersizliklerin giderilmesi için Basel III ile düzenleme değişikliklerini gündeme getirmiştir. Basel III ile mevcut özkaynak ve sermaye yeterliliği hesaplamalarında önem arz eden sermayenin niteliğinin ve niceliğinin artırılmasına ilişkin standartlar ile dönerselliğe bağlı olarak kullanılacak ilave sermaye tamponu getirilmektedir. Bu düzenlemeyle, ana sermaye/RAV oranı %4'ten %6'ya, sermaye tamponu dahil edildiğinde etkin sermaye gereksinimi %10,5'e çıkmaktadır. Yine döngüseliği tam dikkate almadığı gerekçesiyle eleştirilen Basel II'nin bu eksikliğini gidermek amacıyla ülke şartlarına ve tercihlerine bağlı olarak %0 ile %2,5 arasında değişen döngüsel sermaye tamponu uygulaması da getirilmiştir. Basel III ile sermayenin niteliğine ilişkin değişikliklerin yapılmasının ana nedeni son finansal krizde banka bilançolarında sermaye olarak yer alan tutarların fonksiyonel olarak sermaye görevini yerine getirecek nitelikten uzak olmasının görülmesidir.¹⁷⁹

İlk olarak 2008 yılında ABD konut piyasalarındaki dalgalanmalar ile ortaya çıkan ve Lehman Brothers'ın iflasını duyurması ile bütün dünyaya yayılan finansal kriz, çok sayıda ülkede birçok bankanın yetersiz kalite veya tutarda sermaye ve likidite yapısı ile faaliyetlerini sürdürdüğünü ortaya çıkartmıştır. Küresel finansal kriz boyunca farklı ülkelerden bankaların açıkladığı zararlar 2 trilyon USD'ye yaklaşırken IMF toplam zarar rakamının 2,3 trilyon USD'ye ulaşmasını beklemektedir. Geline bu nokta

¹⁷⁸ BDDK, **Finansal Piyasalar Raporu**, Aralık 2011, s.28.

¹⁷⁹ BDDK, **Sorularla Basel III**, s.6.12.

uluslararası düzeyde sermaye ve likiditeye ilişkin standartların yükseltilmesinin uygun olacağı konusunda görüş birliğini ortaya koymuştur. Avrupa bankacılık sektörü bir bütün olarak ele alındığında, Basel III kapsamındaki yeni sermaye ve likidite gereksinimlerini karşılamak için 1,5 trilyon USD'ye ihtiyaç olduğu düşünülmekte olup ABD bankacılık sistemi için de durum pek farklı değildir.¹⁸⁰

Tablo-24 incelendiğinde, sermaye yeterliliği oranları ve ana sermaye oranlarının 2008-2011 döneminde küresel boyutta artış gösterdiği gözlenmektedir. İspanya, Yunanistan ve Portekiz gibi güçlüklerle karşılaşan ülkeler haricinde gelişmiş ekonomilerde genel olarak devamlı bir artış eğilimi gözlenirken, yükselen ekonomilerde ise sermaye yeterliliği ve ana sermaye oranının dalgalandığı görülmektedir. Küresel bazda karşılaştırıldığında Almanya ve Lüksemburg gibi gelişmiş ülkelere sonra, Brezilya ve Türkiye en yüksek sermaye yeterlilik rasyosuna sahiptir. Bu ülkeler arasında en yüksek ana sermaye/RAV oranına sahip olması Türkiye'nin özkaynak kalitesinin yüksekliğine işaret etmektedir.

Basel III düzenlemeleri kapsamında özkaynak hesaplamalarında çıkarılacak olan üçüncü kuşak sermaye kalemi mevcut haliyle Türk bankacılık sektöründe zaten bulunmadığından bu durum ülkemiz bankacılık sektörünü etkilemeyecektir. Bu konu daha çok Avrupa ve ABD'deki bankalar açısından önem arz etmekte olup bu ülke bankalarının sermaye bileşenleri arasında çekirdek sermaye olarak tanımlanmayan ancak toplam sermayede yer alan tutarlar oldukça yüksektir. Türkiye'nin Basel kriterleri kapsamında %8 olarak kabul edilen sermaye yeterlilik oranına ek olarak 2006 yılında asgari %12'lik hedef oran belirlemesi, yaşanan son kriz sürecinde Türk bankalarının sermaye sıkıntısı çekmemesinde en etkili proaktif önlemlerden biri olmuştur. Nitekim küresel kriz sürecinde Türkiye OECD ülkeleri arasında bankacılık sektöründe kamunun sermaye desteğine ihtiyaç duymayan tek ülke konumunda olmuştur.¹⁸¹

---

¹⁸⁰ BDDK, **Sorularla Basel III**, s.8.

¹⁸¹ BDDK, **Sorularla Basel III**, s.12.

4.2.3. Karlılık Göstergeleri Açısından

Türk bankacılık sektörü ile küresel düzeyde seçilmiş bazı ülkelerin 2009 – 2011 yılları arasındaki dönemine ait Aktif Karlılığı(ROA) ve Özkaynak Karlılığı(ROE)'na ilişkin oranlar Tablo-25'te yer almaktadır.

Tablo: 25- Seçilmiş Bazı Ülkelere İlişkin Karlılık Oranları

	ROA			ROE		
	2009	2010	2011	2009	2010	2011
Avustralya	1	1,1	-	18,6	20	-
Avusturya	0,1	0,5	0,1	1,5	7,9	1
Kanada	0,7	1,1	1,1	18,2	22,9	24,5
Fransa	0,3	0,6	-	7,2	12	-
Hollanda	0	0,1	-	0	3	-
Yunanistan	0,4	0	-1,5	5,2	0	-21,5
Belçika	-0,1	0,5	-	-2,5	10,6	-
İrlanda	-1,6	-	-0,5	-35,8	-	-8,6
İtalya	0,3	0,3	0,2	4	3,7	2,2
Portekiz	0,4	0,5	0,1	7,3	7,5	2,3
İspanya	0,6	0,5	0,5	9,2	7,7	7,5
İngiltere	0,1	0,1	-	2,6	1	-
ABD	0,2	0,2	0,3	1,8	1,8	2,7
Polonya	0,8	1	1,3	11,2	13,2	16,6
Çin	-	1,1	-	-	19,2	-
Hindistan	1	1	0,9	10,6	10,8	14,3
Arjantin	3,6	4	-	29,5	34,8	-
Brezilya	2,4	3,2	2,3	22,1	29,3	22,5
Endonezya	2,6	2,7	2,3	26,8	25,9	20,3
TÜRKİYE	2,6	2,5	1,7	20,2	18,1	14,3

Kaynak: BDDK, Finansal Piyasalar Raporu, Aralık 2011, Sayı 24,s.32,
(http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Raporlar/Finansal_Piyasalar_Raporlari/9433fpr_aralik_2011.pdf), (Aralık 2011)

Tablo- 25'te yer alan ülkelerin bankacılık sektörlerinin aktif (ROA) ve özkaynak (ROE) karlılığı karşılaştırıldığında, gelişmiş ekonomilerde özellikle Kanada'nın yüksek karlılık oranları ile çalıştığı; gelişmekte olan ekonomilerde ise Arjantin, Türkiye, Brezilya ve Endonezya'nın görece yüksek getiri oranına sahip olduğu görülmektedir. ABD ile AB ülkelerinden Belçika, Hollanda, İngiltere gibi gelişmiş ekonomilerin oldukça düşük düzeyde ve İrlanda, Yunanistan gibi ülkelerin de negatif düzeyde karlılık oranlarına sahip olmaları dikkat çekmektedir. Yine söz konusu tablo incelendiğinde, ülkelerin karlılık oranlarının genel itibariyle 2009 yılından itibaren düşme eğiliminde olduğu görülmektedir.

Sonuç olarak, yukarıda yer alan tablo ve analizlerden de anlaşılacağı üzere Türk bankacılık sektörüne ait takibe dönüşüm oranı, sermaye yeterlilik rasyosu ve karlılık oranları gibi finansal sağlamlık göstergelerinin, gerek gelişmiş, gerekse yükselen ekonomiler arasında üst sıralarda yer aldığı görülmektedir.

4.3. Kredi Teminat İlişisine Yönelik Literatürde Yer Alan Çalışmalar

Kredi teminat ilişkisine yönelik yapılan çalışmalara ilişkin uluslararası literatür tarafımızca taranmış ve literatürde yer alan çalışmalardan önemli gördüklerimize dair özet açıklamalar aşağıda yer almıştır.

Menkhoff, Neuberger ve **Suwanaporn** tarafından yapılan çalışmada; daha olgun bir piyasa ile karşılaştırıldığında yükselen piyasalarda teminatların rolü ve bileşenleri araştırılmış, bu kapsamda Tayland ticari bankacılık sektörüne ait 560 kredi dosyasından meydana gelen bir veri seti analiz edilerek, gelişmiş piyasalara oranla bu piyasada hem teminat düzeyinin hem de oranlarının daha yüksek olduğunu belirlenmiştir. Çalışmada, Tayland bankalarının, nispeten küçük ve genç firmaların yüksek olan kredi risklerini azaltmak için teminat kullandıkları, uzun süreli kredi ilişkileri olan müşterilerinde ise bilgi orantısızlıkları (information asymmetry) düştüğünden teminat koşullarını da azatlıklarını ve piyasa kusurlarının yabancı

bankalara oranla daha fazla teminat talep eden yerel bankalardan ileri geldiğini, belirlemişlerdir.¹⁸²

Niinimaki tarafından yazılan makalede ise; teminat değeri ve projenin başarı olasılığı dalgalandığında, oluşan orantısız bilgilenmeye dayalı kredi piyasasındaki teminatlardan doğan maliyet ve kazançlar araştırılmıştır. Niinimaki'nin bulgularına göre borçlular şu üç nedenle teminat sunmaya isteklidir: (i) kendi gelecek değeri ile projenin başarı olasılığı ilişkili olduğunda, (ii) kendi değeri güçlü şekilde dalgalanma gösterdiğinde, (iii) kendi sermayesi ile fonlama yaptığında. Bu koşullardan bir tanesi gerçekleştiğinde, yüksek riskli bir borçlu düşük riskli bir borçluya oranla teminat vermeye daha gönüllü olabilmektedir.¹⁸³

Voordeckers ve **Steijvers** tarafından yapılan çalışmada; kişisel teminatların bileşenleri ile eşanlı olarak ticari teminatların bileşenlerinin açıklanarak, teminatların bileşenleri üzerine deneysel bir ispat yapılması hedeflenmiştir. Elde ettikleri bulgular, firma ve ilişkili özelliklerin kredi ve kredi verenin özelliklerine göre teminatın daha önemli bileşenleri olduklarını ortaya koymaktadır. Akriba firmalar büyük olasılıkla daha yüksek teminatlar sunmaktadır. Teminat koşulları banka-borçlu ilişkileri uzadıkça düşmektedir. Dahası, ticari kredilerin sinyal veren etkileri vardır. Elde edilen sonuçlar riske dayalı argümanların ötesinde, ticari argümanların da teminat verme davranışını açıkladığını göstermektedir. Süreklilik oranına dayanan logit modeli kullanılarak, teminat kararlarının bileşenleri ile teminat türünün bileşenleri arasındaki farklar belirlenmiştir.¹⁸⁴

Koetter ve **Poghosyan** tarafından yapılan çalışmada; emlak fiyatlarındaki artışların teminat değerini ve borçluların net servetlerini arttırdığı, böylece kredi geri ödememe olasılıklarını düşürdüğü belirlenmiştir. Aksine, gerçek emlak fiyatlarından

---

¹⁸² Lukas Menkhoff, Doris Neuberger, Chodechai Suwanaporn, “**Collateral - Based Lending in Emerging Markets: Evidence from Thailand**”, Journal of Banking & Finance, Volume 30, Issue 1, January 2006, ss.1-21.

¹⁸³ J.-P. Niinimäki, “**Nominal and True Cost of Loan Collateral**”, Journal of Banking & Finance, Volume 35, Issue 10, October 2011, ss. 2782-2790.

¹⁸⁴ Wim Voordeckers, Tensie Steijvers, “**Business Collateral and Personal Commitments in SME Lending**”, Journal of Banking & Finance, Volume 30, Issue 11, November 2006, ss. 3067-3086.

sürekli sapmaların yanlış kişilere kredi kullandırılmasına, bankaların zarar olasılıklarının artmasına neden olduğu gözlenmiştir. Emlak piyasaları ve Almanya'daki bankalar üzerine yapılan deneysel çalışmanın sonucunda, emlak fiyatlarındaki dalgalanmaların bankaları istikrarsızlıklaştırdığı görülmüştür. Emlak gerçek değerinden sapmaların, fiyat düzeyindeki değişmelere oranla daha önemli olduğu tespit edilmiştir.¹⁸⁵

Chen ve **Kao** tarafından yapılan çalışmada; Tayvan yasalarının, bankalara kendi hisselerini teminat olarak gösteren firmaların idareci listelerinin ifşa edilmesini zorunlu kıldığı, bu uygulamanın amacının ise teminat olarak verilen hisselerin özelliklerinin ve banka performansı üzerindeki etkilerinin belirlenmesi olanağını sunmasından kaynaklandığı belirtilmiştir. Chen ve Kao, teminat olarak sunulan hisselerin riskinin banka etkinliğini arttırdığını, ancak banka karlılığını düşürdüğünü ortaya koymuştur. Kamu bankaları özel bankalara oranla kredilerin şüpheli hale gelmesinden korunmak için daha yüksek teminat almakta, dahası bankalar bu riske karşı daha yüksek faiz oranları uygulamaktadır. Fon yetersizliği olan şirket yöneticileri, yüksek devir hızı olan hisseleri ellerinde tutmakta ve/veya kendi bankaları ile ilişkileri zayıf olduğunda özel bankalarda kendi hisselerini teminat olarak vermeyi tercih etmektedirler.¹⁸⁶

Berger, Frame ve **Ioannidou** tarafından yapılan çalışmada; Teminatın, borç sözleşmelerinin yaygın olarak kullanılan fakat iyi anlaşılmamış olan bir özelliği olduğu, teorik literatürde teminatı açıklamaya yönelik iki geniş alanın, borçlular ve kredi verenler arasındaki ex ante özel iletişim veya ex post dürtüsel sorunlar olduğu, bununla birlikte, deneysel literatürde bu etkileri birbirlerinden izole etmenin mümkün olmadığı belirtilmiştir. Berger ve arkadaşları, bunu yapabilmek için, kredi sicilini kredi verenin gözlemleyemediği borçlunun riski hakkında özel bilgilerin kaynağı olarak kullanmışlardır. Bu veri, ayrıca borçlunun riski, kredi sözleşme koşulları ve hem

---

¹⁸⁵ Michael Koetter, Tigran Poghosyan, "Real Estate Prices and Bank Stability", Journal of Banking & Finance, Volume 34, Issue 6, June 2010, ss. 1129-1138.

¹⁸⁶ Anlin Chen, Lanfeng Kao, "Effect of Collateral Characteristics on Bank Performance: Evidence from Collateralized Stocks in Taiwan", Journal of Banking & Finance, Volume 35, Issue 2, February 2011, ss. 300-309.

güvenli hem de güvensiz krediler hakkındaki kamusal (kamuya açık) bilgilerin de kaynağıdır. Elde edilen bulgular, ex post teminat teorilerinin ex ante teorilere baskın olduğunu, çünkü kısa süreli borçlu-banka ilişkilerinin bankaca daha az bilindiğini ortaya koymaktadır.¹⁸⁷

Berger, Vega, Frame ve Miller tarafından yapılan çalışmada; teorik literatürde teminat alınmasını motive eden önemli bir husus, borçluların ex ante özel bilgilere sahip olmasından kaynaklanan, yanlış seçim (adverse selection), kredi tayinlaması (credit rationing) ve diğer etkinsizlikleri azaltan bir mekanizma olmasıdır. Ama bu literatürün merkezi etkileri veya yansımaları bakımından açık deneysel kanıtları bulunmamış, yani teminatların yanlış seçimi veya diğer etkinsizlikleri engellediği açıkça ispatlanmamıştır. Berger ve arkadaşları, kredi verenin bilgisinin benimsenen enformasyon teknolojisine göre dışsal olarak değiştiğini kabul etmiş ve bu teknoloji öncesi ve sonrası teminatların etkilerini karşılaştırmışlardır. Elde ettikleri sonuçlar, özel bilgi modellerinin merkezi önermeleri ile tutarlıdır ve bu teorinin ekonomik önemini desteklemektedir.¹⁸⁸

Chen tarafından yapılan çalışmada; teminat verildiğinde zamanlamamın finansal sıkıntıyı çözmek için kredi verenin dürtülerini etkileyeceği ileri sürülmüş, buna göre, şayet teminat miktarı kredi sözleşmesindeki kritik bir değeri aşarsa, borçlunun projesi etkin bir şekilde likiditeye çevrilemeyeceğinden finansal sıkıntıya düşeceği ileri sürülmüştür. Üçüncü bir tarafça sağlanan doğru fiyatlanmış bir kredi garantisinin likidite sıkıntısını kısmen çözebildiğinin de görüldüğü ve daha riskli borçluların daha fazla teminat vermeye istekli oldukları belirtilmiştir. Bu sonucun, Berger ve Udell (1990), Leeth ve Scott (1989) gibi araştırmacıların deneysel bulguları ile de tutarlı olduğu ifade edilmiştir.¹⁸⁹

---

¹⁸⁷ Allen N. Berger, W. Scott Frame, Vasso Ioannidou, “**Tests of Ex ante Versus Ex post Theories of Collateral Using Private and Public Information**”, Journal of Financial Economics, Volume 100, Issue 1, April 2011, ss. 85-97.

¹⁸⁸ Allen N. Berger, Marco A. Espinosa-Vega, W. Scott Frame, Nathan H. Miller, “**Why Do Borrowers Pledge Collateral? New Empirical Evidence on the Role of Asymmetric Information**”, Journal of Financial Intermediation, Volume 20, Issue 1, January 2011, ss. 55-70.

¹⁸⁹ Yehning Chen, “**Collateral, Loan Guarantees, and The Lenders’ Incentives to Resolve Financial Distress**”, The Quarterly Review of Economics and Finance, Volume 46, Issue 1, February 2006, ss. 1-15.

Jimenez, Salas ve Saurina tarafından yapılan çalışmada; ticari firmalara açılan kredilere uygulanan teminatların bileşenleri ayrıntılı bir modelle tahmin edilmiştir. İspanya firmalarına 1984-2002 döneminde açılan banka kredilerini içeren bir örnekleme dayanan panel verilerini kullanmışlardır. Bu alandaki teorilerle tutarlı şekilde, teminatların yanlış seçim (adverse selection) sorununa bir çözüm olduğu görüşündedirler. Elde ettikleri sonuçlar, teminat ile borçluların riskleri arasında negatif bir ilişkiyi göstermektedir. Ayrıca teminatların, kredi piyasasındaki rekabet, kredi verenin türü ve ekonomik döngüler gibi daha önce değinilmemiş bileşenleri olduğunu da ispatlamışlardır.¹⁹⁰

Orrillo tarafından yapılan çalışmada; bir teminat-ödememe kurgusunda aktif fiyatlama teoreminin bir parçası olarak teminatların nasıl rol oynadığı belirlenmeye çalışılmıştır. Orrillo, kişisel maksimizasyon probleminin çözümünde arbitraj fiyatlama çözümünü kullanmıştır.¹⁹¹

Jimenez ve Saurina yaptıkları çalışmada; banka kredilerinin ödenmeme olasılıklarının bileşenlerini analiz etmişlerdir. Bu bağlamda, teminat, kredi verenin türü, banka borçlu ilişkileri gibi bir dizi değişkenin rollerini araştırmışlar, bu kapsamda İspanya’da 1988-2000 döneminde 3 milyondan fazla krediyi incelemişlerdir. Elde ettikleri bulgulara göre teminatlı krediler daha yüksek ödenmeme riski taşımaktadır. Tasarruf bankalarınca verilen kredilerin daha riskli olduğunu ve banka-borçlu ilişkileri yakın olduğunda tarafların risk almaya daha istekli olduklarını da belirlemişlerdir.¹⁹²

Niinimaki tarafından 2007 yılında yapılan çalışmada, kredi teminatlarının bankalar ile mevduat sigorta kurumu arasında ahlaki tehlike (moral hazard) sorununu nasıl etkilediği araştırılmıştır. Elde ettiği bulgulara göre, teminat değerinin kesin olması,

---

¹⁹⁰ Gabriel Jiménez, Vicente Salas, Jesús Saurina, “**Determinants of Collateral**”, Journal of Financial Economics, Volume 81, Issue 2, August 2006, ss. 255-281.

¹⁹¹ Jaime Orrillo, “**Collateral once Again**”, Economics Letters, Volume 87, Issue 1, April 2005, ss. 27-33

¹⁹² Gabriel Jiménez, Jesús Saurina, “**Collateral, Type of Lender and Relationship Banking as Determinants of Credit Risk**”, Journal of Banking & Finance, Volume 28, Issue 9, September 2004, ss. 2191-2212.

bankaları daha güvenli kıldığından ve ahlaki tehlikeyi azalttığından banka getirilerindeki oynaklığı da azaltmaktadır. Üç basit model geliştiren Niinimäki, teminat değerlerindeki dalgalanmaların ahlaki tehlikeyi arttırdığını belirlemiştir. Niinimäki'nin bu bulguları küresel krize kaynaklık eden ABD'deki ipoteye dayalı finansal(mortgage) kriz ile de tutarlıdır.¹⁹³

Helwege tarafından yapılan çalışmada; finansal araçlardaki sıkıntıların “batmak için çok büyük” (too big to fail) olarak özetlenebilecek politikalardan ötürü sıklıkla yasal otoritelerin müdahalelerine zemin hazırladığı belirtilmiştir. Helwege göre, ahlaki tehlikenin yansımalarına rağmen, düzenlemeciler genellikle finansal kurumların iflasından korkmaktadırlar. Çünkü bu tür iflasların etkilerinin ekonominin reel kesimine de taşması riski bulunmaktadır. Finansal krizlerle bu tür firmaları ilişkilendiren mekanizma hala tam olarak anlaşılabilmiş değildir. Ama domino etkisi (üçüncü taraf riski – counterparty risk) ve piyasalarda yok pahasına satış (fire sales) gibi etkilerle yayıldığına inanılmaktadır. Finansal kurumların başarısızlıklarının, bir “finansal hızlandırıcı” (financial accelerator) ile ekonominin reel kesimine aktarıldığı düşünülmektedir. Helwege, bu bağlamda sistemik riskten sakınmaya yönelik politik tepkileri analiz etmiştir. Geçmişteki iflas olayları incelendiğinde domino etkisinin meydana gelmediğini belirten Helwege, bunun nedeni olarak firmaların çoğunun kendi pozisyonlarını çeşitlendirmesini göstermektedir. Ancak, finansal kurumların portföy çeşitlendirmelerine karşın, krizler finansal aktiflerin değerlerini düşürdüğünden çeşitlendirme etkisini kaybedebilmektedir. Düşük aktif değerleri, sıkıntıya düşen firmaların yok pahasına satış yapmalarından ileri gelmekte ve genellikle de yatırımların büyük kayıplarla sonuçlanmasına yol açmaktadır. Toparlanacak olursa “batmak için çok büyük” olarak anılan politikaların, iki temel nedeni vardır. Bunlar, domino etkisi ve yok pahasına satışlardır. Bunlar finansal araçları başarısızlığa sürüklediklerinden sistemdeki en önemli risklerdir. Dolayısıyla yasal düzenlemelerin mali teşvik (fiscal stimuli) gibi

---

¹⁹³ J.-P. Niinimäki, “Does Collateral Fuel Moral Hazard in Banking”, Helsinki Center of Economic Research, Discussion Paper No: 181, August 2007, ss. 1-26.

daha yaygın etkileri olan yaklaşımlara yönelmeleri gerekmektedir. Böylece servet etkisi geniş tüketici gruplarına yayılacağından daha etkili sonuçlar elde edilmektedir.¹⁹⁴

Bester tarafından yapılan çalışmada; kredi açan kurumun sözleşme tarihindeki güvenlik kaygılarının gelecekte borcun yeniden devredilmesi (yenilenmesi ve fiyat belirlenmesi – renegotiation) durumunu nasıl etkilediği incelenmiştir. Başlangıçtaki sözleşmenin vadesi, borçlu-banka ilişkisinin gelişiminde stratejik bir rol oynamaktadır. Çünkü dolaylı olarak hem kredinin yenilenme durumunu hem de yenilenen sözleşmenin vadesini belirlemektedir. Yenileme, iflas tehdidini bertaraf eden inanılmaz bir ön taahhüt niteliğindedir. Sonuç olarak, krediyi açan banka iflasın dayattığına oranla borcun bir bölümünü bağışlayarak ödememeye karşı bir şans daha verir. Bu da borçlunun ödememe kararını etkiler. Bester kurduğu modelde, kredi açan bankanın borçlunun ödememe konusunda gönüllü olup olmadığına veya ödeme yükümlülüklerini yerine getirip getiremediğine bakmaksızın analiz yapmıştır. Borçların yenilenmesi, bankanın icra yetersizliğinden kaynaklanan bir sonuç olarak ifade edilebilir. Bununla birlikte, Bester'e göre, yenilemenin refahı (iyileşmeyi) arttırdığı bir gerçektir. Bester'in yaklaşımı, uygulamada neden bankaların genellikle borçları yenilediklerini açık bir şekilde göstermektedir.¹⁹⁵

İlişkili kredilendirme, borçlu kalitesi ve teminat arasındaki ilişkiyi analiz eden **Elsas** ve **Krahn**, kredi ilişkilerinin doğasına dair yeni bulgular elde etmişlerdir. Beş büyük Alman bankasını ele alan bu araştırmacılar, kredi karar alma süreci ile kredi anlaşması tasarımı sürecinde kullanılabilecek bilgilere dayalı bir veri seti kullanmışlardır. Özellikle bankaların dâhili borçlu derecelendirmenin borçlu kalitesini değerlendirmekteki ve bankanın kendi iç değerlendirme sürecinin bilgi (istihbarat) yoğun ilişkileri (information-intensive relation) tanımlamaktaki rollerine eğilmişlerdir. Ayrıca finansal sıkıntıya düşen borçlular için iş dışı faaliyetlere dair verileri de analizlerinde kullanmışlardır. Elsas ve Krahn'in elde ettikleri bulgular, borçlu kalitesi, teminat düzeyi arasında güçlü bir ilişki olmadığını göstermektedir. Kredi

---

¹⁹⁴ Jean Helwege, “**Financial Firm Bankruptcy and Systemic Risk**”, Journal of International Financial Markets, Institutions and Money, Volume 20, Issue 1, February 2010, Pages 1-12

¹⁹⁵ Helmut Bester, “**The Role of Collateral in a Model of Debt Renegotiation**”, Journal of Money, Credit and Banking, Volume 26, February 1994, Pages 72-86.

sözleşmelerinde teminatların kullanımı, ilişkili kredilendirme ve yeniden devredilebilirlik (renegotiation) bakımlarından başlıca etken olarak tespit edilmiştir. İlişkili kredi veren bankaların kendi borçlularından fazla teminat almadıkları belirlenmiştir. Çünkü gelecekte kredilerin yenilenme durumları bankanın pazarlık gücünü arttırmakta ve borçluları yükümlülüklerini yerine getirmeye teşvik etmektedir. Bu bulgular, ex post risk, teminat ve ilişkili kredi arasındaki bağı güçlü şekilde kanıtlamaktadır.¹⁹⁶

4.4. Kredi Teminat İlişkisi ve Türk Bankacılık Sektörü Üzerine Bir Uygulama

Çalışmanın bu bölümünde Türkiye’de faaliyet gösteren büyük ölçekli bir ticari bankaya ait KOBİ kredileri ve ticari krediler ile bu kredilere ait sorunlu hale gelmiş krediler (tasfiye olunacak alacaklar-TOA) arasındaki ilişki analiz konusu yapılmıştır. Çalışmada kullanılan veri seti, 2009 Mart ayı ile 2011 Aralık ayı arasındaki 33 aylık dönemi kapsamaktadır. Çalışmada bu dönemlere ait veri seti başlıca iki nedenden dolayı kullanılmıştır. Küresel ölçekte düşüş göstermekle beraber etkisini halen sürdürmekte olan son finansal krizin 2008 yılında başlaması ve ağırlıklı olarak sonuçlarını 2009 yılı ve sonraki dönemlerde göstermesi nedeniyle belirtilen dönemlere ait veri setinin anlamlı sonuçlar doğuracağı düşüncesi birinci nedeni, analiz konusu rakamları içeren veri seti sahibi bankanın da sağlıklı bir şekilde sadece belirtilen dönemlere ait verileri sağlayabilmesi de ikinci nedeni oluşturmaktadır. Sorunlu hale gelmiş kredi bakiyesi, karşılıklar kararname kapsamında öngörülen teminat gruplarına göre dört farklı şekilde gruplandırılmış ve canlı kredilerin sorunlu kredi haline dönüşme sürecinde teminat konusunun etkinliği ile teminatlı kredilerin takibe intikal seyri irdelenmeye çalışılmıştır.

Çalışmanın başlangıcında, Türk bankacılık sektörünün tümünün, bunun mümkün olmaması durumunda ise bir veya birkaç bankaya ait teminat grupları bazında canlı KOBİ ve ticari kredi rakamları ile bu kredi gruplarına ait takip hesaplarında yer

---

¹⁹⁶ Ralf Elsas, Jan Pieter Krahen, “**Collateral, Default Risk, and Relationship Lending: An Empirical Study on Financial Contracting**”, CFS Center for Financial Studies, Frankfurt,2000, ss. 1-37

alan kredilerin teminat gruplarının tespit edilerek bunlar arasındaki ilişki ve gelişim seyri analiz konusu yapılması planlanmış, ancak yapılan tüm araştırma ve çalışmalara rağmen teminat grupları bazında canlı kredi verilerine ulaşmak mümkün olmayınca, büyük bir ticari bankaya ait takip hesaplarında yer alan KOBİ ve Ticari kredilerin teminat grupları bazında dağılım rakamları ile bu bankaya ait toplam canlı KOBİ ve ticari kredileri arasındaki ilişki ve gelişim analiz konusu yapılmıştır.

Uygulama kapsamında yapılan çalışma iki aşamadan oluşmaktadır. Birinci aşamada söz konusu bankaya ait yukarıda belirtilen dönemlere ilişkin KOBİ ve ticari krediler toplamı ile yine bu kredilere ait teminat grupları bazında sorunlu hale gelmiş krediler (TOA) arasındaki ilişkinin süreç içerisinde gösterdiği gelişim aşağıda Grafik-15 yardımı ile gösterilmiştir. Teminat grupları bazında üçer aylık periyotlar halinde TOA ile toplam canlı KOBİ ve ticari kredilerin gelişimini gösteren Grafik 15’de, A,B,C ve D olmak üzere dört panel yer almaktadır.

Panel A; 1.Grup Teminata Sahip Sorunlu Krediler ile toplam KOBİ ve Ticari Krediler arasındaki gelişimi göstermekte,

Panel B; 2.Grup Teminata Sahip Sorunlu Krediler ile toplam KOBİ ve Ticari Krediler arasındaki gelişimi göstermekte,

Panel C; 3.Grup Teminata Sahip Sorunlu Krediler ile toplam KOBİ ve Ticari Krediler arasındaki gelişimi göstermekte,

Panel D ise; 4.Grup Teminata Sahip Sorunlu Krediler ile toplam KOBİ ve Ticari Krediler arasındaki gelişimi göstermektedir.

Karşılıklar Yönetmeliği kapsamında düzenlenen dört ana teminat grubunda yer alan teminat türlerine ilişkin detaylı açıklama çalışmanın ilgili bölümünde yer almaktadır. Karşılıklar kararnamesinde düzenlenen teminat gruplarında çok sayıda teminat türü yer almakla birlikte ülkemiz bankacılık uygulamasında bunlardan özellikle

bazıları sıkça kullanılmakta olup, uygulamada nispeten daha çok kullanılan bu teminat türleri gruplar bazında aşağıda gösterilmiştir.

Birinci grup teminat kapsamında; likit değerler (nakit, mevduat, yatırım fonu, HB, DT), *ikinci grup teminat* kapsamında; istihkak alacaklarının temliki veya rehni, tapulu gayrimenkullerin ipotekleri, gerçek ticari ilişkiden kaynaklanan kambiyo senetleri, *üçüncü grup teminat* kapsamında; ticari işletme rehni, taşıt rehni, ticari taşıt hat rehni ve ticari taşıt plaka rehni, uçak veya gemi ipoteği ile gerçek ve tüzel kişilerin kefaletleri, ağırlıklı olarak teminat alınmakta, *dördüncü grup teminat* kapsamında ise; ilk üç grup dışında kalan teminat türleri alınmaktadır.

Birinci grup teminat kapsamında yer alan likit değerler karşılığında kullanılan krediler, geri dönme açısından en az riske sahip kredilerdir. Zira kredinin geri dönüşünde sorun yaşanması halinde banka hapis hakkını kullanmak suretiyle teminat olarak aldığı likit değerleri kullanarak alacağını tahsil edebilmektedir. Bu tip teminatlar karşılığı kullanılan krediler kredi riski açısından diğer teminat grupları karşılığında kullanılan kredilerden farklı bir özellik göstermekte olup, uygulamada muhtelif nedenlerden dolayı bu tür teminatlı krediler kullanılmaktadır. Likit değerler karşılığı kullanılan kredilere ilişkin gerek canlı, gerekse takipte yer alan kredi rakamı diğer tür teminatlar karşılığı kullanılan kredilerden genellikle daha düşük olmaktadır.

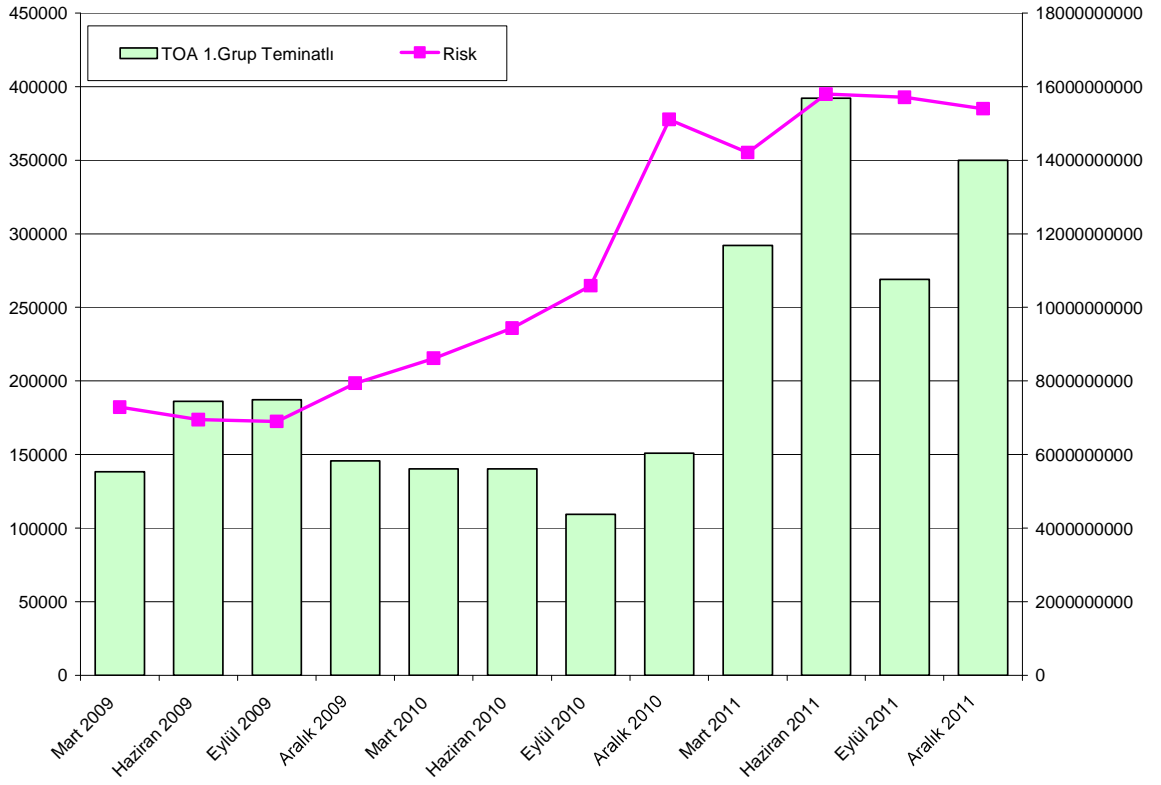
Panel A ile ekte yer alan verilerde de görüldüğü üzere, çalışma konusu bankada da, ağırlıklı olarak likit değerleri içeren birinci grup teminata sahip gerek KOBİ gerekse Ticari kredilere ait TOA rakamları veri dönemleri boyunca oldukça düşük bir seyir izlemektedir. Söz konusu likit değerlerin nakit veya istenildiği anda nakde dönüşebilecek değerlerden oluşması göz önünde bulundurulduğunda esasen bu tür teminatlar karşılığında kullanılan kredilerden dolayı herhangi bir geri dönüş sorunu yaşanmaması, dolayısıyla teminatı likit değer olan bir kredinin takibe intikal etmemesi beklenebilmektedir. Ancak, uygulamada muhtelif nedenlerden dolayı (marj açığı, operasyonel hata..gibi) cüzi de olsa bu tür teminatlar karşılığı kullanılan kredilerden kaynaklı takip rakamı oluşabilmektedir.

TOA hesaplarında yer alan ve Panel B’de gösterilen 2. grup teminatlı krediler, Panel C’de gösterilen 3. grup teminatlı krediler ve Panel D’de gösterilen 4. grup teminatlı kredilere ilişkin gelişim seyrine bakıldığında ise söz konusu üç teminat grubu karşılığı kullanılan kredilerden kaynaklı takip bakiyesi seyrinin bir birine benzer bir trend gösterdiği görülmektedir. Söz konusu üç panelde de takip artış seyri Mart 2009 dönemi ile başlamış ve Eylül 2009 dönem sonunda en üst seviyeye ulaşmıştır. Aralık 2011 döneminden itibaren de teminat grupları bazında takip bakiyesinin seyri aşağı yönlü bir hareket göstermeye başlamış, aşağı yönlü hareket Panel B ve Panel C’de daha belirgin bir şekilde görülmesine rağmen Panel D’de düşüş seyri daha yavaş şekilde gerçekleşmiştir. Aşağı yönlü trend Panel B ve C’de Eylül 2011 dönemine kadar devam ederken Panel D’de aşağı yönlü trend Mart 2011 döneminde son bulmuştur. Aralık 2011 dönemi itibariyle de dalga boyu farklı olsa da üç ayrı teminat grubu karşılığı kullanılan kredilere ait takip bakiyesinin seyri yukarı yönlü hareket göstermeye başlamıştır.

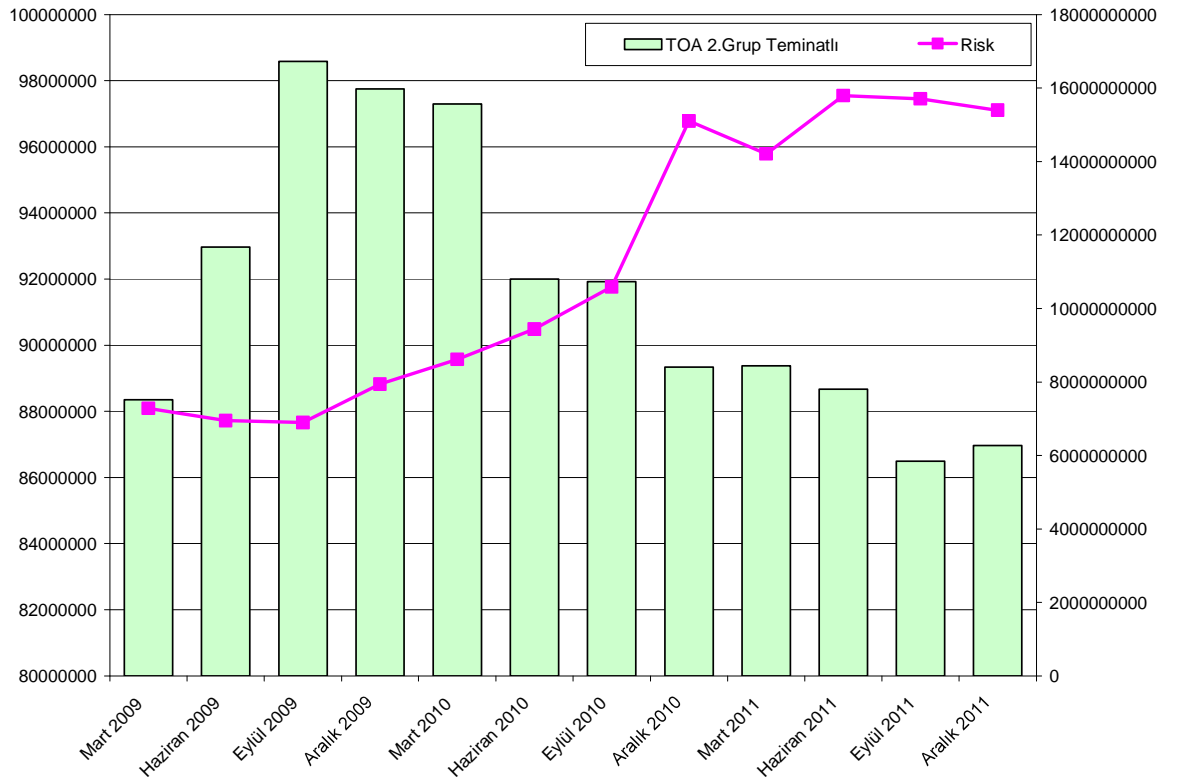
Yukarıdaki veriler ışığında değerlendirme yapılacak olursa; üç ayrı teminat grubu bazında kullanılan kredilere ait takip bakiyesi seyrinin benzer trend göstermesi, kredinin geri dönüşüm sürecinde ana etkenin tek başına alınan teminatın olmadığı açıkça söylenebilmektedir. Kredinin sağlıklı bir şekilde geri dönüşünün sağlanması açısından teminat alınması caydırıcı bir etken olmakla beraber tek başına süreci tam olarak açıklayabilecek nitelikte değildir. Üç farklı teminat grubuna sahip takip bakiyelerinin benzer bir trend sergilemesi söz konusu bankaya ait kredilerin takibe intikal sürecinde farklı etmenlerin de önemli rol oynadığını göstermektedir. Yurt içi ve yurt dışı piyasalarda konjoktürel olarak görülebilecek sıkıntılar bu etmenlerin başında gösterilebilmektedir. Nitekim, 2008 yılında başlayan ve etkisini 2009 yılının sonlarına kadar yüksek şekilde hissettiren global ekonomik kriz ülkemiz ekonomisini de etkilemiş ve bunun sonucunda bankacılık sektörüne ilişkin takip seyrinde de yukarı yönlü bir trend meydana gelmiş olup, bu husus çalışma konusu bankanın da takip seyrindeki durumunu açıklayan noktalardan biri ve en önemlisi olmuştur.

Grafik: 15- Teminat Grupları Bazında TOA ve Toplam Kredilerin (Risk) Gelişimi

PANEL-A

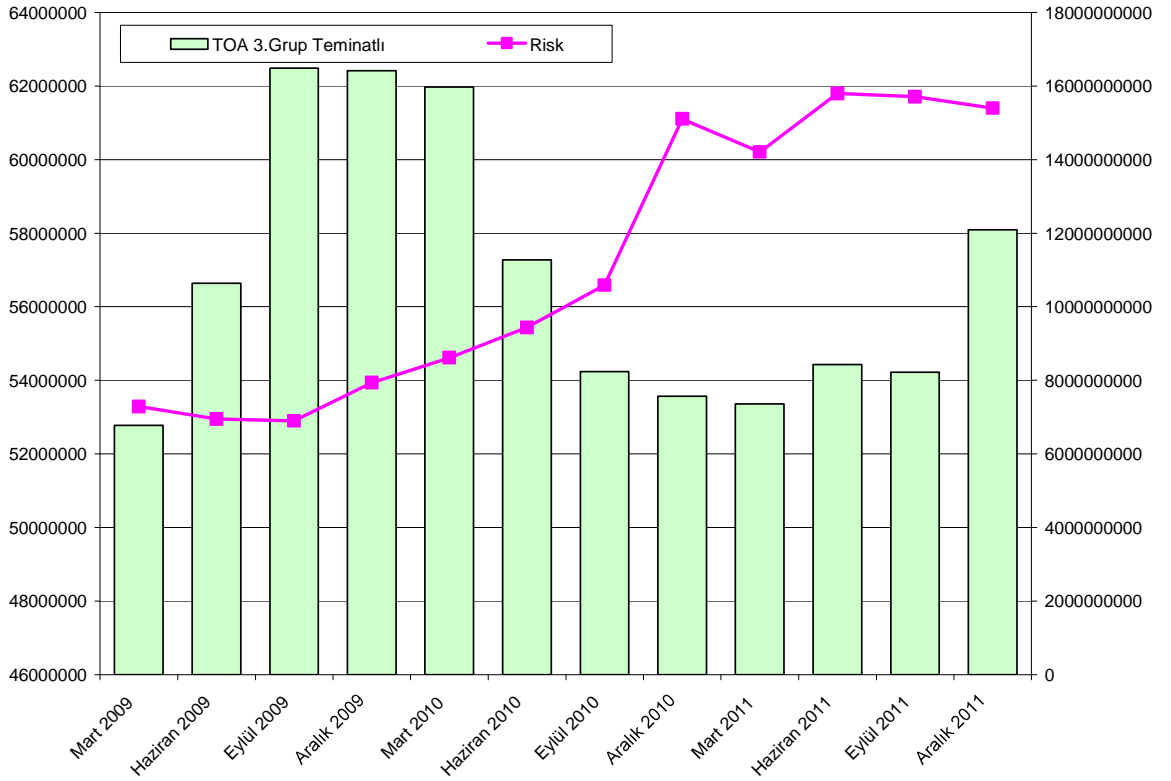

PANEL-B

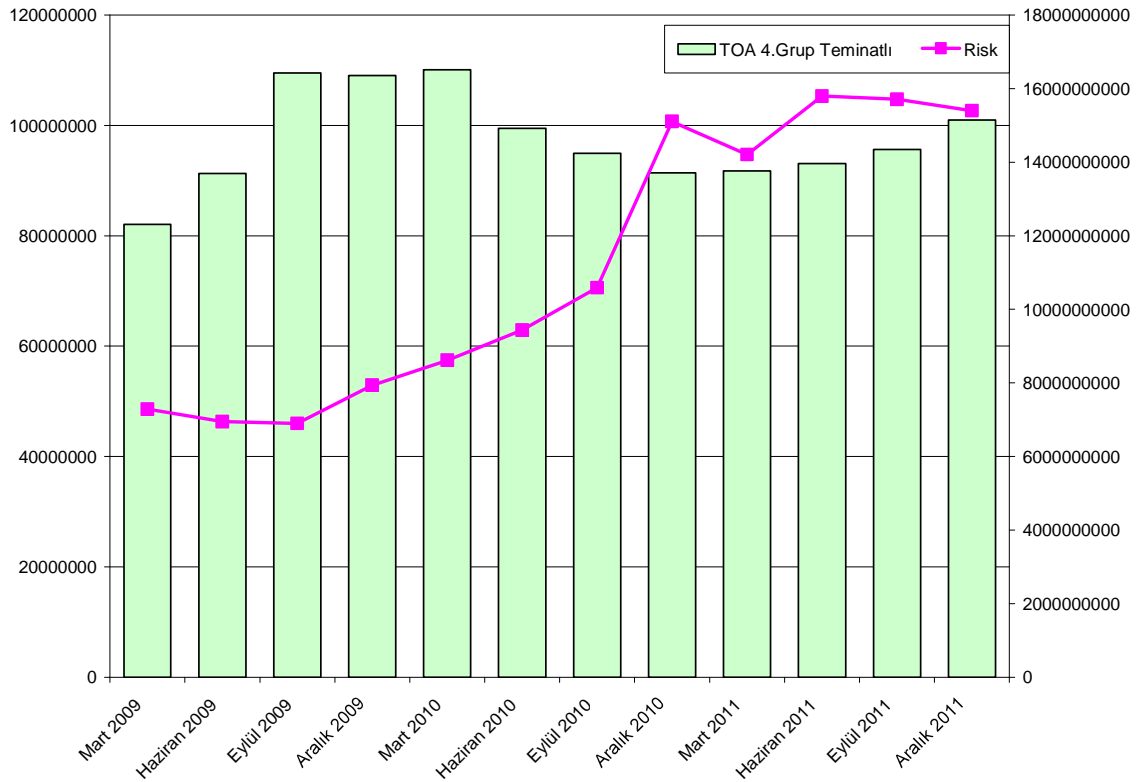

PANEL-C

PANEL-D

4.4.1. Ekonometrik Analiz

Çalışmanın uygulama kısmına ilişkin ekonometrik analizlere ayrılan bu ikinci bölümünde kredi teminatları ile sorunlu hale gelen krediler (donuk alacaklar-TOA) arasındaki ilişki ticari krediler ve KOBİ kredileri bağlamında dinamik panel veri modelleri kullanılarak analiz edilmiştir. Sorunlu hale gelen kredilerin teminat durumlarına göre dağılımları sektör bazında olmasa bile bazı bankalar bazında elde edilebildiği halde, canlı kredilerin teminatlara göre dağılımları ne sektör ne de banka bazında elde edilememiştir. Bu nedenle çalışmanın analiz bölümünde, büyük ölçekli bir bankanın verileri kullanılarak teminat gruplarına göre ayrılmış sorunlu krediler ile canlı krediler bağlamında analiz ve değerlendirmeler yapılmıştır.

4.4.1.1. Analiz Yöntemleri

4.4.1.1.1. Panel Granger Nedenselliği Testleri

Nedensellik testleri yaklaşık kırk yıl önce Granger tarafından geliştirilmiş ve iki değişken arasındaki nedenselliği ortaya koyduğundan son derece popüler hale gelmiştir. Başlangıçta uzun zaman serileri arasındaki karşılıklı ilişkileri analiz etmek için geliştirilen bu modeller, son yıllarda artan oranda panel veri yapısındaki değişkenler arası ilişkilerin analizinde de kullanılmaya başlanmıştır. Genel anlamda panel veri setleri, zaman serilerinin kesit boyutunu da taşıması şeklinde özetlenebilecek bir yapıdadırlar. Dolayısıyla geleneksel zaman serisi analizine oranla kesitsel davranışların modellenmesine de imkan veren bir esneklikleri vardır. Ayrıca gözlem sayısının artmasına olanak sağladıklarından serbestlik dereceleri yüksektir.

Panel veri modellerine Granger testinin uygulanmasında Holtz-Eakin, Newey, ve Rosen, Arellano ve Bond, Hurlin ve Venet, Hurlin gibi araştırmacıların çalışmaları öncülük etmiştir.¹⁹⁷ Yapılan çalışmalar bu özelliklerinden ötürü panel Granger

---

¹⁹⁷ Douglas Holtz-Eakin, Whitney Newey ve Harvey S. Rosen., “**Estimating Vector Autoregressions with Panel Data.**” *Econometrica* 56, 1988, ss. 1371-1396.; Manuel Arellano ve Stephen Bond., “**Some Tests of Specification for Panel Data: MonteCarlo Evidence and an Application to Unemployment Equations.**” *Review of Economic Studies*, 58, 1991, ss. 277-297.; Christophe Hurlin ve Baptiste Venet, “**Granger Causality Tests in Panel Data Models with Fixed Coefficients.**” Working Paper Eurisco

testlerinin geleneksel Granger testlerine oranla daha etkin olduklarını ortaya koymaktadır. Bunların genel yapıları aşağıdaki gibi gösterilebilir:

$$y_{i,t} = \sum_{k=1}^p \gamma^{(k)} y_{i,t-k} + \sum_{k=0}^p \beta_i^{(k)} x_{i,t-k} + v_{i,t} \quad (1)$$

(1) numaralı modelde, $y_{i,t}$ bağımlı veya açıklanan değişkeni, $x_{i,t}$ bağımsız veya açıklayan değişkeni simgelemektedir. (1) numaralı model temelde bir Panel VAR modeline çok benzemektedir. Bununla birlikte iki temel farklılığı vardır. Hem γ ile gösterilen ardışık bağlanım katsayılarının ve hem de β ile gösterilen regresyon katsayılarının sabit oldukları varsayılmaktadır. Panel Granger testlerinin değerlendirilmesi, geleneksel Granger testleriyle aynıdır.

4.4.1.1.2. Dinamik Panel Veri Modelleri

Çalışmanın dayandığı ekonometrik analizler, yukarıda yapısı belirtilen panel veri yapısındaki veri setinin dinamik panel modelleriyle tahminine dayanmaktadır. Panel veri modellerinin sıradan zaman serisi ve/veya kesit modellere göre önemli üstünlükleri vardır. Bu modellerde gözlem sayısı kesit ve zaman serilerine göre daha fazla olacaktır ve böylece elde edilecek parametre tahminleri daha güvenilir hale gelecektir. Ayrıca tahmin edilen modeller daha az kısıtlayıcı varsayımlara dayanacaktır. Panel veri modelleri diğer yöntemlere nazaran daha karmaşık davranış modellerinin kurulmasına ve test edilmesine olanak verir. Çeşitli nedenlerle dışlanan değişkenler, zaman serisi veya kesit verisine dayalı model tahminlerinde, sonuçlarda sapmaya yol açmaktadır. Oysa model dışında tutulan değişken veya değişkenlerin birimlere veya zamana göre değişmeyen değişkenler olması durumunda, panel veri kullanımı sapmanın kontrol altına alınmasını sağlamaktadır. Bunun büyük bir üstünlük olduğuna kuşku yoktur. Panel veri kullanmanın bir başka üstünlüğü de; sadece birimler arası farklılıkların araştırılabildiği kesit verileriyle yapılan tahminlerin aksine, gerek birimler gerekse bir

---

No: 2001-09, University of Paris Dauphine.; Christophe Hurlin, “Testing for Granger Causality in Heterogeneous Panel Data Models”, *Revue Economique*, 56, 2005, ss. 1-11 (Orijinali Fransızca’dır).

birimin içerisinde zamana göre meydana gelen farklılıkların birlikte incelenebilmesine olanak vermesidir.¹⁹⁸

Sabit katsayı modelleri (constant coefficients models), sabitlenmiş ya da durağan etki modelleri (fixed effect models), tesadüfi veya rassal etki modelleri (random effect models), dinamik panel modelleri (dynamic panel models), güçlü veya dayanıklı panel modelleri (robust panel models) ve kovaryans yapısı modelleri (covariance structure models) gibi çeşitli panel veri regresyon teknikleri söz konusudur. Bunlar; analiz edilecek verilerin yapısal özelliklerine, ispatlanmaya çalışılan teorik formasyona ve daha pek çok özelliğe bakılarak farklı amaçlarla kullanılmaktadır.¹⁹⁹

Tesadüfî sınır modellemesi anlayışında Arellano ve Bond tarafından geliştirilen dinamik panel veri modelleri; genelleştirilmiş momentler yöntemine (generalized method of moments / GMM) dayanmaktadır.²⁰⁰ Bu modeller, bankaların maliyet etkinlikleri ile ölçek ve alan ekonomilerini analiz etmekte yaygın olarak kullanılan analiz araçlarıdır. Bununla birlikte, bankacılık ve finansın farklı alanlarında firma ölçeğindeki analizlere rahatlıkla uygulanabilirler.

Şayet bir panel veri modelinde bir dönemden diğerine ardışık bağımlılık (autocorrelation) varsa, gözlemlerin “farklılıklarındaki farkları” (differences in differences) analiz etmek mümkündür. Gözlemler arası ardışık bağlanım doğalsa, modelin kalıntıları üzerindeki ardışık bağlanım etkilerini kontrol edebilmek için ilk farkı alınabilir.²⁰¹ Bu bağlamda Arellano ve Bond, kendi modellerine bağımlı değişkenin gecikmelerini ekleyerek dinamik etkilerin hesaba katılmasını sağlayarak, dinamik panel veri modellerinin öncüsü olmuşlardır. Gecikmeli bağımlı değişkenler sabit veya rastsal etki modellerine eklenebilir. Ancak bunların panel veri modellerine dâhil edilebilmesi

---

¹⁹⁸ Badi H. Baltagi, **Econometric Analysis of Panel Data**, Second Edition, Chichester: John Wiley & Sons Ltd., 2001, ss. 3-5.

¹⁹⁹ Robert Yafee, “**A Primer for Panel Data Analysis**”, Connect: Information Technology at NYU, (Fall), 2003, ss. 1-11.

²⁰⁰ Arellano ve Bond, **a.g.m.**

²⁰¹ Stephen Bond, “**Dynamic Panel Data Models: A Guide to Micro Data Methods and Practice**”, CEMMAP Working Papers, No: CWP09/02, 2009, April.

için, zamana dair gözlemlerin sayısının modeldeki açıklayıcı değişkenlerin sayısından fazla olması gerektiği varsayılmaktadır.

Ardışık bağlanım olmadığı varsayılsa bile, gecikmeli endojen değişkenlerin modelde yer alması korelasyondan ileri gelen sorunlara ve modeldeki hata teriminde bir takım sıkıntılara yol açabilir. Sonlu veya küçük örneklem söz konusu olduğunda; sonuçlar eğilimli olabilmektedir. Bu takdirde bir araç değişkenler setini içeren genelleştirilmiş momentler yöntemi kullanılacak olursa, yukarıda değinilen sorunlar ortadan kalkmaktadır.²⁰² Dahası, araç değişkenler setine gecikmeli değişkenler de eklenebilmektedir. Bu araç değişkenler ve daha yüksek dereceden momentler içeren genelleştirilmiş momentler yöntemiyle; ilave etkinlikler sağlanabilmektedir²⁰³.

Dinamik panel veri modellerinin genel yapısı aşağıdaki gibi gösterilebilir:

$$y_{i,t} = \alpha_i + \beta' X_{i,t} + \sum_{j=1}^p \phi_j y_{i,t-j} + \varepsilon_{i,t} \quad i = 1, \dots, n \text{ ve } t = 1, \dots, T_i \quad (2)$$
$$z = \{y_{i,t-1}, y_{i,t-2}, \dots, y_{i,t-p}; X_{i,t-1}, X_{i,t-2}, \dots, X_{i,t-m}\}$$

(2) nolu eşitlikte; $y_{i,t}$ bağımlı veya açıklanan değişkeni, $X_{i,t}$ k sayıda bağımsız veya açıklayıcı değişkenlerden oluşan vektörü simgelemektedir. α_i ($i=1,2,\dots,n$) irdelenen gruba özel olan model sabitidir ve yukarıda da değinildiği gibi gruplar arasında farklılıklar bulunduğu varsayımına dayanmaktadır. β' ve ϕ_j ise, açıklayıcı değişkenlerin münferit katsayılarını yansıtan katsayılar vektörleridir. z ise genelleştirilmiş momentler yöntemi bağlamında araç değişkenler setini ifade etmektedir.

4.4.1.2. Analizlerde Kullanılacak Modellerin Yapısı

(2) numaralı modelden hareketle aşağıda belirtilen dinamik yapıdaki panel veri modeli geliştirilmiştir:

²⁰² Elitza Mileva, “Using Arellano-Bond Dynamic Panel GMM Estimators in Stata: Tutorial eith Examples using Stata 9.0”, Fordham University, 2007, July.

²⁰³ Yafee, a.g.m.

$$SKrd_{i,t} = \alpha_i - \beta Krd_{i,t} + \sum_{j=1}^p \phi_j SKrd_{i,t-p} + \varepsilon_{i,t} \quad (3)$$

(3) numaralı eşitlikte, $SKrd_{i,t}$ teminat türlerine göre sorunlu hale gelmiş kredileri, $Krd_{i,t}$ ise risk potansiyeli taşıyan canlı kredileri simgelemektedir. Çalışmanın hareket noktası, banka portföyündeki sorunlu kredilerin artmasının, canlı banka kredilerindeki riskliliğin artmasının bir sonucu olduğudur. Buna bağlı olarak, banka kredilerinin hem sorunlu kredileri anlamlı şekilde açıklaması hem de aralarındaki ilişkinin negatif olması beklenmektedir. Dolayısıyla canlı kredilerden sorunlu kredilere doğru bir nedensellik olması da beklenmelidir. Çünkü banka operasyonları bağlamında kesintisiz bir süreç olan kredilendirme, sorunlu krediler arttıkça etkinliğini kaybedecek ve banka sorunlu hale gelen kredi sayısı arttıkça kredi vermekte daha tutucu hale geleceğinden toplam canlı kredileri azalacaktır. Bunun bir sonucu olarak iki değişken arasındaki ilişki negatif olmalıdır. Öte yandan, modelde ilave açıklayıcı değişkenler olarak yer alan bağımlı değişkenin gecikmeleri sorunlu kredilerin sergileyebileceği geçmişe bağlılığı veya “sürekliliği” (persistence) yansıtmaktadır. Temel olarak sorunlu kredilerin geçmişe bağlılıkları olabileceği varsayılmaktadır. Çünkü bankaların kredilendirme stratejileri sık aralıklarla değişmemekte ve bu da kredi sürecindeki hatalı uygulamalarda süreklilik oluşturabilmektedir.

(3) numaralı modelin sağ tarafına, modelde ileri sürülen ilişkinin geçerliliğini sınamak için bazı kontrol değişkenleri eklenebilirdi. Bu bağlamda, krediyi açan şube tipi (karma, ticari, kurumsal gibi), krediyi açan şubenin aktif büyüklüğü, şube yöneticilerinin inisiyatifi gibi kontrol değişkenleri kullanılması seçeneği akla gelmektedir. Örneklemin sağlandığı bankanın şube sayısının son derece fazla olması ve söz konusu verilerin bir kısmının ya üretilmemesi ya da temin edilememesi nedeniyle bunlar modele dahil edilememişlerdir. Ancak günümüz bankacılığında uygulanan merkezileşme ve otomasyon sistemlerinin, hem şube yöneticilerinin inisiyatifini bir hayli daraltmış olması hem de şube tipinin ve aktif büyüklüklerinin etkilerini azaltması nedenleriyle bu gibi kontrol değişkenlerinin kullanılması halinde bile beklenen işlevi yerine getiremeyecekleri düşünülmektedir.

4.4.1.3. Veri Seti ve Analiz Aracı

Çalışmada Türkiye’de faaliyet gösteren büyük ölçekli bir ticari bankaya ait KOBİ kredileri ve ticari krediler ile bu kredilere ait teminat grupları bazında sorunlu hale gelmiş krediler (tasfiye olunacak alacaklar-TOA) kullanılmıştır. Kullanılan veri seti, 2009 Mart ayı ile 2011 Aralık ayı arasındaki 33 aylık dönemi kapsamaktadır. Söz konusu takipteki alacaklar dört farklı türdeki teminatlara göre tasnif edildiklerinden oluşturulan ilk panel veri seti dört kesitli bir yapıdadır ve gözlem sayısı 132’dir. İkinci panel veri seti ise KOBİ kredilerini, ticari kredileri ve toplam kredileri içerdiğinden üç kesitten meydana gelmektedir ve gözlem sayısı 102’dir.

4.4.1.4. Modellerin Tahmini ve Bulguların Değerlendirilmesi

Yapılan analizler üç aşamadan meydana gelmektedir. İlk aşamada iki farklı panel veri setinin birim kök testleri ile durağanlıkları sınanmıştır. İkinci aşamada değişkenler arası nedensellik testleri yapılmıştır. Son aşamada ise, Arrellano-Bond dinamik panel veri modelleri tahmin edilmiştir.

Klasik zaman serisi analizlerinde olduğu gibi, dinamik panel veri analizlerinde de değişkenlerin durağanlıklarının araştırılması analizlerin ilk aşamasını oluşturmaktadır. Bu bağlamda, her iki panel setini meydana getiren serilerin logaritmaları alınarak panel birim kök testleri uygulanmıştır. Her iki setteki değişkenlerin de düzey hallerinde durağan olmadıkları belirlenmiş, bunun üzerine testler birinci farklar alınarak yinelendiğinde beklenen durağanlık elde edilmiştir. Sonuçlar sırasıyla 26’dan 31’e kadar ki tablolarda sunulmuştur.

Analizin ikinci aşamasında panel Granger nedensellik testleri uygulanmıştır. Farklı gecikme uzunluklarında testler yinelenerek belirlenen ilişkilerin zaman içindeki geçerlilikleri de araştırılmıştır. Ancak panel başına gözlem sayıları 33 olduğundan sadece üç gecikme için testler uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 32, 33 ve 34’te sunulmaktadır. Güçlü bir şekilde olmasa bile her üç tablodaki sonuçlar da, beklendiği

gibi canlı kredilerden şüpheli kredilere doğru bir nedenselliğin varlığını ortaya koymaktadır.²⁰⁴

Dinamik modellerin tahmininden elde edilen sonuçlar 35'ten 39'a kadar ki tablolar da sunulmuştur. Bu çerçevede temel modelin her iki panel veri setiyle hem tek aşamalı genelleştirilmiş moment tahmini hem de iki aşamalı genelleştirilmiş moment tahmini yapılmıştır. Ancak modellerin biri hariç tümünde sadece tek aşamalı tahminler anlamlı sonuç vermiştir. İki aşamalı modeller yakınsama sağlamadığından kimi modellerde hiç hesaplanamamıştır veya anlamsız sonuçlar vermiştir.

Tahmini yapılan tüm modellerin başarılarının sınanması için Sargan testi uygulanmıştır. Sargan testinin yüksek değer vermesi modele dâhil edilen araç değişkenlerin isabetli olduğunu göstermektedir. Modellerde kullanılan araç değişkenler setinde ilk panel veri seti için bağımlı değişkenin gecikmelerine ek olarak diğer türdeki kredi ve ona ilişkin sorunlu kredinin gecikmeleri yer almaktadır.²⁰⁵ İkinci panel veri setini temel alan analizlerde ise, sadece bağımlı değişkenin gecikmeleri araç değişken setinde yer almaktadır. Ayrıca modelde ayrı varyanslık (heteroscedasticity) sorunu olmadığını da göstermektedir. İki aşamalı tahminlerde bu teste ek olarak, modeldeki kalıntılarda birinci ve ikinci mertebeden ardışık bağlanım sorununun olup olmadığını araştırılması için Arellano-Bond ardışık bağlanım testleri de uygulanmaktadır. Bu testlerden AR(1) testinin negatif ve anlamlı ve AR(2) testinin ise anlamsız olması beklenmektedir. Elde edilen sonuçlar incelendiğinde AR(1) testinin anlamlı ve negatif olmasına karşın, AR(2) testinin de anlamsız bulunması; modelde bir ardışık bağlanım sorunu olmadığını göstermektedir.²⁰⁶ Ancak söz konusu modelin katsayıları anlamlı

---

²⁰⁴ Çalışmada temel alınan varsayım, canlı kredilerden şüpheli kredilere doğru bir nedensellik olduğu yönündedir. Böyle bir ilişkinin benimsenmesi, panel Granger nedensellik testleriyle belirlenen nedensellik ilişkisinin “canlı kredilerden şüpheli kredilere doğru” olduğunu ortaya koymasından ileri gelmektedir. Aksi yönde bir ilişkinin olduğuna dair güçlü bir ekonometrik kanıt sağlanamamıştır.

²⁰⁵ Örneğin KOBİ kredilerinin analiz edildiği modelin araç değişkenler setinde bağımlı değişken olan şüpheli KOBİ kredilerine ek olarak şüpheli ticari krediler ile canlı ticari kredilerin gecikmeleri de yer almaktadır.

²⁰⁶ Bu konunun detaylı bir açıklaması için bkz. Manuel Arellano, (2005), “**Panel Data Econometrics: Advanced Texts in Econometrics**”, Oxford University Press.; Stephen Bond, (2009), “**Dynamic Panel Data Models: A Guide to Micro Data Methods and Practice**”, CEMMAP Working Papers, No: CWP09/02, April.

olmasına ve tüm sağlamlık testlerini geemesine rağmen pozitif değer alması nedeniyle teorik aından anlamlı olmadığı dűşünülmektedir.

İlk panel veri setini temel alan ve sorunlu KOBİ kredileriyle sorunlu ticari kredilere dair analizler, Tablo 35 ve 36’da sunulmaktadır. Tablo 35’te sunulan bulgular tek aşamalı dinamik panel veri modeline aittir ve genel olarak katsayıların istatistik anlamlılıkları makul görünse de temel açıklayıcı değişken olan canlı kredilerin anlamlı olmadığı görölmektedir. Bununla birlikte, beklendiği gibi negatif katsayı değer aldđı gözlenmektedir. Tablo 36’da sunulan bulgular ise iki aşamalı panel veri modeline aittir ve model katsayılarının anlamlılığı kabul edilebilir düzeydedir. Diagnostik aından da başarılıdır. Ancak temel açıklayıcı değişken olan canlı ticari kredilerin katsayı işareti beklendiği gibi negatif değildir.

İkinci panel veri setini temel alan ve Tablo 37, 38 ve 39’da sunulan sonuçlar istatistiki aından oldukça başarılıdır. Bu modeller genel olarak oldukça benzerdir. Aynı bağımlı ve açıklayıcı değişkenleri kullanan söz konusu modeller arasındaki farklılık araç değişkenler setindeki bağımlı değişkenin gecikme uzunluğu ve modeldeki ardışık bağlanım katsayılarının (bağımlı değişkenin gecikmelerinin) sayısı bakımındandır. Tablo 37’deki modelde ardışık bağlanım katsayısı tek olduğu halde diğer iki modelde bu katsayı iki tanedir. Diğer yandan Tablo 37 ve 38’deki modellerde araç değişkenler setinde 4, Tablo 39’da ise bağımlı değişkenin 6 gecikmesi yer almaktadır. Ama bu farklılıklara karşı tüm bulgular oldukça tutarlı bir şekilde canlı kredilerin sorunlu kredileri açıkladığını ve ikisi arasındaki ilişkinin de beklendiği gibi negatif olduğunu göstermektedir.²⁰⁷

Elde edilen bulgular topluca değerlendirildiğinde; dinamik modellerin biri haricinde tümünde beklendiği gibi dört farklı teminat grubuna sahip sorunlu kredilerle risk potansiyeli olan canlı kredilerin ilişkisinin negatif olduğu gözlenmiştir. Süreklilik

---

²⁰⁷ Model “dinamik” bir yapıda tasarlanmıştır. Çünkü birçok ekonomik zaman dizisinde olduğu gibi şüpheli kredilerinde güçlü bir geçmişe bağlılık ve zaman içinde atalet gösterme eğilimi olarak nitelendirilebilecek “süreklilik” (persistence) göstereceği varsayılmıştır. Gecikme katsayılarının anlamlı değerler vermiş olması da belirli ölçüde bu varsayımın doğru olduğunu göstermektedir.

gösteren bir kredilendirme sürecinde, kredi plasmanlarının arttırılmasının geri dönmeyen kredilerin düşmesine bağlı olduğu hipotezi doğrulanmıştır. Bankalar, sorunlu kredilerin oranı arttıkça daha tutucu ve seçici bir kredilendirme süreci izlemekte, buna karşın sorunlu kredilerinin oranı düştükçe de kredi portföylerini genişletmektedirler. Öte yandan sorunlu kredilerin güçlü bir geçmişe bağlılık gösterdikleri de gözlenmiştir. Modellerin hemen tümünde ardışık bağlanım katsayılarının anlamlı değerler vermesi bu süreklilik eğilimini yansıtmaktadır. Buna bakılarak, alacakların sorunlu hale gelmesine neden olan kredilendirme sürecindeki olası aksaklıkların belirli periyotlarda da olsa süreklilik gösterdiği söylenebilir.

Tablo:26- Sorunlu Hale Gelmiş KOBİ Kredilerine Ait Birim Kök Testleri

Yöntem	Düzyey				1. Fark			
	Test Değeri	Anlamlılık	Kesit	Gözlem	Test Değeri	Anlamlılık	Kesit	Gözlem
Levin, Lin & Chu t Testi	0.834	0.798	4	123	-6.823	0.000	4	121
Breitung t Testi	-1.158	0.124	4	119	-1.747	0.040	4	117
Im, Pesaran and Shin W Testi	0.215	0.585	4	123	-7.419	0.000	4	121
ADF - Fisher Ki Kare Testi	5.200	0.736	4	123	62.311	0.000	4	121
PP – Fisher Ki Kare Testi	6.759	0.563	4	132	63.518	0.000	4	128
Hadri Z Testi	6.462	0.000	4	136	2.135	0.016	4	132

Tablo:27- Canlı KOBİ Kredilerine Ait Birim Kök Testleri

Yöntem	Düzyey				1. Fark			
	Test Değeri	Anlamlılık	Kesit	Gözlem	Test Değeri	Anlamlılık	Kesit	Gözlem
Levin, Lin & Chu t Testi	0.880	0.811	4	132	-7.094	0.000	4	128
Breitung t Testi	3.074	0.999	4	128	-5.493	0.000	4	124
Im, Pesaran and Shin W Testi	3.181	0.999	4	132	-8.077	0.000	4	128
ADF - Fisher Ki Kare Testi	0.501	1.000	4	132	67.365	0.000	4	128
PP – Fisher Ki Kare Testi	0.575	1.000	4	132	67.554	0.000	4	128
Hadri Z Testi	6.344	0.000	4	136	-0.011	0.505	4	132

Tablo:28- Sorunlu Hale Gelmiş Ticari Kredilere Ait Birim Kök Testleri

Yöntem	Düzyey				1. Fark			
	Test Değeri	Anlamlılık	Kesit	Gözlem	Test Değeri	Anlamlılık	Kesit	Gözlem
Levin, Lin & Chu t Testi	-0.218	0.414	4	131	-9.469	0.000	4	128
Breitung t Testi	-0.386	0.350	4	127	-3.090	0.001	4	124
Im, Pesaran and Shin W Testi	-0.397	0.346	4	131	-9.263	0.000	4	128
ADF - Fisher Ki Kare Testi	8.282	0.407	4	131	79.265	0.000	4	128
PP – Fisher Ki Kare Testi	11.721	0.164	4	132	80.999	0.000	4	128
Hadri Z Testi	1.016	0.155	4	136	0.301	0.382	4	132

Tablo:29- Canlı Ticari Kredilere Ait Birim Kök Testleri

Yöntem	Düzyey				1. Fark			
	Test Değeri	Anlamlılık	Kesit	Gözlem	Test Değeri	Anlamlılık	Kesit	Gözlem
Levin, Lin & Chu t Testi	-1.170	0.120	4	128	-12.021	0.000	4	128
Breitung t Testi	0.801	0.788	4	124	-2.362	0.009	4	124
Im, Pesaran and Shin W Testi	0.495	0.689	4	128	-13.834	0.000	4	128
ADF - Fisher Ki Kare Testi	3.823	0.872	4	128	119.615	0.000	4	128
PP – Fisher Ki Kare Testi	1.396	0.994	4	132	119.615	0.000	4	128
Hadri Z Testi	6.015	0.000	4	136	-0.589	0.722	4	132

Tablo: 30- Sorunlu Hale Gelmiş Toplam Kredilere Ait Birim Kök Testler

Yöntem	Düzy				1. Fark			
	Test Değeri	Anlamlılık	Kesit	Gözlem	Test Değeri	Anlamlılık	Kesit	Gözlem
Levin, Lin & Chu t Testi	-0.383	0.351	3	99	-5.552	0.000	3	96
Breitung t Testi	-0.292	0.385	3	96	-1.725	0.042	3	93
Im, Pesaran and Shin W Testi	-0.657	0.256	3	99	-5.130	0.000	3	96
ADF - Fisher Ki Kare Testi	6.384	0.382	3	99	35.738	0.000	3	96
PP – Fisher Ki Kare Testi	8.537	0.201	3	99	35.343	0.000	3	96
Hadri Z Testi	1.287	0.099	3	102	0.959	0.169	3	99

Tablo: 31- Canlı Toplam Kredilere Ait Birim Kök Testler

Yöntem	Düzy				1. Fark			
	Test Değeri	Anlamlılık	Kesit	Gözlem	Test Değeri	Anlamlılık	Kesit	Gözlem
Levin, Lin & Chu t Testi	0.410	0.659	3	99	-8.797	0.000	3	96
Breitung t Testi	1.538	0.938	3	96	-2.417	0.008	3	93
Im, Pesaran and Shin W Testi	2.063	0.980	3	99	-10.029	0.000	3	96
ADF - Fisher Ki Kare Testi	0.833	0.991	3	99	74.634	0.000	3	96
PP – Fisher Ki Kare Testi	0.680	0.995	3	99	74.500	0.000	3	96
Hadri Z Testi	5.420	0.000	3	102	-0.225	0.589	3	99

Tablo:32- KOBİ Kredilerine Dair Panel Granger Nedensellik Testleri

Nedenselliğin Yönü	Gözlem	F Testi	Olasılık	Gecikme
Sorunlu Kredi → Canlı Kredi	128	0.779	0.378	1
Canlı Kredi → Sorunlu Kredi		5.344	0.022	
Sorunlu Kredi → Canlı Kredi	128	0.779	0.378	2
Canlı Kredi → Sorunlu Kredi		5.344	0.022	
Sorunlu Kredi → Canlı Kredi	120	0.813	0.488	3
Canlı Kredi → Sorunlu Kredi		1.854	0.141	

Tablo: 33- Ticari Kredilere Dair Panel Granger Nedensellik Testleri

Nedenselliğin Yönü	Gözlem	F Testi	Olasılık	Gecikme
Sorunlu Kredi → Canlı Kredi	128	0.059	0.809	1
Canlı Kredi → Sorunlu Kredi		3.433	0.066	
Sorunlu Kredi → Canlı Kredi	124	0.841	0.434	2
Canlı Kredi → Sorunlu Kredi		2.682	0.073	
Sorunlu Kredi → Canlı Kredi	124	0.841	0.434	3
Canlı Kredi → Sorunlu Kredi		2.682	0.073	

Tablo: 34- Toplam Kredilere Dair Panel Granger Nedensellik Testleri

Nedenselliğin Yönü	Gözlem	F Testi	Olasılık	Gecikme
Sorunlu Kredi → Canlı Kredi	96	0.880	0.351	1
Canlı Kredi → Sorunlu Kredi		3.637	0.060	
Sorunlu Kredi → Canlı Kredi	93	0.669	0.515	2
Canlı Kredi → Sorunlu Kredi		2.871	0.062	
Sorunlu Kredi → Canlı Kredi	90	1.043	0.378	3
Canlı Kredi → Sorunlu Kredi		1.328	0.271	

Tablo: 35- KOBİ Kredilerine Dair Dinamik Panel Veri Modeli

	Katsayı	Std.Hata	z Testi	Anlamlılık
Kobi(-1)	-0.092	0.053	-1.740	0.082
Kobi(-2)	0.139	0.053	2.610	0.009
Kobi(-3)	-0.071	0.047	-1.520	0.128
Kobi(-4)	0.062	0.046	1.340	0.180
Kobi(-5)	-0.233	0.047	-5.010	0.000
Kobi(-6)	-0.108	0.047	-2.320	0.020
Kobi(-7)	-0.079	0.044	-1.790	0.073
Kobi(-8)	-0.038	0.043	-0.880	0.377
Kobi Risk	-0.088	0.211	-0.420	0.677
Sabit	0.019	0.007	2.620	0.009
Wald Ki Kare:	49.3900	0.0000		
Sargan Testi				
Ki Kare	106.5458	0.0759		
Gözlem: 120		Kesit: 4		

Tablo: 36- Ticari Kredilere Dair Dinamik Panel Veri Modeli

	Katsayı	Std.Hata	z Testi	Anlamlılık
Ticari(-1)	-0.726	0.773	-0.940	0.348
Ticari(-2)	-0.201	0.121	-1.670	0.096
Ticari Risk	0.075	0.031	2.390	0.017
Sabit	-0.001	0.001	-1.370	0.169
Wald Ki Kare:	20.930	0.000		
Sargan Testi				
Ki Kare	108.223	0.077		
Gözlem: 120		Kesit: 4		
Arellano-Bond Testi:		AR(1)	0.0601	0.052
		AR(2)	-0.5406	0.588

Tablo:37- Toplam Kredilere Dair Dinamik Panel Veri Modeli

	Katsayı	Std.Hata	z Testi	Anlamlılık
Ticari(-1)	0.367	0.094	3.920	0.000
Ticari Risk	-0.051	0.026	-1.940	0.053
Sabit	0.001	0.001	1.030	0.304
Wald Ki Kare:	21.590	0.000		
Sargan Testi				
Ki Kare	84.255	0.650		
Gözlem: 93		Kesit: 3		

Tablo:38- Toplam Kredilere Dair Dinamik Panel Veri Modeli

	Katsayı	Std.Hata	z Testi	Anlamlılık
Ticari(-1)	0.247	0.104	2.370	0.018
Ticari(-2)	0.170	0.101	1.680	0.092
Ticari Risk	-0.058	0.026	-2.190	0.028
Sabit	0.001	0.001	0.900	0.370
Wald Ki Kare:	22.390	0.000		
Sargan Testi				
Ki Kare	88.055	0.448		
Gözlem: 93		Kesit: 3		

Tablo:39 - Toplam Kredilere Dair Dinamik Panel Veri Modeli

	Katsayı	Std.Hata	z Testi	Anlamlılık
Ticari(-1)	0.246	0.077	3.200	0.001
Ticari(-2)	0.170	0.073	2.310	0.021
Ticari Risk	-0.059	0.023	-2.600	0.009
Sabit	0.001	0.001	0.930	0.354
Wald Ki Kare:	35.850	0.000		
Sargan Testi				
Ki Kare	116.066	0.533		
Gözlem: 93		Kesit: 3		

SONUÇ

Ekonomik hayatta iktisadi ve ticari faaliyetlerin sürekli artması ve gelişmesi, işletmelerin faaliyetlerini sürdürebilmesi için fon ihtiyacı duymalarına sebep olmakta, oluşan bu ihtiyaç ise büyük ölçüde bankalardan sağlanan krediler ile giderilmektedir. Bankaların da geleneksel ve en önemli fonksiyonlarının başında kredi verme fonksiyonu gelmektedir. Kredilendirme fonksiyonunun icrası esnasında bankaların maruz kaldıkları en önemli finansal risk ise kredi riskidir. Verilen kredilerin geri dönüşlerinde yaşanması olası sıkıntılar kredi riskinin temel kaynaklarıdır. Uzmanlık gerektiren en önemli konularından biri olan kredi riskinden kaynaklı zarar olasılığını minimize etmek için bankalar tarafından muhtelif risk azaltma teknikler kullanılmaktadır. Bankacılık sektöründe kredi riskine karşılık en yaygın ve önemli risk azaltma tekniklerinden biri teminat kullanımınıdır. Bankalar tarafından müşterilerine tahsis edilmiş olunan kredilerin vadelerinde geri ödenmeme riskine karşılık banka alacağının tamamen veya kısmen güvence altına alınmasını sağlayan her türlü değer ve haklar teminat olarak adlandırılmaktadır.

Teminatlar, açılan kredinin geri dönüşü bakımından güvence oluşturması yanında, müşteri açısından krediyi geri ödeme konusunda caydırıcı bir özellik taşımaktadır. Kredinin vadesinde ödenmemesi durumunda, verilen kredinin tahsil olasılığını arttıran en önemli unsur teminatlar olduğundan, alınacak teminatın tutarı ve nakde dönüşebilme kabiliyeti de oldukça önemlidir.

Türk bankacılık sektörünün aktifleri 2001 yılında yaşanan finansal ve ekonomik krizin etkilerinin sürdüğü 2002 yılı ayırık tutulduğunda, 2001–2011 arası dönemde istikrarlı bir şekilde artış göstermiş ve 2011 yılsonu itibariyle katılım bankaları dahil 1.218 Milyar TL seviyesine yükselmiştir. 2003 yılından itibaren siyasi istikrarın da sağlanmış olması ve 2001 yılında yaşanmış olan krizin etkisini yitirmesiyle beraber Türk bankacılık sektöründe kredi hacmi de oldukça hızlı bir artış göstermiş ve 2011 yılsonunda katılım bankaları hariç 648 Milyar TL rakamına ulaşmıştır. 2002 ile 2011 yılları arasındaki dönemde, Türk bankacılık sektörünün kredi hacmi %1294 oranında artarken, takipteki alacakların ise sadece %82 oranında arttığı görülmektedir. 2002

yılında takipteki alacakların toplam kredilere oranı %21 iken, bu oran 2010 yılında %3,8 ve 2011 yılında %2,7 olarak gerçekleşmiştir. 2011 yılında gerçekleşen %2,7'lik takibe dönüşüm oranı, Türk bankacılık sektöründe 2002 yılından beri gözlenen en düşük değer olarak ortaya çıkmıştır.

ABD mortgage kredilerinin geri ödemelerinde 2007 yılından itibaren yaşanan sorunlarla ortaya çıkan finansal dalgalanma, 2009 yılından itibaren başta ABD ve Avrupa kıtasında yer alan ülkeler olmak üzere, küresel boyutta takibe intikal oranlarında ciddi yükselişlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Avrupa kıtasında İzlanda, İrlanda, Macaristan, Yunanistan, İspanya, İtalya, İngiltere, Portekiz gibi ülkelerde takip oranları oldukça yükselmiş ve son dönemler itibariyle bu oran İzlanda'da %61,2, İrlanda'da 14,1, Macaristan'da %9,1, İtalya'da %11 ve Yunanistan'da %13,4 olarak gerçekleşmiştir. Global ölçekte yaşanan ekonomik ve finansal sıkıntılar mevcut finansal düzenlemelerin yetersizliği tartışmalarını ve beraberinde bu yetersizliklerin giderilmesi için Basel III düzenlemelerini gündeme getirmiştir.

Bankacılık sektöründe kredi takip oranı, kredi kalitesi açısından son derece önemli bir gösterge niteliğindedir. Bu oranın yüksek seyretmesi bankacılık sektörü ve genel ekonomi açısından sağlıklı bir yapıya işaret etmektedir. Kredi kalitesi, bankaların finansal sağlamlığının analizinde, dikkat edilmesi gereken en temel unsurdur. Bankacılık sektörü sermaye yükümlülüğünün önemli bir kısmının kredi riskinden kaynaklanması kredi kalitesinin önemini ortaya çıkarmaktadır. Donuk alacak tutarındaki artışın sonucunda kredi kalitesinde meydana gelebilecek olası bir bozulmanın sektörün karlılığı üzerinde olumsuz etkileri olacak, böylece sektörün sermaye yeterliliği düşecektir. Bu da sektörün yeni kredi kullanılabilecek kapasitesini olumsuz şekilde etkileyecektir. Türk bankacılık sektöründe takibe dönüşüm oranında son yıllarda meydana gelen düşüş eğilimi, kredi pazarının büyüme potansiyelini olumlu şekilde etkilemekte, kredi kalitesi ile beraber sektörün karlılığını ve dolayısıyla sermaye yapısını olumlu yönde etkilemektedir. Bankacılık sektöründe meydana gelen bu olumlu tablo genel ekonomi üzerinde de daha müspet sonuçlara neden olmaktadır.

Türk bankacılık sektörü dünya genelinde etkili olan küresel krizden 2008 ve 2009 yılında olumsuz etkilenmekle birlikte, 2001 yılındaki krizden büyük dersler çıkartması ve yapısal düzenlemelerini iyileştirmesi nedeniyle son krizden başta AB üyesi ülkeler olmak üzere diğer ülkeler kadar etkilenmemiştir. Türk bankacılık sektörüne ait takibe dönüşüm oranı, sermaye yeterlilik rasyosu ve karlılık oranları gibi finansal sağlık göstergelerinin, gerek gelişmiş, gerekse yükselen ekonomiler arasında üst sıralarda yer aldığı görülmektedir.

BDDK tarafından yayınlanan Karşılıklar Yönetmeliği kapsamında Türk bankacılık sektöründe alınabilecek teminatlar dört grup altında sınıflandırılmaktadır. Verilen kredilere karşılık uygulamada bankalarca alınan teminatlar ise maddi teminatlar ve şahsi teminatlar olmak üzere iki ana başlık altında toplanmaktadır. Türk bankacılık sektöründe maddi teminat olarak genellikle, ipotek, ticari işletme rehini, alacağın/istihkakın temliki, likit değerlerin rehini, kambiyo senetleri, banka teminat mektupları ve taşınır rehini gibi teminatlar alınmakta, şahsi teminat olarak da kefalet alınmaktadır.

Basel II dokümanında da teminatlı işlem, bankaların maruz kaldıkları kredi riskinin borçlu veya borçlu adına üçüncü şahsın sağladığı bir teminatla tamamen veya kısmen güvence altına alındığı işlem olarak tanımlanmış, ancak iç düzenlemelerden farklı olarak alınabilecek teminat türleri oldukça daraltılmıştır. Nitekim ülkemiz uygulamasında yaygın olarak kullanılan teminat türleri, Basel II standart yaklaşımında risk azaltıcı unsurlar arasında yer almamaktadır.

Bankacılık sektöründe takipteki krediler teminat ilişkisinin inceleme konusu yapıldığı bu çalışmanın uygulama kısmında, Türkiye’de faaliyet gösteren büyük ölçekli bir ticari bankaya ait takip hesaplarında yer alan KOBİ ve Ticari kredilerin teminat grupları bazında dağılım rakamları ile bu bankaya ait toplam canlı KOBİ ve ticari kredileri arasındaki ilişki ve gelişim analiz konusu yapılmıştır. Çalışmada kullanılan veri seti, 2009 Mart ayı ile 2011 Aralık ayı arasındaki 33 aylık dönemi kapsamaktadır. Çalışmada bu dönemlere ait veri seti başlıca iki nedenden dolayı kullanılmıştır. Küresel ölçekte düşüş göstermekle beraber etkisini halen sürdürmekte olan son finansal krizin

2008 yılında başlaması ve ağırlıklı olarak sonuçlarını 2009 yılı ve sonraki dönemlerde göstermesi nedeniyle belirtilen dönemlere ait veri setinin anlamlı sonuçlar doğuracağı düşüncesi birinci nedeni, analiz konusu rakamları içeren veri seti sahibi bankanın da sağlıklı bir şekilde sadece belirtilen dönemlere ait verileri sağlayabilmesi de ikinci nedeni oluşturmaktadır. Çalışmada sorunlu hale gelmiş kredi bakiyesi, karşılıklar kararnamesi kapsamında öngörülen teminat gruplarına göre dört farklı şekilde gruplandırılmakta ve canlı kredilerin sorunlu kredi haline dönüşüm sürecinde teminat konusunun etkinliği ile teminatlı kredilerin takibe intikal seyri araştırılmaktadır.

İki aşamadan oluşan uygulama çalışmasının birinci aşamasında, söz konusu bankaya ait KOBİ ve ticari krediler toplamı ile yine bu kredilere ait teminat grupları bazında sorunlu hale gelmiş krediler (TOA) arasındaki ilişkinin süreç içerisinde gösterdiği gelişim grafik yardımı ile gösterilmektedir. Teminat grupları bazında üçer aylık periyotlar halinde TOA ile toplam canlı KOBİ ve ticari kredilerin gelişimini gösteren bu grafik A,B,C ve D olmak üzere dört panelden oluşmaktadır.

Birinci grup teminat kapsamında yer alan likit değerler karşılığında kullanılan krediler, geri dönme açısından en az riske sahip kredilerdir. Zira kredinin geri dönüşünde sorun yaşanması halinde banka hapis hakkını kullanmak suretiyle teminat olarak aldığı likit değerleri kullanarak alacağını tahsil edebilmektedir. Bu tip teminatlar karşılığı kullanılan krediler kredi riski açısından diğer teminat grupları karşılığında kullanılan kredilerden farklı bir özellik göstermekte olup, uygulamada muhtelif nedenlerden dolayı bu tür teminatlı krediler kullanılmaktadır. Panel A ile ekte yer alan verilerde de görüldüğü üzere, çalışma konusu bankada da, ağırlıklı olarak likit değerleri içeren birinci grup teminata sahip KOBİ ve Ticari kredilere ait TOA rakamları veri dönemleri boyunca oldukça düşük bir seyir izlemektedir.

TOA hesaplarında yer alan ve Panel B’de gösterilen 2. grup teminatlı krediler, Panel C’de gösterilen 3. grup teminatlı krediler ve Panel D’de gösterilen 4. grup teminatlı kredilerin gelişim seyrine bakıldığında söz konusu üç teminat grubu karşılığı kullanılan kredilerden kaynaklı takip bakiyesi gelişiminin de bir birine benzer trend gösterdiği görülmektedir.

Bu veriler ışığında değerlendirme yapılacak olursa; üç ayrı teminat grubu bazında kullanılan kredilere ait takip bakiyesi seyrinin benzer trend göstermesi, kredinin geri dönüşüm sürecinde ana etkenin tek başına alınan teminatın olmadığı açıkça söylenebilmektedir. Kredinin sağlıklı bir şekilde geri dönüşünün sağlanması açısından teminat alınması caydırıcı bir etken olmakla beraber tek başına süreci tam olarak açıklayabilecek nitelikte değildir. Üç farklı teminat grubuna sahip takip bakiyelerinin benzer bir trend sergilemesi söz konusu bankaya ait kredilerin takibe intikal sürecinde farklı etmenlerin de önemli rol oynadığını göstermektedir. Yurt içi ve yurt dışı piyasalarda konjoktürel olarak görülebilecek sıkıntılar bu etmenlerin başında gelmektedir. Nitekim, 2008 yılında başlayan ve etkisini 2009 yılının sonlarına kadar yüksek şekilde hissettiren küresel ekonomik kriz ülkemiz ekonomisini de etkilemiş, bunun sonucunda bankacılık sektörüne ilişkin takip seyrinde de yukarı yönlü bir trend meydana gelmiştir. Bu husus çalışma konusu bankanın da takip seyrindeki durumunu açıklayan noktalardan biri ve en önemlisi olmuştur.

Ekonometrik analizlerin yapıldığı uygulama çalışmasının ikinci bölümünde ise, kredi teminatları ile sorunlu hale gelen krediler arasındaki ilişki ticari krediler ve KOBİ kredileri bağlamında aynı döneme ait veri seti üzerinden dinamik panel veri modelleri kullanılarak analiz edilmiştir. Analizin hareket noktası, banka portföyündeki sorunlu kredilerin artmasının, canlı banka kredilerindeki riskliliğin artmasının bir sonucu olduğudur. Buna bağlı olarak, banka kredilerinin hem sorunlu kredileri anlamlı şekilde açıklaması hem de aralarındaki ilişkinin negatif olması beklenmektedir. Dolayısıyla canlı kredilerden sorunlu kredilere doğru bir nedensellik olması da beklenmelidir. Çünkü banka operasyonları bağlamında kesintisiz bir süreç olan kredilendirme, sorunlu krediler arttıkça etkinliğini kaybedecek ve banka sorunlu hale gelen kredi sayısı arttıkça kredi vermekte daha tutucu hale geleceğinden toplam canlı kredileri azalacaktır. Bunun bir sonucu olarak iki değişken arasındaki ilişki negatif olmalıdır.

Elde edilen bulgular topluca değerlendirildiğinde, dinamik modellerin biri haricinde tümünde beklendiği gibi dört farklı teminat grubuna sahip sorunlu kredilerle risk potansiyeli olan canlı kredilerin ilişkisinin negatif olduğu gözlenmiştir. Süreklilik gösteren bir kredilendirme sürecinde, kredi plasmanlarının arttırılmasının geri

dönmeyen kredilerin düşmesine bağlı olduğu hipotezi doğrulanmıştır. Bankalar, sorunlu kredilerin oranı arttıkça daha tutucu ve seçici bir kredilendirme süreci izlemekte, buna karşın sorunlu kredilerinin oranı düştükçe de kredi portföylerini genişletmektedirler. Öte yandan sorunlu kredilerin güçlü bir geçmişe bağlılık gösterdikleri de gözlenmiştir. Modellerin hemen tümünde ardışık bağlanım katsayılarının anlamlı değerler vermesi bu süreklilik eğilimini yansıtmaktadır. Buna bakılarak, alacakların sorunlu hale gelmesine neden olan kredilendirme sürecindeki olası aksaklıkların belirli periyotlarda da olsa süreklilik gösterdiği söylenebilir.

Çalışma kapsamındaki inceleme ve araştırmalar bir bütün olarak ele alındığında, kredi teminat ilişkisi ve bankalarca açılacak krediler karşılığında alınacak teminatlara yönelik olarak yapılan değerlendirme ve öneriler aşağıda yer almaktadır;

Kredilendirmede asli unsur kredi verilecek firmaların kredibilitesi olmalı, teminat bundan sonra gelmelidir. Kredi değerliliği yüksek olan firmalardan yüksek tutarda teminat alınması yoluna gidilmesi veya firmanın teminat vermeye zorlanması rasyonel olmayabileceği gibi, sadece teminat alınmış olmasına bakılarak her hangi bir firmaya kredi açılması da rasyonel değildir. Teminat alımı kredi ilişkisinin başlangıcı için değil, daha ziyade sonucu düşünülerek alınmalıdır. Teminat seçimi firmanın kredi değerliliği ve açılan kredinin özellikleri ile uyumlu olmalıdır. Teminatlar, açılan kredinin geri dönüşü bakımından güvence oluşturduğundan, alınacak teminatın nakde çevrilme süresi ile piyasa değerinde oluşabilecek dalgalanmalar da dikkate alınmalıdır. Kredinin vadesinde ödenmemesi durumunda, alacağın tahsil olasılığını arttıran en önemli imkân teminatlar olduğundan kredi ilişkisinin başlangıcında firma profiline uygun teminat alınmasına da dikkat edilmelidir.

Bu çalışmanın başlangıcında, Türk bankacılık sektörünün tümünün veya birkaç bankaya ait teminat grupları bazında canlı KOBİ ve ticari kredi rakamları ile bu kredi gruplarına ait takip hesaplarında yer alan kredilerin teminat gruplarının tespit edilerek bunlar arasındaki ilişki ve gelişim seyri analiz konusu yapılmak istenmiş, ancak yapılan araştırma ve çalışmalara rağmen teminat grupları bazında canlı kredi verilerine ulaşmak mümkün olmadığından, çalışmanın uygulama kısmında Türkiye’de faaliyet

gösteren büyük ölçekli bir ticari bankaya ait KOBİ kredileri ve ticari krediler ile bu kredilere ait sorunlu hale gelmiş kredilerin teminat yapısı arasındaki ilişki analiz konusu yapılmıştır. Bu nedenle söz konusu verilerin temin edilebilmesi halinde kredi teminat ilişkisine yönelik sektörün tamamını kapsayacak yeni çalışmaların yapılması faydalı olacaktır.

EK-1: ANALİZLERDE KULLANILAN VERİ SETİ

		Teminatsız - 00	1.Grup Teminatlı - 01	2.Grup Teminatlı - 02	3.Grup Teminatlı - 03	4.Grup Teminatlı - 04	Risk
Mart 2009	KOBİ	0	12714.12	37000269.91	42755990.1	64913935.96	2489930126
	TİCARİ	2643369.8	125601.3	51346846.14	10022542.11	17149352.9	4794852272
	TOPLAM	2643369.8	138315.42	88347116.05	52778532.21	82063288.86	7284782398
Nisan 2009	KOBİ	0	12771.34	38547111.07	44758484.4	67224306.53	2426874310
	TİCARİ	2783860.21	121978.77	52120521.83	10854496.58	18980105.77	3652527405
	TOPLAM	2783860.21	134750.11	90667632.9	55612980.98	86204412.3	6079401715
Mayıs 2009	KOBİ	0	12434.81	40097660.35	45579766.88	70829020.3	2380218032
	TİCARİ	3064959.17	181505.75	52257249.72	10941919.86	19646132.81	4404013099
	TOPLAM	3064959.17	193940.56	92354910.07	56521686.74	90475153.11	6784231131
Haziran 2009	KOBİ	0	9144.65	40721933.18	45555709.95	71525750.33	2504902033
	TİCARİ	3199474.62	176964.53	52243743.17	11087054.01	19784688.7	4441155097
	TOPLAM	3199474.62	186109.18	92965676.35	56642763.96	91310439.03	6946057130
Temmuz 2009	KOBİ	3787.31	8936.68	41955164.08	46912350.08	74976170.97	2390016861
	TİCARİ	3435750.27	127668.2	52298832.8	11121914.75	22773180.72	4000583672
	TOPLAM	3439537.58	136604.88	94253996.88	58034264.83	97749351.69	6390600533
Ağustos 2009	KOBİ	15228.31	9166.95	42970563.23	48421091.46	79477998.01	2349908754
	TİCARİ	3722421.78	126563.5	52328539.58	11559407.29	24254493.58	4339095268
	TOPLAM	3737650.09	135730.45	95299102.81	59980498.75	103732491.6	6689004022
Eylül 2009	KOBİ	22854.65	59767.99	46123239.74	50213359.76	84546241.82	2397600193
	TİCARİ	4062029.22	127427.93	52464747.71	12272075.86	24974178.47	4501636063
	TOPLAM	4084883.87	187195.92	98587987.45	62485435.62	109520420.3	6899236256
Ekim 2009	KOBİ	44220.7	99570.51	47022863.87	50617514.06	84512207.55	2278008722
	TİCARİ	4156567.26	125613.42	52459454.06	12429203.03	25218816.09	4313870544
	TOPLAM	4200787.96	225183.93	99482317.93	63046717.09	109731023.6	6591879266

EK-1: (Devamı)

		Teminatsız - 00	1.Grup Teminatlı - 01	2.Grup Teminatlı - 02	3.Grup Teminatlı - 03	4.Grup Teminatlı - 04	Risk
Kasım 2009	KOBİ	101060.87	10608.82	47975860.49	51130819.76	85417376.34	2275174292
	TİCARİ	4355082.51	126038.34	52175605.55	12132452.94	25314807.2	4449862344
	TOPLAM	4456143.38	136647.16	100151466	63263272.7	110732183.5	6725036636
Aralık 2009	KOBİ	101087.22	16869.02	45710375.46	50532146.46	84425103.53	2791400533
	TİCARİ	4690924.75	128739.13	52034146.72	11883604.82	24619438.68	5146468459
	TOPLAM	4792011.97	145608.15	97744522.18	62415751.28	109044542.2	7937868992
Ocak 2010	KOBİ	82420.13	18483.07	45553283.8	51469931.41	86923976.55	2816876000
	TİCARİ	5029318.5	127256.38	52257328.07	11729493.73	24699906.02	5054387095
	TOPLAM	5111738.63	145739.45	97810611.87	63199425.14	111623882.6	7871263095
Şubat 2010	KOBİ	90960.84	18293.27	45175183.67	51240655.91	86458304.13	2948824021
	TİCARİ	5295473.1	130924.27	51769527.72	11327529.52	24079426.78	5041490770
	TOPLAM	5386433.94	149217.54	96944711.39	62568185.43	110537730.9	7990314791
Mart 2010	KOBİ	165178.01	14089.3	45210522.21	50445335.58	84943740.65	3163301251
	TİCARİ	5623203.89	126236.09	52084072.52	11526951.23	25166434.22	5451991665
	TOPLAM	5788381.9	140325.39	97294594.73	61972286.81	110110174.9	8615292916
Nisan 2010	KOBİ	175318.11	21505.46	44149770.62	49941288.32	84802088.15	3269793202
	TİCARİ	5759716.7	119994.32	51853356.91	11285918.96	24785469.81	4407625196
	TOPLAM	5935034.81	141499.78	96003127.53	61227207.28	109587558	7677418398
Mayıs 2010	KOBİ	213799.26	21808.6	42831724.08	48459753.6	77168588.98	3379381345
	TİCARİ	5732006.28	117502.17	51296274.21	11197351.64	23254504.12	4693211063
	TOPLAM	5945805.54	139310.77	94127998.29	59657105.24	100423093.1	8072592408
Haziran 2010	KOBİ	179235.95	23963.91	40547870.34	46676555.94	75674298.07	3555352953
	TİCARİ	6029700.42	116327.42	51448211.34	10596306.05	23773562.56	5882869167
	TOPLAM	6208936.37	140291.33	91996081.68	57272861.99	99447860.63	9438222120

EK-1: (Devamı)

		Teminatsız - 00	1.Grup Teminath - 01	2.Grup Teminath - 02	3.Grup Teminath - 03	4.Grup Teminath - 04	Risk
Temmuz 2010	KOBİ	219120.31	23971.64	40366280.74	45286896.04	75370820.77	3585187395
	TİCARİ	6196859.2	100017.52	51729831.42	10522719.68	23017239.68	5795512372
	TOPLAM	6415979.51	123989.16	92096112.16	55809615.72	98388060.45	9380699767
Ağustos 2010	KOBİ	243574.35	20773.58	41451289.09	44994430.72	74097619.45	3694477807
	TİCARİ	6374166.87	94297.14	51567604.64	10191559.52	22759614.93	6693343203
	TOPLAM	6617741.22	115070.72	93018893.73	55185990.24	96857234.38	10387821010
Eylül 2010	KOBİ	220078.32	20774.01	40145210.97	44255947.53	72406786.11	3844037984
	TİCARİ	6497173.55	88585.74	51780826.58	9976778.64	22513588.83	6743929234
	TOPLAM	6717251.87	109359.75	91926037.55	54232726.17	94920374.94	10587967218
Ekim 2010	KOBİ	203981.09	23217.08	40436373.31	44146212.39	72627375.56	3873269101
	TİCARİ	6563824.57	87942.6	51699827.49	9566086.58	22069135.64	7462477837
	TOPLAM	6767805.66	111159.68	92136200.8	53712298.97	94696511.2	11335746938
Kasım 2010	KOBİ	259164.54	29499.45	39345120.47	44388896.83	71398505.69	4051131860
	TİCARİ	6621027.48	123676.81	51593312.57	9507324.17	22681912.84	8670651836
	TOPLAM	6880192.02	153176.26	90938433.04	53896221	94080418.53	12721783696
Aralık 2010	KOBİ	282010.54	27626.69	38235609.62	43672017.86	69214833.63	5334857967
	TİCARİ	6786950.86	123236.24	51106463.76	9892259.32	22152994.58	9768925663
	TOPLAM	7068961.4	150862.93	89342073.38	53564277.18	91367828.21	15103783630
Ocak 2011	KOBİ	236119.95	38371.695	39151532.48	44421484.39	70017731.82	5539549120
	TİCARİ	6938290.475	127234.375	50907207.02	9484887.895	21926612.67	8804620833
	TOPLAM	7174410.425	165606.07	90058739.5	53906372.29	91944344.49	14344169953
Şubat 2011	KOBİ	190229.36	49116.7	40067455.33	45170950.92	70820630.02	5744240273
	TİCARİ	7089630.09	131232.51	50707950.28	9077516.47	21700230.75	7840316003
	TOPLAM	7279859.45	180349.21	90775405.61	54248467.39	92520860.77	13584556276

EK-1: (Devamı)

		Teminatsız - 00	1.Grup Teminath - 01	2.Grup Teminath - 02	3.Grup Teminath - 03	4.Grup Teminath - 04	Risk
Mart 2011	KOBİ	51984.77	161017.04	38738387.81	44045963.12	69695579.48	6062547723
	TİCARİ	7271887.76	131062.16	50643796.27	9315870.04	22042096.1	8146035386
	TOPLAM	7323872.53	292079.2	89382184.08	53361833.16	91737675.58	14208583109
Nisan 2011	KOBİ	55012.82	153980.41	38356672.85	44767994.88	71110388.98	6256298629
	TİCARİ	7290268.8	135149.16	50684235.71	9384607.86	21847007.39	8210355183
	TOPLAM	7345281.62	289129.57	89040908.56	54152602.74	92957396.37	14466653812
Mayıs 2011	KOBİ	51104.07	282359.35	39042965.1	45439788.11	71883625	6597734743
	TİCARİ	7205824.89	134877.65	50460171.99	9372061.59	20544255.4	8259034827
	TOPLAM	7256928.96	417237	89503137.09	54811849.7	92427880.4	14856769570
Haziran 2011	KOBİ	71250.17	257588.9	38272452.89	45032248.46	72706689.3	7080456179
	TİCARİ	7318682.07	134382.87	50405037.38	9392618.47	20396668.57	8713369613
	TOPLAM	7389932.24	391971.77	88677490.27	54424866.93	93103357.87	15793825792
Temmuz 2011	KOBİ	55692.02	255248.7	37896026.28	45782772.3	74277736.54	7084522704
	TİCARİ	7401855.22	127441.13	50413914.88	10428205.73	20786677.76	8630077762
	TOPLAM	7457547.24	382689.83	88309941.16	56210978.03	95064414.3	15714600466
Ağustos 2011	KOBİ	142512.14	157727.72	38053149.25	45588896.59	74470921.46	7083561458
	TİCARİ	7280732.12	125792.42	50296193.01	10435186.33	20509838.63	8597764232
	TOPLAM	7423244.26	283520.14	88349342.26	56024082.92	94980760.09	15681325690
Eylül 2011	KOBİ	149379.89	147067.71	36291927.58	43922678.84	74789803.93	7116097182
	TİCARİ	7069459.35	121956.52	50196674.42	10293818.26	20844813.81	8593034625
	TOPLAM	7218839.24	269024.23	86488602	54216497.1	95634617.74	15709131807
Ekim 2011	KOBİ	180326.16	149271.47	35870959.67	43651234.47	74102220.88	7034836567
	TİCARİ	7642037.38	135440.47	50057937.23	9640833.09	20362602.64	8415283312
	TOPLAM	7822363.54	284711.94	85928896.9	53292067.56	94464823.52	15450119879

EK-1: (Devamı)

		Teminatsız - 00	1.Grup Teminath - 01	2.Grup Teminath - 02	3.Grup Teminath - 03	4.Grup Teminath - 04	Risk
Kasım 2011	KOBİ	218831.94	223695.5	36691308.05	45341549.57	76819068.8	6979497845
	TİCARİ	7762514.27	134519.78	50932935.55	10093493.87	22170233.87	8535063544
	TOPLAM	7981346.21	358215.28	87624243.6	55435043.44	98989302.67	15514561389
Aralık 2011	KOBİ	338954.12	218197.52	36127491.5	47580562.38	79630183.72	6869042598
	TİCARİ	7849162.86	131708.03	50840132.84	10513891.71	21355229.46	8529006746
	TOPLAM	8188116.98	349905.55	86967624.34	58094454.09	100985413.2	15398049344

KAYNAKÇA

Akgüç, Öztin, **“Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi”**, Arayış Basım ve Yayın, 8.Baskı, İstanbul, 2010

Akgüç, Öztin, **“Banka Yönetimi ve Performans Analizi”**, Arayış Basım ve Yayıncılık, 1.Baskı, İstanbul, 2007.

Akgüç, Öztin, **“Mali Tablolar Analizi”**, Muhasebe Enstitüsü, Yayın No: 61, İstanbul, 8.Baskı, 1990

Aktaş, Ramazan **“Sorunlu Kredilerde Erken Uyarı Modelleri”**, TBB Eğitim ve Tanıtım Grubu Seminer Notları, İstanbul, 10-11 Şubat 2000.

Alkin, Kerem, Esin Okay, **Türkiye’de KOBİ’lerin Basel-II’ye Uyum Süreci ve Öneriler**, İTO, Yayın No:2008-4, İstanbul, 2008.

Altıntaş, M.Ayhan, **“Bankacılıkta Risk Yönetimi ve Sermaye Yeterliliği”**, Turhan Kitabevi, Ankara, 2006

Altuğ, Osman, **“Banka İşlemleri ve Muhasebesi”**, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2000.

Aras, Güler, **“Ticari Bankalarda Kredi Portföyünün Yönetimi”**, İstanbul, SPK, 1996

Arkan, Sabih, **“Ticari İşletme Hukuku”**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Yayın No. 435, 12. Basım, Ankara, 2008.

Arıcan, Erişah, Başak Tanınmış Yücememiş, Melisa Erdilek Karabay, Gökhan Işıl, **“Türk Bankacılık Sektöründe Ölçek Ekonomileri, Pazar Hakimiyeti ve Rekabet Gücü, Maliyet Etkinliği ve Ölçek Ekonomilerine İlişkin Ekonometrik Bir Uygulama”**, TBB Yayınları, Yayın No:278, İstanbul, 2011.

<http://www.tbb.org.tr/Dosyalar/Yayinlar/Dokumanlar/olcek.pdf> (Erişim, 18.02.2012)

Arrellano, Manuel ve Stephen Bond., “Some Tests of Specification for Panel Data: MonteCarlo Evidence and an Application to Unemployment Equations.” Review of Economic Studies, 58, 1991, 277-297.

Arrellano, Manuel, “**Panel Data Econometrics: Advanced Texts in Econometrics**”, Oxford University Press., 2005.

Ayan, Ebubekir, “**Bankacılık Risklerinin Yönetiminde Basel –II Uzlaşısı**”, Beta Basım, İstanbul, 2007.

Aydemir, Namık, “**Dünden Bugüne Türkiye’de Bankacılık**”, 2. Basım, Ankara, 2005

Babuşcu, Şenol, **Basel II Düzenlemeleri Çerçevesinde Bankalarda Risk Yönetimi**, Akademi Yayıncılık, Ankara, 2005.

Baktır, Ömer M. ve Süreyya Matar, “ **Firmaların Kayıtdışı Faaliyetleri Çerçevesinde Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi ve Kredi Tahsis Esasları**”, Active Bankacılık ve Finans Dergisi, Sayı. 2 (Ağustos-Eylül 1998).

Baltagi, Badi H., “**Econometric Analysis of Panel Data**”, Second Edition, Chichester: John Wiley & Sons Ltd., 2001, ss. 3-5.

BDDK, **ABD Mortgage Krizi**, Çalışma Tebliği, Ağustos 2008.

http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Raporlar/Calisma_Raporlari/5176ABDMORTGAGE05082008x.pdf

BDDK, “**Bankalarca Kredilerin ve Diğer Alacakların Niteliklerin Belirlenmesi ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik**”, Resmi Gazete, 1 Kasım 2006, Sayı. 26333.

BDDK., “ **Bankaların Kredi İşlemlerine İlişkin Yönetmelik**”, (01/11/2007 tarih ve 26333 sayılı Resmi Gazetede Yayınlanmıştır)

BDDK, **Bankacılıkta Yapısal Gelişmeler**, Sayı 5, Aralık 2010.

BDDK, **Finansal Piyasalar Raporu**, Sayı 20, Aralık 2010.

BDDK, **Finansal Piyasalar Raporu**, Sayı 24, Aralık 2011.

BDDK, “Sermaye Ölçümü ve Sermaye Standartlarının Uluslararası Düzeyde Uyumlaştırılması”, Ankara, 2005.

BDDK, “Sermaye Ölçümü ve Sermaye Standartlarının Uluslararası Düzeyde Uyumlaştırılması”, Ankara, 2007. (BIS, “**International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards**”, Haziran 2006.) orijinal çevirisi.
(<http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Basel/3370Basel-IIKapsamli.pdf>) (Nisan 2011)

BDDK, **Sorularla Basel III**, Aralık 2010.
http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Basel/Basel_III.aspx (Erişim Nisan 2011)

BDDK, **10 Soruda Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı (Basel-II)**, Ankara, Ocak 2005.
(http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Basel/125010_Soruda_Basel-II.pdf)(Nisan 2012)

BDDK, **Türk Bankacılık Sektörü Genel Görünümü**, Sayı:2011/1, Şubat 2011.

BDDK, **Türk Bankacılık Sektörü Genel Görünümü**, Sayı:2012/1, Şubat 2012.

Belmont, David P.**Value Added Risk Management in Financial Institutions**, John Wily&Sons, Singapore, 2004.

Berger, Allen N., W. Scott Frame, Vasso Ioannidou, “**Tests of ex ante versus ex post theories of collateral using private and public information**”, Journal of Financial Economics, Volume 100, Issue 1, April 2011.

Berger, Allen N., Marco A. Espinosa-Vega, W. Scott Frame, Nathan H. Miller, “**Why do borrowers pledge collateral? New empirical evidence on the role of asymmetric information**”, Journal of Financial Intermediation, Volume 20, Issue 1, January 2011.

Berk, Niyazi, “**Bankacılıkta Pazara Yönelik Kredi Yönetimi**”, Beta Yayınevi, 3.Baskı, İstanbul, 2001.

Berk, Niyazi, “**Finansal Yönetim**”, 8.Baskı, İstanbul, Türkmen Kitabevi, 2005

Bester, Helmut, **“The role of collateral in a Model of Debt Renegotitation”**, Journal of Money, Credit and Banking, Volume 26, February 1994.

Bodur, Gülşirin, **“Problemlı Kredilerin Yapılandırılması”**, TBB Eğitim ve Tanıtım Grubu Seminer Notları, İstanbul, 28-29 Mayıs 2009.

Bohn, Jeffrey R. ve Roger M.Stein,**“Active Credit Portfolio Management in Practice”**,USA: John Wiley & Sons, Inc. 2009.

Bond, Stephen, **“Dynamic Panel Data Models: A Guide to Micro Data Methods and Practice”**, CEMMAP Working Papers, No: CWP09/02, 2009, April.

Cangürel, Ozan, **Basel II Kapsamında Kredi Riskinin Ölçümünde Otorite Etkinliği: Türkiye İçin Alternatif Bir Öneri**, TBB Yayınları, Nu:282, İstanbul, 2012.

Channon, F. Derek, **“Bank Strategic Management and Marketing”**, John Willey & Sons, Inc., New York, 1986.

Chen, Anlin, Lanfeng Kao, **“Effect of collateral characteristics on bank performance: Evidence from collateralized stocks in Taiwan”**, Journal of Banking & Finance, Volume 35, Issue 2, February 2011.

Chen, Yehning, **“Collateral, loan guarantees, and the lenders’ incentives to resolve financial distress”**, The Quarterly Review of Economics and Finance, Volume 46, Issue 1, February 2006.

Chorafas, Dimitris N., **Economic Capital Allocation With Basel II**, Elsevier Finance, Oxford, 2004, s.5.

Colquitt, Joetta, **Credit Risk Management**, Third Edition, McGraw-Hill, USA, 2007.

Çelik, Faik – İkinci, Mehmet Behzat, **“Türkiye’de Bankacılık Krizlerinin Önlenmesinde Risk Yönetiminin Yetersizliği, Stratejik Bir Yaklaşım”**, Bankacılık ve Finans Dergisi, İstanbul, Alkım Ltd.Şti., Mim Ofset, 2002 Yıl :4, Sayı 23.

Çolak, Ömer Faruk, “**Kredi ve Mevduat Fiyatlandırması**”, TBB Eğitim ve Tanıtım Grubu Seminer Notları, Ankara, 13-15 Haziran 2001.

Dewatripont, Mathias, Jean Tirole, **The Prudential Regulation of Banks**, The MIT Press, Cambridge, London, 1994.

Diğer, Yeşim, “**Kredilendirme Teknikleri**”, TBB Eğitim ve Tanıtım Grubu Seminer Notları, İstanbul, 4-6 Nisan 2001.

Doğan, Vahit, “**Banka Teminat Mektupları**”, 3.Bası, Ankara, Seçkin Kitabevi, 2005.

Eken, Hasan, “**Basel II Kriterleri ve KOBİ’lerin Finansman Olanakları**”, Maliye Finans Yazıları Dergisi, Sayı 80, Temmuz 2008, s.68.

Elsas, Ralf, Jan Pieter Krahen, “**Collateral, default risk, and relationship lending: an empirical study on financial contracting**”, CFS Center for Financial Studies, Frankfurt, 2000.

Erdem, H.Ercüment, “**Ticari İşletme Rehninde Güncel Sorunlar**”, TBB, Bankacılar Dergisi, Sayı:76, İstanbul, 2001.

http://www.tbb.org.tr/Dosyalar/Dergiler/Dokumanlar/bankacilar_76.pdf (Erişim, 10.02.2012)

Eriş, M.Hayati, “**Bireysel Krediler Kapsamında İpotekli Konut Kredileri ve İşlevsellik Koşulları**”, Arıkan Basım, İstanbul, 2008, s.13.;

Erten, M. Ali, “**Bankacılık Uygulamasında Ticari İşletme Rehni**”, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Yayın No. 376, Ankara.

Fraser, Rose, “**Financial Institutions**”, Second Edition, Business Publication Inc., 1985

Greuning, Hennie Van, Sonja Brajoviç Bratanoviç, **Analyzing Banking Risk**, The World Bank, Washington, 2000.

Gup, Benton E., “**The Bank Director’s Handbook**”, IRWIN inc, Chicago, USA, 1996.

Günel, Mehmet, **Para Banka ve Finansal Sistem**, Yeni Dönem Yayınları:1, Ankara, 2007.

Heffernan, Shelagh, **Modern Banking**, John Wiley&Sons, England, 2005.

Helwege, Jean, **“Financial firm bankruptcy and systemic risk”**, Journal of International Financial Markets, Institutions and Money, Volume 20, Issue 1, February 2010.

Holtz-Eakin, Douglas, Whitney Newey ve Harvey S. Rosen., **“Estimating Vector Autoregressions with Panel Data.”** Econometrica 56, 1988, 1371-1396.

Hurlin, Christophe ve Baptiste Venet, **“Granger Causality Tests in Panel Data Models with Fixed Coefficients.”** Working Paper Eurisco No: 2001-09, University of Paris Dauphine.

Hurlin, Christophe, **“Testing for Granger Causality in Heterogeneous Panel Data Models”**, Revue Economique, 56, 2005, 1-11 (Orijinali Fransızca'dır).

İnan, Ali Naim, **“Bankacılar İçin Borçlar Hukuku Bilgisi”**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Yayın Nu:373., Ankara, 2001.

İyigün, Tunay, **“Bankacılık'ta Fiyatlandırma”**, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, SBE, Ankara, 2006

Işıқтаç, Muhip Şeyda **“Uygulamada Bankacılar İçin Hukuk”**, T-Bank Yayını, 2.Baskı, İstanbul, 2010.

Jiménez, Gabriel, Vicente Salas, Jesús Saurina, **“Determinants of collateral”**, Journal of Financial Economics, Volume 81, Issue 2, August 2006.

Jiménez, Gabriel, Jesús Saurina, **“Collateral, type of lender and relationship banking as determinants of credit risk”**, Journal of Banking & Finance, Volume 28, Issue 9, September 2004.

Kaçak, Nazif, **“İpotek ve İpoteğin Paraya Çevrilmesi”**, Seçkin Kitabevi, 2.Baskı, Ankara, 2010.

Kaval, Hasan, “**Banka İşletmelerinde Maliyet, Karlılık Analizleri ve Risk Yönetimi (Aktif-Pasif Yönetimi)**”, Gazi Üni., İ.İ.B.F. Yayını, Ankara, 1995

Kavcıoğlu, Şahap, “**Ticari Bankalarda Sorunlu Kredilerin Yönetimi Çözüm Yolları ve Takibi**”, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2003.

Kayıhan, Şaban, “**Ticari İşletme Rehni**”, Kazancı Hukuk Yayınları, Yayın No.151, İstanbul, 1996.

Koetter, Michael, Tigran Poghosyan, “**Real estate prices and bank stability**”, Journal of Banking & Finance, Volume 34, Issue 6, June 2010.

Menkhoff, Lukas, Doris Neuberger, Chodechai Suwanaporn, “**collateral- based lending in emerging markets: Evidence from Thailand**”, Journal of Banking & Finance, Volume 30, Issue 1, January 2006.

Mikdashı, Zuhayr, **Regulating The Financial Sector In The Era of Glabolization**, Palgrave Macmillan, New York, 2003.

Mileva, Elitza, “**Using Arellano-Bond Dynamic Panel GMM Estimators in Stata: Tutorial eith Examples using Stata 9.0**”, Fordham University, 2007, July.

Niinimäki, J.-P., “**Nominal and true cost of loan collateral**”, Journal of Banking & Finance, Volume 35, Issue 10, October 2011.

Niinimäki, J.-P., “**Does Collateral Fuel Moral Hazard in Bankaing**”, Helsinki Center of Economic Research, Discussion Paper No: 181, August 2007.

Oğuzman, M.Kemal, Özer Seliçi, “**Eşya Hukuku**”, İstanbul, 1975.

Orrillo, Jaime, “**Collateral once again**”, Economics Letters, Volume 87, Issue 1, April 2005.

Oy, Osman, Gülcan Güngüler, “**Kredi ve Kredi Teminatları**”, Beta Yayınları, 1.Bası, İstanbul, 2008.

Öker, Ayşegül, **“Ticari Bankalarda Kredi ve Kredi Riski Yönetimi – Bir Uygulama”**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi, SBE, İstanbul, 2007.

Özdemir, İpek, **“Merkez Bankacılığında Teminat Sistemleri”**, TCMB, Uzmanlık Yeterlilik Tezi, Ankara, 2010.
<http://www3.tcmb.gov.tr/kutuphane/TURKCE/>

Özen, Burak, **“Kefalet Sözleşmesi”**, Vedat Kitapçılık, 1.Bası, İstanbul, 2008.

Özgül, Suat, **“Portföy Yönetimi ve Kredi İzleme Esasları”**, TBB Eğitim ve Tanıtım Grubu Seminer Notları, İstanbul, 5-6 Mart 2009.

Parasız, İlker, **“Modern Bankacılık Teori ve Uygulama”**, İstanbul, 2000.

Polat, Erdal, **“Türk Bankacılık Sisteminde Problemleri Önceden Belirleyecek Model Geliştirilmesi İçin Bir Çalışma”**, Pamukbank T.A.Ş. Eğitim Yayınları, İstanbul, 1995.

Poroy, Reha, Hamdi Yasaman, **“Ticari İşletme Hukuku”**, 12. Basım, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2007.

Reed, Edward W. ve Edward K. Gill, **“Commercial Banking”**, Fourth Edition, Prentice-Hall International, Inc., USA, 1989.

Reisoğlu, Seza, **“Banka Teminat Mektupları ve Uygulamada Ortaya Çıkan Sorunlar”**, TBB, Bankacılar Dergisi, Sayı 43, Aralık 2002, İstanbul. (Seminer)

Sayım, Ferhat, **“Bankalarda Kredi Karşılıkları Sistemi ve Vergisel İncelemesi”**, TBB Yayınları, Yayın No:244, İstanbul, 2006.

Selimler, Hüseyin, **“Türk Bankacılık Sektöründe Sorunlu Kredilerin Varlık Yönetim Şirketlerince Tasfiyesi, Seçilmiş Ülkeler ve Türkiye Uygulaması”**, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, BSE, İstanbul, 2006.

Seval, Belkıs, “**Kredilendirme Süreci ve Kredi Yönetimi**”, Muhasebe Enstitüsü Eğitim ve Araştırma Vakfı, Yayın No:11, Avcıol Matbaası, İstanbul, 1990.

Seval, Belkıs, “**Sorunlu Krediler**”, TBB Eğitim ve Tanıtım Grubu Seminer Notları, İstanbul, 10-11 Mart 2000.

Seyidoğlu, Halil, “**Ekonomik Terimler Ansiklopedik Sözlük**”, 2. Baskı, Güzem Cem Yayınları:16, İstanbul 1999.

Sipahi, Nihal, “**Problemlı Kredilerin Yeniden Yapılandırılması, Uluslararası Uygulamalar ve Türkiye Örneği**”, TCMB, Uzmanlık Yeterlilik Tezi, Ankara, 2003.

Şakar, Hakan, “**Bankalarda Kredilendirme Teknikleri**”, MIDA Institute Bankacılık Eğitim Dizisi No.4, Akdeniz Yayıncılık, İstanbul, 2002.

Takan, Mehmet, “**Bankacılık Teori Uygulama ve Yönetim**”, 2. Baskı, Ankara, Nobel yayın Dağıtım, 2002.

TBB, “**Bankacılar Dergisi**”, Özel Sayı: Basel II Çalışma Raporları, Sayı 58, Eylül 2006.

TBB, **Risk Yönetimi ve Basel II'nin KOBİ'lere Etkileri**, Yayın No:228, Eylül 2004.

TBB, **Banka ve Sektör Bilgileri, Tüm Raporlar**,
[http://www.tbb.org.tr/tr/Banka ve Sektor Bilgileri/Tum Raporlar.aspx](http://www.tbb.org.tr/tr/Banka_ve_Sektor_Bilgileri/Tum_Raporlar.aspx)
(Aralık 2011).

TBB, **Banka ve Sektör Bilgileri, İstatistiki Çoklu Raporlar**,
[http://www.tbb.org.tr/tr/Banka ve Sektor Bilgileri/Istatistiki Coklu Raporlar.aspx?Rid=602](http://www.tbb.org.tr/tr/Banka_ve_Sektor_Bilgileri/Istatistiki_Coklu_Raporlar.aspx?Rid=602),
(Aralık, 2011).

TBB, **Banka ve Sektör Bilgileri, Tüm Raporlar, Seçilmiş Rasyolar**,
[http://www.tbb.org.tr/tr/Banka ve Sektor Bilgileri/Tum Raporlar.aspx](http://www.tbb.org.tr/tr/Banka_ve_Sektor_Bilgileri/Tum_Raporlar.aspx)
(Aralık 2011).

T.C. Ziraat Bankası A.Ş. “**Ticari Krediler Uygulama Esas ve Usulleri**”, Ankara, 2008.

T.C. Ziraat Bankası A.Ş., “**Mali Tahlil ve İstihbarat Uygulama Esas ve Usulleri**”, Ankara, 2008

T.C. Ziraat Bankası A.Ş. “**Kredi İzleme ve Takipteki Krediler Eğitim Programı Katılımcı Kitabı**”, Eğitim Daire Başkanlığı, Ankara, 2009.

T.C. Ziraat Bankası A.Ş., “**Birimler Görev Yönetmeliği**”, Ankara, 2008.

T.C. Ziraat Bankası A.Ş., “**Bankacılık Ürünlerinde Maliyet ve Fiyatlama**”, Eğitim Daire Başkanlığı, Ankara, 2006

Tunay, K.Batu ve Mustafa T. Uzuner, Adnan Yiğit, “**Ticari Bankalarda Optimal Kaynak Yönetimi**”, Beta Yayınları, İstanbul, 1998

Usta, Mahmut, “**Temel Kredi Bilgileri**”, 3.Basım,İstanbul:Pamukbank T.A.Ş. Eğitim Yayınları, 1995.

Uzunoğlu, Sadi, “**Bankacılık**”, Ekonomik Araştırmalar Merkezi Yayınları: 2, Ankara, 1996.

Voordeckers, Wim, Tensie Steijvers, “**Business collateral and personal commitments in SME lending**”, Journal of Banking & Finance, Volume 30, Issue 11, November 2006.

Yafee, Robert, “**A Primer for Panel Data Analysis**”, Connect: Information Technology at NYU, (Fall), 2003, s. 1-11.

Yaslıdağ, Beyhan, “**Kredi Derecelendirme Sistemi**”, Literatür Yayıncılık, İstanbul, 2007.

Yavuz, Cevdet “**Borçlar Hukuku Dersleri-Özel Hükümler**”, Beta Yayınevi, 6.Bası, İstanbul, 2008.

YAZICI, Mehmet, “**Bankacılıkta Kredi Tahsisi**”, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2010.

Yetim, Sedat ve Ozan Gülhan, “**Türkiye ve Yeni Avrupa Birliği Ülkeleri Bankacılık Sistemleri Karşılaştırması**”, BDDK, ARD Çalışma Raporları, No:2005/5, Ankara, Ağustos 2005.

Yetim, Sedat ve Ozan Gülhan, “**Avrupa Birliği Tam Üyelik Sürecinde Türk Bankacılık Sektörü**”, BDDK, ARD Çalışma Raporları, 2005/7, Eylül 2005, Ankara.

Yıldırım, Tuncay, **Finansal Piyasalarda Düzenleyici Otoritelerin Entegrasyonu**, SPK Yayını: 207, Ankara, 2007.

Yıldırım, Mesut, “**Banka Muhasebesi**”, TBB Yayını, Yayın No. 258, İstanbul, 2008.

Yüksel, Ali Sait, “**Bankacılık Hukuku ve İşletmesi**”, 7.Bası, İstanbul, Marmara Üniversitesi Nihad Sayar Eğitim Vakfı Yayınları, No. 448-681, 1992.

Yüksel, Ali Sait, Aslı Yüksel, Ülkü Yüksel, “**Banka Yönetimi El Kitabı**”, Alfa Yayınları, İstanbul, 2002.

Yüksel, Ayhan, **Basel II'nin KOBİ Kredilerine Muhtemel Etkileri**, BDDK Araştırma Raporu: 2005/4.

Zarakolu, Avni, “**Bankacılar İçin Para ve Kredi Bilgisi**”, 9.Basım, Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Yayın Nu. 232, 1989.

5411 Sayılı Bankacılık Kanunu, Resmi Gazete, 1 Kasım 2005 Tarih ve 25983 Mükerrer Sayı.

<http://www.eximbank.gov.tr> (Erişim, Ekim 2010)

<http://mcivriz.com/muhasebeanaliznotlari.pdf> (erişim 22.10.2010)